

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

TALİP APAYDIN'IN ROMANLARINDAKİ HALK EDEBİYATI
VE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Derya AKGÜL

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖNAY

VAN - 2018

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, jürimiz tarafından *TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI* Anabilim Dalı
TÜRK HALK EDEBİYATI Bilim Dalı'nda TEZLİ YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak
kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bedri SARICA

İmza:

ÜYE (Danışman) : Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖNAY

İmza:

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Metin EREN

İmza:

ÜYE :

İmza:

ÜYE :

İmza:

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../201.....

.....
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

(Derya AKGÜL)

(Tarih)

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Derya AKGÜL

**YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ŞUBAT, 2018**

TALİP APAYDIN’IN ROMANLARINDAKİ HALK EDEBİYATI VE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Halkı halk yapan meziyetlerin başında ortak bir kültüre sahip olmak gelir. Toplumcu gerçekçi bir yazar olan Talip Apaydın da halkı konu edinmiştir ve ortak kültürün unsurlarını tüm zenginliğiyle romanlarında ustalıkla işlemiştir. Anadolu köylüsünün yaşamını gerçekçi gözlemlerle aktaran Apaydın, içinde bulunduğu toplumu, köylünün sorunlarını en iyi şekilde kaleme almıştır

Bu araştırmada; Türk edebiyatının önemli yazarlarından Talip Apaydın’ın romanları halk edebiyatı ve halk kültürü unsurları bakımından incelenmiştir. Bu çalışmada Talip Apaydın’ın halk edebiyatından ne derece yararlandığı, halk kültürü konularının eserlerinde nasıl kullanıldığının ortaya konulması hedeflenmektedir.

Birinci bölümünde Talip Apaydın’ın hayatı, sanat anlayışı, eserleri ve incelenen romanlar, ikinci bölümde halk edebiyatı unsurları, üçüncü bölümde ise romanlardaki halk kültürü unsurları değerlendirilmiştir. Çalışmanın son kısmı ise değerlendirmeyi içeren sonuç kısmına, kaynakça listesine ayrılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Talip Apaydın, Roman, Halk Bilimi, Halk Edebiyatı, Kültürü

Sayfa Adedi : 257

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖNAY

SUMMARY

Master Thesis

Derya AKGÜL

**YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE**

February, 2018

FOLK LITERATURE IN THE FILMS OF TALİP APAYDIN AND AN INVESTIGATION ON FUNDAMENTAL CULTURES

People's income people who have a common culture, the beginning of virtue. Talip Apaydın who is a socialist and realist writer has made subject to public and used masterfully the elements of a common culture in his novels. Apaydın has transferred the life of the peasants of Anatolia with realistic observation. The society in which he found and the problems of the villagers was written in the best way.

In this study; Talip Apaydın most important writers of Turkish literature novels are examined in terms of folk literature and folk culture elements. In this study it aims to what extent is the advantage of folk literature, to reveal how the threads used in the works of folk culture.

In the first part Talip Apaydın's life, his understanding of art, his works and examined novels .

In the second part elements of folk literature; in the third part folk culture elements in the novels were evaluated.

The last part of study is reserved for fragment containing the evaluation result, referencelist.

Key Words : Talip Apaydın, novel, folklore, folk literature.
Quantity of Page : 257
Scientific Director : Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖNAY

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	IV
SUMMARY	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	X
ÖN SÖZ	XI
GİRİŞ	XIV
1. Araştırmanın Konusu.....	XIV
2. Araştırmanın Amacı.....	XIV
3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	XIV
4. Araştırmanın Yöntemi.....	XIV
1. TALİP APAYDIN' IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ.....	1
1.1. Hayatı ve Sanatı.....	1
1.2. Eserleri.....	5
1.2.1. Romanları.....	7
1.2.1.1. Sarı Traktör	7
1.2.1.2. Yarbükü.....	9
1.2.1.3. Emmioğlu.....	10
1.2.1.4. Ortakçının Oğlu, Ortakçılar	11
1.2.1.5. Ferhat İle Şirin.....	12
1.2.1.6. Toprağa Basınca.....	14
1.2.1.7. Define	15
1.2.1.8. Yoz Davar	16
1.2.1.9. Toz Duman İçinde.....	16
1.2.1.10. Tütün Yorgunu	17
1.2.1.11. Kente İndi İdris	18
1.2.1.12.Vatan Dediler	19
1.2.1.13. Köylüler	20
2. TALİP PAYDIN'IN ROMANLARINDA HALK EDEBİYATI UNSURLARI... 22	
2.1. Anonim Halk Edebiyatı	22
2.1.1. Manzum Türler	22

2.1.1.1. Türkü.....	22
2.1.1.2. Ağıt.....	31
2.1.1.3. Salavatlama.....	33
2.1.1.4. Tekerleme.....	33
2.1.1.5. Bilmece.....	34
2.1.2. Mensur Türler	35
2.1.2.1. Masal	35
2.1.2.2. Efsane	38
2.1.2.3. Halk Hikâyesi.....	39
2.1.2.4. Fıkra	41
2.1.3.1 Atasözleri	42
2.1.3.2 Deyimler.....	48
2.1.3.3. Ölçülü Sözler.....	72
2.1.3.4. Dualar (Alkışlar)	73
2.1.3.5. Beddualar (Kargışlar).....	80
2.1.3.6. Yemin İfadeleri	83
2.1.3.7. Karşılama	88
2.1.3.8. Selamlaşma	92
2.1.3.9. Uğurlama.....	96
2.1.3.10. Lakaplar.....	102
2.1.3.11. Küfürler, Argo Sözler.....	107
3. TALİP APAYDININ ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI .	116
3.1. Geçiş Dönemleri.....	116
3.1.1. Doğum	116
3.1.1.1. Doğum Öncesi.....	116
3.1.1.2. Doğum Sonrası.....	118
3.1.1.3. Ad Verme	119
3.1.2. Askerlik.....	120
3.1.3. Evlenme	123
3.1.3.1. Kız Beğenme, Kız İsteme	123
3.1.3.2. Söz, Nişan	125
3.1.3.3. Nikâh.....	126

3.1.3.4. Düğün, Gelin Alayı	127
3.1.4. Ölüm	131
3.1.3.1. Ölüm ve Sonrası İle İlgili Uygulamalar	131
3.1.3.1. 1. Son Nefesi Verme Anı.....	131
3.1.3.1. 2. Kefenleme.....	133
3.1.3.1.3. Gömme Hususiyetleri.....	133
3.2. Halk Bilgisi.....	136
3.2.1. Halk Hekimliği	136
3.2.2. Halk Baytarlığı.....	139
3.2.3. Halk Botaniği.....	140
3.2.4. Halk Zoolojisi	146
3.2.5. Halk Meteorolojisi	151
3.2.6. Halk Takvimi ve Zamanı	156
3.2.7. Halk Hesaplama Birimleri ve Mesafe Kavramları	161
3.2.8. Halk Taşıtları, Taşıma Teknikleri.....	162
3.3. Giyim-Kuşam-Süslenme	166
3.3.1. Kadın Giyimi	166
3.3.2. Erkek Giyimi.....	169
3.3.3. Çocuk Giyimi.....	175
3.4. Halk Sanatları ve Zanaatları	176
3.4.1. El İşlemeciliği	176
3.4.2. Meslekler	177
3.4.3. Gündelik Eşyalar	182
3.5. Halk Mimarisi.....	187
3.5.1. Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Bölümler	187
3.5.2. Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Aydınlanma, Isınma.....	196
3.5.3. Konutların Döşenmesi, Kullanımı ve Eşyaları	199
3.6. Halk Mutfağı	203
3.6.1. Yiyecek-İçecek Türleri	203
3.7. Oyun, Eğlence ve Spor	211
3.7.1. Çocuk Oyunları.....	211
3.7.2. Büyüklerin Oyunları, Eğlence ve Spor	213

3.8. Halk İnanışları	216
3.8.1. Halk İnanışları ve Dini İnanışlar.....	217
3.8.2. Nazar, Büyü, Fal	223
3.9. İletişim, Haberleşme.....	224
3.9.1. Ağızlar	224
3.9.2. Haberleşme	230
4. SONUÇ	233
5. KAYNAKLAR	238
ÖZGEÇMİŞ	242

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

D	: Define
E	: Emmioğlu
Edt.	: Editör
ET	: Erişim Tarihi
FŞ	: Ferhat İle Şirin
K	: Köylüler
Kİİ	: Kente İndi İdris
koor.	: Koordinatör
O	: Ortakçılar
S.	: Sayı
sad.	: Sadeleştiren
ST	: Sarı Traktör
TB	: Toprağa Basınca
TDİ	: Toz Duman İçinde
TDK	: Türk Dil Kurumu
TY	: Tütün Yorgunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
VD	: Vatan Dediler
Y	: Yarbükü
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan
YD	: Yoz Davar

ÖN SÖZ

Halk, gelenekleriyle, maddi ve manevi zenginlikleriyle, anlatılan masalından, söylenen ninnisine, duygularını ifade ettiği türküsünden, yaktığı ağıtına, ettiği duasından, bedduasına, dokuduğu kiliminden, oynadığı oyununa, yediği yemeğinden, içtiği kahvesine, doğumundan ölümüne, yaşamını oluşturan tüm unsurlarıyla halk edebiyatının konusunu oluşturmaktadır. Kısacası kaynağını geleneklerden alan Halk Edebiyatı, halkın oluşturduğu sözlü ve yazılı unsurlardan oluşmaktadır.

Halk tarafından üretilen bu zenginlikler, toplumcu gerçekçi yazarlar tarafından da tüm çıplaklığıyla anlatılmıştır. Bu yazarlar Anadolu'nun köy ve kasabalarının sorunlarını toplumcu bir bakış açısıyla anlatan roman ve hikâye anlayışını ortaya çıkarmıştır. 1950' den sonra ortaya çıkan Köy Enstitülü yazarların öncülüğünde bu romanlar “köy romanı” kavramıyla anılmaya başlanmıştır.

Köy romanlarında genellikle köylerdeki toprak kavgaları, ağa-köylü, zengin-fakir, güçlü güçsüz, öğretmen-imam çatışması, köyden kente göç, dar gelirli insanların sorunları gibi konular işlenmiş, bu konular işlenirken de halkbilimi unsurları tüm zenginliğiyle verilmiştir.

Köy romanlarının en güzel örneklerini veren Köy Enstitülü yazarlarımızdan biri de Talip Apaydın'dır. Yazarın Türkiye'nin sosyolojik durumunu toplumcu-gerçekçi bir açıdan değerlendirdiği, Anadolu gerçeğini ve toprağa bağlı yaşayan insanların hayatlarını anlattığı, anlatırken de halk unsuru öğelerine sıkça yer verdiği görülmüştür.

Bu özelliklerinden dolayı Talip Apaydın romanları araştırma konusu olarak uygun bulunmuştur ve yazarın eserlerinde halk unsuru öğelerini aramak bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.

Talip Apaydın'ın yayımlanmış on üç romanı bulunmaktadır ve çalışmada yazarın tüm romanları incelenmiş, Talip Apaydın romanlarındaki halk edebiyatı unsurları ile halk kültürü unsurları ayrı ayrı açıklanmaya çalışılmıştır. Halk edebiyatı unsurları, halk kültürü kavramları alt başlıklar halinde tanımları ve örnekleri verilerek geniş bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmada incelenecek eserler temin edilmiştir. Toplanan eserlerin fişlenmesi ve tasnifi yapılarak halk edebiyatı ve halk kültürü örnekleri belirlenmiştir.

Metinlerde aynı cümlelerle ifade edilen kalıplaşmış sözler, argo ifadeler, tekrar bahsi geçen mimari yapılarda birkaç örnek yeterli bulunmuştur, örneklerin tümüne yer verilmemiştir. Alıntılar (●) simgesiyle belirtilmiştir. Atasözleri ve deyimlerin kalıplaşmış biçimleri (➤) işaretiyle gösterildikten sonra bu kalıplaşmış biçimlerin altında romanlarda karşılaşılan örnekler sıralanmıştır. Alınan tüm örneklerin sonunda kitabın kısaltılmış ismi sayfa numarasıyla birlikte verilmiştir. Tezin tamamında, açıklama kısımlarındaki *italik* yazı stili ile belirtilen alıntıların, halkbilimi ile ilgili olarak alınan bölümlerde ise romanların kendi imlâsına sadık kalınmıştır. Ayrıca, konu açısından romanlarda tespit edilebilen örneklerin bazıları, halkbiliminin birden çok alanıyla ilgili olduğundan çeşitli başlıklar altında aynı örnekler tekrarlanmıştır.

Çalışmanın başında konuyu kapsayan Türkçe ve İngilizce özet yer almıştır.

Çalışma giriş, iki ana bölüm ve sonuçtan meydana gelmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde, Talip Apaydın'ın hayatı, edebî kişiliği, eserleri hakkında bilgi verilmiş ve roman özetleri yer almıştır.

İkinci bölümde ayrı ayrı her roman halk edebiyatı unsurları bakımından incelenmiştir. Anonim Halk Edebiyatı ana başlığı altında manzum türler, mensur türler ve kalıplaşmış ifadeler şeklinde üç kısımda tasnif edilmiştir. Bu tasniflerde; türkü, ağıt, salavatlama, tekerleme, bilmece, masal, efsane, halk hikâyesi, atasözleri, deyimler, ölçülü sözler, dualar, beddualar, yemin ifadeleri, karşılama, selam, uğurlama, lakaplar, küfür ve argo sözler gibi türler yer almaktadır.

Üçüncü bölümde romanlarda geçen halk kültürü unsurları incelenmiştir. Bu kısımda geçiş dönemleri (doğum, evlenme, askerlik, ölüm), halk bilgisi (hekimlik, baytarlık, botanik, zooloji, meteoroloji, takvim ve zaman, hesaplama birimi ve mesafe kavramları, taşıtlar ve taşıma şekilleri), giyim-kuşam-süslenme (erkek, kadın ve çocuk giyimi), halk sanatları (el işlemeciliği, meslekler, gündelik eşyalar), halk mimarisi (konutlar, ısınma, aydınlanma, döşeme ve eşya kullanımı), halk mutfağı (yiyecek- içecek türleri), oyun, eğlence, spor (çocuk ve büyük oyunları, sporlar), halk inanışları (dini inanışlar, nazar, büyü, fal), iletişim-haberleşme (ağızlar, haberleşme) ve halka ait diğer gelenekler incelenmiştir.

Her bölümün başında ilgili kavramlarla ilgili genel bilgiler verildikten sonra bu unsurların Talip Apaydın'ın romanlarında ne şekilde yer aldığını belirtip; değerlendirmeler yapılmıştır. Son kısımda ise yazarın romanlarında yer alan unsurların örneklerini sıralanmıştır.

Sonuç bölümünde Talip Apaydın'ın romanlarında halk unsuru öğelerine ne kadar ve nasıl yer verildiği hakkında bir değerlendirme yapılmıştır;

Kaynakça bölümünde çalışmada kullanılan, alıntı yapılmış, kavram ve görüşlerinden yararlanılmış kitap, tez ve çeşitli kaynaklara yer verilmiştir.

Tez çalışmam sırasında, desteklerini her zaman yanımda hissettiğim aileme, arkadaşlarıma; bana zaman ayıran, yardımlarını esirgemeyen, kaynaklarını benimle paylaşan değerli Arş. Gör. İrfan POLAT' a; kıymetli bilgileriyle ufkumuzu genişleten değerli Yrd. Doç. Dr. Metin EREN' e; bana konu seçiminde yardımcı olan, çalışmam esnasında ihtiyacım olan tüm konularda desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖNAY' a teşekkürü borç biliyorum.

Van, 2017

Derya AKGÜL

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

Çalışmanın konusu Talip Apaydın'ın romanlarında var olan halkbilimi öğeleridir.

Çalışmada genel olarak “halk” kavramı üzerinde durulacak, halka ait olan her şey araştırma konusunu oluşturacaktır. Talip Apaydın romanlarında halk edebiyatı ve halk kültürü unsurlarının tespitine çalışılacaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç toplumcu gerçekçi yazarlardan Talip Apaydın'ın romanlarının halk edebiyatı ve halk kültürü unsurları bakımından incelenmesidir. Romanlardaki halk edebiyatı unsurları ile halk kültürü unsurları ayrı ayrı açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca halk edebiyatı ve halk kültürü kavramları alt başlıklar halinde tanımlar ve örnekleri verilerek geniş bir şekilde incelenecektir. Yazarın konu edindiği Anadolu insanın yaşadığı dönemi, halkı, çevresel unsurları eserlerinde ne şekilde, nasıl ele aldığı tespit edilecektir.

3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Çalışmada, Talip Apaydın'ın on üç romanının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Hikâyeleri, hatıraları, tiyatro oyunları ve çocuk romanları bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Satışı olan altı roman internet üzerinden, satışı olmayan yedi roman ise sahaflardan temin edilmiştir.

4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı, yöntem ve sınırlılıkları belirlendikten sonra Talip Apaydın ile ilgili yazılmış kitaplar, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Romanların okunmasının ardından halk kültürü ve halk edebiyatı öğeleri fişlenerek tasnif edilmiştir. Ardından kaynak kitaplar yardımıyla değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışma, Sedat Veyis Örnek'in ilk baskısı 1977 yılında Türkiye İş Bankası Yayınları'ndan çıkan *Türk Halkbilimi* adlı eserindeki, halkbiliminin kadroları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ancak alt başlıkların belirlenmesinde ve incelenen romanlardaki halk kültürü ve halk edebiyatı unsurlarının tespit edilmesinde, Örnek'in

aktarılabak olan kadrolarında değişikliğe gidilmiştir. Sedat Veyis'in söz konusu tasnifi aktarıldığı gibidir:

“I. Köy, kasaba ve kent yaşamı (monografiler)

II. Yerleşim-yerleşim türleri

- 1. Sürekli yerleşim (köy, kasaba, kent)*
- 2. Geçici yerleşim (yaylak, kışlak)*

III. Barınak-konut (Halk mimarisi)

- 1. Tipleri*
- 2. Yapım teknikleri ve kullanılan araç-gereç*
- 3. Ev eşyası; türleri, yapımı, kullanışı*

IV. Aydınlanma, ısınma

- 1. Işık elde etme; ışık araç ve gereçleri*
- 2. Isı elde etme; ısı araç ve gereçleri*

V. Taşıtlar taşıma teknikleri

- 1. Kara taşımacılığı*
- 2. Hava taşımacılığı*

VI. Ekonomi Türleri

A. Hayvancılık

- 1. Bakımı, beslenmesi, korunması*
- 2. Çobanlık*
- 3. Hayvansal rnlerin elde edilişleri*
- 4. Hayvancılıkla ilgili araç-gereçler*

B. Tarım-rençberlik

- 1. Ekme, biçme, ürün alma*
- 2. Tarım araç-gereçleri*

C. Avcılık

- 1. Av türleri (kara, deniz avları)*
- 2. Av araçları ve teknikleri*

D. Arıcılık

VII. Halk ekonomisi

- 1. Üretim*
- 2. Tüketim*

3. Pazarlama

VIII. Beslenme-mutfak-kiler

A. Besin Türleri

1. Hayvansal besinler

2. Bitkisel besinler

B. Besin elde etme, hazırlama, koruma

C. Mutfak düzeni, araçları

D. Kiler, depo, mahzen

E. Yemek çeşitleri

F. Sofra Düzeni

IX. Ölçme, tartma, hesaplama birimleri; zaman ve mesafe kavramları

X. Halk sanatları ve zanaatları

1. İşleme, örme, dokuma, basma işleri

2. Ağaç, taş, maden, toprak, cam, deri işleri

3. Halk resmi

XI. Giyim-kuşam-süs

A. Giyim-kuşam

1. Erkek giyimi

2. Kadın giyimi

3. Çocuk giyimi

4. Günlük giyim

5. Törensel giyim

6. Meslekleri ve yaş gruplarını belirleyen giyim-kuşam

B. Süslenme

XII. Halk bilgisi

A. Halk hekimliği-halk baytarlığı

B. Halk botanîği-zoolojisi

C. Halk meteorolojisi-halk takvimi

D. Halk hukuku

XIII. Halk İnançları; törenler, adetler, gelenekler, görenekler

XIV. Geçiş dönemleri

1. Doğum

2. Çocuk
3. Evlenme
4. Ölüm

XV. Bayramlar-karşılamlar-uğurlamalar

1. Dinsel nitelikli bayramlar
2. Yerel nitelikli bayramlar
3. Karşılama ve uğurlamalar

XVI. Kalıp hareketler (tavırlar, jestler, mimikler)-kalıp sözler ve sesler

1. Günlük yaşamla ilgili olanlar
2. Törenselle yaşamla ilgili olanlar
3. Isık çalma, çağırma, ses çıkarma

XVII. Dernekler, kuruluşlar; dayanışma ve yardımlaşma

1. Esnaf dernekleri
2. Dinsel kuruluşlar (tarikatlar)
3. Cins ve yaşa dayalı örgütler
4. Komşuluk

XVIII. Dinsel-büyüsel içerikli inançlar, işlemler

1. Ziyaretler, yatırırlar, türbeler, mezarlar
2. Fal, rüya yorumu, gelecekte haber verme
3. Büyücülük; türleri ve teknikleri

XIX. Halk edebiyatı

1. Destanlar
2. Efsaneler
3. Masallar
4. Halk hikâyeleri
5. Halk şiiri
6. Halk türküleri
7. Fıkralar
8. Atasözleri-Deyimler
9. Tekerlemeler
10. Bilmeceleler

11. Alkışlar, kargışlar

12. Ağıtlar

13. İlâhiler

14. Maniler

XX. Halk tiyatrosu (geleneksel tiyatro)

XXI. Halk oyunları (dansları)

XXII. Halk müziği ve müzik araçları

XXIII. Çocuk oyunları ve oyuncaklar

1. Temsili nitelikteki oyunlar

2. Beceriye ve yeteneği amaçlayan oyunlar

3. Oyuncak türleri ve nitelikleri

XXIV. Halk eğlenceleri; sporlar

XXV. Adlar

A. İnsan adları

1. Asıl adlar

2. Soyadları

3. Lakaplar-takma adlar

B. Yer, su, dağ, köy, meydan, cadde, sokak, ev adları” (Örnek,

2000: 17-20)

1. TALİP APAYDIN' IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı ve Sanatı

Talip Apaydın, halkı konu aldığı eserleriyle köy edebiyatının önemli örneklerini veren başarılı, toplumcu gerçekçi Köy Enstitülü yazarlardan biridir. 1926 yılında Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Ömerler köyünde Safiye ve İbrahim çiftinin oğlu olarak dünyaya gelir. Annesini üç yaşında kaybeder. Babası yoksuldur, hiç tarlası yoktur ve ortakçılık yaparak zar zor geçinir. Babasının ortakçı oluşu *Ortakçılar* ve *Emmioğlu* romanlarına da esin kaynağı olur. Yazarın çocukluğu zorluklar içinde geçer. Yazar yoksul bir ailenin çocuğu olarak köyde doğup büyüdüğünden köy hayatını her yönüyle bilir. Köy hayatının tüm zorluklarını ve güzelliklerini bilen yazar, köy sorunlarını kendine konu edinir ve eserlerinde bunu tüm çıplaklığıyla işler.

Yazar imkânsızlıklar içinde büyüse de okumaktan vazgeçmez. “.... ilçedeki kaymakamın yoksul köy çocuklarını okutmak için açtığı pansiyona girebilmek için gece gündüz yürüyerek ilçeye varır. Sonunda kaydını yaptırır ve köylerinden bu hakkı kazanan tek çocuk o olur. Burada iki yıl eğitim görür, beşinci sınıfı tamamlar. Fakat ilerisi yine kapalıdır. Talip Apaydın, bir rastlantı sonucu, sonradan adı Çifteler Köy Enstitüsü olacak Hamidiye Köy Öğretmen okuluna öğrenci alınacağını duyar. Okuma isteğiyle uykuları kaçan Apaydın, bu okulun sınavına girer ve kazanır. Atatürk'ün öldüğü gün, yani 10 Kasım 1938 tarihinde bu okulun öğrencisi olur.” (Karaman, 2010:191)

Yazar Hamidiye Köy Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar bölümüne girmeye hak kazanır. Bu dönemde hikâyelere ve şiire yönelir. Yazdığı ilk şiirlerini *Köy Enstitüsü*, *İmece*, *Fikirler*, *Yeditepe*, *Beraber*, *Yeni Ufuklar*, *Varlık* gibi çeşitli fikir ve sanat dergilerinde yayınlar ve böylece edebiyat dünyasına girer.

1950 sonrası Köy Enstitülü yazarların ön plana çıktığı edebiyatımızda Talip Apaydın da kendini gösterir. “1950- 1960 yılları arasında şiir, roman ve hikâye türünde verilen eserlerin ön plana çıktığı edebiyatımızda İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerinin hissedildiği ve her edebî türde farklı açılımların sergilendiği görülür. Romanda yeni bir bakış açısıyla köy gerçeğini farklı bir boyutta ele alan eserler

verilmiş, yazarlar toplumsal temalara yönelmişlerdir. 1950 sonrasında köyü konu alan eserler, ağırlıklı olarak köy enstitülü yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Berna Moran bu dönem romanında, toplumsal yapıdan kaynaklanan haksızlıkların ve düzen sorunlarının ağır bastığını söyler. Köy konusu 1950’li yıllardan sonra daha çok köy enstitülü yazarlar tarafından ele alınmış ve eleştirel yaklaşımlar getirilmiştir. 1970’li yıllara kadar edebiyatta köy konusunun işlenmesi yaygınlık kazanmıştı.” (Baycanlar, 2007: 39) Köylünün sorunlarını işleyen eserlerin yaygınlık kazandığı bu dönemlerde Apaydın romanlarıyla bu dönemin önemli örneklerini sunar, eserlerinde yoksul ve cahil bırakılmış köylüyü samimi bir dille anlatır, köylülerin sorunlarını, yaşam mücadelelerini gerçekçi bir tasvirle okuyucuya yansıtır.

Talip Apaydın bu dönemin temsilcilerinden biri olarak edebiyata girişlerini ve edebiyattaki yerlerini “Biz Köy Enstitüsü çıkışlı birkaç arkadaş, asıl işimiz; yani öğretmenlik mesleğimizin yanında, yazarlığa da soyunduk. Şiir, öykü, roman, deneme... Bir tarihte sevilerek okunduk. Kitaplarımız kat kat baskılar yaptı. Ama sevmeyenler, yerenler de oldu. Hep köyü, köylü insanı yazdığımız için küçümsediler. Köylü insan basit insandır, basit insanın romanı olmaz’ dediler. Oysa büyük dünya edebiyatında köylüyü, emekçi insanı konu edinen çok değerli yapıtlar var.” (Atıcı, 2011:7) şeklinde dile getirir.

Yazar 1946 yılında Yüksek Köy Enstitüsünden mezun olur ve Cilavuz Köy Enstitüsü’ne öğretmen olarak gönderilir. Bu dönemde Köy Enstitülerine karşı olumsuz yorumlar artmaya başlar. Milli Eğitim Bakanı, İsmail Hakkı Tonguç’u görevinden alır. Talip Apaydın da Yedek Subay okuluna çavuş olarak gider.

Yazar, Köy Enstitülerine karşı oluşan düşmanlığı ve yaşadığı zorlukları bir söyleşisinde şu şekilde anlatmıştır “Çifteler Köy Enstitüsünde okumaya yazmaya eğilim duydum. Ama asıl bilinçli yazma isteğim Hasanoğlu’ da başladı. Yerli yabancı birçok yazarı okuyor ve etkileniyordum. Edebiyat dergilerini kovuşturuyordum. Kimi şairleri, yazarları tanımıştım. Kendi arkadaşlarımızdan da ünlenmeye başlamış, yazıncılar ve şairler yetişmişti. Yani bir edebiyat ve sanat ortamı içindeydik. Böylece yazmaya ve dergilere göndermeye başladım. İlk şiirlerim ve düz yazılarım 1945’te, 46’ da Doğu dergisinde, Köy Enstitüleri dergisinde, Varlık’ta, Yücel’de yayınlanmaya başladı. Elbet çok mutlu oluyor insan. Birden

ünlendiğini, herkesin ilgisini çektiğini sanıyorsun. Gençlik heyecanları işte. Haftada bir gün, cumartesi günleri Ankara'ya iner, müzik tarihi derslerimizi konservatuarda yapardık. O gün yazım ya da şiirim yayınlanmış bir dergiyi almışsam, banliyö treni ile akşamüstü Hasanoğlu'na dönerken, anlatılmaz bir neşe ve heyecanlar içinde sanki edebiyat dünyasının ünlü bir adı olmuşum gibi gururlu ve mutlu dönerdim. Her şey güzel görünürdü gözüme, uzaklar yakın görünürdü. Kimi arkadaşlarımızın ilkel davranışlarına acıyarak bakardım. Okumanın yazmanın, dergilerde görünmenin çok önemli bir aşama olduğunu sanırdım. Bazı günler konservatuarda Sabahattin Ali'yle görüşmeler yapıyordum. O gün de çok heyecanlı olurum. Çok sevdiğim bir yazardı Sabahattin Ali. Bir iki yakın arkadaşım vardı, onlara bir gizimi açıklar gibi anlatırdım. Doyurucu bir sanat ortamı içinde yüzüyor gibiydim. Mutluydum. Müzik, resim, edebiyat... Tiyatro çalışmalarımız. Gerçekten güzel bir öğrenimdi. Okulumu seviyordum. Mezun olup ayrılırken derin bir acı duydum içimde. Meğer haklıymışım, büsbütün ayrılıyormuşuz Köy Enstitüleri eğitiminden. Biz son sınıfta iken her şey değişti, bakan ayrıldı, genel müdür ayrıldı. Okul müdürleri, öğretmenler değiştirilmeye başlandı. Tüm yurtta yoğun bir Köy Enstitüsü düşmanlığı aldı yürüdü. Korkunç iftiralar ve karalamalar kanımızı dondurur hale geldi. Kimse doğru dürüst savunmadı. Bir karabasana dönüştü yaşam. Yalnız Köy Enstitüleri de değil, gerçek yurtseverler, Atatürkçü laik düşünen aydınlar büyük baskı altına alındılar. Amerika'daki Mak Karti'ci tutum bütün iğrençliği ile uygulandı. Ülke bir karanlığa boğuldu. Yıllarca çektik bu zulmü. Hiç rahat çalıştırmadılar. Hep gözetim altında, kuşkulu kişiler olarak nice baskılara katlanarak çalıştık. Sorgulardan geçirildik, sürüldük, açığa alındık. Hele birkaç eli kalem tutan, yazan kişiler yönetimin, bakanlığın baş hedefi olduk. Tokat'ta gezici başöğretmen olarak çalışırken vali beni çağırmış, gittim. Odasına girip kendimi tanıttım. Yüzüme kinle baktı,

'Sen öğretmen misin, yazar mısın?' diye sordu.

'Öğretmenim' dedim

'Öyle ise yazmayacaksın kalemini kırarım senin' dedi.

'Efendim, yazıyorum ama suç işlemiyorum. Suç işlesem, memleketin savcısı var, yargıcı var' dedim.

'Biz neciyiz burada!' diye bağırdı.

'İdari amirimizsiniz.'

‘ Öyle ise yazmayacaksınız, emrediyorum.!’

Ayakta sarsıldığımı unutamam. İçimde bir şeyler depreşti.

‘ Yazarım, kimse karışamaz!’ diye bağırmak geçti içimden.

Yapamadım. Çıktım dışarı. Merdivenleri inerken ilk kez başım döndü. Tansiyonum yükselmişti herhalde. Aslında okuduğu falan yoktu. Nerede ne yazıldığını bile bilmiyordu. Birileri kulağına fısıldıyordu, belki Milli Eğitim müdürü. Çünkü o da yazma, başımıza iş açma, falan demişti. Yazdığım da ne, şiirler, köy notları falan. Köylerde kaçak kuran kursları aldı yürüdü diye bir yazım yayınlanmıştı. Müdür ona kızmıştı en çok. Böyle şeyler politikacıların işi, biz karışamayız diyordu. Öğretmenlerin ülke sorunlarını tartışması istenmiyordu. Yukarıdan gelen hava buydu. Yıllarca bunun sıkıntısını yaşadık. Cezalarını çektik.”
(Atıcı, 2010:189-190)

Talip Apaydın zorluklarla karşılaşsa da edebiyattan vazgeçmez ve toplumu anlatan eserler vermeye devam eder. Öykü ve romanlarında insan ilişkilerini doğal bir şekilde yansıtır. Köy edebiyatı akımının temsilcileri arasında yer alan yazar ilk romanı Sarı traktör ile makineleşme konusuna değinir ve köylünün bu duruma yaklaşımını doğal bir dille tasvir eder. Romanlarında köylüyü tasvir ederken Halk Edebiyatı ürünlerinden de sıkça yararlanır. “*Talip Apaydın’ın kelime kadrosu ve anlatım örgüsü içinde Halk Edebiyatının kendine özgü kelime dağarcığına ve anlatım motiflerine de rastlanmaktadır(...)*Yıllarca ilk öğretimde öğretmenlik yapan Apaydın’ın roman ve öykülerinde masal, bilmece, oyun gibi Sözlü Halk Edebiyatı ürünlerine ve anlatım biçimine yönelmesi, aslında öğretmenlik mesleğine dayandırılabilir.” (Erol, 2007:33)

Askerden döndükten sonra, Yüksek Köy Enstitüsü mezunu Halise Hanım ile evlenir. Halise hanımda kendisi gibi öğretmendir. Bu dönem de yazar Tokat bölgesinde gezici başöğretmenlik yapar. Köylüyü aydınlatmak için elinden geleni yapar ama yeterli olmaz. Bu durumu eserlerinde anlatmaya çalışır ama Köy Enstitülü yazarlara karşı oluşan olumsuz tutumlardan dolayı eserlerini istediği kitleye ulaştıramaz.

Tokat’ın Turhal ilçesine müzik öğretmeni olarak atanır. Mesleğini her zaman layığıyla icra etmeye özen gösterir. Eğitim aşkıyla yanan yazar burada da sürekli

okur ve yazar. Herkese yararlı olmaya çalışır. Okulundaki başarılarından dolayı takdimnameler alır ama yazdıklarının eleştirilmesine yine de engel olamaz.

1960 yılından sonra Amasya Kız İlköğretim Okulu'nda görev yapmaya başlar. Burada da tüm gayretiyle çalışır. Yaptıklarından dolayı takdimnameler alır. Öğretmenliği çok sevmektedir ve başarılarından dolayı gelen teklifleri kabul etmez. Yine de bakanlık emrine alınır ve öğretmenliği bırakmak zorunda kalır. Yurdun çeşitli yörelerinde otuz yıl öğretmenlik yapan yazar, 1979 yılında Milli Eğitim Bakanlığı müşavirliğinden emekli olur.

Zorluklarla geçirdiği yaşamının ardından kendinden geriye başarılı eserler bırakan yazar 88 yaşında, 27 Eylül 2014' te tedavi gördüğü Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde hayata gözlerini yummuştur.

Talip Apaydın sanat yaşamında on üç roman olmak üzere, öykü, şiir, anı, deneme ve oyun olmak üzere kırk iki eser vermiştir. Anı, öykü, roman gibi çeşitli türlerde eserler verse de roman türüne yönelmiştir. Eserlerinde Yaşar Kemal, Kemal Tahir ve Orhan Kemal'in etkisi görülmektedir.

Talip Apaydın verdiği başarılı eserlerle çeşitli ödüller kazanmıştır. *Tütün Yorgunu* romanıyla 1976 Madaralı Roman Ödülü'ne, *Köylüler* eseriyle 1992 Orhan Kemal Roman Armağanı'na, *Yapılar Yapılırken* ve *Otobüs Yarışı* eserleriyle de 1975 TRT Yayınlanmamış Radyo Oyunları Sanat Ödülleri'ne layık görülmüştür

1.2. Eserleri

Şiir

- Susuzluk (1956)

Öykü

- Ateş Düşünce (1967)
- Öte Yandaki Cennet (1972)
- Koca Taş (1974)
- O Güzel İnsanlar (Çocuklar için Hikâyeler, 1978)
- Yolun Kıyısındaki Adam (1979)
- Aloo Çocuklar(1979)
- Duvar Yazıları(1981)
- Yangın (Çocuklar için) (1981)
- Elif Kızın Elleri (1981)

Romanları

- Sarı Traktör (1958)
- Yarbükü (1959)
- Emmioğlu (1961)
- Ortakçının Oğlu, Ortakçılar (1964, 1974)
- Ferhat ile Şirin (Halk için roman, 1965)
- Toprağa Basınca (Çocuklar için, 1966)
- Define (1972)
- Yoz Davar (1973)
- Toz Duman İçinde (1974)
- Tütün Yorgunu (1975)
- Kente İndi İdris (1981)
- Vatan Dediler (1981)
- Dağdaki Kaynak (Çocuk Romanı 1981)
- Merdiven (Çocuk Romanı 1985)
- Köylüler (1991)
- Biz Varız (Çocuk Romanı 1998)

Hatıraları

- Bozkırdaki Günler (1952)
- Karanlığın Kuvveti (1967)
- Akan Sulara Karşı (1985)

Tiyatro Eseri

- Bir Yol (1966)

Radyo Oyunu

- Yapılar Yapılırken
- Otobüs Yarışı (Yayımlanmamış radyo oyunu)

1.2.1. Romanları

1.2.1.1. Sarı Traktör

İncelenen kitap, Literatür Yayınları'ndan 2013 yılında ikinci basımı yapılan *Sarı Traktör* romanıdır. Talip Apaydın'ın Sarı Traktör romanı ilk baskısını Şubat 1958'de Varlık Yayınları'ndan yapmıştır ve yazarın ilk romanıdır. Literatür Yayınları'ndan çıkan kitap 19 bölümden, 189 sayfadan oluşmaktadır. Anlatım bir bütünlük içindedir ve 3. kişi ağzından aktarılmıştır.

Talip Apaydın *Sarı Traktör* romanında, 1950'li yıllarda tarımda makineleşmenin başladığı bir dönemi anlatmaktadır. Roman, bir Anadolu köyü olan Özeler'de yaşayan Arif adlı genç bir delikanlının traktör tutkusunu konu alırken, dönemin köy şartlarını da gözler önüne sermektedir

Olay geçimini tarımla sağlayan Ankara'nın Özeler köyünde geçmektedir. Köylü geçimi tarımla sağladığı için toprak büyük bir önem kazanır, çoluk çocuk herkes durmadan çalışır. Yaz aylarında harman döverler, sonbaharda çift sürerler, pancar sökerler.

Arif de bunlardan biridir. Çalışkan, dur durak bilmeyen bir delikanlıdır. Geniş ekin tarlalarını sürer, sapları çeker. Ama bu kolay bir iş değildir. Günlerce sürmektedir.

Arif bir gün tarladaki geri kalan işlerini tamamlamak için Özeler'de tek traktör sahibi olan Yakup' un Ali'den traktörünü ödünç alır. Ali'yle beraber geri kalan işleri bitirirler. İşlerin bu kadar çabuk bitmesi, traktörün işlerini bu şekilde kolaylaştırması Arif'in aklına traktör alma fikrini sokar.

Arif'in traktör tutkusu günden güne artar. Traktörü görünce heyecanlanır, çıkardığı sesleri hayranlıkla dinler. Traktöre bindiğinde çok mutlu olur, at arabalarını geride bırakmak ona zevk verir. Traktörle birlikte işlerini kısa sürede ve daha az yorularak bitirmeleri, traktöre olan hayranlığını daha da arttırır. Artık tek hayali traktör sahibi olmaktır.

Arif'in babası köyün varsıllarından İzzet Ağa'dır. İzzet Ağa midyesinden hasta olduğundan son birkaç yıldır işten elini eteğini çekmiştir ve tüm işler Arif'e kalmıştır. İzzet Ağa geleneklere bağlı, yeniliklere kapalı biridir. Kendisi yıllarca at arabasıyla, öküzlerle tarla işlerini yürütmüştür. Oğlu daha genç ve güçlüdür, Arif'in de kendisi gibi çalışarak tarla işlerini yürütebileceğini düşünür ve Arif'in traktör

isteğini gereksiz bulur, oğlunun traktör isteğine kulak asmaz. Annesi ise oğlunun yorulmasına üzülür ve traktör alınmasına sıcak bakar.

Köyde traktörle ilk kez harman dövülür. Tüm köylü bu olayı hayranlıkla izler, çocuklar eğlenir. Köydeki bu hareketlilik Arif'in traktör alma isteğini daha da arttırır ama İzzet Ağa oğlunun başına bir iş gelir diye traktör almaya yanaşmaz. Arif bu duruma isyan etmektedir, yine de at arabalarıyla çalışmaya devam eder. Arif'in bu durumunu görüp üzülen ilkokul öğretmeni İzzet Ağa'yla konuşur, traktörün faydalarından bahseder ama İzzet Ağa'yı ikna edemez.

Arif'in traktör sevdası köylünün diline düşer. Köylüleri olan Körün Mehmet kendisinden önce traktör alınca tüm hayalleri yıkılır. Çünkü herkesten önce traktör almak istemektedir. Babasına kafa tutmaya başlar, bu tavırlarıyla köyde eğlence konusu olur.

Köylüler, Arif'e şehirde yaşayan akrabalarını Hasan Bey'den babasını ikna etmesi için yardım almasını tavsiye ederler. Bu fikri öğretmen de onaylar ve bizzat Hasan Bey'e kendisinin söyleyeceğini belirtir. Hasan Bey, sözüne güvenilen, zengin ve yardımsever birisidir. İzzet Ağa'da Hasan Bey'e güvendiğinden traktör almayı kabul eder.

İzzet Ağa traktör almayı tam kabul etmişken mide rahatsızlığından aniden fenalaşır ve apar topar hastaneye kaldırılır. Ankara' da hastaneye yatırılır. Evin tüm sorumluluğu Arif'e kalır. Sabah akşam demeden ekin biçmeye, at arabasıyla ot çekmeye devam eder. Arif o kadar yorulur ki eski halinden eser kalmaz, iğne ipliğe döner. Artık tek isteği babasının sağ salim dönmesi ve eski sağlığına kavuşmasıdır.

Arif bir gün Ali'nin traktörünü kullanmak zorunda kalır, traktörü kullanınca traktör sevgisi yeniden canlanır ama babası hasta olduğundan bir şey yapamaz. İzzet Ağa eve döner, döndüğünde ise oğlunun iğne ipliğe döndüğünü, eski halinden eser kalmadığını görür ve çok üzülür. Aklına Hasan Bey'in söyledikleri gelir ve traktör almaya karar verir.

Hasan Bey' le gidip traktör beğenir ve alır. Traktör için sipariş verilir. Traktör gelinceye kadar Arif eskisi gibi çalışmaya devam eder. Ama sipariş edilen traktör bir türlü gelmek bilmez. Arif bu duruma çok sinirlenmektedir. Sonunda sipariş verilen traktör gelir, Arif o kadar heyecanlıdır ki yağan karı bile fark etmez.

Arif, traktörüne kavuşmuştur fakat mevsim kıştır. Kar iyice bastırıldığından her yer karla kaplanmıştır. Arif bu kez de köylüye traktörünü gösteremeyeceği için üzülmeye başlar.

Traktörün geldiği gün yoğun bir kar yağışı başlar ve köy karlar altında kalır. Arif o kadar heyecanlıdır ki bir an önce traktörü kullanmak ister, babası kar olduğundan izin vermez. Arif o kadar heyecanlıdır ki ertesi sabah kimse uyanmadan uyanır, adam boyundaki karları temizler ve traktörü bulunduğu yerden çıkarır. Bunu gören babası hayretler içinde kalır.

Karların içinde traktör kullanan Arif'i gören köylüler gülüşerek, "Arif'in kendisi de bir traktör!." Hem de Sarı Traktör!" derler. Roman da adını buradan almaktadır.

"Köy Enstitülü yazarlar arasında, Talip Apaydın'ın, Sarı Traktör adlı romanıyla temel insan-makine ilişkilerini başarıyla yansıttığını görüyoruz. Ne var ki Apaydın bu romanında köye traktörü sokmakla beraber, makineleşmenin kırsal kesimde yol açtığı oluşumların üzerinde durmadan romanını bitirmiştir. Oysa hem asıl "romanlık dram" bu noktadan sonra başlayacaktır ve hem de üretim düzeyinde, iktisadi yapıda birçok dönüşüm ancak bu evreden sonra ortaya çıkarak edebiyata yeni bir açılım olanağı yaratacaktır. Ne var ki yazarın bu noktalar üzerinde durmaması, yapıtın eksik ve işlevsiz kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır." (Çankaya, 2013: 59)

Sarı Traktör romanı sade ve gerçekçi bir dille aktarılmaktadır. Konu bütünlüğü sağlanmış ve Arif'in duyguları anlaşılır bir şekilde betimlenmiştir. Köy yaşamı içten bir şekilde okuyucuya aktarılmış, yer yer doğa tasvirleri yapılmıştır. Köylünün yaşam mücadelesini, dayanışmasını, dostluğunu da romanda açıkça görülmektedir.

1.2.1.2. Yarbükü

İlk basımı Varlık Yayınları tarafından 1959 yılında yapılan roman, Litaratür Yayınları'ndan ise Şubat 2008'de yayınlanmıştır. Litaratür Yayınları'ndan çıkan basımı; on beş bölümden, 173 sayfadan oluşmaktadır. Roman üçüncü kişi ağzıyla ve sade bir dille okuyucuya aktarılmaktadır.

Romanın kahramanı köydeki çeltik tarlalarının büyük çoğunluğuna sahip olan Remzi'dir. Remzi köydeki çeltik tarlalarının büyük çoğunluğuna sahiptir ama kimseye sözünü geçiremez, kimseye gücü yetmez. Kimseyle kötü olmamak için tarlalarına suyu bile yalvar yakar akıtır. Kimse Remzi'yi ciddiye almaz. Herkes onunla dalga geçer.

İşlediği cinayetten sekiz yıldır cezaevinde yatan tarla komşusu Haydar bir gün köye döner. Köylü Haydar'dan çekinmektedir. Remzi ilk başlarda tarla komşusu Haydar'ın dönmesinden memnun olur. Çünkü Haydar'dan çekinen köylü suyu Haydar'ın tarlasına akıtmaktadır ve Remzi'nin çeltik tarlaları da bu arada sulanmaktadır. Ama Haydar köylünün kendisinden korktuğunu anladıkça, köylünün kendisine karşı davranışlarını gördükçe havaya girer ve tekrar kaba kuvvete başvurmaya başlar. Remzi'nin kendisine karşılık veremeyecek kadar zayıf ve ürkek olduğunu görünce Remzi'nin tarlalarını tehditle Remzi'den almaya çalışır.

Remzi korkudan yemek yiyemez, uyuyamaz hale gelir, Haydar'la karşılaşmamak için sürekli saklanır. Yine de Haydar'ın tehditleriyle karşı karşıya kalır. Haydar en sonunda tehditlerinin boyutunu arttırır ve Remzi'nin karısına sarkıntılık yapar. Artık Remzi'nin canına tak der ve Haydar'ı çeker ve vurur.

Yarbükü köylüler arasındaki toprak ve su çekişmelerini, gücünün güçsüz karşısındaki baskısını gerçekçi bir anlatımla gözler önüne sermiştir.

1.2.1.3. Emmioğlu

Remzi Kitabevi'nden 1961 yılında çıkan roman 23 bölümden 287 sayfadan oluşmaktadır. Üçüncü kişi ağzıyla okuyucuya aktarılan roman Battal yoluyla köylü insanın yoksulluğunu katlandıkları zorlukları gerçekçi bir şekilde anlatmaktadır.

Romanın başkahramanı Battal, kimsenin söz geçiremediği, başına buyruk davranan köyde deli diye anılan on yedi on sekiz yaşlarında bir gençtir. Eskişehir köylerinden Yapılı' da Koca Osman'ın yeğeni, Hasan'ın emmioğludur. Hasan'la aynı yaşlardadır.

Battal'ın babası ölmüştür ve amcasının yanında büyümüştür. Amcası da fakir biridir. Emmioğlu Hasan kendisinin aksine sessiz ve sakindir. Akından hiç kötülük geçmez. Battal ise kurnazdır ve girişkendir. Kimseyi dinlemediği için amcası Battal'ı

en sonunda evden kovar. Battal köyde ortalıklarda kalır geçici işler bulur, ama gittiği yerlerden kovulur ve köylü tarafından dışlanır.

Porsuk çayı kıyısında Sazlı Çiftliği'ni kiralayan Kır Ağa köylülere çok para kazanacakları vaatlerinde bulunur. Kır Ağa zaten yoksulluk içinde olan köylüleri ortakçılık vaadiyle kandırır. Kafiye Hasan, Hasan'ın eniştesi ve ortalarda kalan Battal'ı da alır.

Kiraladıkları çiftliğe gitmek için yola koyulurlar. Tren istasyonuna vardıklarında Battal bilet parası denkleştiremez, Çiftliğe giden diğer köylülerde zaten Battal'ın gelmesini istemedikleri için yol parasını vermezler. Battal'ı orada tek başına bırakırlar ve giderler. Hasan çok üzülür ama bir şey yapamaz.

Battal istasyonda sabahlar. Sonra kaçak olarak bir yük trenine biner ve kendini ters istikamette bulunan bir kasabada bulur. Zaten başına buyruk olan Battal küçük işler bulur. Önce istasyonda hamallık yapar, tanıştığı kebabçı Mahmut'un yardımıyla simit, haşlanmış yumurta satar, kebabçılık öğrenir.

Bu arada çiftliğe giden köylüler ise aslında hiçbir şeyin anlatıldığı gibi olmadığını görür. Çiftlikte günlerce yoksulluk içinde çalışırlar, tanınmaz hale gelirler. Hasan da bir yandan Emmioğlunun istasyonda tek başına ne yaptığını merak eder.

Ama ortakçılar sefillik içinde çalışırken, emmioğlu işini düzene koymuştur. Kendine kebab satmak için araba bile almıştır.

Roman, bir tesadüf, Kır Ağa ile karşılaşan Emmioğlu'nun, mayıs ortalarında Sazlı istasyonunda trenden inerek eski ahabplarını görmeye gelmesiyle sona erer: Kılığı düzgün, kendinden emin, kebabçı Emmioğlu, onlara kebab, ekmek, sigara da getirmiştir. Amcazadesi Hasan, Emmioğlu ile gitmek isterse de bırakmaz ötekiler. Oysa o yaz, kaldırdıkları çeltik, çiftlik sahibine olan borçlarını ödemeye ancak yetmiştir.

1.2.1.4. Ortakçının Oğlu, Ortakçılar

Birinci basımı *Ortakçılar* adıyla İmece Yayınevi tarafından yayınlanan roman 1974 yılında Büyük Dağıtım Yayınevi'nden Ortakçının Oğlu adıyla çıkmıştır. Ekim 2007'de ise Literatür Yayınevi'nden tekrar sekiz bölüm 167 sayfa olarak Ortakçılar adıyla çıkmıştır.

Başkahramanımız Hasanoğlu Köy Enstitüsü son sınıf öğrencisi Sefer'dir. Olaylarda okuyucuya Sefer'in gözünden aktarılmaktadır. Yaz tatilinde babasının ortakçı çalıştığı Hasırlı Çiftliği'ne gider. Çiftlik sahibinin karısı babasının uzaktan akrabası Melahat Hanım'dır. Sefer öğretmenlik okuduğu için babası onlar gibi tarlalarda çalışmasını istemez, okuyan birinin zenginlerle takılması gerektiğini düşünür ve çiftlikte kalmasını söyler. Israrlara dayanamayarak çiftlikte kalan Sefer burada rahat edemez. Çünkü Babası beylerle yakınlaşmasını, böylece büyük adam olma yolunda ilerlemesini isterken, beylerin köylülere yaklaşımı son derece aşağılayıcıdır. Ama Sefer kendini ortakçıların yanında da rahat hissedemez.

Bu ikilem sürerken Sefer Melahat Hanım'ın kızı Nebahat'a aşık olur. Köylülerde arasında da Sefer ve Nebahat'ın arasında bir şeyler olduğuna dair dedikodular yayılır. Sefer'in babası ve köylüler kendilerince Nebahat'ı istemeye karar verirler. Onların gözünde Sefer okumuştur ve büyük adam olmuştur. Melahat Hanım bu evliliği onaylar diye düşünürler. Sefer Bu durumun önüne geçmeye çalışır. Beylerin köylülere bakış açısını, bu evliliğe onay vermeyeceklerini anlatamaz bir türlü. Bir de bunların üzerine Beyin misafiri ile Köy Enstitüsü eğitimi üzerine bir tartışma yaşar. Buraya ait olmadığını, köylünün sömürüldüğünü, köylüye aşağılayıcı bakış açısını görür ama bunu köylüye anlatamayacağını anlar. Bu tartışmalar babasının kulağına da gider. Babası da Sefer'in okumuşluğunu sorgular, Köy Enstitüsü hakkında kötü düşünmeye başlar.

Sefer ortakçılar ile beylerin dünyasını yakından görür. Kendisi ile bu iki kesim arasındaki derin uçurumu derinden hisseder ve köyden ayrılır.

1.2.1.5. Ferhat İle Şirin

Halk romanı olarak geçen Ferhat ile Şirin ilk baskısı İmece Yayınları'ndan 1965 yılında 88 sayfa olarak yayınlanmıştır ve masalsi bir dille okuyucuya aktarılmıştır. Çalışmada da ilk baskısı incelenmiştir.

“Derler ki Şirin bir hakanın kızıydı. Hiç de değil. Bir halk kızıydı. İçimizden birinin kızıydı. Birinin yeğeni, birinin bacısı, birinin torunu.” Talip Apaydın böyle anlatmıştır Şirini. Halktan biri gibi yeniden aktarmıştır bu aşk hikâyesini.

Azerbaycan Türklerinin Ecesi Mümine Banu yalnız yaşar. Ülkeyi gezerken Şirin'e rastlar, Şirin'i yanına alır, kızı gibi büyütür. Her istediğini yapar. Bir gün

Şirin'e eşi benzeri olmayan bir saray yaptırmaya karar verir. Ülkenin en iyi mimarlarını toplar. Saray'ın yapımını ülkenin en iyi mimarı olan Rüstem ustaya verirler. Sarayın yapımına Rüstem ustanın oğlu Ferhat da yardım eder. Mümine Banu Şirin'le birlikte saray çalışmalarını görmek ister ve sarayı gezerler. Tam bu sırada Ferhat ile Şirin birbirini görür ve aşk ateşi yüreklerine düşer.

Şirin saray yapılana kadar Ferhat'ı görmek için gider gelir. Ama saray yapımı biter. Ferhat'ı görmeyeceği için üzülen Şirin Mümine Banu'dan yeni bir saray ister ama nakışlarını Ferhat'ın yapmasını ister. Mümine Banu kabul eder bunu. Ferhat ile Şirin bir süre de böyle görüşürler. Yalnız bir süre sonra bu sarayda biter.

Ferhat Şirin'i görebilmek için sarayın etrafında dolanır durur. Tam bu sırada Mümine Banu dağın arkasındaki suyu saraya getirenin dileğini kabul edeceğini duyurur. Ferhat hemen atılır. Ben getiririm der ve Şirin için dağı deler ve suyu saraya getirir. Dileği Şirin'i rahat görebilmek için saraya bekçi olmaştır. Mümine Banu kabul eder Şirin'i sevdiğini bilmeden. Ferhat saraya bekçi olur, gizli gizli buluşurlar Şirin'le ama kötü kalpli bir saray hizmetçisi âşıkları Mümine Banu'ya şikâyet eder. Mümine Banu bunu duyunca deliye döner ve Ferhat'ı şehir dışında bir cezaevine kapatır. Ferhat gece gündüz feryat eder, Şirin için bağırarak şiirler okur. Günlerden bir gün komşu ülkenin beyi Hürmüz Bey cezaevine yakın bir yere çadır kurar ve Ferhat'ın sesini duyar. Merak eder ve Ferhat'ı bulur, derdini dinler. Ferhat'ı çok sever. Âşıkların bu şekilde ayrılmasına dayanamaz. Ferhat'ı da alır ve ülkesine döner. Şirin'i Ferhat için Mümine Banu'dan ister vermezse savaş çıkaracağını söyler. Mümine Banu sinirlenir ve Şirin'i vermez. Bu uğurda savaş çıkar, günlerce Hürmüz Bey'in ve Mümine Banu'nun adamları savaşır. Ferhat' ta savaşta yer alır. Önüne geleni aşkının gücüyle yener. Sonunda savaşı kazanırlar ve Şirin'i de alıp giderler. Ama Şirin'i alıp giderlerken Hürmüz Bey'in oğlu Şirin'i merak eder ve onu görmeye gider, görür görmez de âşık olur. Ne yapacağını bilemez, Aşkından hastalanır. Hürmüz Bey de bu duruma üzülür ama sevenleri ayırmanın doğru olmayacağını söyler yine de oğluna söz geçiremez. Bir plan yaparlar Ferhat'ı dağlara göndermeye karar verirler, Ferhat'a dağdan su getirmesini ondan sonra Şirin'le evlenebileceğini söylerler. Amaçları Ferhat'ı delinmesi zor olan dağa göndermek ve sevenleri ayırmaktır. Ferhat anlar bu oyunu ama yine de aşkının gücüne güvenip gider dağlara. Aradan günler geçer. Hürmüz Bey'in yanında çalışan dadı Ferhat'ın yanına gider

Şirin öldü der, ağlar sızlar bu acıyla ne yapacağını bilemeyen Ferhat kendini öldürür. Kara haber tez duyulur. Ölüm haberi Şirin'in kulağına gider. Şirin de ağlar sızlar, Ferhat'ın ölüsünün yanına gider. Ferhat'ı öyle görünce gizlice getirdi hançerle kendini öldürür. Bedeni Ferhat'ın üstüne düşer kucak kucağa ölürler. Bu olaya tanıklık edenler dadıya beddua ederler, dadı da kendini uçurumdan atar.

Sonra oracığa yan yana üç mezar kazarlar. Yaşlı dadıyı da mahsustan, ikisinin ortasına gömerler. Bunu da şunun için yaparlar, dünya durdukça iki gencin arasında rahatsız olsun. Herkes onu lanetle ansın.

1.2.1.6. Toprağa Basınca

Arkın Kitabevi'nden 1966 yılında çıkan roman 40 bölüm ve 192 sayfadan oluşmaktadır. *Talip Apaydın'ın Toprağa Basınca (Apaydın 1966) adlı ilk çocuk romanı, Türkiye'de ilk olarak Arkın Kitabevi tarafından düzenlenen "Çocuk Romanları Yarışması" nda üçüncülük ödülü almıştır.* (Demir, 2015: 192) Talip Apaydın'ın çocuk romanı olarak ele aldığı kitap, başkahraman kaymakam Erdal Sezer'in çocukluk anıları yoluyla ve eğitici bir dille okuyucuya aktarılmaktadır.

Erdal bir yaşındayken annesini kaybetmiştir. Memur babası ve sekiz yaş büyük ablasıyla şehirde yaşamaktadır. Babasının emekliliğine bir yıl kala ablası İnci okulunu bitirir ve uzak bir köye öğretmen olarak atanır. Köye tek başına gidemeyeceği düşünülerek, ilkokul son sınıf öğrencisi olan Erdal'la gitmesine karar verilir. Babaları onları köye kadar götürür ve işinin başına döner. Erdal ve İnci köyde artık tek başlarına bir yaşama başlarlar. Köyün on yıllık ikinci öğretmeni Mustafa, eşi ve iki çocuğu Erdal'a ve İnci'ye çok yardımcı olurlar. Köylülerde genç öğretmene ve Erdal'a yakınlık gösterirler. Her konuda yardımcı olurlar. Erdal'da köydeki çocuklarla arkadaşlık kurar. Köy yaşamı, köy adetleri Erdal'ı şaşırtmaya devam eder. Güzel günlerin yanında köyün yokluğunda zorluklar da yaşarlar. Tanık oldukları bu yokluk ablasını da kendisini de üzmektedir.

Bir ders dönemini köyde geçiren Erdal ve ablası yaz tatilinde babalarının yanına döner ama köye de çok alışmışlardır. Ayrılırken çok üzürlüler. Erdal yıllar sonra kaymakam olduğunda köyde yaşadığı acı tatlı günleri, köyde tanık olduğu adetleri samimi bir dile anlatır

1.2.1.7. Define

Birinci basımı 1972’de yapılan romanın incelenen baskısı Ocak 2008’de Literatür Yayınları’ndan çıkan baskısı otuz beş bölüm ve 385 sayfadan oluşmaktadır. Roman üçüncü kişi ağzıyla ve sade bir dille okuyucuya aktarılmıştır.

Eski medeniyetlerin üstüne kurulu Anadolu’ da bir köy olan Görekli’de geçer olaylar. Köylüler tütünden arta kalan zamanlarında gömü peşine düşer. Sürekli eskiden kalma mezar, mezarlarda değerli kapacak, küp küp altın hayali kurarlar. Yokluk içinde yaşadıklarından kısa yoldan zengin olmaya çalışırlar. Bu hazine arayışları sırasında bazen eski kapacak bulurlar ama onu da anlamadıklarından değerinin altında alıcılara kaptırırlar. Seyit Ali de bunlardan biridir. Kafayı takmıştır define bulmaya. Defineyi yalnız başına bulamayacağını bilir. Yanına birilerini arar. Önce Yirik Habip ve Modul Osman’ı ikna eder. Yirik Habip sürekli Kuran okuyan, ibadet eden biridir. Dualarla işe başlarlar, gül dallarıyla, okuyarak üfleyerek defineyi bulacaklarına inanırlar. Modul Osman’ın tarlasında define olduğunu düşünürler. Defineyi ararlarken kayayı Modul Osman’ın ayağına düşürürler. Modul Osman define uğruna ayağından olur. Seyit Ali’yi ve Yirik Habip’i bu olay durdurmaz. Define aramaya devam ederler. Mağaranın birinde define olduğunu düşünürler, neredeyse sonuna kadar gittikleri mağarada zehirlenirler ve canlarını zor kurtarırlar. Yirik Habip aylarca hasta yatar ve defineye tövbe eder. Ama Seyit Ali karardır, tek başına da olsa bulacaktır. Hatta gözü o kadar kararmıştır ki Evliya Ballıbaba’nın mezarını bile kazar. Köylüler uzun süre mezarı kimin kazdığını arar ama bulamaz. Seyit Ali yeni bir ortak bulur. Gakçı Rüstem’le beraber belirlediği yerde define aramaya başlar. Sonunda büyük bir altın heykel bulurlar. Sorun bundan sonra başlar. Çünkü defnecilik yasal değildir. Öğretmen sürekli onları uyarmaktadır. Defineyi devletten izinsiz aramanın kaçakçılık olduğunu söyler. Bunları bilirler bu yüzden kimseye göstermeden satmaya çalışırlar. Ama Yarbay Dayı dedikleri kişi öğrenir heykel bulduklarını, Seyit Ali ve Gakçı Rüstem’in peşlerine takılır. Ankara’ya giderler. Yarbay Dayı milletvekili tanıdığı olduğunu onun yardım edebileceğini söyler. Ama milletvekili zaten cahil olan köylüleri kandırır ve heykeli satarak kaçır. Seyit Ali’ nin tüm çabaları boşa gider ve bu uğurda elinde olanı da kaybeder.

Roman köylünün cahilliğini, yoksulluğunu bu yoksulluğun getirdiği çaresizliği gerçekçi bir dille aktarmıştır.

1.2.1.8. Yoz Davar

İlk basımı 1973 yılında yapılan *Yoz Davar*, Literatür Yayınları tarafından Ocak 2008’de on sekiz bölüm 229 sayfa olarak yeniden yayınlanmıştır ve çalışmada bu baskısı incelenmiştir. Üçüncü kişi ağzından aktarılan roman ekmek parası için çobanlık yapan köylünün hikâyesini, onurunu ve insanlık mücadelesini gerçekçi bir dille aktarmaktadır.

Musa ekmek parasını kazanmak için Anadolu bozkırlarında çobanlık yapmaya gelir. Çoban Musa gözünü budaktan sakınmayan, sözüne sadık, gayretli bir çobandır. Tek amacı kendisine emanet edilen davarları eksiksiz teslim etmektir. Ancak çobanlık için geldiği köyün otlakları kırdır. Çoban Musa kendini köyün iki ağasının rekabetinin ortasında bulur. Emin Beyin çobanları kendisine bir türlü rahat vermez. Sürekli huzursuzluk çıkarırlar. Çoban Musa huzursuzluk çıkmaması için elinden geleni yapar ama diğer çobanlar rahat vermez. Davarlarını çalarlar, kavga çıkartırlar. Çoban Musa muhtara şikâyet eder ama destek bulamaz. Kendi beyine söyler ama tam o sırada kendi beyi de rahatsızlanır, Çoban Musa iyice sahipsiz kalır. Kendini korumaya çalışır. Davara sonuna kadar sahip çıkmaya çalışır. Çünkü ona teslim edilen davarlar onun onurudur. Tek başına mücadelesine sonuna kadar devam eder ama artık dayanamaz ve davarı beyin kapısına bırakır ve çeker gider

1.2.1.9. Toz Duman İçinde

Talip Apaydın, *Toz Duman İçinde*, *Vatan Dediler* ve *Köylüler* romanlarını Kurtuluş Savaşı dönemlerini farklı açılardan ele alan bir dizi halinde kaleme almıştır. *Toz Duman İçinde* bu kitap dizisinin ilkidir.

1974 yılında Hürriyet Yayınları’ndan çıkan roman otuz dokuz bölüm 435 sayfadan oluşmaktadır. Kurtuluş Savaşı yıllarını gerçekçi bir anlatımla gözler önüne sermektedir. Kuvayı milli oluşum sürecini, halkın padişaha olan güvenini nasıl yitirdiğini, halkın içten ve dıştan düşmanlarla nasıl mücadele ettiğini üçüncü kişi gözüyle aktarmaktadır.

Romanın başkahramanı Molla Mahmut’tur. Babası başkalarıyla kavga edip hapisanede ölmüştür. Molla Mahmut Çanakkale’de savaşmıştır. İstanbul düşman tarafından işgal edilince birliğinden terhis edilir, köye döner. Ülkeye düşmanları

soktuğu için padişahı nefret eder. Padişah taraftarı İmam Ziver, Kadir Ağa, Kır Ali gibi köylülerle anlaşamamaktadır

Sürekli İmam Ziver' le kavga ederler. İmam Ziver sürekli padişahı savunmaktadır. Yaptığı her şeyin Kuran'da olduğunu söylemektedir. Molla Mahmut ülkenin düştüğü duruma üzülmektedir. Bir şeyler yapmak istemektedir. Çünkü düşmanın Anadolu'nun içlerine doğru yaklaştığına dair duyumlar gelmektedir. Ama köylü farkında bile değildir. Sürekli vergi vermektedirler, yokluk içindedirler ama padişahın vatanı kurtaracağını düşünürler. Molla Mahmut başka köylerde çeteler oluşturulduğunu duyar. Kendi de bir çete oluşturmak ister ama kimlerin yanında olacağını bilemez. Böyle düşünürken köyün zenginlerinden İbrahim Bey'in de kendisi gibi düşündüğünü anlar. Molla Mahmut, Haceli, Aşır, Yan Bilal, Çopur Hamdi, Zühtü, İbrahim Bey'in önderliğinde bir çete kurar.

Önce kendi imkânlarıyla mücadele verirler. Daha sonra düzenli orduya katılırlar. Mustafa Kemal Paşa' ya derin bir bağlılıkla ve güvenle mücadele ederler.

Roman yokluk içindeki halkın, birlik ve bağımsızlık inancıyla her türlü güçlüğü üstesinden gelerek vatanı düşmanlardan korumasını gerçekçi bir dille aktarmıştır.

1.2.1.10. Tütün Yorgunu

İlk basımını 1975 yılında gerçekleştiren romanın çalışmada incelen baskısı Literatür Yayınları'ndan Ekim 2007 de 13 bölüm 142 sayfa olarak yayına sunulmuştur. 1976 yılında Madaralı Roman Ödülü'nü kazanmıştır. Talip Apaydın, bu romanın da ekonomik sıkıntılar nedeniyle kendini geliştiremeyen, gelenekler karşısında çaresiz kalan, hurafelerle dertlerine çare arayan bilimin gerçekliğini göz ardı eden köylülerin hikâyesini Ağ Osman yoluyla anlatmıştır.

Ağ Osman aceleci, her işini çabuk yapan, hızlı yürüyen, her işini bir an önce yapıp bitirmek isteyen biridir. Köylüler bu yüzden ona “Ağ Osman değil, Ev Osman” derler.

Ağ Osman bir gün tarlada tütün kırarken kendi kendine söylenmeye başlar, sürekli tütünlerin bitmesi gerektiğini söyler, karısına, kızına kızar acele etmelerini söyler. Aklından tütünü çıkaramaz. Herkesin ona çıkar için yaklaştığını düşünür. Sonunda aklını kaybeder, kendi kendine konuşmaya başlar. Etrafındaki herkese

bağırır, çağırır küfür eder. Karısı korkar hemen İmamı çağır. İmam okur üfler ama çare olmaz. İçine cin kaçtığını düşünürler. Çaresinin de Keçeci Dede olduğunu düşünürler. Ağ Osman'ı Keçeci Dedeye götürürlər. Oradan buradan para denkleştirip kurban keserler. Ama çare olmaz. Hatta daha kötü olur Ağ Osman. Artık tek yol kalmıştır: Şehirdeki doktora götürmek.

1.2.1.11. Kente İndi İdris

1981 yılında Tekin Yayinevi'nden çıkan Talip Apaydın'ın romanı, 34 bölüm 232 sayfa olarak okuyucuyla buluşmuştur. Ülkenin en büyük sorunlarından biri olan köyden kente göçü işlemiştir. Köyden gelen insanların iç dünyasını, geliş sebeplerini, kendilerine kurdukları dünyayı kente uyum sağlama çabalarını İdris yoluyla ve gerçekçi gözlemlerle anlatmıştır.

İdris Yozgat'ın yoksul bir köyünde babadan kalma tarlaları ekip biçmektedir. Tarla da çalışırken daha önceden kente göçen halinden çok memnun olan Kara Ömer gelir. İdris zaten imrenmektedir Ömer'e. Ömer'le konuşur kent hayatını merak eder. Ömer her şeyin rahat olduğunu, seyyar satıcılık yaptığını, gecekonduda yaşadığını övünerek anlatır. Tek şeyin köyden gitmek için karar vermek olduğunu söyler. İdris düşünür günlerce, yoksulluğuna bakar, tarlayla rahat edemeyeceğini düşünür, Komşularına bakar küçücük köyde zaten herkes birbiriyle küstür. Kararını verir, kente göçecektir. Anası karşı çıkar ama dinlemez İdris. Varını yoğunu satar bir sabah tüm eşyaları kamyonla yükletir ve karısıyla, çocuklarıyla Ankara'ya doru yola koyulur. Ankara'ya vardıklarında kalacak yerleri bile yoktur. Eşyaları Ömer'in yaşadığı yere yakın boş bulunduğu bir yere yıktırır. Hiçbir şey Ömer'in anlattığı kadar kolay olmaz. Eşyalarını yıktırdıkları yere bir gecekonduda yaptırır. Elindeki tüm parası biter. Aylarca iş bulamaz, karısı gecekonduda yaşayan diğer kadınlar gibi temizliğe gider. Yaşadıkları İdris'in zoruna gider. Kentin kendilerine göre olmadığını düşünür. Sonunda bir fabrikada işe girer. İdris saftır, herkesi kendi gibi zanneder. Kendini fabrikada yaşanan sendika kavgalarının, sağcı solcu meselelerinin içinde bulur. Grevlere katılır. Aslında halkın cahil bırakıldığını, kendisinin ne kadar cahil kaldığını içten içe anlar.

İdris'in hayatı böyledir artık. Ne köye dönebilir ne de tam kenti benimseyebilir. Rahat zannettikleri kentin çarkları arasında ezilmeden yaşamaya çalışır, köyden kente geçen diğerleri gibi.

1.2.1.12.Vatan Dediler

Kurtuluş Savaşı döneminin bütün aşamalarının anlatıldığı *Toz Duman İçinde*, *Vatan Dediler* ve *Köylüler* roman üçlemesinde *Toz Duman İçinde* romanından sonra yazılan *Vatan Dediler*, Yalçın Yayınları'ndan 1981 yılında 73 bölüm 341 sayfa olarak yayınlanmıştır. Roman Tacım köyünde çete kuran Molla Mahmut, Haceli, Kazım, Çopur Hamdi ve Aşır' ın hikâyesiyle devam eder.

Molla Mahmut, Haceli, Kazım, Çopur Hamdi ve Aşır kendilerini arayan düşman askerlerine yakalanmamak için saklanırlar ve kaçarlar. Amaçları bir an önce Afyon' a ulaşmak ve düzenli orduya katılmaktır. Düşmandan kaçan kadınlar, çocuklar ve yaşlılardan dolayı yollar ana baba günüdür. Yollarda ayrıca Molla Mahmut ve çetesi gibi düzenli orduya katılmak için köylerden ve kasabalardan gelen gönüllülerde vardır. Molla Mahmut ve çetesi zorlu bir yolculuktan sonra Afyon'a varırlar. Afyon'a gelenler denetimden geçirildikten sonra bölümlere ayrılır. Molla Mahmut ve çetesi aynı bölüğe düşerler.

Düzenli orduya katılanlar eğitime başlar. Deneyimli eski bir asker olan Molla Mahmut bölük komutanı Teğmen Galip'in dikkatini çeker. Teğmen Galip Mahmut'un savaş deneyimlerini sık sık bölükteki askerlere anlattırır. Kendisi de öğretmen kökenli olduğundan askerlere sık sık ders verir, çoğu köyden gelen askerleri bilinçlendirmek için uğraşır. Bu savaşın başka bir savaş olduğunu, sonunda her şeyin değişeceğini, bu savaşın kazanılması gerektiğini anlatır. Savaşın geçtiği yerler Afyon Savaşları, İnönüler, Sakarya ve Dumlupınar roman boyunca bir bir anlatılır. Düşman bozguna uğrattılır ve kaçmaya başlar. Kaçarken de köyleri, kasabaları, kentleri ateşe verir. Molla Mahmut, düşmanı kovalarken kurtarılan bir köyde Hacı Nuri'nin tabur komutanının çizmelerine sarılıp bizi kurtardınız 'Allah razı olsun, Allah tuttuğunuzu altın etsin' diye ağlamaklı bir sesle ağladığını bir yandan da komutana bir çıkın içinde para uzattığını görür. Buna benzer bir durumu da Haceli'yle birlikte yaşar. İzmir' de düşmanları denize dökmüşlerdir. Bir sokaktan geçerken İbrahim Bey'le karşılaşmışlardır. İbrahim Bey bir dükkânın tabelasını

değiştirip kendi adını yazmaktadır. Molla Mahmut, kafasında uyanan sorunun yanıtını bulmuştur. Düş kırıklığına uğramıştır Molla Mahmut. İbrahim Bey'i onlara yaklaştıran, çeteyi kurdurtan vatan sevgisi değildir; başka bir duygu, para ve mal tutkusudur. Terhis olunca Haceli'yle köylerine, Tacım'a dönerler.

1.2.1.13. Köylüler

Kurtuluş Savaşı sonrası anlatan *Köylüler* romanı *Toz Duman İçinde, Vatan Dediler* romanlarının devamı niteliğindedir. 1991'de Cem Yayınevi'nden çıkan roman, 73 bölüm ve 368 sayfadan oluşmaktadır. 1992 yılında Orhan Kemal Roman Armağanı'nı almıştır.

Kurtuluş Savaşı sona erer, Molla Mahmut ve çetesinden yalnız Molla Mahmut' la Haceli terhis olup Tacım köyüne geri döner. Köylüler Molla Mahmut'la Haceli'ye hoş geldin'e, geçmiş olsun'a giderler. Onlarla gidip de dönmeyenlerin aileleri gözleri yaşlı, acılı bir bekleyiş içindedirler. Mahmut'la Haceli'nin dönmesine herkes sevinmez, Düşmanla işbirliği yapan Hacı Nuri ve İmam Ziver Molla Mahmut'un Haceli'nin dönüşünden dolayı korkuya kapılır ve tedirgin olurlar. Hacı Nuri düşmanı konağında ağırlamıştır. Hacı Nuri Molla Mahmut'un gönlünü almak için, ona yaranmak için hediyeler gönderir. Evlerinde yiyecekleri, giyecekleri olmadığı halde ne Mahmut ne de Haceli bu hediyeleri kabul etmez. Yoksulluk içindedirler. İki arkadaş biraz para kazanabilmek için kasabaya çalışmaya giderler. Tarlalarda, inşaatlarda çalışırlar. Savaş günlerini sürekli anarlar. Şehit olan komutanları Teğmen Galip 'in söylediklerini düşünürler sürekli. Savaştan sonra düzenin değişeceğinin, hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını beklentisi içindedirler. Umutlarını yitirmezler. Mustafa Kemal'in onları kurtaracağından emindirler. Ama bekledikleri bir türlü gerçekleşmez, zorluklar içerisinde mücadele vermeye devam ederler. Bu sırada yazı devrimi olur, köye öğretmen gelir. Molla Mahmut ve Haceli yine umutlanmaya başlar. Ama umdukları gibi olmaz Hacı Nuri ve yandaşları yine söz sahibi olurlar. Devlet dairelerinde yine onların sözü geçer. Hacı Nuri kasabanın ileri gelenlerine yanaşarak malını mülkünü arttırır. Vatan için Molla Mahmut ve Haceli savaşa da çıkarlarını düşünen Hacı Nuri ikisinden de daha güçlü Kemal Paşacı olur. Molla Mahmut'un Haceli'nin kahramanlıklarını kimse umursamaz. Molla Mahmut ve Haceli bu olanları gördükçe umutlarını, beklentilerini yitirmeye

başlar. Hacı sonunda bunların ibadetlerini yeterince yapmadıkları için başlarına geldiğini düşünmeye başlar ve kendini dine adan, camiden çıkmaz. Molla Mahmut Hacı'ya katılmaz, kendilerinde bir eksiklik olduğunu düşünmez. Umutlarını yitirmiştir ama neden böyle olduğunu anlamaz. Askerden çavuş olarak dönen oğlunun eğitmen kursuna gidiş Molla Mahmut'u yeniden umutlandırır. Kendisi güzel günleri görememiştir ama belki gençler, çocuklar o güzel günleri göreceklerdir.

2. TALİP PAYDIN'IN ROMANLARINDA HALK EDEBİYATI UNSURLARI

2.1. Anonim Halk Edebiyatı

2.1.1. Manzum Türler

2.1.1.1. Türkü

Doğan Kaya'ya göre türkü, “*halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört dizeli ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere verilen ad*”dır. (Kaya, 2014: 798) Hikmet Dizdaroğlu ise türküyü: “*Türkü, teriminin kaynağı Türk sözcüğüdür. Türk sözcüğünün sonuna nispet eki ulanarak Türkî elde edilmiş, bu sözcük zamanla Türkü biçimine girmiştir.*” biçiminde ele almıştır. (Dizdaroğlu, 1969: 102)

Halk edebiyatının en önemli unsurlarından biri olan ve halkın yaşamına dair önemli ipuçları barındıran türkünün halk edebiyatındaki yerini Pertev Naili Boratav şu şekilde açıklamıştır. “*Türkiye'nin sözlü geleneğinde, bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için (âşık şiirleri dahi) en çok kullanılan ad “türkü”dür. Bölgelerle konulara değin özel hallerde, ya da ezginin ve sözlerin çeşitlenmesine göre, türkü kelimesi yerine şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt adları da kullanılır.*” (Boratav, 2013: 173)

Talip Apaydın romanlarında türküyü sıkça rastlanmaktadır. Türkülerin çoğu yerde girişleri verilirken, bir kısmında türkü mırıldandı şeklinde, bir kısmında ise bir türkü duydu şeklinde yer verilmiştir. Türkü bazı yerlerde hava kelimesiyle de ifade edilmektedir. Kahramanlar türküyü keyiflendiklerinde, bir işle uğraşırken kendi kendilerine mırıldanırlar. Türküler sitem içerirken bir yandan da halk söyleyişini barındırır içinde. Yoldan geçerken duydukları türkülerin ise sıra özlemine canlandırdığı görülmektedir.

Talip Apaydın romanlarında geçen türkü örnekleri şu şekildedir:

- “*Aklında demin gördüğü kızın saçları, kendi kendine, bir türkü mırıldanıyordu.*” (D, 40)
- “*Başını iki yana sallayarak yürüdü. Yeni kalınlaşmaya başlayan sesiyle bir türkü tutturdu.*
‘Ali sana kurban olsun looy loy

Ali sana hayran olsun looy loy... ’ ” (D, 194)

- “ *Bahçe çitinden bir dal kırdı, bağlama gibi çalıp söylemeye başladı.*

*‘ Kerem oldum yanıyorum Fadimem
Adını dağlara bağıyorum Fadimem
Kavuşamam diye dünyada Fadimem
Gece gündüz ağlıyorum Fadimem... ’*

Bir daha söyledi. Hem yürüyor, hem söylüyordu.

*‘ Fadime adın hep dilimde
Sazım düşmez bak elimde*

Gece düşümde, gündüz hayalimde

Senin için ağlıyorum Fadimem. ’ ” (D, 196)

- “ *Eskisi gibi olsa, türkü söyleyerek giderdik.” (D, 343)*
- “ *Sabah acıdık camide yatsın dedik. Sabah vardım baktım ki ıslıkla gelin havası çalar içeride.” (E, 72)*
- “ *Belki gidesi yoktu ama eğleniyordu işte. Mırıl mırıl türkü söylemeye başladı içeride.” (E, 77)*
- “ *Dilinin ucunda bir türkü geziniyordu*
‘ Çıktım ayvanı dalına
Baktım yaylanın yoluna ’ ” (E, 106)
- “ “ *Şen ol Bayburt, şen ol*
Sende nem kaldı? ’
Battal kalın sesiyle birden bu türküyü söylemeye başladı.” (E, 120)
- “ *İleride köprüye yakın bir lokantanın radyosu bildik bir hava çalıyordu. İnce sesli bir kadın, sözleri iyi anlaşılamayan bir türküyü kıvrak kıvrak söylüyor, sonra bir saz ara havasını vuruyordu.” (E, 190)*
- “ *Lokantanın radyosu ‘Ankara’da yedim taze meyveyi’ türküsünü çalıyordu.*
(E,200)
- “ *Lokantanın radyosunu dinledi. İnce sesli bir çalgı coşmuş, oyun havaları çalıyordu.” (E, 203)*
- “ *Arkaya yakın bir vagonda askerler vardı. Bir epey sattı onlara. Kimisi yakasını açmıştı, Kimisi bağıyor, türkü söylüyordu. Bir coşkunluk içindeydiler.” (E, 262)*

- “ Şirin’in kendisine bakışını hatırladıkça zevkli bir ürperişle biraz ferahlıyordu. Türkü söylemek, bağlama çalmak geliyordu içinden. O devirde adetti, gençler bağlama çalar, şiir söylerdi. Şu var ki, hiç bu kadar gereksinim duymamıştı. Gitti duvarda asılı bağlamasını aldı. Tellerini düzenledi önce. Sonra başladı çalmağa:
‘ Bir güzel gördüm bugün
Düzenim yıkıldı dostlar
Aşk nedir bilmez idim
Kalbime bir ok sıkıldı dostlar
Ciğerime işledi bakışı
Önüme dikildi dğın yokuşu
Nasıl çıkılır şimdi bilemem.
Aklıma bir iş takıldı dostlar.’ ” (FŞ, 15)
- “ Kervanbaşı da duymuştu bu sözleri. Yanık sesi yüreğine işlemişti. Aldı sazı eline, güir bir tonla sordu:
‘ Söyle yiğit sen nerelisin?
Yüreği bir yaralısın
Bana söyle ey arslanım
Adın nedir, ne istersin?’
Ferhat duymuştu, yüzüne bir umut ışığı yayıldı. Hemen karşılık yolladı
‘ Aslım Türktür, buralıyım
Aşk elinden yaralıyım
Ferhat derler adıma
Sevda suçundan karalıyım’
Kervanbaşı tanımıştı. Aldı sazı eline:
‘ Ola Ferhat, arslan Ferhat
Her dillere destan Ferhat
Sen nasıl düştün oraya?
Gelip seni kurtarmak gerek!’ ”(FŞ, 48)
- “ Sehmert yeniden çalıp söylemeye başladı. Acıklı bir hava tutturmuştu.” (FŞ, 59)
- “ Akşam olmuştu. Savaşı bıraktılar. Herkes çadırına çekildi. Ferhad’ı uyku tutmuyordu. Yıldızlara karşı oturdu. türkü söylemeye başladı:
‘ Şirinim nerdesin haberin almaz oldum

Sensiz bir yerlerde duramaz oldum.

Senin için döğüştüm ölümü göze aldım

Ne zamandır sesini duyamaz oldum' ” (FŞ, 65)

- “ Hamam kurnasının önünde birisi eli kulağa atmış türkü söylüyordu. İnce, yanık bir sesi vardı. Buhar sisinden iyi görünmüyordu ama dertli biriydi herhalde. Susup dinlediler,

‘ Yine yeşillendi Niğde bağları

Bize mesken oldu hapis damları... ’” (K, 72)

- “ ‘ Dağlar dağlar yüce dağlar,

Taşı toprağı hece dağlar... ’

Bir türkü çalınıyordu kulaklarında.” (K, 142)

- “ İleride biri elini kulağına atmış, düz yanık sesiyle türkü söylüyordu.(K,330)

- Birisi ıslıkla memleket havası çaldı.” (Kİİ, 36)

- “ Hanım salonun radyosunu açtı. Saz çalınıyor, türküler söyleniyordu. Neşeli türkülerdi.” (Kİİ, 5)

- “ Düze çıkınca şoför Hamdi rahatladı. Asıldı türküye,

‘ Yollar gide gide biter

Hapislik yata yata biter

Aldırma gönül aldırma

Gönül aldırma... ’ ” (Kİİ, 108)

- “ Dünyayı takmayan bir hali vardı. Direksiyona geçip gazladı. Çubuk yoluna kadar türkü söyledi. “ (Kİİ, 110)

- “ Gaza basıp direksiyonu çevirdi. Yeniden türkü çağırmaya başladı.

‘ Çayırda buldum seni

Ellere vermem seni

Kendime aldım seni,

Yareme sardım seni.’ ”

- “ Ankara’ya doğru coşkuyla sürmeye başladı kamyonu. Bir yandan neşeli türküler söyledi.

‘ İlimon ekim

İlimon yar aman

Amanın bitmedi kaldı kışa

Vay... ’ ’ (Kİİ, 112)

- “ *Mamak deresinde önünden geçtiği bir evden radyo sesi duyuldu. İnce sesli bir kadın türkü söylüyordu. Onu geçti başka bir evde türkü devam ediyordu.*
‘ Yumurtanın kulpu yok
Gözlerimde uyku yok
Sür gemici gemiyi
Hiç kimseden korkum yok. ’ ’ (Kİİ, 154)
- “ *Radyodan halk türküleri dinlediler. ‘ Bu çalan Nida Tüfekçi’ dedi Hasibe.*
‘ Bizim o tarafın türkülerini en iyi bu adam çalıyor. Neriman da güzel söylüyor doğrusu. ’ ’ (Kİİ, 187)
- “ *İyi iyi... Bizim havaları neyi vurur bu değil mi? Şöyle uçkur havaları... ’ (O, 14)*
- “ *Pek bilmem öyle şeyleri. Basit halk türküleri çalarım biraz. Okul şarkıları fılan... ’ (O, 48)*
- “ *Daha çok halk türküleri biliyordum. Çiçekler, Pasinli güzel, Yörükler Yaylası... ’ (O, 49)*
- “ *‘ Aman ne iyi oldu.’ dedi. ‘Türküler daha güzel Sefer Abi, hele onları bir çal... ’ ’ (O, 50)*
- “ *Macit ‘in ıslığını dinledim. Ben de biliyordum bu havayı. Bir halk türküstüydü ama alafranga bir oyun havasına çevirmişlerdi. ’ (O, 74)*
- “ *Önce kendi aldı, evirip çevirip baktı. Sonra bana uzattı. Nasıl havalardan hoşlanırdı acaba? Ciddi olsun diye önce Köroğlu’nu çaldım.*
‘ İyi iyi’ dedi Hilmi Bey. ‘Aferin. Başka?’
‘ Harmandalı ’nı, Turnalar’ı, Kesi Bağları’ nı çaldım. ’
‘ Türküsünü de söylesene birlikte. ’
‘ Türkülerini bilmiyorum enişte’ dedim. ’ (O, 99)
- “ *Manastırın ortasında*
Var bir çeşme, canım çeşme
Bizim köyün kızları
Hepsi de seçme, biz çalar yanarız...
Kendisi de bir oktav kalından katıldı. Hoşlanıyordu herhalde. Bitince “Atatürk bu türküyü severmiş ha?” diye sordu. (O, 100)

- “ Bizim köyün bir türküsünü acemi acemi çalıyordu, kimse o. Kafamdan hatasını bulmaya çalıştım. Az uzatılacak bir yerini fazla uzatıyordu. Birden çeviremiyordu herhalde, onu için türkü bozuluyordu.
‘ Çıktım ağacın dalına
Baktım yaylanın yoluna
Deyyus baban vermem demiş
Kız gel salına salına . ’” (O, 128)
- “ ‘ Meşeler gövermiş varsın göversin,
Söyleyin yavruya durmasın gelsin ’ diye başladım. ” (O, 147)
- “ Dönüşte istasyondan köye doğru yürürken türkü söyledi.
‘ Ankara ’da yedim taze meyveyi
Boşuna çiğnemişim yalan dünyayı. ’” (ST, 98)
- “ Yaprakların arasından yüzü iyice görülüyordu. Bir de Türkü mırıldanıyordu inceden ” (ST, 111)
- “ Reşat Usta domates bulaşığı ellerini birbirine vurarak bir türkü söylemeye başladı:
‘ Şu deyyusun kızı
Candan ciğerden sevdim ’” (ST, 117-118)
- “ Ne yapmalıydı şimdi? Gidip eve yatsa uykusu yoktu. Isıkla bir Türkü çalmaya başladı. ” (ST, 134)
- “ Ta uzaklardan birisi türkü söylüyordu. ” (TB, 7)
- “ Ali dersen bir türkü tutturmuştu, sallana sallana yürüyordu.
‘ Bir dalda iki kiraz
Biri al biri beyaz
Allah kurban olayım
Kavuştur bizi bu yaz. ’” (TB, 57)
- “ Koynundan kamış düdüğünü çıkardı, çalmaya başladı. Gelin Ayşe türküsüne benziyordu ama o mu değil mi pek belli değildi. ” (TB, 78)
- “ Hiç aldırın yoktu. En üstteki oturmuş türkü söylüyordu. ” (TB, 85)
- “ Bir de türkü tutturdum
‘ Aman Ayşam, yaman Ayşam
Dağlar başı duman Ayşam

Dağlar başı duman olsa

Seni burda komam Ayşam... ’’ (TB, 86)

- “ *Gramafon ağır bir zeybek havası çalmaya başladı.* ” (TDİ, 119)

- “ *Usul usul söylemeye başladı*

‘ Çanakkale içinde aynalı çarşı

Ana ben gidiyom düşmana karşı

Oof gençliğim eyvah...

Çanakkale içinde bir uzun selvi

Kimimiz nişanlı kimimiz evli

Oof gençliğim eyvah... ’

Bu türküyü ne zaman söylese gözünden yaş akardı. ” (TDİ, 220)

- “ *‘ Keklik gibi kanadını süzmedim*

Suya dalıp doya doya yüzmedim...

İçinde türküler çalınıyordu. ” (TDİ, 307)

- “ *Plakta acıklı bir memleket havası çalınıyordu.*

‘ Akşam oldu yine bastı kareler

Göz göz oldu içimdeki yâreler. ” (TDİ, 313-314)

- “ *Kendi kendine bir türkü tutturmuştu.* ” (TDİ, 362)

- “ *Bir türkü tutturmuştu.*

‘ Zeyneb ’im Zeyneb ’im allı Zeyneb ’im

Yedi köy içinde şanlı Zeyneb ’im ’’ (TDİ, 376)

- “ *Şoför radyoyu sonuna kadar açmıştı. Çocuk sesli bir kadın.*

‘ Yumurtanın sapı yok

Gözlerimde uyku yok

Sür gemici gemiyi

Hiç kimseden korkum yok, ’ diye türkü söylüyordu. ” (TY, 117)

- “ *Ozanın dediği gibi ‘Halka dahleylemek nemize cümle vebal bizdedir.’* ”

(TY, 134)

- “ *Kazım kendi kendine bir türkü mırıldanmaya başladı.*

‘ Gidiyorum gurbet ele

Ya gelinir ya gelinmez

Her güzele gönül verme

Ya sevilir ya sevilmez

Gel güllüm gel

Gel tellim gel... ’’ (VD, 21)

- “ *İleride birisi elini kulağına atmış türkü söylüyordu.*

‘ Kışlanın önünde redif sesi var

Sorun şu gelene acep nesi var

Ora Yemendir güllü çemendir

Giden gelmiyor acep nedendir

Orası Muş ’tur, yolu yokuştur

Giden gelmiyor acep ne iştir

Kışlanın önünde çalınır sazlar

Yemene gidene ağlıyor kızlar

Ora Yemen ’dir. Güllü çemendir

Giden gelmiyor acep nedendir

Orası Muş ’tur yolu yokuştur

Giden gelmiyor acep ne iştir. ’’ (VD, 32)

- “ *Dışarıda erlerin kimisi konuşuyordu, kimisi türkü söylüyordu.*” (VD, 65)
- “ *Şimdi türkümüzü söyleyelim. Bana yavaş sesle katılın. Bilmeyenler öğrensin.*

‘ Hadi bakalım.

Ankara ’ nın taşına bak

Gözlerinin yaşına bak

Zalim düşman yurda girmiş

Şu feleğin işine bak

Pek şanlıyız!

Ankara ’ nın taşdır yolu

Her tarafı asker dolu

Yetiş artık Kemal Paşa

Kan ağlıyor Anadolu

Pek şanlıyız. ’’ (VD, 68)

- “ *Ses çıkarmadan söyleniyordu. Giderek türküye dönüştü. Acıklı bir ezgi oldu.*

‘ Yavrusunu uçuran leylek gibi...

Kimsesiz kalan leylek gibi...

Kolum kanadım kırık hey Allah

Ben neydeyim şimdi hey Allah... ’” (VD, 85)

- *“ Usuldan bir Türkü mırıldanıyordu. Teğmenin geldiğini duymamıştı.*

‘ Yozgat pınarında yudum elimi

Kime anlatayım garip halimi

Aman aman sürmelim oy... ’” (VD, 132)

- *“ Sesini çıkarmadan türkü söylemeye başladı. Ezgisini kendi yakıştırdı. Ta gençliğinden kalma bir türküyü benziyordu. Dokunaklı bir türküydü.” (VD, 142)*

- *“ Yerköylü Satılmış eli kulağa atıp her zaman söylediği türküyü söylemeye başladı:*

‘ Yozgat pınarında yudum elimi

Kime anlatayım garip halimi

Aman aman sürmelim oy

Ben yandım aman... ’” (VD, 184)

- *“ Geriden bir ses yükseldi*

‘ Ankara ’nın taşına bak

Gözlerimin yaşına bak

Düşman yurdum girmiş

Şu feleğin işine bak.

Pek şanslıyız. ’

Başka katılanlar da oldu. Akşamın sessizliğinde insanı etkileyen bir şarkıydı.”

(VD, 215)

- *“ Kendi kendine türkü söyledi, ağladı.” (VD, 272)*

- *“ Keyifliydim. Kimisi eli kulağa atmış, türkü söylüyordu.*

‘ Çayır ince biçemedim

Sular soğuk içemedim.

Bana yardan vazgeç derler,

Yar tatlıdır geçemedim. ’” (VD, 334)

- *“ ‘ Yaslı gittim şen geldim*

Aç koynunu ben geldim.

Bana bir yudum su ver

Çok uzak yoldan geldim.'

Bu günlerde hep bu türküyü söylüyordu.” (VD, 368)

- “ *Ta Ali Osman Ağa'nın tarlasından yukarda Kör Mehmet mi yoksa Mustafa mı, birisi türkü söylüyordu. Bir uzun hava, Yarbükü' nde başka ses yoktu.” (Y, 79)*
- “ *Tamam, dedi çoban. Başladı gene. Anan da bu türküyle gelin oldu yavrum. Asıl bakalım...*

' Ayşam nerden gelin, yayladan

Ben de seni bilemedim

Yandım şeker Ayşam

Kolundaki helkeden

Ho hooo... ho ho! Breh breh brehl Keçi keçil He he heeel

Ayşam nerden gelin, dereden

Ben de seni bilemedim

Yandım şeker Ayşam

Başındaki bereden

Ayşam nerden gelin, Uşak'tan

Ben de seni bilemediim

Yandım şeker Ayşam

Belindeki kuşaktan... ' ” (YD, 32)

- “ *Sonra kıvırdı birden, oynak bir türküyü başladı.” (YD, 55)*
- “ *Bir sevinçliydi sesi. Yarım, yarım türkü söylüyordu.” (YD, 182)*
- “ *Islıkla 'Ayşam' türküsünü çalıyordu.” (YD, 185)*

2.1.1.2. Ağıt

Üzücü olayların ardından yaşanan durumu özetleyecek sözlerle ve ağır bir ezgiyle duyguların ağıt yoluyla dışavurumu görülmektedir. Ağıtlar “*Bir törene bağlı olsun olmasın, acıklı bir olayı konu alan koşmalardır. Ağıtlar yalnız ölüm karşısında değil; savaş, yangın, sel gibi doğal afetler üzerine söylendiği gibi çeşitli kaza ve hastalıklar karşısında, askere veya gurbete gidenlerin, gelin giden kızların arkasından da söylenir.*” (Artun, 2012: 139)

Talip Apaydın romanlarına bakıldığında, Apaydın'ın genellikle ölümden ziyade yaşanan üzücü olayların ardından yakılan ağıtlara yer verdiği görülmektedir. Apaydın ağıtı, ağıt yaktı, ağıt düzdü, yas etti gibi ifadelerle belirtmektedir.

- “ Şerif’in evinin önünden geçtiler. Orası halen kalabalıktı. Ağlayan, sızlayan kadınlar birbirine karışmıştı. Gelinin anası, ablası uzata uzata ağıt düzüyorlardı. Öbür kadınlar kaşlara çömelmiş, ellerini yüzlerine kapamış sessizce ağlıyorlardı.” (D, 119)
- “ Ali’nin anası, halası, ablaları dışarıda ağlaşıyorlardı. Sesleri köyü doldurmuştu. Kollarına ikişer kadın girmiş, avuntu vermeye çalışıyorlardı. Ama onlar söylenenleri dinlemiyor, var güçleriyle çırpınıyor, bağılıyorlardı. Ali’nin anası yaşlı bir kadındı, Ali’den başka kimsesi yoktu. Oğlunu öyle görünce dünya başına yıkılmıştı. Korkunç seslerle bağılıyordu. Sesi kısılincaya kadar ağladı, yas etti.” (D, 277)
- “ Tek bacakla kalan oğluuum, sakat kalan yavrum! ... Kadersizim!...” Sesini koyuvermiş, yas ediyordu.” (D, 349)
- “ Bir ağıt yükseldi evden. Kazım’ın anası saçını başını yoluyor, kendini yerlere atıyordu. Koluna giriyorlar, avutmaya çalışıyorlardı. Ama ne deseler boştu. Ölü evine benzemişti ev, herkes ağlıyordu” .(K, 30)
- “ ‘ Bunu da mı görecektim Allah!’ diye var gücüyle bağırdı. Ağlama sesleri büsbütün yükseldi. Ayşe kadının kalın sesi yeri göğü yırtıyordu. Bağırını yumrukluyor, yerleri tırmıklıyor, ne dediği belli olmayan sözcüklerle yas tutuyordu. İki kadın koluna girdi, yatıştırmaya çalıştı. İtti onları ‘ Bırakın beni, niye yaşıyoruum, nem kaldı bu dünyadaa?’ diye bağılıyordu. Zorlukla sürükleyip öbür odaya götürdüler. Hacer de oradaydı. Diz çöküp kapanmıştı. ‘Allaah. Allah!’ diyordu Hacer. Başka sözcük bulamıyordu. İçerde dışarda herkes hıçkırıyordu. Kadınların boğuk sesleri duyuluyordu öbür odadan uzun uzun ağıt yakıyorlardı.” (K, 249)
- “ Köyde ayrılık günümüz yaklaştıkça kadınlar da eve doluşuyorlardı. Aman ne seviyorlardı ablamı. Başlarını iki yana sallaya sallaya yas ediyorlardı.” (TB, 188)

- “ Akşama doğru Kökez’ den bir kağıt getirttiler. Bilal’in cenazesi ile Hasibe kadını köye yolladılar.

Evin önüne varınca bir gürültü daha koptu. Komşu kadınlar, çoluk çocuk, hısım akraba hep oraya doluştu. Ağlayıp sızlamalar, bağırıp çağırmlar birbirine karıştı. Kimisi sesini koyuvermiş yas ediyordu, kimi saçını başını yoluyordu, kimi de ağzına ne gelirse sövüp sayıyordu.” (TDİ, 429)

- “ Yüzü sararmış, kendinden geçmişti. Baygındı belli ki. Evin içinde kadınlar, ağlayıp yas tutuyorlardı. Çocuklar hıçkırıyordu.” (YD, 56)
- “ İçeride ağlayanları susturmaya çalışanlar, teselli verenler vardı. Ağanın karısı çırpına çırpına ağlıyordu. Bir yandan da söyleniyor, ağıt düzüyordu ‘Ekinimize ne olacak? Vay başıma gelenler. Evimiz barkımız ne olacak? Çocukları kime bıraktın da gidiyon? Ben ne ederim şimdi... ’” (YD, 56)

2.1.1.3. Salavatlama

Doğan Kaya, türlerine göre âşık şiirlerini; güzelleme, semaî: taşlama, koçaklama, varsağı, ağıt, destan, dertlenme-yakınma, denkleme, öyküleme, salavatlama başlıkları altında almıştır. Âşık şiir türlerinden olan salavatlamanın tanımını ise “ *ekin biçimi, düğün ve güreşlerin yapıldığı sıra iyi niyet ve duaları ihtiva eden ve sonunda Hz. Muhammed’e salâvat getirilen manzum sözlerdir.*” (Kaya, 2011:179) şeklinde açıklamıştır.

İncelenen romanlarda salavatlamanın sadece *Yarbükü* romanında güreş yapılırken şu şekilde söylendiği görülmektedir.

- “Allah Allaaaaah, illallaaaah!
İki yiğit çıkmış meydanaaaa
Allah ikisinin de işini onaraaaa!
Haydi yiğitler ortaya!” (Y, 106)

2.1.1.4. Tekerleme

Pertev Nail Boratav tekerlemeyi “*daha çok çocuk geleneklerinde yeri olan bir türküdür.(...) Tekerleme, baş uyak ve uyaklarla elde edilen ses oyunları ile çağrışımlarla birbirine bağlanıvermiş, belirli bir şiir düzenine uydurulmuş, birbirini*

tutmaz bir takım hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana gelmiştir.”(Boratav,2012:155) şeklinde ifade etmiştir.

Talip Apaydın romanlarında tekerlemeye iki yerde rastlanmaktadır. Bu tekerlemeleri çocuk karakterlerin eğlenmek amacıyla söylediği görülmektedir.

- “ *Dur ana, ne güzel bak? Tekmede haamur, arabada çamur, ver Allah’ım ver gürül gürül yağmur...*” (K, 321)

- “ *Ali iki dizinin üstüne oturdu, keyiflenmişti.*

‘Beri gel İstanbul, beri gel İstanbul’ diye başladı. ‘ İstanbul geledursun, yüzüm yüzüme güledursun. Karşıdan kaz gelir, eti bana az gelir. Ceviz yaprağı kat kat, başıma düşsün pat at. Ben bal küpüne, sen katran küpüne. Şu büyük taşı kaldırdım, seni altına daldırdım. Gel gel İstanbul, dağınla taşınla, içi dolu malınla mülkünle, inci yalın sözlerinle, sırma saçlı kızlarınla. Neymiş, neymiş... Limonmuş.’” (TB, 164- 165)

2.1.1.5. Bilmece

“Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hadiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı; zekâ güzellik nevinden mücerret kavramlarla dini konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde, yakın-uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir. Bu sözler, bir takım "eğlence, lügaz, muamma ve bulmacalarda da görülen ve dinleyiciye sorulunca, ondan halli istenen "bil bakalım" veya "ol nedir ki" ifadelerinin bir bakıma geniş tarifidir.”(Elçin, 1989:1) Bu muamma karşıdaki kişiye sorular yöneltilerek verilen cevaplarla eğlenmeyi amaçlamaktadır. Bu eğlence o nedenle oyun gibi algılanır.

Pertev Naili Boratav ise bilmecenin oyundan ayrılan özelliğini şu şekilde ifade eder *“Bilmece ilk bakışta bir oyun türü sayılır; nitekim bilmeceli oyun çeşitleri vardır. Ama, bilmeceyi bu oyunlardan ayırt eden nitelik ‘ Soru’ bölümünün olduğu gibi söylenmesi gereken bir söz kalıbı, karşılığında tartışılmadan önceden kabul edilmiş belli bir şey oluşudur.” (Boratav, 2013: 125)*

Bilmeceyi oyundan ayıran bu özeliğinin yanında bilmece şiire özgü çağrışımlarla ifade edilmektedir. *“ Bilmecelerde sorular hem biçim hem de deyişlerle özenilerek meydana getirilmiş, özleştirilmiş söz yaratmalarıdır; şiire özgü çağrışımlı*

anlatımlar onların oldukları gibi bozulmadan saklanmasını gerektirir(...) İşte bilmece bu nitelikleriyle bir halk edebiyatı türü değeri taşır.” (Boratav, 2013: 125)

Bilmeceye sadece Talip Apaydın’ın çocuklar için yazdığı *Toprağa Basınca* romanında rastlanmıştır. Romandaki çocuklar vakit geçirmek ve eğlenmek için birbirlerine bilmeceler sormaktadırlar. Bu bilmeceler şu şekildedir.

- “ *Ali parmağını ileri uzattı.*
‘ Size bir bilmece’ dedi. ‘ Yer altında sakallı dede. Bilin bakalım?’ dedi.
‘ Soğan’ dedi Hasan geriden.
(...)
‘ Karşıdan baktım hiç yok. Yanına vardım pek çok.’
‘ Karınca’
(...)
‘ Dükkândan alınmaz,
Mendile konulmaz.
Ondan tatlı şey olmaz.’
Ben biliyordum. Muhsin de biliyormuş. İkimiz birden
‘ Uyku!’ diye bağırdık.
‘ Sarıdır sarkar.
Düşerim diye korkar.’
Onu da Ali biliyormuş.
‘ Ayva’ dedi.” (TB, 163)

2.1.2. Mensur Türler

2.1.2.1. Masal

Pertev Naili Boratav masalı şöyle tanımlamaktadır “*Masal nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlarından ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı diye tanımlanır.*” (Boratav, 2013: 85)

Masal çocuğun hayal gücünü geliştirmekte aynı zamanda masalı dinleyen ve eğlenen çocuk farkında olmadan çok şey öğrenmektedir. Olağanüstülük ilgici çekici ve eğlenceli bir dille anlatılırken masalların başlangıcında ve bitişinde tekerlemelere başvurulur. Bu tekerlemelerle amaç hem dinleyici etkilemektir hem de aslında

anlatılanın gerçek olmadığını gösterme durumudur. “*Türkçede ekseriyetle teklifsizce esprili bazen de rüya gibi ince, edebi açıdan güzel tekerlemeler ilave edilir ki bunlar masalı derhal ‘ters düz edilmiş dünyanın’ ön işaretlerine amade kılar.*” (Buch, 2003: 312)

Talip Apaydın’ın romanlarında masala pek yer vermediği görülmektedir. *Köylüler* romanında nine torunlarını oyalamak için masal anlatmaktadır. Nine torunlarını oyalarken bir yandan da masal aracılığıyla ders vermektedir. Nine anlattığı masalda giriş tekerlemesini söylerken bitiş tekerlemesini söylemediği görülmektedir. Talip Apaydın’ın romanlarında geçen masal örnekleri şu şekildedir.

- “*Kaynanası rahattı artık; hep Murat’la oyalanıyordu. Ona masallar anlatıyor, savaşta başından geçenleri, olmuşları olmamışları bire üç katarak, abartarak söylüyordu.*” (K, 89)
- “*Haceli kollarından çekti.*
‘Gelin ulen, masal anlatacağım size. Keloğlan’la Padişahın kızını.’” (K, 156)
- “*‘Gelin iç odaya geçelim de size masal anlatayım.’*
‘Yaşa nine!’
‘Anlat nine...’
‘Bir varmış bir yokmuş, bir kadının iki oğlu varmış. Arslan gibi, sizin gibi.’
‘Aa, bizim iki anamız var nine.’
‘Olsun, sizinki daha iyi. Onların bir anası varmış.’
‘Nineleri de var mıymış?’
‘Yok. Nineleri ölmüş.’
‘Anı... Yazık.’
‘Dinleyin ulen, herkesin ninesi olmaz ya sizin gibi. Bu iki oğlan büyümüşler. delikanlı olmuşlar. Birbirlerini pek severlermiş. Sırt sırta verir çalışırlarmış. Tarlalarını ekerlermiş, harmanlanın kaldırırlarmış. Yabancı biri sataşacak olursa ikisi bir olur tepelerlermiş. Bunlara kimse yan bakamazmış. Bir gün dağa oduna gitmişler. Tıpkı böyle soğuk bir günmüş. Odun keserlerden cuk demiş bir ayı çıkıvermiş önlerine. Oğlanın birine saldırmış. Aldığı gibi vurmuş yere. Boynunun şurasını ısırmış.’
(...)
‘Bir daha anlat nine, ne olur anlat...’

‘ Olur. Oturun şöyle, anlatayım.’

İki yanına oturdular gene. Kollarını omuzlarına koydular.

‘ Gene bir gün kıra gitmişler. Çift sürüyorlarmış. Birden hava kararmış. Şakır şakır yağmur yağmağa başlamış. Göz gözü görmez olmuş. Şimşekler çakmış, yıldırımlar düşmüş. İki kardaş ne yapsınlar ele tutuşup bir ağacın altına sığınmışlar. Başlarını eğmişler yere. Dereden geçerken yağmur birden durmuş. Bir de gözlerini açıp bakmışlar ki karşılarında aksakallı bir ihtiyar. Delikanlılar şaşırmışlar. Sormuşlar <in misin cin misin, sen kimsin dede?> Adam gülmüş.’

(...)

‘ Bitti mi nine? Hadi bir daha anlat nine!’

‘ Anlat nine...’

Kadın başını kaldırıp tavana baktı. Ne anlatacağını arandı.

‘ Peki anlatayım, dedi. Tacım Dedenin masalını anlatayım size.’

‘ Haa, ben biliyorum orayı.’

‘ Ben de biliyorum, bobamgil saklanmış.’

‘ Ha işte, o Tacım Dede çok büyük bir adammış. Bir ermiş kişiymiş.’

‘ Ermiş kişi ne demek nine?’

‘ Yani her şeyi bilirmiş, Allah'la bile konuşurmuş.’

‘ Uuu...’

‘ İşte o Tacım Dede mezarında yatarken bir gün yabancı sesler duymuş. Başını kaldırıp bakmış ki, düşman askerleri başucunda dolaşıyorlar. Bi üzölmüş, bi üzölmüş... <Ne ararlar bu düşmanlar bizim memleketimizde hey Allah'ım> diye ağlamaya, <oy! ooy!..> diye bağırmaya başlamış. Sesi dağı taşı inletmiş. Düşmanlar kulak kabartmışlar, nerden geliyor bu sesler diye her yeri dinlemişler. Bir türlü anlayamamışlar, emme çok korkmuşlar. Tacım Dedenin sesini her duydukça yürekleri ağızlarına gelmiş. Ödleri kopmuş. Bizim askerler de yüklenince taşı tarağı toplayıp kaçmışlar.” (K, 159- 161)

- “ Bak o leyleğın masalını anlatacağım size inin hepiniz. Toplanın başıma.” (K, 174)
- “ Bir değirmenci masalını anımsamıştım. Gece yarısı cinler değirmene dolmuşlar, değirmenciyi aralarına alıp her biri bir yerden dürtmeye başlamışlar. Değirmenci

hangisine baksın? Bir o tarafa, bir bu tarafa baka baka aklını kaybetmiş. Suçu da yerlere dökülen buğdayları unları çiğnemekmiş.” (TB, 75)

- “‘ Yedi başlı devin masalını anlatayım size.’ dedi.

‘ Zamanın birinde, suyu bol bir ülkede gürül gürül akan bir çeşme varmış. Suyu da buz gibi soğukmuş. Gelen içer, giden içer, yaptırana dua edermiş. Çeşmenin suları o kadar bolmuş ki fazlası bağları, bahçeleri sularmış. Kırmızı yanaklı elmalar, sarı limon ayvalar, mor mürdüm erikler hep bu çeşmenin suyuyla yetişirmiş. Domatesler, patlıcanlar, biberler olurmuş. Bir de geniş çayır varmış altında. Koyunlar, kuzular, inekler, buzağılar yayılmış. Kara kara kömüşler bu çeşmenin suyuna yatar serinlermiş. Her yerden bal akarmış. Dağların geyikleri, Bayırların kuşları hep bu çeşmenin suyundan içerlermiş. Bir cennetmiş bu ülke, insanların hep yüzü gülermiş. Evlerden türkü sesleri duyulurmuş, Âşıklar saz çalarmış, ozanlar beyit düzermiş.

Bir sabah kalkıp bakmışlar ki, çeşme dibinden kurumuş. Kurnasından damla su akmazmış. Herkes şaşmış. Akli erenler sorup soruşturmuşlar, eğilip içine bakmışlar, hiçbir sebep bulamamışlar.

İnsanlar susuz kalmış. Bağlar, bahçeler kurumuş. Çayırılar sararmış. Hayvanlar hep kırılmaya başlamış. Bakmışlar ülke tez zamanda çöle dönecek, herkes ölüp gidecek < Yahu anlayalım bu neden böyle oldu > demişler. Başlamışlar kazmaya. Kazmışlar kazmışlar... Kocaman bir çukur açmışlar. İşte o zaman anlamışlar her şeyi. Yedi başlı bir dev çıkmış ortaya... ’” (TB, 121-122)

2.1.2.2. Efsane

Saim Sakaoğlu *Efsane Araştırmaları* kitabında efsanenin tanımını “Efsanenin en iyi bilinen ve diğer pek çok tarifi dayandırıldığı Grimm kardeşlerin tarifi şöyledir: Efsane, gerçek veya hayali muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikâyedir.”(Sakaoğlu, 2013: 21) şeklinde aktarmaktadır.

Bilge Seyidoğlu’na göre efsaneler, “bir inanış etrafında teşekkül eden, gerçek ve doğru olduğuna inanılan; bilinmeyen esrarengiz bir âlemi anlatan, mitlerin modernleşmiş şekli olarak ifade edilen” (Seyidoğlu, 1985: 2) anlatılardır.

Talip Apaydın’ ın romanlarında efsanelere çok rastlanılmamaktadır. Efsanenin geçtiği *Define* romanında da ejderha motifi kullanılmıştır, mağarada

ejderha olduğu düşünölmektedir. Wolfram Eberhard'ın aktardığına göre , “*sihirli bir yaratık olan ejderha, bir solucan kadar küçölebiliyor ve gökle yeryüzü arasındaki mesafeyi doldurabilecek kadar da büyüyebilir. İstediginde görünmez veya görünür olabiliyor. Göge çıktığı gün üstüne bindiğı yağmur bulutları arasında gizlendiğı için görünmezdir. Resimler, çoğu zaman iki ejderhayı bulutlarda bir top veya bir inci (=gök gürlemesi) tanesiyle oynarken tasvir eder: Bu oyun yağmur yağmasına neden olur.*” (Eberhard, 2000: 105). Romanda da ejderhanın, Türk kültürüne uygun bir biçimde demonik bir varlık olarak düşünöldüğü görölmektedir.

- “ ‘Derindere’deki mağarayı da arayacak mısın?’
‘Ararız, niye aramayalım?’
‘Emme orada koca bi ejderha varmış emmi. Hem içi çok derin’” (D, 57)
- “ ‘Arkasından bakıp düşündü. İkircikliydi. Geceleyin nasıl girilirdi o uçsuz bucaksız mağaraya? İlerisinde ejderha var derlerdi. Gerçi gören yoktu ama, ta çocukluğundan beri duyardı. Bir yeri çok dardı, insan zor geçerdi. Oraya kadar kaç kez girmişlerdi. Kendisi de girmişti. Ama ilerisi?... Dediklerine göre Ladik Dağı'nın gerisinden çıkardı ucu. İçinden ırmak gir akardı. Kimi yeri soğuk, kimi yeri sıcaktı. Bir de rüzgâr Şimdi oraya girmek, geceleyin... Vazgeçse miydi acaba? Bu mağaranın bir yerinde defîne vardı, öyle derlerdi.” (D, 174)

2.1.2.3. Halk Hikâyesi

Şökrü Elçin, halk hikâyesini şöyle tanımlamaktadır ‘*Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya- mekân içinde ‘efsane, masal, menkıbe, destan, vb.’ mahsullerle beslenerek, din, tarihi, içtimai hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir.*” (Elçin, 2004: 444)

Linda Degh *Halk Anlatısı* adlı makalesinde halk hikâyelerinin özelliklerini şu şekilde sıralar: “ *Anlatım süreklidir. Hikâye etme eğilimi ve onu dinleme ihtiyacı, anlatıyı uygarlık tarihi boyunca insanların doğal yoldaşı yapmıştır. Anlatılar kendilerini herhangi bir yöresel ve sosyal havaya ulaşabilirler. Geçmişe dayalıdırlar ve önemlidirler; ama aynı zamanda yeni ve günceldiler.*” (Degh, 2013: 91)

Talip Apaydın romanlarında halk hikâyeleri üç yerde tespit edilmiştir. *Define* romanında Aslı ile Kerem hikâyesine gönderme yapılırken. *Ferhat ile Şirin* romanında, bu hikâye konu alınmıştır.

- “ *Görmezsem işim ters gider. Akşama kadar kendime gelemem. Biz tutuştuk, Kerem gibi...* ” (D, 191)
- “ *Ferhat’la Şirin’in aşkları böyle aşklardan biriymiş. Dillerden dillere, kuşaklardan kuşaklar söylene söylene gelen bu aşkın gücünü ben Amasya kayalarını görünce daha iyi anladım.* ” (FŞ, 4)
- “ *Ferhad’ ın ayakları elleri bir zaman çırpındı. Ağzından “Şirin... Şirin... Şirin...” kelimeleri döküldü. Sonra her şey durdu. Gözleri açık kalmıştı. Yukarda masmavi bir gökyüzü vardı. Hâlâ göğe bakıyordu bu gözler.*

Dadı usulca geri çekildi. Koşa koşa şehre döndü. Olayı nefes nefese beyin karısına anlattı. Kara haber çabuk duyulur. Ağızdan ağıza, kulaktan kulağa geçti. Tez zamanda bütün şehre yayıldı. Duyan koşuyordu oraya.

Saray halkı da toplanıp gitti. Şirini teselli etmeye çalışıyorlardı. “Ölenle ölinmez, biraz üzülürsün ama gelir geçer. Yakında unutursun. Zati senin nikâhlın değil. Fazla ağlamak yakışmaz. Kendine hâkim ol” gibi sözlerle avutmak istiyorlardı.

Şirin metin görünüyordu. İnanamıyordu herhalde. Bana oyun ediyorlar diye düşünüyordu. Ne zaman ki Ferhad’ ı o halde gördü, o zaman işi anladı. Mendilini çıkarır gibi elini koynuna sokup gizlice getirdiği hançeri birden kaldırdı ve kalbine sapladı. Yanındakiler bir şey yapmağa vakit bulamadılar. Acı bir sesle Ferhad’ ın üstüne yıkıldı. Rastlantıya bakınız, tam da yüz yüze geldiler. Şirinin çırpınan kolları Ferhad’ı kucakladı. Öyle öldü. Görenler kendilerini tutamadılar, hüngür hüngür ağlayanlar vardı.

‘ Vaaay, vay! diyordu bir kadın. Bu gençlere kıyanlar tanrıdan bulsunlar. Kıyamete kadar ayıplansınlar! Dillerden dillere geçsin kötü adları. Muratlarına kavuşamasınlar... ’

Ak sakallı, yaşlı bir adam da ellerini göğe açmıştı, hem ağlıyor hem şunları söylüyordu;

‘ Tanrım kötülerini aramızda yaşatma. İki gencin temiz aşklarına kıyanları cezalandır. Ülkemizin adını kirleten bu kötü niyetli kişileri yere vur! Ferhat’la

Şirin'in öcünü al! Aşktan anlamayanlar insan bile değildirler. Onları hak ettikleri yere yolla!'

Bu sözler oradakilere dokunuyordu. Ağlamalar üzülmeler yerini öfkeye bıraktı. Herkes kötü niyetli dadıyı aramağa başladı. Hele gençler <nerede o cazı, nerede o insan düşmanı, nerede o adı batasıca!> diye bağırmağa başladılar. Dadı kötü durumdaydı. Korkmuştu. Ne yapacağını bilemedi. Kaçayım derken ayağı kaydı. Kayalık dağdan aşağı yuvarlanıp parçalandı. Feci şekilde öldü. Gençler onun cenazesini alıp getirdiler. Ferhat'la Şirin'in arasına uzattılar. Sonra oracığa yan yana üç mezar kazdılar. Yaşlı cadıyı mahsustan ikisinin ortasına gömdüler. Bunu şunun için yaptılar; dünya durdukça iki gencin arasında rahatsız olsun. Fazlalığını, gereksizliğini duysun. Herkes onu lânetle ansın.

Şimdi Amasya yakınlarında Ferhad'ın kazdığı suyolunun bitiminde iki mezar vardır ve ortasında kocaman, kara bir çalı büyüümüştür. Gelen geçen mezara bakıp üzülür. Gözleri karaçalıya takılınca da yüzünü buruşturur. “ (FŞ, 85- 87)

- “ Yozgatlı Ali geriden.

He he.. diye güldü. Sen çingene padişahının öyküsünü bilir misin?

(...)

Çingeneyi padişah yapmışlar. Bir gün ata binmiş, gezmeye çıkmış. Ormandan geçerken adamlarına ağaçları gösterirmiş. Hay maşallah, dermiş, şu ağaçtan ne güzel kasnak olur ya?” (VD, 152)

2.1.2.4. Fıkra

M. Öcal Oğuz fıkraı şöyle tanımlar: “Herhangi bir düşünceyi güçlendirmek, dinleyenleri ikna etmek, bir olayı, durumu açıklamak amacıyla anlatılan; yapısında nükte, mizah, eleştiri ve yergi gibi öğeler bulunduran kısa anlatılardır.” (Oğuz vd. , 2013: 200)

Talip Apaydın romanlarında sadece üç yerde çevredekileri eğlendirmek amacıyla fıkra anlatıldığını görmekteyiz. Fıkra anlatıldığı belirtilirken fıkranın içeriği verilmemektedir.

- “ Yukarıdan kalın kalın sesler geliyordu. Birisi gülerek filan komik bir fıkra anlatıyordu herhalde. Öbürleri de hep birden gülüşüyorlardı.” (O, 133)

- “ Şişmandı iri iri konuşuyordu. Anlattığı güldürücü fıkra ya devam etti.” (O, 134)
- “ Çayıra oturup uzun uzun konuşuyorlardı. Fıkralar, anılar anlatıyorlardı.” (VD, 341)

2.1.3.1 Atasözleri

Atasözleri “*atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler.*” (Aksoy 1988: 37) şeklinde tanımlanmaktadır.

Talip Apaydın romanlarında sıkça rastladığımız atasözlerinin bir tecrübe ürünü olduğu ve olayları özetlemek adına nasihat olarak söylendiği görülmektedir. *Atasözleri, geçmişten bugüne gelen geniş deneyim ve gözlemlerin ürünü olan kısa ve özlü sözlerdir. Bu sözler sanat bakımından değerlidir. Atasözleri; din, ahlak, hukuk, terbiye, gelenek, görenek ve doğa olaylarını çok anlamlı ve kısa biçimde dile getirirler. Atasözleri, sözlü gelenekten doğmuş ürünlerdir... Atasözleri, Türkçe'nin anlatım yönünden ne kadar zengin olduğunu ortaya koyar.*” (Artun, 2012:163) Talip Apaydın sözlü geleneğin zenginliği olan atasözlerini verirken kimi yerlerde anlattığı yörenin ağız özelliklerine uydurmuştur. Yer verdiği atasözlerinde kelime değişiklikleri olsa da anlam değişikliği olmadığı görülmektedir.

Talip Apaydın romanlarında yer alan atasözleri belirlenirken Türk Dil Kurumu'nun resmi internet sitesinde bulunan atasözleri ve deyimler sözlüğü bölümünden yararlanılmıştır. Örnekler alfabetik sıraya göre verilmiştir.

-A-

➤ **Abdala malum olur**

- “ Abdala malum olur, derler ya, bana öyle geliyor.” (TDİ, 104)

➤ **Acele işe şeytan karışır**

- “ Yavaş anam yavaş. Acele işe şeytan karışır.” (E, 33)

➤ **Acı pathıcanı kırağı çalmaz**

- “ He valla, acı pathıcanı kırağı çalmaz.” (VD, 219)

➤ **Ağlamayan çocuğa meme vermezler**

- “ Emeğimizin karşılığını alalım. İstemeyen çocuğa meme vermezler.” (Kİİ, 198)

➤ **Alışmış kudurmuştan beterdır**

- “ Alışmış kudurmuştan beterdir, derler.” (TDİ, 154)
- **Allah’ın bildiği kuldan saklanmaz**
- “ Allah’ın bildiğini kuldan mı saklıyak, biraz da para oynattık arada.” (D, 24)
- **Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste**
- “ Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste, derler.” (TDİ, 78)
- **Arayan Mevla’sını da bulur, belasını da**
- “ Arayacağım... Arayan Mevla’sını da bulur, belasını da ...” (D, 26)
- “ ‘ Arayan Mevla’sını da bulur, belasını da ... ’ dedi kendi kendine.” (D, 68)
- “ Arayan belasını da bulur, Mevla’sını da hoca emmi.” (D, 91)
- “ Emme arayan Mevla’sını da bulur, belasını da. Biz şimdiye dek hep bela bulduk.” (D, 231)
- **Ateş olsa cirmi kadar yer yakar**
- “ Ateş olsa düştüğü yeri yakar.” (TDİ, 42)
- **Az veren candan, çok veren maldan**
- “ Az veren candan kardaş.” (Kİİ, 55)
- “ Az veren candan...” (VD, 149)
- B-
- **Bal tutan parmağını yalar**
- “ Bal yiyen parmağını yalar. Tehlike ise o tehlikeye ben de girdim.” (D, 322)
- **Balık baştan kokar**
- “ Hani balık baştan kokar derler ya? Doğru bir söz...” (D, 215)
- **Başa gelen çekilir.**
- “ Başa gelen çekilir, yürüyün hadi.” (K, 200)
- “ İyi kötü gene kendimiz yürüteceğiz, ne yapalım? Başa gelen çekilir.” (K, 338)
- “ Başa gelen çekilir ne yapalım? “ (TDİ, 72)
- “ Başa gelen çekilir, ne yapalım.” (TDİ, 309)
- “ Başa gelen çekilir ana. Gelsinler bakalım.” (TDİ, 360)
- “ Ağlama bizim kız. Başa gelen çekilir, ne yapalım?” (TY, 39)
- **Bir elin nesi var, iki elin sesi var**
- “ Toplanalım. Bir elin nesi var iki elin sesi var, derler.” (TDİ, 79)
- “ Bir elin nesi var, iki elin sesi var demiş atalarımız.” (TDİ, 252)

➤ **Birlikten kuvvet doğar**

- “ Birlikten kuvvet doğar. Toplanırsak güçleniriz.” (TDİ, 79)

➤ **Bu kadar kusur kadı kızında bulunur**

- “ Ee o kadayıcı kusur kadı kızında bile olur.” (TDİ, 160)

-Ç-

➤ **Çıkmadık candan umut kesilmez**

- “ Çıkmadık candan umut vardır derler.” (VD, 85)

-D-

➤ **Damlaya damlaya göl olur.**

- “ Damlaya damlaya göl olur demişler.” (Kİİ, 31)
- “ Damlaya damlaya göl olur demiş atalarımız. Biz birer damlayız, toplanıp göl olacağız.” (VD, 12)

➤ **Dinsizin hakkından imansız gelir.**

- “ Doğruca karakola bildireceğim sizi. Dinsizin hakkından imansız gelir.” (D, 119)

-E-

➤ **Eceli gelen köpek cami duvarına işer**

- “ Hani ne derler, ‘Geberecek it, cami duvarına işer.’” (D, 200)

➤ **El elin eşeğini türkü çağırarak arar.**

- “ Başkasından beklemeyeceksin. El elin eşeğini türkü çağırarak ararmış, duymadın mı?” (Kİİ, 89)
- “ Hemen gelmez. Camiden çıkınca evine gider, yemeğini yer. El elin eşeğini türkü çağırarak arar, derler.” (TY, 32)

➤ **El ile gelen düğün bayram**

- “ Elle gelen düğün bayram, demişler.” (TDİ, 110)

➤ **El mi yaman, bey mi yaman**

- “ El mi yaman, bey mi yaman görsün Ankara şehri.” (Kİİ, 195)
- “ Anlasın el mi yaman, bey mi yaman?” (YD, 122)

➤ **El öpmekle ağız aşınmaz**

- “ El öpmekle dudak aşınmaz yeğenim, Atalar böyle demişler.” (O, 158)
- “ Hadi kalk, el öpmekle dudak aşınmaz.” (TDİ, 379)
- “ El elin eşeğini türkü çağırarak arar derler.” (TY, 32)

➤ **Elin ağzı torba değil ki büzesin**

- “ Derler ne yapayım? Elin ağzı torba değil ki büzesin.” (Kİİ,181)

➤ **Elin iyisinden kendi kötün yeğdir.**

- “ Bir köyün adamıyız şurda. Hep hısım akrabayız. Elin iyisinden kendi kötümüz iyidir.” (K, 32)
- “ Elin güzelinden kendi çirkinimiz iyidir, at!” (VD, 213)

➤ **Eski çamlar bardak oldu**

- “ Eski çamlar bardak oldu, kardaşım. O zaman zengindi de ondan çalışmazdı.” (Y, 12)

➤ **Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir.**

- “ O söz bizim için arkadaş. İte altın tasma tak, gene ittir.” (VD, 263)

-F-

➤ **Fazla mal göz çıkarmaz.**

- “ Yaz ya. Fazla mal göz çıkarmaz.” (D, 88)
- “ Kol saati var, emme olsun. Fazla mal göz çıkarmaz.” (D, 348)

-G-

➤ **Garip kuşun yuvasını Allah yapar**

- “ Garip kuşun yuvasını Allah yapar Arkideş.” (TDİ, 199)

➤ **Geçme namert köprüsünden, ko aparsın su seni**

- “ Evden çıkıp yürüdüm. ‘Geçme el köprüsünden...’ diyordum içimden.” (O, 76)

➤ **Gözden ırak olan gönülden de ırak olur**

- “ Bizi unuttular, Mamıt. Gözden ırak olan gönülden de ırak olur kardaşım.” (K, 192)
- “ Biz gözden uzak olunca gönülden de uzak oluyoruz öyle ya.” (K, 306)

➤ **Gülme komşuna, gelir başına.**

- “ Gülme komşuna, gelir başına, demiş atalar.” (D, 347)

➤ **Gün ola, Harman ola**

- “ Gün ola, harman ola. Bakarsın bir yol bulunur.” (FŞ, 53)

-H-

➤ **Her dağın derdi kendine göre**

- “ Hiç düşünmemişti böyle olabileceğini. Her dağın kendine göre karı varmış demek.” (Kİİ, 86)

➤ **Her koyun kendi bacağından asılır.**

- “ Valla bilmiyorum. Herkes kendi bacağına asılmaya bakıyor.” (K, 9)

-İ-

➤ **İsteyenin bir yüzü, vermeyenin iki yüzü kara**

- “ Gel bir isteyelim. İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü kara.” (TDİ, 196)

➤ **İt ürür, kervan yürür**

- “ Ben demedim mi sana? İt ürür kervan yürür!” (O, 160)
- “ Kadir ağa kızma sen boşver. İt ürür kervan yürür.” (TDİ, 42)

-K-

➤ **Kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz**

- “ Hadi hadi herkes öyle der. Kabahat samur kürk olmuş da kimse giymemiş.” (K, 297)

➤ **Kara haber tez duyulur**

- “ Kara haber çabuk duyulur. Ağızdan ağıza, kulaktan kulağa geçti.” (FŞ, 85)

➤ **Katranı olmaz şeker, olsa da cinsine çeker.**

- “ Katranı kaynatınca şeker olmaz diye bir söz vardır. Doğruymuş meğer. Bizden çıkan okumuş adam bu kadar olur besbelli.” (O, 127)

➤ **Kelin merhemi olsa sürer kendi başına**

- “ Kelin merhemi olsa çalar kendi başına. Öyle bir yetkim olsa sabaha dek dikilir miyim burada?” (Kİİ, 95)

➤ **Korkulu rüya görmektense uyanık kalmak iyidir.**

- “ Ne emiş atalar? Korkulu rüya göreceğine uyanık dur.” (E, 248)
- “ Gördünüz mü? dedi aşağıdakilere. İnsan korkulu rüya göreceğine uyanık durmalı.” (E, 275)

➤ **Köylünün karnını yarmışlar, kırk tane gelecek yıl çıkmış.**

- “ Köylünün karnını yarmışlar, kırk tane gelecek yıl çıkmış.” (K, 169)

➤ **Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur**

- “ Hani derler ya, kurt kocayınca çakalların eğlencesi olurmuş.” (K, 180)
- “ Kurt kocayınca köpeğin maskarası olurmuş.” (VD, 30)

➤ **Kurt puslu havayı sever.**

- “ Aranır elbet, niye aranmasın? Kurt dumanlı havayı sever.” (D, 264)

-M-

➤ **Minareyi çalan kılıfını hazırlar**

- “ Kim bilir. Minareyi çalan kılıfını hazırlar kardeşim.” (YD, 195)

-N-

➤ **Nush ile uslanmayı etmeli tekdir; tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir**

- “ Peki dedi öyle yapalım. Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir.” (FŞ,72)

-O-

➤ **Olacakla öleceğe çare bulunmaz.**

- “ Olacakla öleceğe çare bulunmaz kardaşım. Ne edelim ?” (D, 138)

-Ö-

➤ **Öfkeyle kalkan zararlar oturur.**

- “ Öfkeyle kalkan zararlar oturur demiş atalar.” (Kİİ, 140)

-S-

➤ **Sabrın sonu selamettir**

- “ Ama sabrın sonu selamet derler. Sonu iyi olacak.” (VD, 16)

➤ **Sel gider, kum kalır**

- “ Ne demişler sel gider, kum kalır.” (K, 32)

➤ **Sona kalan dona kalır**

- “ İşte bu olmaz! Sona kalan dona kalır.” (Y, 6)

➤ **Su testisi suyolunda kırılır**

- “ Her gün suya giden testi bir gün kırılır elbet.” (Y, 46)

➤ **Sürüden ayrılanı (ayrılan koyunu, kuzuyu) kurt kapar**

- “ Bozulmak, parçalanmak yok. Sürüden ayrılanı kurt kapar.” (TDİ, 122)

-T-

➤ **Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.**

- “ Eh ne derler, tencere yuvarlandı kapağını buldu.” (D, 74)

➤ **Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır**

- “ Tilkinin geleceği yer kürkçü dükkânı değil mi ya Haydar?” (Y, 67)

-U-

➤ **Ummadığın taş baş yarar**

- “ Ummadığın taş baş yarar. Biz dikkatli ve tedbirli olalım.” (VD, 93)

-Y-

➤ **Yarası olan gocunur**

- “ Bizim kimseye laf attığımız yok. Yarası olan gocunur.” (Kİİ, 130)

➤ **Yerin kulağı var**

- “ Yerin kulağı var. Kimseye güvenilmez bu zamanda.” (TDİ, 169)

➤ **Yolcu yolunda gerek**

- “ Davranın uşaklar! dedi Kır Ağa. Yolcu yolunda gerek yeğenler, hadi bakalım.” (E, 120)
- “ Hadi İzzet!” dedi Hasan Bey. Yolcu yolunda gerek yavrum, bekleyip durmayın yürüyün!” (ST, 172)
- “ Bana müsaade ağalar, dedi. Yolcu yolunda gerek.” (TDİ, 330)
- “ Hadi eyvallah” diyerek kalktı. “Yolcu yolunda gerek.” (YD, 130)

-Z-

➤ **Zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz ovada yolunu şaşırır.**

- “ Zengin arabasını dağdan aşırır, derler ya? Aynı öyle. Biz ne ediyoruz, adamlar ne ediyor?” (K, 209)

2.1.3.2 Deyimler

Anlatımı daha iyi ve dikkat çekici hale getirerek ifade etmeye yarayan deyimler “ çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluklarıdır.” (Aksoy 1984: 49). “ toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları kısacası maddi ve manevi kültürünü, o toplumun düşünme biçimini, nükte ve buluşlarını yansıtır.” (Aksan 1987: 89).

Sözlü gelenekteki en önemli söz kalıplarından bir bölümünü deyimler oluşturmaktadır. Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır. Yol gösterme niteliği taşımaz, hüküm bildirmez. (Artun, 2012: 164) Bu yönüyle de atasözünden ayrılır.

Talip Apaydın romanlarında deyimlere sıkça yer vermiştir. Deyimlerin kullanılışı romanda anlatımı dikkat çekici hale getirmiştir. Ayrıca bu durum, Anadolu insanın dil zenginliğini göstermektedir. Çoğu deyim aslına uygun kullanılsa da bazı deyimler ağız özelliklerine uydurulmuştur. Cümle şeklindeki deyimlerin ise yarısı verilerek gerisi okuyucuya bırakılmıştır. Bu deyimler belirlenirken Türk Dil Kurumu’nun resmi internet sitesinde bulunan atasözleri ve deyimler sözlüğü bölümünden yararlanılmıştır. Örnekler alfabetik sıraya göre verilmiştir.

-A-

➤ **Ağırdan almak**

- “ Emme biraz ağırdan almalı. Hemen kabul edivermek olmaz.” (D, 165)

➤ **Ağız açık(bir karış açık) kalmak**

- “ Ne diyecek, ağız açık kalır.” (Kİİ, 88)

➤ **Ağız laf (lakırtı) yapmak**

- “ Herifin ağız laf yapıyor. Hadi be oradan zibidi diye bağırır.” (E, 17)
- “ Ağız iyi laf yapıyor emme bana bir yararı yok. ” (Kİİ, 71)
- “ Hem paraları var hem ağızları laf yapıyor.” (K, 278)

➤ **Ağız var dili yok**

- “ Ağız var dili yok bir koyun o.” (Kİİ, 139)

➤ **(birinin, birilerinin) ağızına düşmek**

- “ Bir duyan olsa köyün ağızına düşersin” (ST,122)
- “ Bizim köylünün ağızına düşmeye gör.” (TDİ, 69)

➤ **(birinin) ağızına tükürmek**

- “ Şu köyde başka yok ağızına tükürdüğüm.” (TDİ, 61)
- “ Kaç gündür çekmediğimiz kalmadı ağızına tükürdüğüm.” (VD, 15)
- “ Evden de bir haber alamıyoruz ağızına tükürdüğüm.” (VD, 58)
- “ Her yer düşman oldu ağızına tükürdüğüm.” (VD, 148)
- “ İnsan içindekini söyleyemiyor ağızına tükürdüğüm.” (VD, 335)

➤ **Ağızından girip burnundan çıkmak**

- “ Gene tebelleş oldu herifime. Ağızından girip burnundan çıkıyor.” (D, 226)

➤ **Ağızını aramak(yoklamak)**

- “ Yoksa ağızını mı arıyordu?” (TDİ, 76)

➤ **Ağızını hayra açmak**

- “ Öyle deme! Ağızını hayra aç.” (D, 137)
- “ Ağızını hayra aç emmi.”(TDİ, 156)
- “ Ağızını hayra aç!” (VD, 268)
- “ Bırak bu sözleri, ağızını hayra aç.” (VD, 303)

➤ **Ağızını sıkı (pek) tutmak**

- “ Ağız sıkı olacağız.” (TDİ, 113)

➤ **Ağzının payını(ölçüsünü) almak**

- “ Sürtündü deyyus. Ağzının payını da aldı. (K, 262)
- “ Seni yokladı aklınca emme aldı ağzının payını ” (K, 290)

➤ **(birine) ağzının payını (ölçüsünü) vermek**

- “ Ağzının payını verdin güzelce.” (TDİ, 41)

➤ **Ağzıyla kuş tutsa**

- “ Şimdi siz ağzınızla kuş tutsanız, beğenmedim.” (TB, 183)

➤ **Akıl almak**

- “ Söyle burnu büyük Hürmüz Bey’e ondan akıl alacak değilim.” (FŞ, 68)
- “ Açıkçası akıl almaya geldim.” (Kİİ, 10)

➤ **Akıl erdirememek (ermemek)**

- “ Allah Allah nasıl iş bu, akıl ermiyor.” (VD, 148)
- “ Akıl erdiremiyorlardı, nasıl dayanıyorlardı böyle?” (VD, 253)

➤ **Akıl etmek**

- “ Arif o telaş içinde dik oturmayı akıl etti” (ST,125)

➤ **Akıl öğretmek**

- “ Herkes akıl öğretiyordu.” (TB, 85)

➤ **Akıl sır ermemek**

- “ Kim bilir neci bunların sahipleri? Nasıl kazanırlar bu paraları, akıl sır ermez.” (Kİİ, 27)

➤ **Akıl vermek**

- “ Beğenmediniz dedi. Size biraz akıl verelim dedik ama...” (E, 202)

➤ **Aklı başına gelmek**

- “ O zaman aklı başına gelir.” (ST, 122)
- “ Gelmeyen dürrüye dayarsın cezayı aklı başına gelir.” (Y, 6)

➤ **Aklı başında olmamak**

- “ Aklım başımda bırakın.” (ST, 122)

➤ **Aklı çıkarmak**

- “ Buradakileri görsen aklın çıkar.” (TB, 56)

➤ **Aklı ermemek**

- “ Ben babana her şeyi söylerim, aklı ermiyor onun.” (O, 161)
- “ Keçeci dede onun yolunu bilir, bizim aklımız ermez.” (TY, 85)

- “ *Dur bacı senin aklın ermez.* ” (D, 224)
- “ *Karışma diyorum karı! Senin aklın ermez bu işlere.* ” (D, 235)
- “ *Senin aklın ermez. Şu gölgeye otur hele.* ” (O, 21)
- “ *Aklı ermemiştı bu işe.* ” (ST, 186)
- “ *Peki peki, git sen hadi. Aklın ermiyor.* ” (TDİ, 13)
- **Aklı gitmek**
- “ *Arayı bozarım diye aklı gitmişti.* ” (O, 122)
- **Aklı kesmek**
- “ *Biraz daha yürümeye akılları kesmiyor gibiydi* ” (ST, 69)
- **Aklı kesmemek**
- “ *Öyle ya aklımız kesmezse bırakırız elbet.* ” (E, 116)
- “ *Cık yaptı Battal. Pek aklı kesmemiştı herhalde.* ” (E, 198)
- **Aklı yatmak**
- “ *Gitmemiz gerektiğine aklı yatmıyor gibiydi.* ” (O, 11)
- **Aklını başına almak (toplamak, devşirmek)**
- “ *Allah Müslümanların aklını başına topladı.* ” (VD, 38)
- **Aklını bozmak**
- “ *Delikanlısın ama traktör diye aklını bozdun.* ” (ST, 49)
- **Aklını çelmek**
- “ *Oğlanın aklını çelme boşuna.* ” (ST, 56)
- **Anası ağlamak**
- “ *Gece gündüz anamız ağladı. Gene de yaranamadık.* ” (K, 120)
- “ *Gece gündüz anamız ağlıyor baksanıza.* ” (TDİ, 28)
- **Arapsaına dönmek**
- “ *İşte böyle her şey Arapsaına döner.* ” (Kİİ, 38)
- **Arkadan kuyu kazmak**
- “ *Yüzüme güler, arkamdan kuyumu kazarsın hınzır.* ” (TY, 31)
- **Atı alan Üsküdar’ı geçti**
- “ *Atı alan bilmem nereyi geçti yavu! Baksanıza şimdiden takmıyor bizi.* ” (O, 160)
- **Allah yarattı dememek**
- “ *Allah yarattı demezdim valla pişman ederdim.* ” (D, 200)

➤ **Allah yürü ya kulum demiş**

- “ Allah bir kuluna ‘yürü kulum’ demesin oğlum, sonu gider de gider gayri.” (ST, 22)

➤ **Allah’ın bildiğini kuldan saklanmaz**

- “ Allah’ın bildiğini kuldan mı saklayak, birazda para oynattık arada.” (D, 24)
- “ Allah’ın bildiğini kuldan saklayacak değiliz ya?” (TDİ, 174)
- “ Korkma söyle, Allah’ın bildiğini kuldan niye saklayalım?” (TDİ, 180)

➤ **Altından girip üstünden çıkmak**

- “ Biliyor Hilmi Bey çiftliği satsa bir yılda o paranın altından girip üstünden çıkar.” (O,23)
- “ Bu oğlan hepsinin altından girip üstünden çıkacak.” (ST,13)

➤ **Altından kalkamamak**

- “ Bununda altından kalkacağım, dedi.” (FŞ, 76)
- “ Siz olmasanız altından kalkamazdık.” (Kİİ, 125)
- “ İşin altından kalkmak bu yıl kolay olmayacaktı.” (ST, 2)

➤ **Altını üstüne getirmek**

- “ Altını üstüne getiririm valla.” (D, 6)
- “ Yayılmış saplara dirgeni saplıyor, altını üstüne getiriyordu.” (ST, 68)

➤ **Anası ağlamak**

- “ Anam ağladı sabahtan beri yavu.” (D, 80)
- “ Bizim anamız ağladı onu çıkaracağız diye.” (D, 294)
- “ Niye çok olsun? İki gündür anam ağladı, baksana.” (D, 368)

➤ **Anasını ağlatmak**

- “ Ananı ağlatacağım senin yol!” (ST, 98)

➤ **Anasından doğduğuna bin pişman etmek**

- “ Ben o it Teyfik’i bir yerde kıştırırım elbet. Anasından doğduğuna pişman etmezsem eğer... ” (Kİİ, 159)

➤ **Anasından emdiği süt burnundan (fitil fitil) gelmek**

- “ Hemen hükümatın kulağına gider. Ondan sonra anamızdan emdiğimizi burnumuzdan getirirler.” (D, 91)
- “ Yarın oğlanın emdiğini burnundan getir bu hınzır.” (E, 89)

- “ Fidel, ek, çapala, kır, diz, kurut... Anandan emdiğin burnundan gelsin.” (D, 144)
- **Aralarından su sızmamak**
- “ Durmuş dayının oğlu Yusuf Bey’in oğluyla kardaşlık olmuş, aralarında su sızıyor derler.” (O, 21)
- **Arpacı kumrusu gibi düşünmek**
- “ Ne düşünüp durursun arpacı kumrusu gibi. Başlasana.” (E, 160)
- **Ateş bacayı(saçağı) sardı**
- “ Yangın bacayı sarmıştı artık.” (FŞ, 16)
- **Ayaklarına kara sular inmek**
- “ Oh ayaklarıma kara sular indi, gez gez boşuna.” (Kİİ, 30)
- **Ayıkla pirincin taşını**
- “ Öldüğü duyulmuştur. Karısı da başkasıyla evlenmiştir başkasıyla, ayıkla pirincin taşını.” (TDİ, 203)
- **Ayıp kaçmak**
- “ Ayıp kaçmıştı canım” (ST, 126)
- **Aynı yolun yolcusu olmak**
- “ Hadi hadi saklama bizden. Aynı yolun yolcusuyuz. ” (D, 77)

-B-

- **Başına devlet (talih) kuşu konmak**
- “ Ula başımıza devlet kuşu konacak herhalde, diye düşündü Seyit Ali.” (D, 165)
- **Baş etmek**
- “Yanına bir adam tutuver dedim sana. Parmak kadar çocuk nasıl baş etsin senin işini.” (ST, 5)
- **Başına çorap örmek**
- “ Ulan kahbe felek daha ne çoraplar öreceksin başımıza?” (TDİ, 52)
- **Başına iş açmak**
- “ Başına iş açacaktı bu oğlan.” (ST, 9)
- **Başından aşağı kaynar sular dökülmek**
- “ Başından aşağı soğuk sular dökülmüş gibi oldu fakat hiç ses çıkarmadı.” (FŞ, 44)
- **Başını kaşımaya (kaşıyacak) vakti olmamak**
- “ Onun başını kaşıyacak vakti yok. O işçi be.” (Kİİ, 127)
- **(Birinin) Başının etini yemek**

- “ Gaz bitti, tuz bitti, başımızın etini yer kaç gündür. ” (D, 206)
- “ Traktör diye başımın etini yedi ” (ST, 176)
- **Bayram etmek (yapmak)**
- “ O gün bayram ettik canım. ” (E, 287)
- **Bin dereden su getirmek**
- “ Ağzından girdi, burnundan çıktı, bin dereden su getirdi. ” (Kİİ, 46)
- **Bin pişman olmak**
- “ Kadın yaptığına bin pişman, dışarı çıkıyor, içeri giriyor, Şaşkın şaşkın dolaşıp duruyordu. ” (ST, 162)
- “ Ava gittiğimize gideceğimize bin pişman olmuştuk. ” (TB, 120)
- **Bir çuval inciri berbat etmek**
- “ Ula bir çuval inciri bok edeceksin, çabuk gel. ” (D, 246)
- “ Derler mi derler. Öbürlerini de caydırırlar hep. Bir çuval incir sele gider o zaman, berbat olur. ” (E, 90)
- **Bir kulağından girip diğerinden çıkmak**
- “ Bir kulaklarından girip öbüründen çıkıyor. Dinlemiyorlar. ” (D, 213)
- “ Bir kulaklarından girip öbür kulaklarından çıkıyor. ” (TDİ, 84)
- **Biti kanlanmak**
- “ Niceleri böyle garip zavallı geliyorlar, bitleri kanlanınca sendika mendika deyip işi azıtıyorlar. ” (Kİİ, 101)
- **Boyunun ölçüsünü almak**
- “ Bak benim gevere dokunayım deme. Boyunu ölçerim sonra ha! ” (Y, 9)
- **Burnu Kaf dağında olmak**
- “ Baksana Hasibe karıya şimdiden burnu Kaf dağında. ” (Kİİ, 174)
- **Burnu kırılmak**
- “ Artık gelip taklaşamazlar, burunları kırıldı. ” (Y, 61)
- **Burnundan(fitil fitil) getirmek**
- “ Bu iş hökümatlık iş. Candarmaya bildirsem burnunuzdan getirirler. ” (D, 118)
- “ Eğer burnundan getirmezsem bana da Seyit Efe demesinler. ” (D, 157)
- “ Hele bir dönsünler, burunlarından getirmezsem. ” (D, 377)
- “ Adamın burnundan getirme. ” (ST, 138)

- “ *Canımı burnumdan getirdi.*” (TDİ, 87)

➤ ***Burnunun dikine (doğrusuna) gitmek***

- “ *Öz be öz emmisini bile dinlemez. Burnunun doğrusuna gider.*” (E, 22)

➤ ***Burnundan solumak***

- “ *Arif sabırsızlanıyor, burnundan soluyor, ne yapacağını bilemiyordu.*” (ST, 170)

-C-

➤ ***Can atmak***

- “ *Onların hepsi de can atıyorlardı yanıma düşmek için.*” (E, 283)

➤ ***(bir şeye) can dayanmamak***

- “ *Bir görsen sapsarı kesildi. Can dayanmıyor.*” (Y, 17)

➤ ***Can çekişmek***

- “ *Can çekişirken de belensin, dedi.*” (TB, 36)

➤ ***Canını bağışlamak***

- “ *Bana canımı bağışladı.*” (ST, 150)

➤ ***Canı burnuna (burnundan) gelmek***

- “ *Buldun söylenecek zamanı. Benim canım burnuma gelmiş zaten.*” (D, 21)
- “ *Onun da canı burnundaydı.*” (ST, 12)

➤ ***Canı burnundan çıkmak***

- “ *Kim bilir ne dedi. Herkesin canı burnunda.*” (Kİİ, 8)

➤ ***Canı çekmek***

- “ *Behzat Usta’nın bir huyu vardır, birçok büyük sanatçılar gibi o da ters bir adamdır. Canı çekince çalışıp, canı sıkılınca şuraya oturur.*” (FŞ, 8)

➤ ***Canı sıkılmak***

- “ *Kıza yanık yanık bakıyor, aşkını hissettiriyordu. Ferhat’ ın canı sıkılıyordu buna.*” (FŞ, 73)

➤ ***Canını dişine takmak (almak)***

- “ *Bin zorluk içinde canımızı dişimize takarak biz kazanırız, onlar oturur yer.*” (VD, 311)

➤ ***Cesaret etmek***

- “ *Arif nedenini iyi anlıyor ama babasıyla konuşmaya cesaret edemiyordu*” (ST, 163)

➤ ***Cinleri ayağa kalmak***

- “ *Al götür ananı. Cinlerimi ayağa kaldırmasın benim.*” (K, 253)

-Ç-

➤ **Çalım atmak (yapmak)**

- “ Şuna bak emir veriyor bize. Misafirin yanında çalım atıyor. ” (E, 65)

➤ **Çamur atmak**

- “ Herifler açıkça bize çamur atıyorlar. ” (TDİ, 331)

➤ **Çıkmadık candan umut kesilmez**

- “ Gene buluruz Allah’tan umut kesilmez. ” (D, 158)

➤ **Çorap söküşü gibi gitmek (gelmek)**

- “ Gerisi çorap söküşü gibi geliyor. ” (D, 215)
- “ Gerisi kolay. Çorap söküşü gibi gelir. ” (Kİİ, 7)
- “ Düşmanı burada bir bozduk mu gerisi çorap söküşü gibi gider. ” (VD, 303)

-D-

➤ **Dereyi görmeden paçaları sıvamak**

- “ Sen de emme adamsın yav. Dereyi görmeden paçayı sıvıyorsun. ” (D, 333)
- “ Hem dur bakalım, dereyi görmeden paçaları sıvıyorsun. ” (K, 131)
- “ Biz zati dereyi görmeden paçayı sıvamayız zati. ” (TDİ, 224)

➤ **Dikiş tutturamamak**

- “ Satıp savıp gidince ya oralarda bir dikiş tutturmayıverirsek. ” (O, 37)

➤ **Dil dökmek**

- “ Hep birden dil döktüler. ” (ST, 114)

➤ **Dil uzatmak**

- “ Padişah efendimize bile dil uzatıyor. ” (TDİ, 42)

➤ **Dilini yutmak**

- “ Ülen dilinizi mi yuttunuz? Bir şey söyleyin. ” (D, 136)

➤ **Dillere destan olmak**

- “ Öyle bir yapı seçin ki yaptığı yapı dillere destan olsun. ” (FŞ, 7)

➤ **Dişini sıkamak**

- “ Bun alıyor, dişlerini sıkıyordu. ” (ST, 10)

➤ **Dudak (dudağını) bükmek**

- “ Hüsrev yalnız kalınca kendi kendine dudak büktü. ” (FŞ, 71)

-E-

➤ **Ekmek aslanın ağzında**

- “ Ekmek aslanın ağzında kolay değil.” (Kİİ, 78)
- **El üstünde taşımak**
- “ Bu yurdun insanları kendisine yararlı olan herkesi el üstünde taşı.” (TB, 4)
- **El üstünde tutmak**
- “ El üstünde tutmak gerekiyordu.” (Y, 21)
- **Eli armut devşirmek**
- “ Tutsun. Bizim elimiz armut mu topluyor.” (K, 263)
- “ Biz burada armut mu topluyoruz?” (VD, 287)
- **Eli ekmek tutmak**
- “ Eli ekmek tutalı böyle hainleşmişti bu oğlan.” (ST, 9)
- **Eli kolu (eli ayağı) bağlı kalmak (durmak veya olmak)**
- “ Evet, elimiz kolumuz bağlı duramayız.” (TDİ, 189)
- **Elinden geleni ardına (arkasına) koymamak**
- “ Elinden geleni ardına koymasın, namussuz katil.” (Y, 163)
- **Eşegini sağlam kazığa bağlamak**
- “ Sen eşegini sıkı bağla da....” (Kİİ, 227)
- **Eşekten düşmüş karpuz (düşmüşe) dönmek**
- “ Eşekten düşmüşe döndüm.” (TB, 108)
- “ Eşekten düşmüşe döndürürüz.” (VD, 150)
- **Etliye sütlüye karışmamak**
- “ Etliye sütlüye karışmayan ortada gezen birçok işçi, gelip kaydını yaptırdı. Sayıları arttı.” (Kİİ, 175)
- **Eziyet etmek**
- “ Babası eziyet ediyordu kendisine canım.” (ST, 47)

-F-

- **Foyası meydana (ortaya) çıkmak**
- “ Bir gün foyan çıkar ortaya.” (TDİ, 109)

-G-

- **Geceyi (gecesini) gündüze (gündüzüne) katmak**
- “ Tütün ekicileri geceyi gündüze katarlardı.” (TY, 14)
- “ Geceyi gündüze kattık çalışıyoruz.” (VD, 56)
- **Geçti Bor’un pazarı, sür eşegini Niğde’ye**

- “Tutturamazsın gayri, geçti. Geçti Niğde’nin pazarı.” (D, 323)
- **Gönül almak**
- “Delibozuk seni, gönül alacak bir de.” (E, 37)
- **Gönül koymak**
- “Hep gönül koyuyorlar. Sefer bize niye gelmez diyorlar.” (O, 8)
- **Gönül vermek**
- “Biz bu yola gönül verdik.” (Kİİ, 188)
- **Görmezden gelmek**
- “Arif ‘görmezden geleyim’ diye düşündü” (ST, 180)
- **Göz atmak**
- “O okurken dükkânın içine göz attı.” (VD, 28)
- **Göz etmek**
- “Hasan bize göz etti.” (TB, 38)
- **Göz gezdirmek**
- “Oradan da evin önüne doğru göz gezdirdi.” (ST, 179)
- **Göz gözü görmemek**
- “Derelerin içinde göz gözü görmez olmuştu.” (YD, 71)
- **Göz kulak olmak**
- “Hasan da gitsin sizinle gitsin. Göz kulak ol ona işte.” (E, 88)
- “Yeni yetmedir. Göz kulak ol her bir şeyine.” (E, 101)
- “Sonra hemşerime göz kulak olun ha. Bir sataşan neyi olmasın.” (Kİİ, 56)
- “Ara sıra gider göz kulak oluruz.” (K, 41)
- “Göz kulak ol, evi koru.” (TDİ, 339)
- **Göze almak**
- “Bizim için her şeyi göze alıyorlar.” (Kİİ, 189)
- **(Birine) Gözdağı vermek**
- “Yalan söylüyor dürzü sana gözdağı veriyor.” (Kİİ, 132)
- “Bana da gözdağı veriyor hıncır diye düşündü.” (K, 94)
- “Bu köylü milletine gözdağı vermeden olmaz.” (TDİ, 103)
- **Gözden(gözünden) düşürmek**
- “Bu zındık takımı padişah efendimizi gözden düşürmeye çalışıyor.” (TDİ, 148)

➤ **Gözden kaybolmak**

- “ Köşeyi dönüp gözden kayboldu.” (TY, 105)
- “ Biraz sonra tepeyi aşıp gözden kayboldular.” (YD, 52)
- “ Birkaç dakika içinde gözden kayboldu.” (YD, 70)

➤ **Göze almak**

- “ Yeni bir kavgayı göze alamadı.” (K, 94)
- “ Halil düşündü. Göze alamıyordu.” (ST, 65)

➤ **Göze girmek**

- “ İyi ettin ula aferin. Gözüme girdin.” (Kİİ, 23)
- “ Öyle emme göze girmeli ki işten atmasınlar.” (Kİİ, 90)

➤ **Gözleri ışımak (parlamak)**

- “ Gözleri ışdı, İbrahim Bey’in karıları ile birlikte.” (K, 17)

➤ **Gözü açık gitmek**

- “ Onu sarmadan ölürsem, valla gözüm açık gider.” (D, 195)

➤ **Gözü büyümek**

- “ Eğilip korku içinde baktılar. Hepsinin gözleri büyüdü.” (K, 13)

➤ **Gözü fal taşı gibi açılmak**

- “ Düşerken hemen fırladı. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı.” (YD, 197)

➤ **(Birini veya bir şeyi)Gözü kesmemek**

- “ Merdivene baktı. Gözü kesmedi.” (TY, 9)
- “ Gözü kesiyorsa kendi gelip alsın.” (FŞ, 68)
- “ Belki gözüm kesmez döner gelirim.” (Kİİ, 11)
- “ Atlasam mıydı acaba? Gözüm kesmiyordu.” (TB, 41)
- “ Kayadan kayaya atlıyorduk. Bizim gözümüz kesmedi.” (TB, 110)

➤ **Gözü korkmak**

- “ Gözüm korkmuştu. Ya döğenin altında kalsaydım.” (TB, 29)

➤ **Gözü tutmamak**

- “ İlk bakışta kendi teğmenlerini gözü tutmamıştı.” (VD, 314)

➤ **Gözünde büyütme**

- “ Etme Sami. Ne kadar büyütüyorsun gözünde?” (E, 135)

➤ **Gözünü ağartmak**

- “ Arif, ağzında lokmasıyla gözlerini ağartarak babasına baktı.” (ST, 4)
- “Büyük karısı gözüünü ağarttı.” (K, 48)
- **Gözünü alamamak**
- “ Dönüp baktı, gözleri birden şirine ilişti ve gözlerini alamayarak daha dikkatlice baktı.” (FŞ, 13)
- **Gözünü budaktan sakınmamak**
- “ İyi de dövüşür ha. Gözüünü budaktan sakınmaz.” (Kİİ, 72)
- **Gözünü dört açmak**
- “ Gözüünüzü dört açın, dost var düşman var.” (Kİİ, 226)
- “ Gözüümüzü dört açıyorduk.” (TB, 105)
- “ Ula gözüünü dört aç. Uyumanın sırası değil.” (YD, 44)
- “ Gözüünüzü dört açın. Kurt kuş salmasın davara.” (YD, 47)
- “ Gözleri parlıyordu. Yüzü birden kızarmıştı. Heyecan içindeydi.” (YD, 62)
- “ Gözüünü dört aç. Gene davar çaldırırsan kemiğini kırarım.” (YD, 98)
- **Gözünden kaçmak**
- “ Her şeyi nasıl hevesle ve isteyerek yaptığı İzzet Ağa'nın gözünden kaçmıyordu.” (ST, 19)
- **Gözüne kestirmek**
- “ Onu gözüme kestirdim.” (TB, 40)
- **Gözüne uyku girmemek**
- “ Ne yiyor ne içiyor ne de gözüne uyku giriyordu.” (FŞ, 46)
- **Gözünü sevmek**
- “ Gözüünü seveyim Hüsnü Ağa. Yarın da oduna gideceğim. Şart olsun gideceğim.” (E, 21)
- “ Aman abla gözüünü seveyim. Hele biraz daha ekmek...” (E, 43)
- “ Ne bu be gözüünü sevdiğim ne bu.” (O, 85)
- “ Ula gözüünü sevdiğim neredesin sen, dedi.” (O, 146)
- “ Gözüünü sevdiklerim serçeyi sektirmiyorlar.” (YD, 46)
- **Gözünün yağını yemek**
- “ Arkadaş dediğin böyle olur. Gözüünüzün yağını yeyim ben sizin.” (K, 145)
- **(Birinin) Gözünün yaşına bakmamak**

- “ Kimse gözüniün yaşına bakmaz. Sonra kapıda alırsın soluğu. Anladın mı?” (Kİİ, 155)

➤ **Günahı boynuna olmak**

- “ Nabalım boynuma olsun ki dolma toprak.” (D, 238)

➤ **Günahını almak**

- “ Dur Hacer günahımı alma. Daha öyle bir şey yok.” (K, 98)

-H-

➤ **Hapı yutmak**

- “ Patron hapı yuttu.” (Kİİ, 231)

➤ **Har vurup harman savurmak**

- “ Başkaları verdiği için har vurup harman savurmuşlar.” (VD, 211)

➤ **Havada kalmak**

- “ Konuşurken söz bulamayıverdim. Hep havada kaldı.” (D, 221)

➤ **Hayran kalmak**

- “ İşin gözle görülecek denli ilerlediğini görüyorlar hayran kalıyorlardı.” (ST, 42)

➤ **Helal süt emmek**

- “ Belli bu adam helal süt emmiş.” (E, 242)
- “ Helal süt emmiş birine benziyor belki yardım eder.” (K, 52)
- “ Kızına şöyle helal süt emmiş iyi bir koca bulur, sürdürür gene işini.” (O, 80)
- “ Sen helal süt emmiş çocuğa benziyorsun.” (YD, 134)

➤ **Heves etmek**

- “ Ne görürse ona heves ediyordu bu oğlan.” (ST, 9)

-İ-

➤ **İç geçirmek**

- “ Kadın iç geçirdi.” (Y, 18)

➤ **İçi daralmak**

- “ Bir yandan içi daralıyor, bitiriverelim şunu diye eviyor. Elleri gittikçe daha hızlı işliyordu.” (TY, 14)

➤ **İçi götürmemek**

- “ Remzi'nin içi götürmedi bunu.” (Y, 26)

➤ **İçi içini yemek**

- “ Ama huzursuzdu, içi içini yiyordu.” (K, 263)

➤ **İçi kabarmak**

- “ İçi kabarmıştı birden.” (K, 10)

➤ **İçi kararmak**

- “ Gelmeyecek bu adam Ayşa hala içim kararıyor gittikçe.” (K, 66)

➤ **İçi rahat etmek**

- “ İçi rahat etmiyordu bir türlü.” (Y, 44)

➤ **İçinden gelmek**

- “ Aldım ama içimden gelmiyordu.” (O, 96)

➤ **İçine kapanmak**

- “ Hacer iyice buruktu bugünlerde. İçine kapanmıştı konuşmuyordu bugünlerde.” (K, 97)

➤ **İçine kurt düşmek**

- “ Bir kurt girdi içime. Uykuyu tüneyi yitirdik.” (K, 46)

➤ **İdare etmek**

- “ Gene de işini kendisi idare ederdi.” (ST, 2)

➤ **İflahı kesilmek**

- “ Yirmi gündür saklanıyorum emme iflahım kesildi” (TDİ, 242)

➤ **İflahını kesmek**

- “ İflahımızı kesti herif.” (D, 13)

➤ **İğne atsa yere düşmemek**

- “ Yeşil ırmağın kıyısında iğne atsan yere düşmez. Elmaya düşer.” (FŞ, 3)

➤ **İki eli kanda olmak**

- “ Burnu bir koku aldı mı korkma. İki eli kanda olsa gelir.” (D, 88)

➤ **İki gözü iki çeşme ağlamak**

- “ Baktı öte odadan iki göz iki çeşme ağlıyordu.” (TY, 44)

➤ **İki yakası bir araya gelmemek**

- “ Çalış çalış sonu boş. İki yakamız bir araya gelmiyor.” (K, 226)

➤ **İliğini kurutmak**

- “ Ulen iliğimizi kuruttu herif be.” (K, 194)
- “ İliğimi kemiğimi kuruttunuz yorazın kızları!” (Y, 115)

➤ **İN cin top oynamak**

- “ Hava erken kararmıştı. İN cin top oynuyordu çevrede.” (K, 181)

➤ **İnceldiği yerden kopmak**

- “ İnceldiği yerden kopsun, vermeyeceğim. ” (TDİ, 124)

➤ **İmanı gevremek**

- “ Fakirlikten imanım gevremiş benim, durur muyum? ” (D, 166)

➤ **İpe un sermek**

- “ Geç bunları arkideş. Kuru söz ipe un seriyorlar. ” (K, 233)

➤ **İşi başından aşkın olmak**

- “ Sırtında küfe saman taşıyordu. İşi başından aşkındı. ” (K, 9)

➤ **İşi tatlıya bağlamak**

- “ İşi tatlıya bağlamaktan başka çare yoktu. ” (TB, 187)

➤ **İşi pişirmek**

- “ Ula bizim Sefer işi pişirmiş vallahi, diye başlardı şimdi. ” (O, 70)

➤ **İşine gelmemek**

- “ Babası hakkında böyle konuşulması pek işine gelmemişti ” (ST, 55)

➤ **İşini yoluna koymak**

- “ Gelir. Siz işinize bakın. Orayı yoluna koysun gelir. ” (K, 31)
- “ Hatçe abla işin içine girse yola koyardı ama... ” (ST, 104)

-K-

➤ **Kafa dengi**

- “ Uzun uzun düşündü. Bir kafa dengi yok şu köyde ağzına tükürdüğüm. Hep koyun gibi herifler. ” (D, 12)

➤ **Kafası yatmak.**

- “ Gittikçe kafam yatıyor bu işe. ” (D, 6)

➤ **Kan ağlamak**

- “ Ele öyle görünürler, çoğu kan ağlıyor. ” (Kİİ, 35)
- “ Neler duyuyoruz neler, millet kan ağlıyor. ” (K, 226)

➤ **Kan beyne sıçramak**

- “ Mümine Banu mektubu okuyunca sinirlendi. Kan beynine sıçradı. ” (FŞ, 56)

➤ **Kan çanağı**

- “ Gözleri kan çanağı gibi. Sakalın da uzamış. ” (D, 104)

➤ **Kan kusmak**

- “ Nasıl deyim sana. İki yıl kan kustuk. ” (K, 44)

➤ **(birine) Kan kusturmak**

- “ *Yarın kan kustururlar bize.*” (TDİ, 309)

➤ **Kan ter içinde kalmak**

- “ *Ama birbirlerini alt edemediler. Kan ter içinde kalmışlardı.*” (FŞ, 62)
- “ *İnsanüstü bir güçle çalışıyordu. Kan ter içinde kalmıştı.*” (FŞ, 77)
- “ *Mehmet Ağa kan ter içinde kalıyor, şoförün dediklerini yapıyor, motoru yürütüyordu.*” (ST, 54)
- “ *Yokuşun yarısına varmadan kan ter içinde kaldım.*” (TY, 9)
- “ *Ali yaklaştıkça yüzü belli oldu. Kan ter içinde kalmıştı.*” (TY, 49)
- “ *Oradan uzaklaşincaya kadar kan ter içinde kaldı.*” (VD, 19)
- “ *İkisinin de yüzü kan ter içinde kalmıştı.*” (Y, 171)
- “ *Çoban Musa davarın yanına gelinceye dek kan ter içinde kaldı.*” (YD, 8)
- “ *Bir zaman uğraştılar. İkisi de kan ter içinde kaldı.*” (YD, 121)

➤ **Kanca atmak**

- “ *Söylemişlerdi. Yeni girenleri hemen çevirir, kancayı atar. Patronun tuttuğu sendikaya girmesi için her şeyi yapar.*” (Kİİ, 115)

➤ **Kaşının altında gözün var dememek**

- “ *Kaşının altında gözün var, demeyecek mi kendi oğluna*” (ST, 12)

➤ **Kaşla göz arasında**

- “ *Kaşla göz arasında külüngü havaya fırlattı.*” (FŞ, 85)
- “ *Babam kaşla göz arasında kulüp sigarasını getirdi. Bir keyif içinde uzattı.*” (O, 44)

➤ **Kendi hâline bırakmak**

- “ *Yorulunca babası gibi düvenin üstüne bağdaş kurup oturuyor, atları kendi haline bırakıyor.*” (ST, 37)

➤ **Kendi yağıyla kavrulmak**

- “ *Ele güne muhtaç olmadan kendi yağımızla kavrulup gideriz.*” (K, 173)

➤ **Kendini tutamamak**

- “ *Arif kendini tutamayıp güldü*” (ST, 95)

➤ **Kendini tutmak**

- “ *Kötü bir şey söylemek için kendini tuttu.*” (ST, 139)

➤ **Kesip atmak**

- “ Doydum, diye kesip attı. ” (ST, 4)
- **Keyfi kaçmak**
- “ Traktörü anımsayınca keyfi kaçıyordu. ” (ST, 47)
- **(birinin) Kılına dokunmamak**
- “ Valla senin kılına bile dokunamazlar, görürsün bak. ” (Y, 47)
- **Koynunda yılan beslemek**
- “ Allah belanı versin koynumuzda yılan besliyormuşuz. ” (K, 48)
- **Kulak ardı etmek**
- “ Boşver be muhtar. Ne ne gerek yavu. Kulağının ardına atıver. ” (D, 108)
- **Kulak asmamak**
- “ Öyle derler emme, kulak asma. Yalan. ” (D, 57)
- “ Öyle derler emme, kulak asma. Yalan. ” (D, 57)
- “ Üst üste pancar ekilince kulak asma, toprağı ezer pancar mahsulü ” (E, 38)
- “ Kulak asma ot bastırdı. ” (O, 20)
- “ Ondan başka kimseye kulak asmayacağız. ” (VD, 80)
- **Kulak kabartmak**
- “ Seyit Ali kulak kabarttı ama duyamadı ne konuştuklarını. ” (D, 25)
- “ Kulak kabarttım ama işin ne olduğunu anlayamadım. ” (O, 93)
- “ İlerde iki kişi baş başa vermiş, konuşuyordu. Köylü möylü diyordu birisi. Kulak kabarttı. ” (Kİİ, 37)
- “ Doğrulup kulak kabarttılar, anasıydı. ” (TDİ, 67)
- “ Hep kulak kabarttılar. ” (VD, 122)
- **Kulağı delik olmak**
- “ Gazeteci demek, kulağı delik adam demek. ” (Kİİ, 215)
- **Kulağına gitmek**
- “ Kocaağa’ nın oğullarının kulağına giderse, onlarda sorup soruştururlarsa... ” (Y, 41)
- **Kurban olmak**
- “ On tane fırın kurban olsun. Değil mi ya? ” (O, 129)
- “ Aslan gibi maşallah, kurban olayım. ” (K, 111)
- **Kurtlarını dökmek**

- “ ‘Yarın’ diye ellerini kaldırdı ‘kurtlarımızı dökeceğiz, bitti!...’ ” (ST, 114)

-L-

➤ **Laf yetiştirmek**

- “ Laf yetiştiremeyince ‘Sana ne ?’ diyorlar ” (ST, 30)

-M-

➤ **Meydan okumak**

- “ Meydan okur gibi bir hali vardı. ” (ST, 56)

➤ **Müslüman mahallesinde salyangoz satmak**

- “ Allah şaşırtmasın Müslüman mahallesinde salyangoz satılır mı? ” (K, 114)

-N-

➤ **Nal deyip mih dememek**

- “ Seyit Ali durdu. ‘Ula kocakarı etme’ dedi içinden. Nal diyorsun da mih demiyorsun be. ” (D, 27)
- “ Kadın nal diyor da mih demiyordu. ” (TB, 52)
- “ Yatmıştı herif, nal diyor, mih demiyordu. ” (Y, 127)

➤ **Nazar değmek**

- “ Anası ‘Sus oğlum nazar değer’ dedi ” (ST, 137)

-O-

➤ **Okkanın altına gitmek**

- “ Başkasına kaptırayım deme. Sonra okkanın altına gidersin. ” (D, 24)
- “ Enayice gitmiş adamın bacağı. Şikâyet ederse gittiniz okkanın altına. ” (D, 154)
- “ Yarın bir iş çıkarır da hükümet kapılarına düşersek okkanın altına gideriz. ” (K,263)
- “ Yarın başımıza bir bela gelse, okkanın altına gideriz. ” (TDİ, 318)

➤ **Ortadan kaybolmak**

- “ Arif sap arabalarını boşaltınca ortadan kayboluverdi ” (ST, 8)

-Ö-

➤ **Öç (öcünü) almak (çıkarmak)**

- “ Dediklerine göre çok dayak atmış bizimkiler, hep öcümüzü almışlar. ” (K, 22)
- “ Hoşuna gidiyordu babasını kızdırmak, öcünü almak. ” (ST, 36)

➤ **Ödö kopmak**

- “ Duyuyorecek diye ödüm koptu. ” (TDİ, 125)

➤ **Ödö patlamak**

- “ Köyliüyü hızlı bir gelişim yoluna sokmaktan ödleri patlıyor.” (D, 103)

➤ **Ölme eşeğim ölme yaz gelecek de yoncalar bitecek**

- “ Ölme eşeğim ölme yaz gelsin de yonca yersin. İş yok buralarda.” (Kİİ, 72)

➤ **Ölöp ölöp dirilmek**

- “ Çoluk çocuklarına bir söz bulup söyleyemiyoruz. Her gün ölöp ölöp diriliyorum.” (K, 38)

-P-

➤ **Pabucu dama atılmak**

- “ Kardaşınız oldu, pabucunuz dama atıldı.” (K, 158)

➤ **Pabuç bırakmamak**

- “ Pabuç bırakmam, dedi Efe. Beni öyle kolay çiğnenir lokma sanıyorsa aldınır.” (K,133)

➤ **Palavra atmak**

- “ Amma palavra atıyorsun be!” (ST, 56)

➤ **Para dökmek**

- “ Ankara’ya kadar gitmişti bunun için. Çok paralar dökmüştü.” (ST, 2)

➤ **Pas vermek**

- “ Kız güzelce pas vermiş.” (ST, 27)

➤ **Pişmiş tavuğun başına gelmemek**

- “ Sorma, başıma gelenler pişmiş tavuğun başına gelmedi.” (TDİ, 241)

➤ **Punduna getirmek**

- “ Gene punduna getirip aldattı bizi.” (E, 12)

-R-

➤ **Razı olmak (gelmek)**

- “ Ne diyorsun. Bizim ağayı razı getiremiyorum.” (ST, 25)

➤ **Rezil olmak**

- “ Mahsustan ediyor, rezil olduk tüm köye.” (ST, 6)

➤ **Ruhu duymamak**

- “ Kimseye de sezdirmezdik. Şeytanın ruhu duymazdı.” (YD, 51)

➤ **Ruhunu Allah’a teslim etmek**

- “ Şehit oldu, ruhunu Allah’a teslim etti.” (K, 30)

-S-

➤ **Sabrı taşmak**

- “ Artık sabrı taşmıştı.” (ST, 186)

➤ **Sahip çıkmak**

- “ Gündüz işe koyulmayan hayvanlara yaz aylarında kimse sahip çıkmazdı.” (ST, 28)

➤ **Sarpa sarmak**

- “ İş sarpa sardı.” (FŞ, 56)

➤ **Selam vermek**

- “ Ali bir elini kaldırarak selam vermişti.” (ST, 3)

➤ **Sıkboğaz etmek**

- “ Sizden rica ediyorum, bizi sıkboğaz etmeyin.” (Kİİ, 191)

➤ **Sırtı yere gelmemek**

- “ Tutkun olursak Allah’ın izniyle sırtımız yere gelmez.”

➤ **Sırtında yumurta küfesi taşımak**

- “ Ne zararı var? Sırtında yumurta küfesi yok ya dönüversin bu tarafa.” (YD, 30)

➤ **Sineye çekmek**

- “ Kim ne derse desin, sineye çeker.” (D, 346)

➤ **Söze karışmak**

- “ Karısı söze karıştı” (ST, 183)

➤ **Su koyuvermek**

- “ Sizden tek istediğimiz tek şey, su koyuvermeyin.” (TDİ, 252)

➤ **Sulu dereye götürüp susuz getirmek**

- “ Dee sulu dereye götürürler de susuz getirirler. Siz beni dinleyin. ” (D, 254)

➤ **Surat asmak**

- “ Ocak başına oturup suratını astı.” (K, 81)
- “ Suratını asıyor, Arabayla baş mı olur bu deyyusun malı? Diye söyleniyordu.” (ST, 137)
- “ Yutkunup oturdu. Suratı asılmıştı.” (TY, 115)
- “ Suratını asmıştı atın üstünde.” (YD, 28)
- “ Kasten geriye kaldı, suratını astı.” (Y, 30)

➤ **Suyuna Gitmek**

- “ Canım sen de biraz suyuna gidiverirsin Ahmet Ağa.” (E, 41)

➤ **Süt dökmüş kediye dönmek**

- “ Emme yanıma gelince süt dökmüş kedi gibi düzrü. ” (D, 233)

-Ş-

➤ **Şeytan görsün yüzünü**

- “ Şeytan görsün yüzünüüzü, dedi. ” (TDİ, 17)

➤ **Şeytana uymak**

- “ Şeytana uymuş işte, bir daha gitmez. ” (D, 207)
- “ Ne deyim arkideş şeytana uyduk işte. ” (K, 61)

-T-

➤ **Tabanları yağlamak**

- “ Kavga çıkarırsa bu adamlar tabanları yağlarım valla hiç durmam. ” (YD, 204)
- “ Durur muyum hemen tabanları yağladım. ” (VD, 361)

➤ **Tadı damağında kalmak**

- “ İzmir’ in tadı damağımda kaldı. ” (VD, 93)

➤ **Taş kesilmek**

- “ Gitti durumu Mümine Banu’ya anlattı. Mümine Banu taş kesilmişti. ” (FŞ, 41)
- “ Kolunda asıldı. Ama Mahmut kimildamadı, taş kesilmişti sanki. ” (K, 250)

➤ **Taş üstünde taş koymamak**

- “ Taş üstünde taş komadık, kâfir Yonan ” (K, 15)

➤ **Tefe koyup çalmak**

- “ Tefe koyup çalmışlar bizi. ” (ST, 129)

➤ **Tekeden süt çıkarmak**

- “ Gönلünüz olunca tekeden süt çıkarırsınız hınzırlar. ” (TDİ, 22)

➤ **Tekerine taş koymak**

- “ Gideceğim ana tekerime taş koyma. ” (Kİİ, 13)

➤ **Tepeden tırnağa süzmek**

- “ Emin Bey’in oğlu hemen konuşmadı. Tepeden tırnağa süzdü onu. ” (YD, 29)

➤ **Tepesinde tuz dövmek**

- “ Ne vergi diye mültezim geliyor ne hacı hocalar tepemizde tuz dövüyor. ” (K, 100)
- “ İş buluyoruz, tepemizde tuz dövüyorlar. ” (Kİİ, 64)

➤ **Tereyağından kıl çeker gibi**

- “ Millet Padişah efendimizin peşinden gitse, sarı yağdan kıl çeker gibi halleder o.” (TDİ, 38)

- “ Yağdan kıl çeker gibi halledeceğiz.” (TDİ, 281)

➤ **Top atılsa duymamak**

- “ Onlar şimdi definenin ateşine dalmışlar ki, burada top atsan duymazlar.” (D, 129)

➤ **Turnayı gözünden vurmak**

- “ Gelir gelmez turnayı gözünden vurdun kafir, bir de düşünürsün orada.” (O, 87)

➤ **Tuttuğu altın olsun**

- “ Biz de dua ederiz burada. Tuttuğu altın olsun deriz.” (K, 172)

➤ **Tuzu kuru olmak**

- “ Yaa tuzları kuru haspaların gülerler.” (Kİİ, 29)
- “ Herifin tuzu kuru hiç umurunda değil.” (Kİİ, 76)

-U-

➤ **Ucuz atlatmak(kurtulmak)**

- “ Hele ki ucuz atlattık.” (TB, 28)

-Ü-

➤ **Üstüne yıkmak**

- “ Aklınca benim üstüme yıktı işi.” (K, 94)

➤ **Üstüne varmak**

- “ Korkalım diyen yok. Yerli yersiz üstüne varmayalım.” (YD, 18)
- “ Hem şunu söyleyeyim bu adamın gözü göz değil. Pek üstüne varmayın.” (YD, 42)

-V-

➤ **Vur patlasın, çal oynasın**

- “ Vur patlasın, çal oynasın.” (K, 188)

-Y-

➤ **Ya herrü ya merrü**

- “ Kararım kati. Ya herrü ya merrü. Ya battık ya çıktık” (D, 159)

➤ **Yan çizmek**

- “ Yan çizirse, bir de başkalarına duyurursa.” (TDİ, 252)

➤ **Yan yan bakmak**

- “ Babası oğluna aşağıdan yan yan baktı.” (ST, 4)

➤ **Yangına körükle gitmek**

- “ Yangına körükle gitmeyin aslanım. İyi olacak deyin de iyi olsun.” (D, 135)
- “ Yangına körükle geliyorsun, gibilerinden bir şey söyleyecekti.” (Y, 135)
- **Yanına kar kalmak**
- “ Yaptığı yanına kar mı kalacaktı?” (TB, 50)
- **Yaş tahtaya basmamak**
- “ Yaş tahtaya bastı bunlar. Yanlış ettiler.” (D, 384)
- **Yola düşmek**
- “ Yükleme işi bitince yollara düştü.” (ST, 35)
- **Yüreği ağzına gelmek**
- “ Gök İmam cuma günü camide neler dedi dinledin ya! Yüreğim ağzıma geleyazdı.” (E, 66)
- **Yüreği dayanmamak**
- “ Bir görsen adamın yüreği dayanmaz.” (Y, 2)
- “ Adamın yüreği dayanmıyor kardaşım, dedi.” (Y, 10)
- **Yüz bulmak**
- “ Hiçbir yerden yüz bulamıyordu.” (ST, 49)
- **Yüz üstü bırakmak**
- “ Böyle her şeyi yüz üstü bırakıp gitti. İş güç zamanı.” (YD, 86)
- **Yüz vermek**
- “ Zati hep sende kabahat, yüz verdin, yüz verdin...” (Y, 155)
- **Yüzü gülmek**
- “ Hiç mi yüzüm gülmeyecek benim? deyip söyleniyor, elleriyle yüzünü kapıyor, hıçkırıyordu.” (FŞ,77)
- **Yüzü olmamak**
- “ Sana bir şey diyeceğim ama Hacer yüzüm yok.” (K, 98)
- **Yüzü tutmamak**
- “ Ben gidemem, yüzüm tutmaz, demiş.” (O, 130)
- **Yüzünden düşen bin parça olmak**
- “ Oturdu duvarın dibine. Yüzünden düşen bin parça.” (Kİİ, 7)
- “ Yazlıktan erken geldik diye yüzünden düşen bin parça.” (Kİİ, 840)
- “ Bin bir sıkıntı içinde, yüzünden düşen bin parçaydı.” (VD, 131)
- **Yüzüne kan dolmak**

- “ Yüzüne kan dolmuştu muhakkak.” (O, 2)

➤ **Yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmek**

- “ Yüzmüşüz yüzmüşüz kuyruğuna getirmişiz. Başkasına mı kaptıralım?” (D, 123)
- “ Yüzdük yüzdük kuyruğuna getirdik. Bir daha dönelim ne olacak?” (K, 203)
- “ Yüzdük yüzdük kuyruğuna getirdik, dedi.” (ST, 159)

-Z-

➤ **Zamanı geçirmek**

- “ İş güç olmayınca köyde zaman geçirmek zordu.” (ST, 133)

➤ **Zembereği boşalmak(boşanmak)**

- “ Bu sıcakta adamın tebdili şaşar ha, dedi. Zembereği bozulur. Aa Osman da öyle olmuştu.” (TY, 30)

2.1.3.3. Ölçülü Sözler

Bir ölçüye uydurularak, kafiyeyle şekilde ifade edilen ölçülü sözler şu şekilde ifade edilmektedir: “Ölçülü söz, edebiyatımızda atasözü, bilmece, fıkra, deyim gibi ayrı bir türün adı değildir. Genel olarak bütün vezinli ve kafiyeyle yazılar bu terimin kapsamına girerler. Bu genel manasından ayrı olarak duygu ve düşünceleri kısa özlü ve çarpıcı bir biçimde, nazmın özelliklerini kullanarak ifade eden sözlere ölçülü söz denir.” (Önay, 101: 2014)

Talip Apaydın ölçülü sözlere atasözleri ve deyimler kadar yer vermemiştir. Yer verdiği örnekler şu şekildedir.

- “ ‘ Ula hınzır hoca’ diye geçirdi içinden, ‘ ona mı göz diktin? Rabbena hep bana ... ’” (D, 63)
- “ Ölmek var, dönmek yok. Bulana dek çalışacağız.” (D, 225)
- “ Günlerdir düşünüyordu. Doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu.” (D, 230)
- “ Hani ne demişler. ‘Kimisi abat olur, kimisi berbat olur.’” (D, 375)
- “ Allah’ın bir şeytanı, başımın belası benim.” (E, 11)
- “ Zoru bitti, azı kaldı.” (K, 17)
- “ ‘ Söz bir Allah bir’ dedi” (K, 76)
- “ Geçmez zamanı geçirmenin, un gibi öğütmenin yolunu bulamıyordu.” (K, 266)
- “ Göz var, izan var...” (K, 285)

- “ *Boşuna dememişler öl büyük yerde, kal büyük yerde.* ” (Kİİ, 16)
- “ *İçi beni yakar, dışı seni yakar bu şehirlerin* ” (Kİİ, 35)
- “ *Kendimi denize atıyorum arkadaş. Ya batacağız ya çıkacağız.* ” (Kİİ, 44)
- “ *Çam sakızı, çoban armağanı. Size göre değil emme.* ” (Kİİ, 52)
- “ *Dilimiz bağlı, ağzımız söylemez. Kafamız işlemez.* ” (Kİİ, 178)
- “ *Emmim atlı ben de yayan, dayan dizlerim dayan, bebek oy...* ” (Kİİ, 182)
- “ *Ya battık ya çıktık der durur.* ” (O, 20)
- “ *Amma yaptın, göz var, izan var be!* ” (O, 114)
- “ *Oldu olacak, kırıldı balta nacak* ” (TB, 160)
- “ *Gökte güneş şaşırız, cepte bu şaşırmaz* ” (TDİ, 33)
- “ *Geceleri rüyamda, gündüzleri düşümde gördüğüm. Taşına toprağına yüz sürdüğüm. Yolunda yalın ayak, başı kabak yürüdüğüm.* ” (TDİ, 35)
- “ *Doğruya doğru, eğriye eğri.* ” (TDİ, 51)
- “ *Baş belli değil, kış belli değil.* ” (TDİ, 199)
- “ *Gözü yaşlı, bağı taşı, canımdan çok sevdiğim kayınvalideme...* ” (TDİ, 277)
- “ *Ağzını hayra aç, arkası da bayıra...* ” (TY, 69)
- “ *Yavrusunu uçuran leylek gibi, kaldım buralarda tek başıma kocamış leylek gibi...* ” (VD, 273)
- “ *Adamın bir hası var, bir de pası var. Anladın mı?* ” (Y, 54)
- “ *Dohuya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu.* ” (Y, 142)
- “ *Hele o bakışları biri Hanya 'ya, biri Konya 'ya doğru.* ” (YD, 1)
- “ *Ölüde ses vardı, bunda yoktu.* ” (YD, 132)

2.1.3.4. Dualar (Alkışlar)

Zor durumlarda kalındığında, elinde bulunanlara şükretmek istendiğinde, sevilen birinin iyiliği arzuladığında başvuru olan “*iptidai cemiyetlerde inanç, sihir, büyü ve fallardan unsurlar alarak beslenen dualar, sağlık ve hastalık hallerinde, mahsulün bereketli olmasında, yağmurun yağmasında, tehlike ve felaketin mal ve mülke gelmemesinde; doğumdan ölüme kadarki bazı merasimlerde iyi ve doğru olduğuna inanılan müspet dileklerin ruhi ve fikri ifadesini dilde kazanır.*” (Elçin, 2004: 662)

Doğan Kaya duaların özelliğini şu şekilde ifade eder. “Duaların en belirgin vasfı teslimiyeti, inanmışlığı ve bir ümidi ihya etmeleridir. Genellikle görülen bir iyiliğe karşı söylenir. Karşıdaki kişi güzel ve hayırlı sözlerle kutlanır, hakkında iyi dileklerde bulunulur.” (Kaya, 2001: 4)

Talip Apaydın romanlarında dualara sıkça rastlanmaktadır. Romanlarda genellikle karşısındaki insanın iyiliğini isteyen Anadolu köylüsü, muhatabına sağlık, bereket dileyerek en içten duygularını dualarla dile getirir. Apaydın romanlarında rastlanılan, genellikle iyi dilek niteliğinde olan dua örnekleri şu şekildedir.

- “ Tövbe ya Rabbi, tövbe ya Rabbi... Affet ya Rabbi, yardımını esirgeme ya Rabbi...” (D, 31)
- “ Geldi mindere diz çöktü, gene okumaya başladı. ‘Büyük Allah’ım. Göster kerametini. Rüyamdaki paraları yolla. Ben sana kurban olurum. Nasıl dersin öyle yaparım. Ben senin en didar kulunum. Şu köyde yok benim gibi Müslüman. Eli havada, dili duada ... Uykuyu muykuyu yitirmiş. Euzubillaa... ’” (D, 32)
- “ ‘ Sabret kızım. Gececek kızım. Aha Habip Emmi de geldi. Şimdi okuyacak kızım. Gececek kızım. Dua et kızım. Yirik Habip başına kara takkesini geçirip kitaba eğildi. Bir iki kere boşa sallandı. Sonra Euzü’ yü Çekip okumaya başladı.” (D, 61)
- “ Buyurun Allah kabul etsin.” (D, 65)
- “ Cennet mekân Ballı Baba, iy et şu hastamızı. Âmin...” (D, 65)
- “ Ağzımız dualı olarak arayacağız. Koynumuzdan kitabı eksik etmeyeceğiz...” (D, 91)
- “ Hadi Eyvallah. Allah’a emanet olun.” (D, 94)
- “ Arife dize Allah iyilik versin.” (D, 137)
- “ Allah cezanı vermesin. Öldün mü la kalk.” (D, 187)
- “ ‘ Allaaah!’ dedi Veli Hoca. ‘Sen affet ya rabbi... ’” (D, 202)
- “ ‘ Sağ ol beyim’ dedi . ‘Allah senden razı olsun.’ ” (D, 312)
- “ ‘ Allah razı olsun beyim.’ Allah tuttuğunu koparsın.” (D, 320)
- “ Akşamadek sabaha dek bungunluk. Allah düşmanımın başına vermesin.” (E, 85)
- “ ‘ Allah razı olsun bizim oğlan’ dedi kadın. ‘Allah tuttuğunuzu altın etsin. Allah razı olsun. Emeginiz doluya gelir inşallah.’ ” (D, 88)

- “ *Büyük istasyon binasının arkasında fayton buldular. Battal bavulları arabacıya verdi. Yaşlı kadın binerken dualar ediyordu.* ” (E, 130)
- “ *Sağol evladım, al hakkını. Allah razı olsun, arabada bulduk.* ” (E, 131)
- “ “ *Allah emeğinizi zayi etmez inşallah* ’ dedi. ” (E, 138)
- “ *Kalanı gene çıkıladı güzelce.*
‘ *Helalini gör* ’ diye uzattı.
‘ *Sırtında eskisin* ’ dedi adamda. ” (E,165)
- “ “ *Sağolun ağalar* ’ dedi. ‘ *Doyduk, Allah bereket versin.* ’ ” (E, 188)
- “ *Başımızı sokacak kadar bir gecekondu evimizde var, Allah’ıma bin şükür.* ” (E, 221)
- “ “ *Allah razı olsun* ’ dedi ta ileriden *Kandil Ömer.* ” (E, 241)
- “ *Allah beni de kurtarsın, sizi de inşallah.* ” (E, 256)
- “ *Yüzü duyguluydu. ‘Tanrım beni mahcup etme’ diyecekti herhalde.* ” (FŞ, 27)
- “ *Allah gücünüzü arttırsın asker ağalar!* ” (K, 15)
- “ *Ohh... Sağol kızım, beni rahatlattın. Allah gönlindekini versin.* ” (K, 18)
- “ *Allah asıl sizden razı olsun Mamut.* ” (K, 31)
- “ *Devlet neredeyse biz de oradayız yeğenim. Allah’a duacıyız ki başarılı olsunlar.* ” (K, 33)
- “ *Allah o günleri bir daha göstermesin. Allaah!.. Kurban olayım ben sana.* ” (K, 44)
- “ *Hay Allah, sen yardım et yarabbi...* ” (K, 46)
- “ *Bereketli olsun, Allah ziyade etsin...* ” (K, 54)
- “ *İyi yağmur yağdı. İnşallah bereketli olur.* ” (K, 85)
- “ “ *Allah’a emanet olun. Allah doğruluktan ayırmasın, gelecek harmanda...* ’
diyerek bir sürü laf saydı arkalarından. ” (K, 125)
- “ *İyi. İnşallah... Biz de dua ederiz burada. Tuttuğu altın olsun deriz.* ” (K, 172)
- “ “ *Ya Allah, hayıra çevir yarabbi...* ’ *O taraf karardı mı fena yağardı.* ” (K, 175)
- “ *Can mı dayanır buna? Allah iyileştir şu sabileri Allaah!* ” (K, 237)
- “ *Ben de iyiyim kardaş çok şükür. Allah cümle konu komşuya nasip etsin.* ” (Kİİ, 8)
- “ “ *Allah onara.* ’ dedi *Ömer.* ” (Kİİ, 30)

- “ Eh, iyi demek. Allah bereket versin. Senin nasıl? ” (Kİİ, 32)
- “ Karı koca dua ettiler. İçtenlikli sözlerle uğurladılar. ” (Kİİ, 56)
- “ Öyle mi? Allah analı babalı büyütsün. ” (Kİİ, 63)
- “ ‘ Allah razı olsun ’ dedi Kezban. ” (Kİİ, 88)
- “ Haklı mıydı acaba? Yoksa geçici miydi bu sıkıntı? Bir yol göster hey Allah! ” (Kİİ, 93)
- “ Allah razı olsun kardaş, yoruldun bizim için. ” (Kİİ, 126)
- “ ‘ Allah sen sabır ver ’ diye söylendi. ” (Kİİ, 158)
- “ Asıl kavga yarın, dur bakalım nasıl olacak? Sen yardım et Allah... ” (Kİİ, 196)
- “ Allah razı olsun oğul. ” (O, 17)
- “ Olmaz ama ne edelim oğul, bulaştık bir kere. Allah emeğimizi zayi etmesin. ” (O, 20)
- “ Öyle, ya! Ula sefer, yat kalk Allah ’ına dua et. ” (O, 26)
- “ ‘ Allah razı olsun ’ dedi babam. ‘ Allah sizi de sevindirsın. ’ ” (O, 26)
- “ Beyin kızını alıyormuşsun, hep sevindik yeğenim doğrusu. Allah hayırlı etsin. ” (O, 88)
- “ ‘ Allah ’ım sen ona yol göster. ’ dedi. ” (ST, 9)
- “ Beni ortalığa rezil edecek bu oğlan. Tövbe estağfurullah ” (ST, 12)
- “ ‘ Yaşsa be Ali! ’ diye bağırdı. ” (ST, 15)
- “ Ama Allah ’ıma bin şükür, çok memnunum ” (ST,16)
- “ Son seferinden dönüşte İzzet Ağa, ‘ elinize sağlık yiğitler ’ dedi. ” (ST, 20)
- “ Seyredenler, ‘ Hayırlı olsun Mehmet Ağa! ’ diye bağıryorlardı. ” (ST, 53)
- “ Bahçe kapısından çıkarken farkında olmadan birkaç kez ‘ sağ olun, eksik olmayın ’ lar sıraladı. ” (ST, 59)
- “ Sağlık olsun. İnşallah sağ salim çıkar gelirler. ” (ST, 75)
- “ ‘ Şükür Allah ’ıma. Kurtaranlar cennetlik olsunlar. Çok Şükür Allah ’ıma ” (ST, 82)
- “ Allah! Sen yardım et! ” (ST, 144)
- “ ‘ Allah akıl versin ’ dedi babası. ” (ST, 187)
- “ ‘ Sağlık olsun çocuklar ’ dedi ” (TB, 4)
- “ Tu, Allah belanı vermesin, ula onlar köye gider mi? ” (TB, 57)

- “Sağlık olsun canım, bir dahaki sefere inşallah.” (TB, 120)
- “Ağlamaktan ve ellerini açıp sessiz sessiz dua okumaktan başka bir şey yapmıyorlardı.” (TB, 131)
- “Kadınlar ablama hep dua ediyorlardı.” (TB, 146)
- “Allah razı olsun. Verirseniz memnun olurum.” (TB, 177)
- “Amanın, dedilerdi zati, çok insaniyetli kız dedilerdi. Allah razı olsun, Allah tuttuğunuzu altın etsin.” (TB, 179)
- “‘Allah senden razı olsun’ diyordu kimisi. ‘Her işimize koştun. Her derdimize ilaç oldun. Allah evine barkına kavuştursun.’” (TB, 189)
- “Hay sağ olasin.” (TB, 190)
- “Hep birlikte yolumuz açık olsun.” (TB, 192)
- “Bereketli ola, Allah çok ver!” (TDİ, 18)
- “İnşallah bakalım, Allah nasip et yarabbi!...” (TDİ, 37)
- “Oturuşunu değiştirip dua okumaya başladı. Ellerini açmıştı.” (TDİ, 82)
- “Yazdıysan boz yarabbi. Gösterme o günleri bana. Çektiğim yeter, daha fazla çekirtme bana.” (TDİ, 86)
- “‘Allah yardım et garibe’ dedi içinden. ‘Bütün gariplere yardım et. Memlekete yardım et. Bahtımız karardı iyice sen yol göster.’” (TDİ, 90)
- “‘Sen kurtar hey Allah’ diye söylendi.” (TDİ, 116)
- “Sağol ağa, Allah ziyade etsin. Kesene bereket.” (TDİ, 154)
- “Allah yolunuzu düz etsin.” (TDİ, 166)
- “Hay yaşayasınız. Allah razı olsun, Allah tuttuğunuzu altın etsin. Allaah gönlünüze göre versin...” (TDİ, 181)
- “Allah sonumuzu hayiretsin.” (TDİ, 235)
- “Allah tuttuğunuzu altın etsin.” (TDİ, 259)
- “Kendi kendine dua okudu.” (TDİ, 317)
- “Allah sabır ver bize...” (TY, 8)
- “Allah göstermesin hasta mısın yoksa?” (TY, 15)
- “Ne etsek acaba? Sen yardım et Allah’ım.” (TY, 18)
- “‘Allah sen razı olsun’ dedi kadın arkasından.” (TY, 31)
- “İnna sabirin...Sus ağa bırak.” (TY, 35)

- “ Allah kimseye vermesin. Yürüyün gayri.” (TY, 42)
- “ ‘ Bereketli ola, Allah kabul ede’ diyerek çömeldi.” (TY, 63)
- “ Sağ olasın. Allah razı olsun.” (TY, 67)
- “ Hadi bakalım, Allah rast getire.” (TY, 105)
- “ Allah sen sabır ver, Allah!” (TY, 112)
- “ Allah sen göster ya Rabbi. Her şey senin elinde.” (TY, 113)
- “ ‘ Hey Allah sen yardım et’ diye söylendi.” (TY, 115)
- “ Hadi Allah rast getirsin.
İnşallah iyi olur, gelir.” (TY, 117)
- “ Sağol yeğen. Allah yardımcınız olsun.” (VD, 11)
- “ Sen yardım et Allah.” (VD, 19)
- “ Allah yardım etsin. Allah bu millete bir yol göstere.” (VD, 23)
- “ Allah bağışlasın.” (VD, 29)
- “ Allah hepimizi vatana bağışlasın.” (VD, 71)
- “ Allah kazadan beladan saklasın sizi. Allaah!” (VD, 84)
- “ Allah sen gösterme yarabbi.” (VD, 87)
- “ Allah sen sabır ver, dedi Ayşe kadın.” (VD, 88)
- “ Allah razı olsun.” (VD, 119)
- “ İnşallah, inşallah... Gece gündüz dua ediyoruz.” (VD, 121)
- “ Aklına dua okumak geldi. Sesli sesli okudu.” (VD, 138)
- “ Allah yardımcıları olsun. İnşallah düşmanı koğarlar da bir gün çıkar gelirler.” (VD, 139)
- “ Allah bugünü de hayırlı geçir, Allah! Yüzümüzü kara etme Allah !” (VD, 173)
- “ ‘ Enzubilla..’ dua okumaya başladı.” (VD, 206)
- “ Allah sizi vatana bağışlasın. Çoluk çocuğunuza kavuştursun. Allah gücünüzü arttırsın.” (VD, 222)
- “ Hiç konuşmuyorlar, içlerinden dua okuyorlardı.” (VD, 237)
- “ Lailaheillallah... Allah kalanlara ömür versin.” (VD, 254)
- “ ‘ Allah yardımcınız olsun, Allah gücünüze güç katsın. Biz ihtiyarladık, elimizden bir şey gelmiyor.’
‘ Dua yeter.’

‘ Gece gündüz duacıyız evlat. İnşallah hayırlısıyla bir sonuç alırsınız. Allah Büyüktür’. Keçileri önüne kattı, dua ederek gitti. ” (VD, 266-267)

- *“ Allah kolaylık versin. ” (VD, 277)*
- *“ Allah yardımcınız olsun. Allah attığınızı boşa getirmesin. İnşallah geri çevirirsiniz gâvuru... Böyle dualar ediyorlardı. ” (VD, 282)*
- *“ ‘ Bereketli ola’ dedi Remzi. ” (Y, 6)*
- *“ Allah razı olsun Kardaşım sen de kimseye söyleme, e mi ? ” (Y, 33)*
- *“ Bugünleri de gördüm çok şükür. İnşallah sağ salim çıkar gelir. ” (Y, 35)*
- *“ Görünmez olunca dönüp içeri girdi. Dualar mırıldanıyordu boyuna. ” (Y, 38)*
- *“ Aman Allah saklasın, diye söylendi. ” (Y, 39)*
- *“ ‘ Gözünüz aydın olsun... ’ diyerek girdi içeri. ” (Y, 53)*
- *“ ‘ Allah razı olsun’ dedi Haydar. ” (Y, 59)*
- *“ İmam dudaklarıyla uzun uzun bir dua okudu. ” (Y, 60)*
- *“ ‘ İnşallah bunun sonu hayırlı olur’ dedi imam. ” (Y, 61)*
- *“ ‘ Sen sabır ver ya Rabbi’ diyerek kafasını iki yana salladı. ” (Y, 63)*
- *“ Sağol Satı Abla, ben yedim. Size bereketli olsun. ” (Y, 87)*
- *“ ‘ Allah razı olsun. ’ dedi Halime. ” (Y, 120)*
- *“ Ellerini yüzüne kapattı. ‘Allah...’ dedi. ‘Allah! Bana sen yol göster. ’ ” (Y, 143)*
- *“ O zaman aklına bir dua okumak geldi. Ses çıkarmamaya çalışarak dudaklarıyla okudu duayı. ” (Y, 147)*
- *“ Şu işi bir yüz aklıyla tamamlasam, bir daha bu ova köylerine adım atacak deli değilim ben. Tövbeler tövbesi gayri. Allah yazdıysa bozsun. ” (YD, 3)*
- *“ Ellerini beline dayamış bir adam, “Allah kurtara” diye söylendi. ” (YD, 56)*
- *“ ‘ Bakarız’ dedi Musa. ‘Allah ağaya iyilik versin... ’
‘ Sağ ol kardaşım. Allah razı olsun. Birdenbire hastalandı. ’ ” (YD, 58)*
- *“ Allah gücünü arttırsın. İnşallah sahip olur davara. ” (YD, 86)*
- *“ Oh ya Rabbi şükür. Ölmüşlerinin canına değsin yavrum. Oh Allah... ” (YD, 126)*
- *“ Hayrın karşı gele. Yaramaz bir habar duydum. ” (YD, 141)*

2.1.3.5. Beddualar (Kargışlar)

Şükrü Elçin beddua için şunları söyler “*Beddua, duanın aksi ve zıddı olan lâ’net, inkisar, belâ ve gazap ifade eden menfi sözlerdir. Farsça ‘bed’ ve Arapça ‘dua’ kelimelerinin birleşmesinde yapılan bu tabiri, en eski Türk kaynaklarından 19’uncu asra kadarki kültür eserlerimiz ve sözcüklerimiz çok yaygın ‘kargış’ ve ‘ilenç’ kelimeleriyle de karşılamışlardır.*” (Elçin, 2004: 663).

Doğan Kaya bedduanın tanımını ve neden söylendiğini şu sözlerle ifade eder. “*Beddualar, çaresiz olan, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir insanın rahatlamak, teskin olmak gayesiyle söylediği, kötü düşünce ve dileklerini kapsayan, söze orijinallik veren, ifadeyi güçlendiren kalıplaşmış sözlerdir.*” (Kaya, 2001: 22)

Talip Apaydın romanlarında beddua örneklerine çokça rastlanmaktadır. Bu beddua örnekleri şu şekildedir.

- “ ‘Yan bacağı kırıla deyyus’ dedi.” (D, 21)
- “ Hıh. Yüzünü şeytan görsün. Gen kokmuş ayranı içirir şimdi.” (D, 36)
- “ Hay Allah cezanızı versin, e mi? Allah’tan bulun. Başka bir şey demem, Allah!...” (D, 136)
- “ Asiye kadın kalkıp dışarı çıktı. Sinirliydi. Bıdır bıdır söyleniyordu. ‘ Naha boyu devrilesice ! Yere batasica!’ ” (D, 226)
- “ Adam bir de hacı üstelik. Boynu altında kalsın öyle hacının.” (D, 283)
- “ Usul usul kımıldandı. ‘ Allah belanı versin kesik bacak!... ’” (D, 347)
- “ Herkes gibi çağırıp yağlı ballı yediremiyoruz. Fakirliğin gözü kör olsun.” (E, 67)
- “ Eniştenin boyu devrilsin.” (E, 89)
- “ Güneş çoktan doğmuştu. ‘Allah cezanızı versin, kasabalının erken dediği buydu demek.’” (E, 161)
- “ Bizi beğenmedin mi moruk? Cehennem dibine kadar!” (E, 176)
- “ Allah belanı versin. Yirmi beş kuruş gitmesin diye koca bavulu kendisi taşıyor, adama bak. Yıkıl emi?” (E, 208)
- “ Allah cezanızı versin, su da yok be!” (E, 260)
- “ Nefret ediyorum sizden. Hüsrev’iniz de kendiniz de kahrolun.” (FŞ, 77)
- “ Tanrım kötülerini aramızda yaşatma. İki gencin temiz aşklarına kıyanları cezalandır. Ülkemizin adını kirleten bu kötü niyetli kişileri yere vur! Ferhat’la

Şirin'in öcünü al! Aştan anlamayanlar insan bile değildirler. Onları hak ettikleri yere yolla." (FŞ, 86)

- *" Allah belanızı versin, tüü!.." (K, 11)*
- *" Hem yürüyor hem kargışlar yağdırıyordu." (K, 12)*
- *" Ah ah, ne canlar yaktı bu savaş? İcat edenin gözü kör olsun." (K, 38)*
- *" ' Allah belanı versin!' diye bağırdı tiz sesle." (K, 48)*
- *" Gene yollardayız. Yokluğun gözü kör olsun." (K, 54)*
- *" Ne bileyim yavu, adı batsın." (K, 64)*
- *" Bu kaynanam ne cazıymış meğer diye söylendi. Zorla bozacak evimin tadını. Allah'tan bulası!" (K, 122)*
- *" Dışarda olup bitenleri izliyor, yazgısına kargışlar yağdırıyordu." (K, 135)*
- *" Gözü kör olsun yokluğun. Çalış çalış kurtulamıyoruz." (K, 209)*
- *" Sanki adam öldürdüler. Allah'tan bulasıcalar!" (K, 224)*
- *" Akşama kadar birbirleriyle uğraşırlar, dökülekasıcalar!" (K, 227)*
- *" Alimallah kan çıkar bu evden kan! Soyunuz kurusun emi!" (K, 227)*
- *" ' Gözün çıksın, ağzın büzülsün karu!' diye atıldı Nazife' nin üstüne." (K, 251)*
- *" Koca Hamdi'ye kalsın buralar. Koca Hamdi'nin oğullarına kalsın. Şeytan görsün yüzlerini." (Kİİ,12)*
- *" Uzatma şimdi. Allah belasını versin hepsinin!" (Kİİ, 89)*
- *" Satayım gecekonduyu, döneyim köye. Allah belasını versin! Bunların olsun" (Kİİ, 97)*
- *" Allah belasını versin doktorunun da, hastanesinin de...." (Kİİ, 126)*
- *" Hadi hadi, erkek değil misiniz, hepinizin boynu altında kalsın." (Kİİ, 139)*
- *" Allah kahretsin hepinizi! Ne istersiniz benden!" (Kİİ, 139)*
- *" Boynu altında kalası. Bu kadar uzun konukluk olur mu yavu?" (Kİİ, 153)*
- *" Gözü kör olsun, hep darı bastırdı baksana." (O, 12)*
- *" ' Allah kahretsin!' dediği duyuldu beyin." (O, 40)*
- *" Kolay olur mu? Hele Şu makinanın dişlisi kırıldı, işimiz altüst oldu Allah kahretsin!" (O, 42)*
- *" Bana ne Yusuf Bey'den, Yusuf Bey'in oğlundan? Boynu altında kalsın hepsinin." (O, 128)*

- “‘ Elli yaşıımızdan sonra bize hayvan sulatıyor, eksik olsun böyle evlat’ dedi atın üstünde.” (ST, 10)
- “‘ Tuh,Allah cezanızı versin be!’ diye bağırdı Nuri Ağa.” (ST, 73)
- “ Benden başkasına varırsan Allah’ından bul” (ST, 109)
- “‘ Gelmez olsun’ dedi, ne dediğinin ayırımında değildi.” (ST, 138)
- “ Hay Allah kahretsin, diye söylendi Arif.” (ST, 157)
- “ Allah belalarını versin. Sözüm ona dükkâncı, adı Celal Efendi. Köyün en uyanık adamı. Dökülekalsın hepsi de!” (TB, 137)
- “‘ Naha boynunuz altında kalsın’ diye söylendi ağzının içinde.” (TDİ, 28)
- “ Kör olmayasica, boynu altında kalasica!” (TDİ, 34)
- “ Tüh! Hepinizin canı cehenneme.” (TDİ, 48)
- “ Hepinizin Allah belasını versin.” (TDİ, 70)
- “ ‘ Hayırını görmez inşallah’ dedi Mahmut.” (TDİ, 78)
- “ Boynu altında kalsın senin gibi molların.” (TDİ, 94)
- “ Boynunuz altında kalsın emi.” (TDİ, 116)
- “‘ Allah’ınızdan bulun, Allah’ınızdan!’ diye söylendi.” (TDİ, 120)
- “ Yediği içtiği boğazına dursun!” (TDİ, 144)
- “‘ Boynu altında kalsın’ dedi Haceli.” (TDİ, 315)
- “ Allah canlarını alsın. Ne edeceklermiş gâvuru?” (TDİ, 360)
- “ Hay Allah şu tütün bir bitseydi. İcat edenin gözü kör olsun.” (TY, 5)
- “‘ Allah belasını versin bu tütünün!’ dedi.” (TY, 20)
- “ Bir de kardaş olacaksın. Yere batsın senin gibi kardaş.” (TY, 31)
- “ Biz fakırsız diye dilber tütüne para vermiyorlar. Allah’tan bulasicalar.” (TY, 33)
- “‘ Allah belanı versin’ diye söylendi.” (Y, 6)
- “ Biz neyin derdindeyiz, adamlar neyin peşinde. Allah kahretsin...” (VD, 25)
- “ Allah kahretsin.” (VD, 58)
- “ Allah’ından bulasın, koca deyyus.” (VD, 104)
- “ Gâvur değil mi, hepsinin Allah belasını versin.” (VD, 112)
- “ Yüzbaşı ‘ tütü, hay Allah Kahretsin’ diye söylendi.” (VD, 126)
- “ Allah kahretsin! Kaybetme bu kâğıtları, cebine koy.” (VD, 130)

- “ *Naha boylarınız devrile. Allah belanızı vere. Hep birlikte geberin inşallah. Dökülekalasıcılar.* ” (VD, 144)
- “ “ *Allah belasını versin bu savaşın’ dedi Mahmut.* ” (VD, 186)
- “ *Boynu altında kalsın hepsinin.* ” (VD, 214)
- “ *Allah belanızı versin, tüh!* ” (VD, 272)
- “ *Doktor yok ilaç yok, Allah kahretsin.* ” (VD, 345)
- “ *Allah düşmanlarımızın aklını çelsin. Herifime dünyada gün göstermediler zalımlar.* ” (Y, 36)
- “ *Allahtan bulasıcılar. Kan kusturdular...* ” (Y, 37)
- “ *Şu yakınlarda da başka bir komşu yoktu ki, Allah kahretsin!* ” (Y, 142)
- “ “ *Vay gözüne toprak dolasıca vay!* ’ diye söylendi. ” (Y, 149)
- “ *Kız ben kime diyorum ben? Boyu devrilesiceler sizi.* ” (Y, 165)
- “ *Adı ağaya çıkmış. Dökülekalsın senin gibi ağa!* ” (YD, 13)
- “ *Allah kahretsin! Nerden bulup girdik bu kapıya?* ” (YD, 67)
- “ *Vay dökülekalasıcılar vay! Yiyemez olun inşallah. Boğazımızda kalsın...* ” (YD, 79)
- “ “ *Vay gâvurun oğlu gâvurlar’ dedi kadın. Ateş olsun da boğazını yaksın inşallah.* ” (YD, 80)
- “ “ *Sırtı teneşire gelesice’ dedi kadın... ‘Etləri dökülesice... Onların adamı, gider mi hiç?’ ” (YD, 85)*
- “ *Allah belanızı versin, yürüyün! Hasta hasta çobanlık yapıyoruz.* ” (YD, 177)
- “ *Şaşı ‘Geber’ diye söylendi içinden. ‘Yıkıl yere inşallah.’ ” (YD, 217)*

2.1.3.6. Yemin İfadeleri

Yemin, karşısındaki kişiyi inandırmak için Tanrı’yı ve kutsal değerleri şahit göstererek yapılan bir çeşit kalıplaşmış sözdür. Yeminler halk arasında kasem, and, şart vb. gibi isimlerle de adlandırılmıştır. Yemin etmek ant içmek diye de kullanılmaktadır

Doğan Kaya *Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*’nde yemini ve kullanım yerlerini şu şekilde açıklar “*Allah adına yapılan yeminlere ‘kasem’ denir. Toplumumuzda, günlük yaşantı içerisinde sıkça kullandığımız sözlerdir. Yemin sözlerine çeşitli vesilelerle başvurulur. Birisini bir şeye inandırmak*

istendiğinde, birinden merak edilen konunun öğrenilmesi arzu edildiğinde, ruhen rahatlamak için sırların birisine söylendiği zaman başkası tarafından duyulmaması için kullanılır.” (Kaya, 2014: 854)

Talip Apaydın romanlarında yeminlere sıkça yer verildiği görülmektedir. Kahramanların genellikle yaptığı, söylediği şeylere Allah’ ı şahit göstererek ‘Vallahi, Allah seni inandırсын’ gibi ifadeleri kullandığı görülmektedir.

- “ Çektik mi sopaları, köye kadar kovalarız valla!” (D, 3)
- “ Yok, valla hısım. Ne arasın bende para?” (D, 11)
- “ Valla billa kendim yaptım örtmenim. ” (D, 48)
- “ ‘ Yemin edeceğiz ha! İşi sıkı tutacağız... ’
‘ Ne için yemin ediyoruz? ’
‘ Birbirimizi ele vermemek için? ’ ” (D, 81)
- “ ‘ Biz üç arkadaş ...Söyleyin!. ’
‘ Aramızda... ’
‘ Şirket kurduk. ’
‘ Kimseye bir şey söylemeyeceğiz. ’
‘ Birlikte define arayacağız. ’
‘ Ne bulursak kardaşça bölüşeceğiz. ’
‘ Hem vallahi, hem billahi!’
‘ Üçten dokuza şart olsun. ’
‘ Masrafları da birlikte göreceğiz!’ dedi Habip.
‘ Birbirimizle kardaş gibi geçineceğiz!’
‘ Hem vallahi, hem billahi.’ ” (D, 83)
- “ Valla bulamadık emmi. ” (D, 118)
- “ Bakıyorum da ellerin oğullarına, çıra gibiler vallahi. ” (E, 11)
- “ Vallahi, dedi övünerek, bugün Narlı dağının meşesini bitireyazdık. ” (E, 19)
- “ Vallahi bir şey etmedim ağa, ne etmişiz? ” (E, 29)
- “ Yok vallahi bir şey yapmadım. ” (E, 35)
- “ Vallahi ben tüküm ekmek vermem, dedi. ” (E, 119)
- “ Yarın versek olmaz mı dayı? Valla param yok benim. ” (E,170)
- “ Vallahi yok yahu, diye doğruldu. Köye yolladım ben parayı. ” (E, 185)

- “ Vallahi diyorum beyim. Ben kaç ağayı zengin ettim. Allah sizi inandırсын...” (E, 237)
- “ O zaman gör sen bunları. Vallahi değme adamı beğenmezler, ya!” (E, 256)
- “ İyi ki sen gitmedin. Valla kahrımdan ölürdüm.” (K, 64)
- “ Valla bilmiyorum, herkes kendi bacağından asılmaya bakıyor.” (K, 93)
- “ Valla bilmem. İşte ondan korkuyorum ben.” (K, 101)
- “ Vallahi iyi akıl. Bravo Semih Bey! Şerefe...” (K, 150)
- “ Bakın, Allah’ın tanıklığı önünde, kitabımıza el basarız ki, Hacı Nuri efendiye olan seksen altın borcumuzu en geç önümüzdeki yıl ödeyeceğiz. O tarihte Hacı Nuri Dimitri çiftliğini bize resmen devredecek. İşlemleri şimdilik buna göre yapacağız. Kabül mü?’
‘ Kabul’ dedi üçü de.
‘ Söz bir, Allah bir!’ ” (K, 166)
- “ Valla çok memnunu komşular.” (Kİİ, 5)
- “ Valla kendin bilirsın emme, emir altına girmesen iyi edersın.” (Kİİ, 67)
- “ Vallaha kıyamet dedikleri bura herhalde. İnsan bir hoş oluyor.” (Kİİ, 81)
- “ Aa, öyle söyleme. Hamide abla. Dürdane benim bacım. Valla aklımdan kötü bir şey geçmez.” (Kİİ, 139)
- “ Niye olmasın, vallahi olur. Tanımadığım bir eve neden doğruca gideyim ben?” (O, 8)
- “ Biz burada yalnızlıktan patlayacağız be kardeşim, iyi ki geldin vallahi. Gezer konuşuruz.”(O,31)
- “ Harika roman vallahi. Bizde nerede öyle kitap yazılsın!”(O,64)
- “ ‘Aaaa vallahi olmaz.’ dedi teyzem.”(O,75)
- “ Değirmenin yanında görmüşler. Abdullah yemin şart ediyor, ‘kız oğlana yanmış gibi duruyordu vallahi’ diyor. (O,81)
- “ Vallahi haberim yok benim, ne kızdan ne malından...”(O,87)
- “ Okulda ha? İyi vallahi. Bana da bir ev yap olur mu.?” (O,117)
- “ Vallahi traktörden iyi şey yok. Parasını bir yılda çıkarır arkadaş.” (ST,25)
- “ Ben olsam Vallahi alırım.” (ST,56)
- “ Vallahi alıyorum. Göreceksın bak.” (ST,99)

- “ *Şu pancarın bittiğini bir görsem kurban keseceğim.* ”(ST,142)
- “ ‘ *Anam avradım olsun bundan sonra ...* ’
‘ *Eee?* ’
Arif sonunu tamamlayamadı; Hasan Efendi dönmüş kendilerine bakıyordu. ”(ST,172)
- “ *Valla olur ha. Ben geçenlerde gördüm.* ”(TB, 37)
- “ ‘ *Valla benim bir kabahatim yok.* ’ *diyordu.* ”(TB, 45)
- “ *Valla diyorum bak. Koca alıçtan cepleri doldurur geliriz.* ”(TB, 87)
- “ *Boşuna ne ağlıyorsun yahu? Vallahi buralı değilmiş.* ”(TB, 134)
- “ *Vallahi cahilin teki bu herif. Her dediği yanlış.* ”(TDİ,6)
- “ *Yok efendi, vallahi yok. Ayağını öpeyim, yirmi yaz bari.* ”(TDİ, 23)
- “ ‘ *Efendi vallahi gelmez o kadar* ’ *dedi. İnan ki gelmez. Şeytan çarpsın gelmez.* “
(TDİ,25)
- “ *Vallahi saklamadım emmi. Elini ayağını öpeyim emmi.* ”(TDİ, 30)
- “ *Allah seni inandırсын, hasta gibiyim kaç zamandır.* ”(TDİ,66)
- “ *Sakladın diyorlar, vallahi billahi saklamadım. Allah canımı alsın saklamadım.*
(...)
Efendi çoluğun çocuğun başı için inan. Kuran’a el basayım ki saklamadım. ”
(TDİ, 106)
- “ *Duydum ya, vallahi duydum. Kitap çarpsın, duydum.*”(TDİ, 136)
- “ *Tam birlik ruhu içinde çalışacağımıza, ırzım namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.* ”(TDİ, 229)
- “ ‘ *Yemin etti ağa, öyle şey yapmaz.* ’
‘ *Kendisi bilir. Vallahi yanına bırakmam, pişman ederim.* ’ ”(TDİ,252)
- “ *Yok valla oğul Allah inandırсын yok.* ”(TDİ,284)
- “ *Karılarınız da bilmeyecek. Yemin ettik unutmayın.* ”(TDİ, 288)
- “ *Valla bilmiyorum beyim. Bilsem söylerim.* ”(TDİ,398)
- “ *Kuran çarpsın başkasına söylersem, hemen şimdi gideceğim.* ”(TDİ, 431)
- “ *Ne demek oturduk? Hep çalıştık valla. Başımızı bile kaldırmadık.* ”(TY,4)
- “ *Ne sıcak bu? Tütünler yandı, vallahi yandı.* ”(TY, 23)
- “ *Başkaları ne der diye düşünmezsin değil mi? Vallahi bravo.* ”(TY, 37)

- “ *Valla deli oldu. Tütün dizerken sapıtmış. İleri geri söylenmeye başlamış.*” (TY, 102)
- “ *Vallahi ne diyeyim, benim söyleyeceğim sözler bunlar. Aynı duyguları paylaşıyoruz.*”(TY,135)
- “ *Ben ettim siz etmeyin. Vallahi bir kötülüğüm yok.*” (VD, 12)
- “ *Ayrılmam imkânı yok. Ayrılırsam Allah belamı versin, ölene dek sizinleyim.*” (VD, 13)
- “ *Allah sizi inandırсын, günlerce elimiz yüzümüz su görmedi.*”(VD, 26)
- “ *Emme yemin ettim, bir Yonan karısıyla bir Yonan atına bineceğim.*” (VD, 31)
- “ *Vallahi ben haber vermedin. İki gözüm önüme aksın. Allah’ ı inkâr etmiş olayım ki.*” (VD, 36)
- “ *Vallahi söylemedim yahu. Kitap çarpsın söylemedim.*” (VD, 45)
- “ *Bizimle birlikte Tacım dedenin arkasında yemin etmedin mi sen?*” (VD, 46)
- “ *Vallahi bulamam etmeyin.*”(VD, 100)
- “ *Vallahi sizden daha çok istiyoruz, bu işi bir an önce bitirelim.*” (VD, 115)
- “ *Pilavdan dönenin kaşığın sapı kırılsın.*”(VD, 264)
- “ *Vallahi Kemal Paşa!*”(VD, 275)
- “ *Vallahi kurudu. Bu yıl bizimkisi hava.*”(Y,1)
- “ *Benim tarla vallahi takır takır kurudu.*”(Y,2)
- “ *Vallahi oğlan gelip de elini bile sürmedi ayol.*”(Y, 15)
- “*‘ Vallaha’ dedi ihtiyar kadın ‘öyle fazla erkekli yere ot ayıklamaya gitmeyi sevmem.’*”(Y, 24)
- “ *Vallahi kimsenin habarı yok yahu.*”(Y,42)
- “*‘ Vallahi getirecek Fahri Efendi.’*
‘ Olmaz dedik ya! Bu kaçınıcı yemin be Allah’ ın kulu?’”(Y, 97)
- “ *Ne diyeyim size ... Allah sizi inandırсын karayılan gibi kıvrılırdı valla.*”(Y,112)
- “ *‘ Vallaha haberim yok’ derdi o da.*”(Y, 149)
- “ *Ağa, valla on beş gün oldu. Anam ne işliyor bilmiyorum. Bir görsem iyi olacak.*” (YD,35)
- “ *Yok, kardaşım vallahi. Allah seni inandırсын ki yok. Bulamayız da şimdi, nereden bulalım?*”(YD,58)

- “ *Lan vallahi uydurmuş, gel!*”(YD,61)
- “ *Yok, ağa vallahi uyumadım.*”(YD, 69)
- “ *Yemin et! Nasıl çalmadın yemin et. Yediğin ekmek üstüne yemin et! Namusun, ırzın üstüne...*”(YD,107)
- “ *Vallahi onlar yolladı ağam. Benim kabahatim yok.*”(YD,133)
- “ *Yok, ağa, valla uyumadım.*”(YD, 143)
- “ *Çalmadılar ağa. Dün vallahi billahi çalmadılar. Şart olsun iyi baktım.*”(YD,173)

2.1.3.7. Karşılama

Türk kültüründe bir kimse ile karşılaşıldığında veya gelen misafiri karşılamak için iyi niyetin, duyulan memnuniyetin dile getirilme şekilleri önemli bir değerdir. Bu değerler gelenekselleşmiş hareket ve sözlerle ortaya çıkmaktadır. Talip Apaydın romanlarında da, karşılaşmaların iki kişi arasındaki etkileşimin bir tezahürü olarak kullanıldığı ve samimiyetin bir göstergesi olduğu görülmektedir. Yazarın romanlarında tespit edilen karşılaşma örnekleri aktarıldığı gibidir:

- “‘ *Vay Corc ahbabım vay*’ dedi. ‘*Hoş geldin sen, hoş geldin... Ne bu yavu, Hangi rüzgâr atıverdi? Buyur gel...*’”(D,43)
- “ *Hah geldi işte. Hoş geldin Habip Ağa. Nerde kaldın? Seni bekliyoruz..*”(D,61)
- “ *Merhaba muhtar. Gel bakalım. Hoş geldin. Sabah sabah seni rahatsız ettim ama önemli...*” (D,109)
- “ *Buyur Seyit hoş geldin.* (D,173)
- “ *Kapıyı açtı Yarbay Dayı’ydı.*
‘ *Buyur Dayı. Hoş geldin, buyur.*”(D, 201)
- “‘ *İyi oturuyorlar. Hoş geldin Dayı.*’
‘ *Hoş Bulduk bizim kız. Nasılsın Bakalım, ne edersin?*’”(D,205)
- “‘ *Buyurun hocam.*’ dedi. ‘*Hoş geldiniz.*’ *Varıp elini sıktı.*” (D, 210)
- “‘ *Ooo müfettiş bey*’ dedi. ‘ *Hoş geldin yavu, Hoş geldin. Nasılsın?* ’”(D,216)
- “‘ *Hele hoş geldiniz.*’
‘ *Hoş bulduk. Nasılsınız, ne var ne yok?*’”(D,219)
- “‘ *Hoş geldin*’ dedi.
‘ *Hoş bulduk. Ne yapıyorsun hiç göründüğün yok?*’”(D,224)

- “ ‘ Vay hemşerilerim, hoş geldiniz ’ dedi. ‘ Hangi rüzgâr attı böyle? ’ ”(D,303)
- “ ‘ Hoş geldin Osman. ’
‘ Hoş geldin ağa. ’
‘ Hoş bulduk. ’ dedi.(D,350)
- “ ‘ Ooo Kır Ağa, dedi birisi. ‘ Hoş geldin hele, hoş geldin. ’
‘ Hoş gördük ’ dedi Kır Ağa hepsine birden. ”(E,45)
- “ ‘ Bak efendi tahsildar, banka tahsildarı. Hükümet işi için geldi. ’
‘ Hoş geldi, safa geldi. ’ ” (E,64)
- “ ‘ Kolay gelsin ağalar! ’
‘ Hoş geldin ’ dedi birisi. ”(E, 177)
- “ ‘ Hoş geldiniz beyim. ’ dedi ‘ Çantayı alayım. ’ ”(E, 235)
- “ ‘ Aha uyuyor. Hoş bulduk. ’
‘ Hoş bulduk ana ’
Kucaklaştılar. Elini öptü. ”(K,26)
- “ ‘ Hoo Haceli. ’ diyerek girdi içeri. Haceli hala uyuyordu.
‘ Hoş geldin kardaş ’ diyerek karşıladı dudu kadın. Boynuna sarıldı, alnından öptü.
‘ Allah senden razı olsun kardaş. Birlikte geldiniz işte. ’ “(K,33)
- “ ‘ Hoş geldiniz efeler. ’ diyerek karşıladılar bunları ” (K,85)
- “ ‘ Ha geldiniz mi Tacım ’ lılar, nerde kaldınız? Bekliyordum sizi. Hoş geldiniz... ’
‘ Hoş geldik emme halımız kötü. ’ dedi Haceli. ” (K,125)
- “ ‘ Hoş gelmişsiniz beyim. Bu zamanda hangi rüzgâr attı, hayrola? Hoş geldiniz, sefa getirdiniz. ”(K,163)
- “ ‘ Hoş geldin Ömer ağa. Tanıyamadın mı yavru, maşalla... ’
‘ Hoş bulduk İdris, nasılsın? ’ ”(Kİİ,5)
- “ ‘ Bu İdris benim hemşerim. ’
‘ Öyle mi hoş geldin. ’
‘ Hoş bulduk. ’ ”(Kİİ,20)
- “ ‘ Burada herkes akraba gibiydi, herkes birbiriyle ahabtı. Selamlaşmalar, şakalaşmalar gırla gidiyordu.
‘ Merhaba Ömer can ’
‘ Merhaba Hüseyin. ’ ”(Kİİ,32)

- “ ‘Hoş geldin Sefer Efendi’ dedi o da ‘Hoş geldin kardaş.’
Adama baktım tanımadığım biriydi.
‘Hoş bulduk’ dedim”(O,6)
- “ ‘Hoş geldin be yeğenim, maşallah ula, maşallah...’
‘Hoş Bulduk ağa’ dedim.” (O,13)
- “ ‘Vaay!’ diye biri bağırdı ta oradan. Maşaladan çıkıp bana doğru koştu. ‘Ula tanımayacaktım az daha! Hoş geldin be gözünü sevdiğim, Hoş geldin’
Kucaklaştık.
‘Hoş bulduk.’ dedim.”(O,17)
- “ ‘Hoş geldin delikanlı’ dedi
‘Hoş bulduk.’ dedim. El sıkıştık.”(O,41)
- “ ‘Hoş geldin yeğen.’ dedi Veli’nin babası.”(O,157)
- “ ‘Buyurun ağalar’ dedi.” (ST, 29)
- “ ‘Ooo Reşat Abi, hoş geldin.’
‘Hoş bulduk yeğen, nasılsın bakalım.’”(ST,39)
- “ ‘Hoş geldiniz.’
‘Ooo!’ dedi Hasan Efendi. ‘Hoş bulduk. Sen ne arıyorsun burada?’”(ST,166)
- “ ‘Elinde fenerle birisi karşıladı. ‘Hoş geldiniz’ dedi.”(TB,7)
- “ ‘Hoş geldin beyem, dedi.’
‘Hoş geldin kızım’
‘Hoş geldin güccük bey’
Ellerimizi iki eller arasına alıp sıkıyordu.”(TB, 8)
- “ ‘Hoş geldiniz’ dedi. ‘Hoş geldin kızım. Nasılsın bakalım?’”(TB, 23)
- “ ‘Buyur öğretmen hanım, hoş geldin.’”(TB,137)
- “ ‘Hoş geldin beyim, buyrun.’”(TDİ,18)
- “ ‘Buyur beyim, hoş geldin’ diyerek vardı.”(TDİ, 19)
- “ ‘Buyurun. Hoş geldiniz.’
‘Hoş bulduk. Kolay gele. Bereketli ola.’”(TDİ,22)
- “ ‘Buyur, dedi, hoş geldiniz.’
Sesi çok derinden çıkıyordu.
‘Hoş bulduk.’”(TDİ,26)
- “ ‘Hoş geldin Hacı Nuri efendi.’

- ‘Hoş gördük. Nasılsınız, ne var ne yok?’” (TDİ,44)
- “Hoş geldiniz başefendi, hoş geldiniz. Buyurun. Hayrola, ne olacak bunlar?” (TDİ, 97)
- “‘Hoş geldin bayram efendi. Nasılsın oğul?’
‘Hoş gördük hocam. Sen nasılsın? Ne oldu, hayrola?’” (TDİ,146)
- “Oo, hoş geldin. Buyur.” (TDİ,237)
- “Hoş geldin, sakalını sevdiğim, buyur.” (TDİ, 308)
- “‘Nereye böyle?’
‘Hoş geldine’
‘Allah rast getire.’” (TDİ,341)
- “Hoş geldiniz, sefa getirdiniz. Biz konuklarımıza elimizden gelen her ikramı yaparız.” (TDİ, 370)
- “Hoş geldiniz beyim, nasılsınız? Hayırlı uğurlu olsun...” (TDİ, 384)
- “Buyurun asker ağalar buyurun, hoş geldiniz.” (TDİ,397)
- “‘Hoş geldiniz’ dedi. ‘Allah iyilik versin. Osman Ağa hoş geldin, nasılsın?’” (TY,60)
- “‘Hoş geldin Adil efendi.’
‘Hoş geldin doktorem, nasılsın?’
İmam Ali Efendi’yle Durmuş Emmi camiden geliyorlardı.
‘Hoş bulduk ağalar.’ dedi. ‘İyiyim, siz nasılsınız?’
‘Eyyiz be, sağlığına duacıyız. Ne var ne yok geldiğin yerlerde?’” (TY,103)
- “Durdu kadın ağzını yüzünü örttü. Ortılığı topladı.
‘Buyur ağam, geçin. Hoş geldin.’
‘Hoş bulduk. Geçmiş olsun, nasıl hastanız?’”(TY,105)
- “‘Hoş geldin.’ dedi Adil Efendi’ye.
‘Hoş bulduk. Sen kardaşısın değil mi Osman’ ın?’” (TY, 108)
- “‘Buyurun yeğenler, hoş geldiniz, kusura bakmayın’ dedi.”(VD, 22)
- “Merhaba arkadaşlar! Hoş geldiniz.” (VD, 40)
- “Peki hoş geldiniz. Nasılsınız?” (VD, 56)
- “İçeri giren gözü karanlığa alışıncaya kadar kim olduklarını fark edemiyordu.
Biraz sonra ‘hoş geldiniz, merhaba’ diyorlardı.” (VD, 114)
- “‘Hoş geldin kardaş... Aman ne iyi, sağ salim geldin?’

- ‘ Hoş gördük abla. Sağız şükür. ’” (VD, 118)
- “ ‘ Merhaba arkadaşlar! ’
‘ Oo teğmenim, hoş geldin. Biz de seni konuşuyorduk. ’”(VD, 232)
 - “ Geldin mi kızım, hoş geldin ” (VD, 270)
 - “ Merhaba arkadaşlar, hoş geldiniz. Kazanız kutlu olsun. ” (VD, 279)
 - “ Hımm, hoş geldin arkadaş. Hayırlı olsun. ” (VD, 316)
 - “ Ooo kardaş, hoş geldin. Nerede kaldın yavru, geçmiş olsun. ” (VD, 344)
 - “ ‘ Memediim, yavrum, hoş geldin. ’
‘ Hoş bulduk dayı. ’”(VD, 347)
 - “ ‘ Hoş geldin ’ dedi. Zayıf bir sesi vardı. Köy imamı ile beraber
Gelmişlerdi. İkisini de buyur ettiler. ”(Y, 56)
 - “ Evine gitmemiş olanlar ‘Hoş geldin’ ettiler. ”(Y, 66)
 - “ ‘ Buyur ağam ’ dedi. ‘ Hoş geldin. Bizim çeltiğe mi bakıyorsun? ’”(Y,90)
 - “ Adam doğrulup baktı. Ağzından soluyordu. Gözlerini kırıştırdı.
‘ Hoş geldin. ’ dedi güçlkle. ” (YD,54)
 - “ İkisi birden gelip dikildiler karşısına. Yorulmuş, terlemişlerdi. Yüzleri yanmıştı.
Şaşı Rıza ‘Hoş geldin beyim’ diyerek güldü.
‘ Hoş geldin ’ dedi öbürü de.
Beyin oğlu başını kaldırmış bakıyordu. Bir soğuktu nedense.
‘ Hoş bolduk ’ dedi ” (YD, 100)

2.1.3.8. Selamlaşma

“Selam vermek, başkasının dostluk ve iyiliğini isteme belirtisi, sağlık, esenlik, rahmet ve bolluk temennisidir. Bu yüzden selamlama, sivil ve askerî topluluklarda karşılıklı sevgi, saygı, alçakgönüllülük, incelik, nezaket ve sempatinin sembolü olarak hemen hemen bütün ülkelerde yer almış geleneksel bir davranıştır. Bir nezâket ve görgü davranışı olan selamlaşma, saygı, sevgi, dostluk, bağlılık gibi duyguların, iyi niyet ve esenlik dileklerinin paylaşıldığı bir iletişim şeklidir. (Kasapoğlu, 2010: 53) Selam vermek, selam almak saygının, tevazünün, dost olunduğunun, iyi niyetin bir göstergesidir. İslam kültürünün yoğun görüldüğü Türk kültüründe selamlaşma Allah’ın selamını verme, Allah’ın selamını alma şeklinde görülmektedir. Nisâ suresinde (4/86) selamın önemi, “Siz bir selâm ile

selamlandığınız zaman siz de ondan daha güzeliyle selâm verin veya verilen selâmı aynen iade edin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır.” (Nisâ: 4/86) şeklinde verilmektedir.

Talip Apaydın romanlarında gelenekselleşmiş selamlaşma şekillerine sıkça rastlanmaktadır. Selamlaşmalar Allah’ın selamını verme, Allah’ın selamını alma şeklinde görülmektedir.

- “ ‘ *Selamünaleyküm* ’ dedi geçerken.
‘ *Aleykümselam* yeğen. ’ ” (D, 8)
- “ *Selam* verdi.
‘ *Aleykümselam* yeğen. *Gel bakalım, otur.* ’ ” (D, 13)
- “ *Kapıyı açtılar. İçerden ışık tuttular.*
‘ *Selamünaleyküm* ’ diyerek içeri girdi.
‘ *Aleykümselam. Gel bakalım. Buyur...* ’ ” (D, 23)
- “ ‘ *Selamünaleyküm* ’ diyerek girdi ağaçların altına. ” (D, 61)
- “ ‘ *Selamünaleyküm* ’ dedi Seyit.
Osman sıçradı. Dönüp baktı. Yutkunup geldi.
‘ *Aleykümselam. Ula korkuttunuz be niye habarsız yanaştınız.?* ’ ” (D, 76)
- “ ‘ *Selamünaleyküm* ’
Habip’e söylemişti.
‘ *Aleykümselam. Buyur hocam. Sana Zahmet verdik.* ’ ” (D, 89)
- “ ‘ *Selamünaleyküm* ’ dedi Veli hoca. ” (D, 141)
- “ ‘ *Selam* komşular ’ diyerek geldi.
‘ *Aleykümselam. Gel bakalım. Nereden Böyle?* ’ ” (D, 199)
- “ *Gözüne Gakçı Rüstem ilişti. O da dikilmiş köye bakıyordu. Göz göze geldiler.*
Eliyle selam verdi.
‘ *Aleykümselam* ’ dedi Rüstem. ” (D, 230)
- “ *Selamünaleyküm İzzet Ağa, tanıyamadın mı yoksa?* ” (D, 343)
- “ ‘ *Selamünaleyküm.* ’
‘ *Aleykümselam Kır Ağa, buyur. Hoş geldin, şöyle buyur.* ’ ” (E, 84)
- “ ‘ *Selamünaleyküm ağalar* ’ dedi ‘ *Ula ne bakarsınız öyle? Tanıyamadınız mı?* ’ ” (E, 287)
- “ ‘ *Selamünaleyküm* ’ diyerek içeri girdi Kadir ağa.

- ‘Aleykümselam, buyur. Çok Bungunum kardaş, gel hele. Zahmet ettin.’” (K, 50)
- “‘Selamünaleyküm, kolay gele.’” (K, 96)
 - “‘Ağır ağır yürüdü köy odasına girdi.
‘Selamünaleyküm.’
‘Ve aleykümselam, buyur Mahmut.’” (K, 152)
 - “‘‘Selam ağalar...’
Elmadağlı Nuri işten dönüyordu. Onları kapıda görünce Bir ayak uğradı.
‘Oo komşu gel Aleykümselam.’” (Kİİ, 119)
 - “‘‘Kolay gele İzzet Ağa!’ diye harmana sokuldu.
‘Allah razı ola’ dedi İzzet Ağa.’” (ST, 42)
 - “‘‘Kolay gelsin.’ diyerek okulun bahçesinden girdi.
‘Sağ ol’ dedi öğretmen.’” (ST, 57)
 - “‘‘Selamünaleyküm’ dedi arif,
‘Aleykümselam...’ dedi birkaçı birden.’” (ST, 61)
 - “‘‘Gittim amca, epey iyi olmuş. Konuşuyor. Sana da selamı var.’
‘İyi, Aleykümselam. Ne zaman çıkacakmış.’” (ST, 92)
 - “‘Yanlarından geçerken elini kaldırıp selam verdi.’” (ST, 142)
 - “‘Selamünaleyküm... Kimin bu Harman?’” (TDİ, 21)
 - “‘Kadir ağa selam verip yanına oturdu.
‘Aleykümselam, ver hele Kâbe’mi.’” (TDİ, 34)
 - “‘‘Selamünaleyküm’
‘Aleykümselam, buyurun.’” (TDİ, 39)
 - “‘‘Selamünaleyküm’ indi yaylıdan.’” (TDİ, 43)
 - “‘‘Selamünaleyküm’ diyerek kapıya dikildi. Sesi titriyordu.
‘Aleykümselam. Gel bakalım Mahmut, biraz konuşalım seninle.’” (TDİ, 74)
 - “‘‘Selamünaleyküm başefendi’ dedi Kadir ağa.’” (TDİ, 136)
 - “‘‘Selamünaleyküm’ dedi başını sallayarak.’” (TDİ, 171)
 - “‘‘Selam...’
‘Oo Aleykümselam Mahmut. Nereden çıktın böyle, buyur.’” (TDİ, 217)
 - “‘‘Selamünaleyküm.’
‘Aleykümselam. Nereye hemşerim, kim bunlar?’” (TDİ, 263)
 - “‘‘Selamünaleyküm’ diyerek girdiler.

Başını kaldırıp baktı.

‘Eylekümselam, buyurun.’” (TDİ, 295)

- “‘Selamünaleyküm, ne haber yahu?’
‘Aylekümselam. İyilik sağlık. Hacı efendiyi görelim dedik emme göremedik.’”
(TDİ, 306)
- “‘Selamünaleyküm’ dedi yanından geçerken.
‘Aylekümselam, dah!’
‘Bak düzüye! Güya selam aldı.’” (TY, 7)
- “Selamünaleyküm. Ulen bu nasıl karşılayış Osman?” (TY, 35)
- “‘Selamünaleyküm’ dedi muhtar. ‘Emme yürüdünüz yavu, bi türlü yetişemedik.’
‘Aylekümselam. Oturun bakalım, yorulmuşsunuz.’” (TY, 51)
- “‘Selamünaleyküm.’
‘Aylekümselam. Hayrola?’” (TY, 88)
- “‘Selamünaleyküm emmi’ dedi. ‘Nereden gelip nereye gidiyorsunuz böyle?’
‘Aylekümselam yeğen. Gidiyoruz işte. Nereye gittiğimizi bilmiyoruz.’” (VD, 15)
- “Asker gibi selam verdiler. *‘Aylekümselam yeğenler.’*” (VD, 38)
- “Mahmut askerce selam verdi.” (VD, 43)
- “Ak sakallı, başı sarıklı bir adam girdi.
‘Selamunaleyküm.’
‘Aylekümselam, buyur ağa... Hoş geldin.’” (VD, 63)
- “Selam, bereketli olsun.
Ekmek kızartıyorlardı. ‘Aylekümselam, hoş geldiniz.’” (VD, 175)
- “‘Selam hemşeriler. Biz haberciyiz.’
‘Aylekümselam, buyurun.’” (VD, 187)
- “İki tarafa gülümseyerek selam veriyorlardı. Hep duyguluydular.” (VD, 222)
- “Selam asker ağalar. Bunları size getirdim.” (VD, 266)
- “‘Merhaba asker ağalar.’
‘Merhabaa...’” (VD, 342)
- “‘Selamünaleyküm!’ diye seslendi Remzi.
‘Aylekümselam!’ dediler.” (Y, 29)
- “‘Selamünaleyküm’ dedi. ‘Uğurlar ola!’
‘Aylekümselam. Eyvallah...’ dediler.” (Y, 66)

- “ Hiçbir şey olmamışa dönmüşlerdi şimdi. Haydar ‘selamünaleyküm’ diyerek vardı.” (Y, 80)
- “‘ Aleykümselam’ dedi Haydar. ‘Nasılsın bakalım?’” (Y, 170)
- “‘ Selamünaleyküm, kolay gele’ dedi.” (YD, 54)
- “‘ Selamünaleyküm’ dedi. ‘Buyur ağa, bu da keçinin postu.’” (YD, 106)

2.1.3.9. Uğurlama

Karşılama ve selamlaşmalarda iyi niyetini, dualarını esirgemeyen ve bu geleneklere önem veren Türk toplumu uğurlamada da iyi niyetini esirgememektedir. Uğurladığı kişiyi Allah’a emanet ederek, arkasından dua ederek güle güle gitmesini, hoşça ve sağlıklı kalmasını temenni etmektedir. İyi niyet ifadesi olan bu sözler de kalıplaşmış halk kültürü öğelerine dönüşmektedir.

Talip Apaydın romanlarında uğurlama şekilleri, *güle güle gidin, sağlıklı kalın, hoşça kalın* gibi iyi niyet ifadelerin yanında *uğurlar ola* ifadesiyle de görülmektedir.

- “ Paraları aldı. Kara sahtiyan cüzdana yerleştirdi.
‘ Sağ ol’ dedi. ‘ Altında kalmayız inşallah. Hadi, Hoşça kal.’
‘ Güle güle yeğen. Ha göreyim seni, unutma dediklerimi.’” (D, 25)
- “‘ Hadi kalın sağlıklı kal.’
‘ Güle güle.’” (D, 27)
- “‘ Corc arabaya bindi.
‘ Alaismarladık’ dedi. ‘ Goodbye!’
‘ Güle güle ahbabım. Güle güle... Sen hiç merak etme. O iş tamam. Sen öyle bil. Hadi güle güle.’” (D, 47)
- “‘ Veli hoca kalın sesiyle ‘Hadi bakalım Şerif Ağa’ dedi. ‘Allaha emanet olun kardaşım. Bize düşeni yaptık. İşi Ballıbaba’ya havale ettik. İnşallah derdimize derman olur gayri. Gerisi Allahtan...’
(...)
‘ Kalın sağlıklı kal.’
‘ Güle güle.’” (D, 67)
- “ Hadi bakalım, uğurlar ola. İnşallah altını bulursunuz. O zaman bize de düşer biraz.” (D, 126)

- “‘ İnşallah iyi olur. Hadi bakalım. Geçmiş olsun. Gidelim gayri komşular. Rahat etsin ki, çabuk iyileşsin.’
‘ Olur gidelim.’
‘ Allah iyilik versin dıza.’
‘ Hoşça kalın.’” (D, 136)
- “‘ Hadi eyvallah. Hazırlan. Kimseye belli etme. Kimseye belli etme.’
‘ Güle güle bakalım.’” (D, 174)
- “‘ Kapiya kadar uğurladı.
‘ Allahaismarladık.’
‘ Hadi güle güle.’” (D, 207)
- “‘ Peki. Hadi Allahaismarladık. Kal sağlıcakla.’” (D, 209)
- “‘ Benim heybeyle yamçıyı da sakla İzzet Ağa. Gelince alırım. Hadi eyvallah. Alın şunu uşaklar. Yürüyün! Çabuk olun!’” (D, 258)
- “‘ Motoru çalıştırıp marşa bastı.
‘ Hadi bakalım uğurlar ola.’
‘ Uğurlar olsun.’” (D, 259)
- “‘ Hadi Allahaismarladık.’
‘ Güle canım güle güle...’
‘ Goodbye...’” (D, 316)
- “‘ Ayağa kalkmıştı.
‘ Hadi eyvallah. Başkasına söylemeyin. Pek çok gitmek isteyen var. Başını alamıyorum. Duyan geliyor vallahi.’
‘ Git sağlıcakla.’ dedi kadın arkasından. Kapiyı örtünce kocasına baktı. Bir şeyler söyleyecekti.” (E, 88)
- “‘ Kel Hüseyin Kır Ağa’yı kapıdan uğurladı. ‘ Gideriz ya da gitmeyiz.’ diye kesin bir şey söylememişti.” (E, 91)
- “‘ Müsaadenle Ağa,’ diye kalktılar. ‘ Biz hazırız.’ dedi Ömer. ‘ Her istediğin zaman emrindeyiz.’
‘ İyi. Hadi bakalım. Güle güle. Şu deli oğlanı da bana bir yollayın.’” (E, 98)
- “‘ Uğurlar olaa!’ diye bağırdı birisi aşağıdan. Pencereden baktılar. Battal’dı. Tepesi yırtık şapkası görünüyordu alacakaranlıkta.
‘ Ula atla atla!’ diye bağırdı Kır Ağa.

- ‘ Uğurlar olaa!’ diye yanıtladı o da.” (E, 124)
- “‘ Sağ olun Ağalar.’ dedi. ‘Doyduk. Allah bereket versin.’
‘ Sen de sağ ol yeğen. Uğurlar ola... ’” (E, 188)
 - “‘ Allahaismarladık.’ dedi giderken.
‘ Sağ ol beyim.’
‘ Güle güle beyim... ’” (E, 241)
 - “‘ Hadi eyvallah.’ diye elini salladı. ‘Bitince haber verin, gelir o tarafı da süreriz.’
‘ Peki Muhsin usta. Güle güle...!’
‘ Allah size kolaylık versin.’” (E, 258)
 - “‘ Kimse görmeden ben gideyim.’ dedi Şirin. ‘Hoşça kal sevdiğim hoşça kal’” (FŞ, 32)
 - “ Sonra kamyona bindiler. Eşyaların üstüne oturdular.
‘ Hadi eyvallah... ’
‘ Uğurlar ola.’” (Kİİ, 47)
 - “‘ Yok gelmeyeyim, hava karardı. Çocuklar bekler. Hadi eyvallah.’
‘ Güle güle. Selam söyle.’” (Kİİ, 67)
 - “ Önce gerindi. Sonra ayağa kalktı.
‘ Hadi eyvallah. Hoşça kalın bizim kız.’
‘ Güle güle Ömer Ağa. Hasibe ablaya selam söyle.’
‘ Olur olur. İyi akşamlar.’” (Kİİ, 120)
 - “ Başını salladı usul usul.
‘ Hadi hoşça kal arkadaş sağol.’” (Kİİ, 152)
 - “ Dursun ile Hurşit usta çaylarını içmişlerdi. Birbirlerine kalkalım işaretini yaptılar.
‘ Bize izin başkanım, sağ olun.’
‘ Güle güle arkadaşlar. Kılınıza dokunamayacaklar. Korkmayın. Yeter ki birlik olun. Güçlü olun. Onların anlayacağı dil budur. Biz sizi sonuna kadar destekleyeceğiz.’
Kapıya çıkıp uğurladı. Sırtlarını sıvazladı.” (Kİİ, 166)
 - “‘ Güle güle Mahmut. Çok memnun oldum. Her zaman buyur. Biz de geliriz.’
‘ Eyvallah’ deyip yürüdü.” (K, 94)

- “ *Hoşça kalın.*’ dedi. *Anımsamak istemiyorum o günleri! Allah bir daha göstermesin.*” (K, 154)
- “ *Hadi güle güle. Selamet et. Allah iyilik versin.*” (K, 212)
- “‘ *Ne desen boş.*’ diyerek kalktı.
‘ *Güle güle Haceli.*’” (K, 300)
- “‘ *Hadi Allah kolaylık versin. İyi oldu görüştüğümüz. Harman zamanı gelebilirsen daha iyi olur. Hoşça kal bakalım.*’
‘ *Sağ ol boba. Güle güle git. Herkese selam söyle. Büyüklerin ellerini küçüklerin gözlerini...*’” (K, 305)
- “ *İyi öyleyse güle güle. Daha konuşuruz Sefer. Buradasın nasıl olsa.*” (O, 27)
- “‘ *Hadi eyvallah*’ deyip yürüdüm hemen.
‘ *Güle güle ha göreyim seni Sefer!*’” (O, 70)
- “‘ *Uğurlar olsun beylerim.*’ dedi Abdullah. *Sesi bir yumuşaktı. Biz yanından geçerken şapkasını çıkarıp acemi acemi selam verdi. Başı açık selamlamak bizim köylülerin her zaman ki âdeti değildi. Daha çok hoş a gitsin diye böyle yapıyordu şimdi.*” (O, 92)
- “‘ *Hadi eyvallah.*’ dedim Hasan’a.
‘ *Güle güle Sefer Efendi. Fırın güzel oldu ha!*’” (O, 125)
- “‘ *Allahaismarladık*’ dedim. ‘ *Birkaç gündür size yük oldum. Çok teşekkür ederim.*’” (O, 140)
- “ *Arabalar boşalınca Hacı ‘Eyvallah’ deyip gitti.*” (ST, 36)
- “ *Haydi, güle güle. Merak etmeyin kurtuldu.*” (ST, 79)
- “‘ *Peki*’ dedi Arif. ‘ *Babama söyleyelim de hemen alalım. Şimdilik eyvallah.*’
‘ *Güle güle ‘ dedi adam.*” (ST, 91)
- “‘ *Hadi Allahaismarladık*’ diyerek kalktı öğretmen. ‘ *Baban için tekrar geçmiş olsun. Allah kavuştursun.*’
‘ *Sağ ol öğretmenim*’ dedi Arif” (ST, 102)
- “‘ *Uğurlar ola!*’ dedi arkadan.
‘ *Eyvallah!*’ dedi adam.” (ST, 159)
- “ *Ertesi gün babamı uğurladık.*” (TB, 11)
- “‘ *Hadi Allahaismarladık Fadik Hala*’ dedik. ‘ *Güle güle yedir ineğe bunları.*’” (TB, 179)

- “ Hadi eyvallah arkadaş. Biz de işimize bakalım gayri. ’
‘ Sağolun. Güle güle... ’” (TDİ, 12)
- “ ‘ Hadi eyvallah... ’
‘ Güle güle. ’ Arkalarından baktı. Yüzü taş gibi sertti. ” (TDİ, 32)
- “ ‘ Peki Allahısmarladık. ’
‘ Güle güle. ’” (TDİ, 80)
- “ Sağol baci, bu da yeter. Hadi eyvallah.
‘ Güle güle. Allah işini rast getirsin. ’” (TDİ, 204)
- “ Haceli başını salladı.
‘ İnşallah. Hadi hoşça kal. ’
‘ Güle güle. ’” (TDİ, 240)
- “ Elbet girerim, durur muyum? Kimseye de söylemem korkma. Hadi eyvallah.”
(TDİ, 247)
- “ ‘ Allahısmarladık. ’
‘ Güle güle... ’” (TDİ, 262)
- “ İbrahim Bey omuzunu sıvazladı.
‘ Hadi güle güle Arslan Mahmut. ’” (TDİ, 290)
- “ ‘ Peki hadi eyvallah usta. ’
‘ Güle güle yeğenlerim. Allah işinizi rast getire. ’” (TDİ, 297)
- “ ‘ Hadi hoşça kal. Allah bereket versin, çayı içtik. ’
‘ Güle güle iyi geceler. ’” (TDİ, 311)
- “ Güle güle kızım. Murat’ıma iyi bak. Hakkını helal et. İnşallah gittiğiniz gibi gelirsiniz. ” (TDİ, 374)
- “ ‘ Allahısmarladık kumandan bey. ’
İbrahim Bey elini uzattı.
‘ Güle güle efendim. Memnun oldum, tanıştık. ’” (TDİ, 387)
- “ ‘ Var. Yarın yeter. Gelirse gene aynı şeyleri söylersin. Hadi eyvallah. ’
‘ Güle güle. Allah yardım etsin. ’” (TDİ, 415)
- “ Kap kacağı toplayıp eşeklere yüklediler.
‘ Hadi eyvallah. Allah iyilik versin. ’ deyip yürüdüler. ’” (TY, 87)
- “ Dürdane ile Yaşar dışarıda kalmışlardı. Babalarını görmek için cama eğiliyorlar fakat göremiyorlardı. ‘ Güle güle ’ diyemediler. ” (TY,113)

- “ *Hadi Allahaismarladık.* ’
‘ Güle güle. Allah işinizi rast getirsin. Gece gündüz duacıyız. Ha görelim sizi. ’”
(VD, 18)
- “ ‘ İnşallah. Hadi hoşça kalın. ’
‘ Güle güle. Allah yardımcınız olsun. ’ ” (VD, 37)
- “ *Asker ağalardan para alma. Güle güle ağalar. Allah işinizi rast getirsin.* ”
(VD, 38)
- “ *Hadi güle güle, Allah sizi vatana bağışlasın. Allah yardımcınız olsun.* ” (VD, 42)
- “ ‘ Allahaismarladık Hacı efendi. ’
‘ Güle güle komutanım. Sağolun beyim. ’ Bazıları elini sıktı. ” (VD, 104)
- “ ‘ Güle güle beyim, sağolun. ’
Kahveci para almadı.
‘ Ayıp ettin yüzbaşım, siz vatana çalışıyorsunuz. İki çayın sözü mü olur? Güle güle gidin. Allah kolaylık versin. ’ Kahvedekiler hep ayağa kalkıp uğurladılar. ” (VD, 114)
- “ *Oğlunu tekrar öptü, sıktırdı. ‘Hadi oğlum, kal sağlıcakla. Ben yakında gene gelirim. Çocuğu kucağından bıraktı.*
‘ Allahaismarladık. ’ (...)
‘ Hoşça kalın. ’
‘ Güle güle oğlum Allah yolunuzu açık etsin. ’ ” (VD, 119)
- “ *Hadi işinden olma. Allahaismarladık. Kendine de çocuğa da iyi bak. Ben size mektup yazarım.* ” (VD, 121)
- “ *Gördüm ya görmez miyim? İstasyondan uğurladı bizi. Hacılar hocalar arkamızdan dua etti. Bütün Ankara halkı İstasyona toplanmıştı.* ” (VD, 153)
- “ *Hadi uğurlar kardaşlar. Allah işinizi rast getirsin.* ” (VD, 155)
- “ ‘ Bizi çağırıyorlar, hadi eyvallah. Hakkınızı helal edin. ’
‘ Güle güle. Sen de helal et. ’ Elini sallayıp koştu. Arkasından baktılar.(...)
‘ Uğurlar ola kardaşlar. Allah rast getire. ’ ” (VD, 177)
- “ *Yok canım, gitse haberimiz olur. Bir ‘Allahaismarladık’ der.* ” (VD, 231)
- “ ‘ Güle güle gidin kardaşlar’ dedi. Unutmayın bu bizim kurtuluş savaşımız. ”
(VD, 282)

- “‘ Allah nasip ederse üç beş güne kadar gelirim. Cevabını da getiririm. Hadi eyvallah.’
‘ Güle güle ağa, yolun açık olsun.’” (VD, 332)
- “ Birbirlerinden adres alıp verdiler. Sabahleyin erkenden ‘Allahaismarladık’ deyip yürüdüler.” (VD, 367)
- “ Çocuk muyum? Hadi Allahaismarladık. Benim işim bitti gayri.” (Y, 33)
- “ Hadi uğurlar olsun kardaşım. Allah işinizi rast getirsin. Allah...” (Y, 38)
- “ Al diyorum abla! Ben gidiyorum, hadi Allahaismarladık.” (Y, 50)
- “‘ Allah razı olsun’ dedi Halime. ‘Kal sağlıcakla.’” (Y, 120)
- “‘ Hadi güle güle kardaşım. Davar sana teslim. Sütüne gayrı... ’” (YD, 58)
- “‘ Güle güle git’ dedi arkasından.” (YD, 108)

2.1.3.10. Lakaplar

Doğan Kaya, lakabı şu şekilde tanımlamaktadır: “Bir aileye veya bir kişiye isminin dışında herhangi bir özelliğinden veya durumundan dolayı başkaları tarafından takılan isim. Lakap kişinin ardından onun ismi yerine kullanılır. Öyle ki çoğu zaman lakabın ismi silip onu yerine geçtiği dahi olur” (Kaya, 2014: 490).

Talip Apaydın romanlarında lakaplara sıkça rastlanmaktadır. Apaydın bazı lakapların neden verildiğini de yer yer açıklamaktadır. Anadolu köyünde kişiler bu lakaplarıyla tanınmaktadır. Emmioğlu romanında Battal’ın ifadesinden de lakapların önemi anlaşılmaktadır. “Bakarsın künyemizi okurlar. Yapılı köyünden Muharremoğlu Battal. Deli Battal... Deli Battal demeden bizi köyde kimse tanıyamaz.”

- “ Osman Yıldız (köylüler ona Modul Osman derler), Hatip Çoban (Üst dudağı yırtık olduğundan, adı Yirik Habip Kalmış. Az buçuk Kuran okur, Hafız Habip de derler) Seyit Ali Şener (delidolu bir adam. Kısa adı Deli Seyit ya da Seyit Efe) bir de İbiş’in Ali (16-17 yaşlarında bir çocuk. Okula gitmemiş. Soyadını bilmez. Askere gidinceye kadar da gerekmeyecek.)” (D, 1)
- “ Kendi evine doğru Kasıla kasıla yürüdü. Uzaktan çalımlı bir yürüyüşü vardı. Köylüler boşuna ‘Seyit Efe’ ya da ‘Deli Seyit’ dememişlerdi.” (D, 7)
- “ Askerken ne yapmış, nasıl çavuş olmuş, yarbay urbası giyip askeri korkutmuş. Köyliüde adını ‘Yarbay Dayı’ koymuştu.” (D, 13)
- “ Kim olacak canım, Darmalı Galip, bu bizim Gazi’nin bubası Yoz Ömer. Bir de

Berber Rüştü. ” (D, 14)

- “ ‘ Baban Horoz Ahmet olunca sen ne olursun? ’
‘ Ben de Horoz Mehmet olurum emmi. ’ ” (D, 69)
- “ *Gakçı Rüstem bıyık altından güldü.* ” (D, 108)
- “ *Şurdan git de bizim Kel Hamit’i çağır, hadi.* ” (D, 227)
- “ *İki mezarlı adamım ben. Hiç aklıma gelmezdi... Bu da varmış yazımızda. Lakabımız köyde ‘İki Mezarlı’ koymasınlar?... Koyarlar belki. İki Mezarlı Osman... Bir mezara sığamadık demek?* ” (D, 346)
- “ *Koca Osman ne zamandır bunalıp duruyor.* ” (E, 5)
- “ *Bakıyorum da ellerin oğullarına, çıra gibiler vallahi. İşte Çolak Ali’nin oğlu, Kör Mehmed’ inki... ’* ” (E, 11)
- “ *Bir söze hemen cevap vereyim demez. Kara Ali’nin öküzü gibi susar durur.* ” (E, 12)
- “ *Sabah sabah bacanın tütmeye başladığını gören köylüler hemen yürüdüler. Çolak Ali, Kambur Nuri, Hamza’nın Recep Ağa...* ” (E, 32)
- “ ‘ *Kır Ağa gelmiş.* ’ dedi Çolak Ali. ” (E, 38)
- “ ‘ *Yok yok.* ’ dedi Kambur Nuri ” (E, 39)
- “ *İleride masanın altında Uzun Ahmet alaylı alaylı dinliyordu.* ” (E, 47)
- “ *Kır Ağa, dedi köşeden birisi. Donubozuk Sami derlerdi sapsarı bir adamdı.* ” (E, 49)
- “ *Aha Ali de gelir. Yalaman’ın Ali.* ” (E, 52)
- “ ‘ *Hacı emmi yolladı. ’ dedi. ‘ Gök İmam’a sini gidecekmiş, verin de götürüyüm.* ’ ” (E, 57)
- “ *Dönüp baktı, Çaput Ömer derlerdi.* ” (E, 63)
- “ *Şimdi oraya gitse Haylaz Recep diklenirdi muhakkak.* ” (E, 74)
- “ *Hemen dönüp baktı, Yetim Ali önüne eşeği katmış oduna gidiyordu.* ” (E, 106)
- “ ‘ *Adın ne?* ’
‘ Ali, Karaşarlı Ali derler. ’ ” (E, 131)
- “ ‘ *Babanın dediği kadar var, üstüne düşmesek hiç çalışmayacaksın sen be! El adama ne der sonra? <Tembel Hasan> koyarlar adını, anladın mı?* ’ ” (E, 142)
- “ *Aşağıda Kara Fadik derler bir kadın saçını başını yoluyordu.* ” (K, 8)

- “ *Molla Mahmut da içlerindeydi. Sonradan duymuştu bunu.* ” (K, 9)
- “ *Hem yalnız onlar da değil. Zühtü, Aşır, Kül Hamit...* ” (K, 25)
- “ *Kalk seninle Yemenici Recep ustaya gidelim.* ” (K, 73)
- “ *Kadir ağa, Hüseyin emmi, Kır Sadık falan ayağa kalktılar.* ” (K, 85)
- “ *Onarım işi bitince kendisi de üst kata oturdu. İzmir’den karısını çocuklarını getirdi. Kâhya efe kaldı adı.* ” (K, 91)
- “ *Bizim köyde Sarı imam derdik bir imam vardı.* ” (K, 185)
- “ *Arap çavuş derlermiş buna. Çok ünlüymüş.* ” (K, 225)
- “ *Gençlerden Hüsnü’yle Gedik dış Ahmet geldiler.* ” (K, 262)
- “ *Gerilerden Çopur Hamdi’nin sesi duyuldu.* ” (K, 276)
- “ *Tanıdı Ömer’di bu. Kara Ömer.* ” (Kİİ, 5)
- “ *Karanlıkta evlere tek tek baktı. Emmisi Resul’den Uzun Hacıdan...* ” (Kİİ, 12)
- “ *Hacı Kasım güler yüzle karşıladı İdris’i.* ” (Kİİ, 42)
- “ *Bir gün Elmadağlı Nuri geldi.* ” (Kİİ, 60)
- “ *Kezban huuu... Bak kim geldi kız? Yaranların Hatça geldi.* ” (Kİİ, 122)
- “ *Burayı Yanığın Ali dikti. Kendileri de daha oradalar işte.* ” (O, 12)
- “ ‘ *Hamdi’nin.* ’ dedi. ‘ *Yakup’un Hamdi’yi bilersin ya?* ’
‘ *Evet.* ’
‘ *İşte onların. Bu taraftaki de Hamza’nın Abdullah’ın. Arkasındaki Berber’in. Şu öbür baştaki de Koca Davut’un.* ’ ” (O, 19)
- “ *Bizim köylü Adalı’nın Mustafa’yı götüreceklerdi ama deyyusun biri o.* ” (O, 130)
- “ *Hele o Sansar Hilmi beyimiz iki yanına bakındı durdu.* ” (O, 160)
- “ *Bir zamanlar muhtarlık yaptığı için tanımlayıcı adı ‘Muhtar İzzet’ kalmıştı* ” (ST, 2)
- “ *Akça yüzünün ortasında kapkara gözleri vardı. Bunun için ‘Sürmeli Emine’ derlerdi* ” (ST, 11)
- “ *Babası birkaç yıl önce ölmüştü. ‘Karayetim’ kalmıştı adı.* ” (ST, 26)
- “ *Kör Mehmet kadar olamadık mı?* ” (ST, 30)
- “ *Adının köyde ‘Tembel Arif’e çıkmasından korkuyordu.* ” (ST, 34)
- “ ‘ *Ne o muhtarın oğlu?* ’ dedi arkasında bir ses. *Dönüp baktı Eskici*

Reşat'tı.” (ST, 39)

- “ *İdris, Özeler’ in en iyi oynayan delikanlısıydı. Köyde ona ‘Çingene İdris’ derlerdi.*” (ST, 114)
- “ *Desene Arif’in kendisi de bir traktör. Hem de ‘Sarı Traktör’*” (ST, 189)
- “ *Bir Rıfat vardı. Küçük Rıfat derdik. Sincap dişli ufak tefek bir çocuktı.(...) O gündün sonra çocuğun adını Kanuncu Rıfat koyduk. Kanuncu Rıfat ileri, Kanuncu Rıfat Geri.(...) Bir de bizim sınıfta Ayşa vardı. Zayıf sarsak bir kızdı. Mıdık Ayşa derlerdi* ” (TB, 62)
- “ *Kör Dede çok kere üstüne bir kilim örtülü, yerde uyur olurdu.*” (TB, 129)
- “ *Bizim sınıftaki Emin, tombak Ahmet ölmüştü.*” (TB, 130)
- “ *O adama çok acıdım.’ dedim. ‘Kime? Kınnap Halil’e mi?’*” (TB, 170)
- “ *Ufak Mehmet’i iyi tanırdım. Adı aramızda Gemediş kalmıştı. Önden iki dişi yoktu.*” (TB, 170)
- “ *Parpar Ahmet’in harmanına vardılar.*” (TDİ, 21)
- “ *En yakın harmanda Engizin Aşır derler, ufak tefek bir adam dikilmiş bakıyordu.*” (TDİ, 23)
- “ *Sağır Hasan öküzlere bakıyordu.*” (TDİ, 26)
- “ *Sıra Yan Bilal’ e gelmişti.*” (TDİ, 27)
- “ *Eğriboyun Ahmet gibi sakat mı kalacağız?*” (TDİ, 34)
- “ *‘ Düştüğü yeri de yakamaz.’ dedi Kır Ali.*” (TDİ, 42)
- “ *Ha şu Deli Hamdi’nin oğlu.*” (TDİ, 46)
- “ *Ak Osman geride sedirin ucuna ilişmiş, yere bakıyor, kara kara düşünüyordu.*” (TDİ, 82)
- “ *Bir zaman Yamuk Hamdi’nin oğlu düştü peşime.*” (TDİ, 87)
- “ *‘ Etsin de kurtulalım’ dedi Pırpırın Ömer.*” (TDİ, 125)
- “ *Kara Zühtü terli yüzüyle güldü.*” (TDİ, 131)
- “ *Cırcırın Ömer gözlerini kısarak baktı.*” (TDİ,134)
- “ *Asker kaçığı Kökez’ li Ali’yle Tacım’lı Kül Hamit, gündüzleri dağlarda derelerde gizlenerek, geceleri yol teperek otuz gün süren bir yolculuktan sonra memlekete gelebilmişlerdi.*” (TDİ, 193)
- “ *Sarı Reşit inek satıyor, şimdi gelir, dedi zaptiye.*” (TDİ, 269)

- “ *Ufak Halil’in anasıyım.* ” (TDİ, 276)
- “ *Düşününce birini Kocakaşın İbrahim beye benzetiyorum.* ” (TDİ, 316)
- “ *Her işini çabuk yapar. Köylüler bakarlar da ‘ Ulen buna kim Ağ Osman demiş, bunun adı Ev Osman’ derler. Öyle ever işte. Yavaş yavaş yemek yiyemez. Ağır ağır yürüyemez. İçi daralır*” (TY,1)
- “ *Yanında birkaç kişi vardı. Koca Yakup, İzzet Ağa, Kel Ali...* ” (TY, 29)
- “ *On senedir bizi söyler, hala bitiremedi. Koyun Hasan’ın kızından karı mı olur?*” (TY, 35)
- “ *Bıldır Ardalı Hacı da aynı böyleydi, dedi.* ” (TY, 39)
- “ *Himm, Taşan’ın Ali. O da geliyor baksana. Sırtındaki ne ola?*” (TY, 49)
- “ *Koca Yakup, Satılmış, İri’ in Ali, Yusuf... Kalleş hepsi de.* ” (TY, 65)
- “ *Osman’la Mesudiyeli Şükrü gösterilen kapıdan içeri daldılar.* ” (TY, 84)
- “ *En kötüsü de buydu herhalde. Yaşar’a öyle geliyordu. Köyde kendisine ‘ Deli Osman’ın oğlu’ diyeceklerdi gayri.* ” (TY, 97)
- “ *İri kafalı, iri yüzlü bir adamdı. Saçları dökülmüştü tepesinde. Köylüler adını Koca Kafa koymuşlardı. ‘Koca Kafa iğne yaptı, Koca Kafa ilaç verdi.’* ” (TY,102)
- “ *Çolak Recep ağayı uyku tutmadı.* ” (VD, 14)
- “ *Banazlı Mustafa’ nın dediği gibi askerin yemeğini pişirirdim, bulaşığını yıkardı.* ” (VD, 45)
- “ *Yozgatlı Yunus sırt üstü uzanmıştı.* ” (VD, 73)
- “ *Konyalı Memet yanına gelmeyeyim ha.* ” (VD, 74)
- “ *Kökezli Hacı Nuri’nin evinde günlerce davet hazırlığı yapıldı.* ” (VD, 90)
- “ *Malatyalı Binali ağır yaralıydı.* ” (VD, 298)
- “ *Çolak Ağa derler, buralara kaçak tütün getirir.* ” (VD, 326)
- “ *Sizin oralı Tuzcu Sadık ağayı tanır mısın?* ” (VD, 331)
- “ *Koca Ökkeş saçını sıfır numaraya kestirmiş, başını kaşıyarak geliyordu.* ” (VD, 339)
- “ *Remzi, Kara Mahmut’ un tarlasına dönüp gevere baktı.* ” (Y,3)
- “ *Remzi Şeyh Ahmet’in tarlasına baktı.* ” (Y, 4)
- “ *‘ Ne o Remzi?’ diye bağırdı bitişik tarladan Kör Mehmet.* ” (Y, 9)
- “ *Katil Haydar tutukluluğunu İmralı’ da çekiyordu.* ” (Y, 11)

- “ ‘Dün Eskibük’ te Kamburların Eminelere gittiydik’ dedi.” (Y, 22)
- “ Mehmet Söğütlü’den Cücenin Mehmet derler.” (Y, 33)
- “ Kel Mıstık bile karşı geldi bunlara.” (Y, 85)
- “ Çilli Dudu’dan öğren de onu da kullan.” (Y, 93)
- “ Bizde bir Ali vardı. ‘Kıllı Ali’ derdik.” (Y, 111)
- “ Kapı gibi adamlar her biri. Şükrü çoban, Uzun Ahmet. Hepsinin rezili de Rıza. Şaşı Rıza.” (YD, 1)
- “ Çoban Musa’nın içi karıştı.” (YD, 1)
- “ Köşker’in Mehmet’e çırak duracağına Emin Bey’in Kapısına it olsan daha iyiydi.” (YD, 14)
- “ Bu kadar üstüne varılmaz insanın. Her gördüğünü Kötü Omar sanma.” (YD, 18)
- “ Yatakçı Ali darandı, arkadaki güğümü uzattı.” (YD, 19)
- “ Basırlı bir Hulki pehlivan vardı. Kolundan tutacak adam yoktu buralarda. İriyarı, şu ağacın kökü gibi sağlam bir herifti.” (YD, 19)

2.1.3.11. Küfürler, Argo Sözcükler

Musa Çiftçi Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız adlı makalesinde argo tanımları şu şekilde vermektedir “Ülkemizde "argo" ve "küfür" kavramları çoğu zaman birbirine karıştırılmış, neredeyse eş değer tutulmuştur. Argo kavramı gereği gibi tanınmadığından, özellikle "kültür argosu" ile "genel argo" kavramları, bu gibi anlayışlar yaygınlık kazanmıştır.(...) Eskiden önce esnafın, sonra da dilenci, serseri, külhanbeyi, hırsız, kaçakçı ve genel olarak şerir takımının kendi yaşayış tarzı isteğine uyarak, etrafındakilerin anlayamayacağı şekilde ve kendi aralarında konuştuğu aşağılık bir özel ve gizli dil.” (İnönü Ansiklopedisi) Kamus-ı Türki, argo kelimesine yer vermemiştir.(...)”. Kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandığı özel dil veya söz dağarcığı?” Ferit Devellioğlu’ nun tanımı da yumuşak ifadelidir: “... sosyal bir toplumun malı olan argo, özel diller (langues speciales) zümresindendir.” (Çiftçi, 2006: 298)

Çiftçi argo ve küfürün farklı olduğunu dile getirmiştir. Ancak bu çalışmada argo ve küfür örneklerinin aynı başlık altında verilmesi uygun görülmüştür. Talip

Apaydın romanlarında, sinirlenen kişilerin kötü sözlerle duygularını dile getirdikleri görülmektedir.

- “ ‘Hey dinini ...’ diye sövdü arkasından.
‘ Bırak gitsin be’ dedi Yirik Habip. ‘Ne istersin katırdan? Hem dinine sövülmez arkadaş, çarpılırsın.’ ” (D,1)
- “ ‘Dürzü !’ diye söylendi içinden. ‘Dökülekalsın senin gibi hısım! Yüzüne bakıyoruz da hısım diyoruz. Eşşek herif!’ ” (D,11)
- “ ‘Kalk kız, domuzun dölü! Kur sofrayı!’ ” (D, 20)
- “ ‘Cinsi bozuk !’ diye bağırdı. ” (D, 20)
- “ ‘Yani aşna fişnesi. Gâvur kullanıyor senin anlayacağın.’ ” (D, 38)
- “ ‘Bilmem. Öyle besbelli. Dinsiz deyyuslar!’ ” (D, 38)
- “ ‘Hastir dürzü!’ dedi içinden. ‘Benimle dalga geçiyor sözüm ona. Ula sen evdeki sürtük ananı düşün. Hamur yuğururken hamurun üstüne düşüp uyuyan ananı. Kocamışın dölü it.’ ” (D, 70)
- “ ‘Ben bir kahve açacağım anasını satayım...’ ” (D, 89)
- “ ‘Kavuştu he. Lakin acıdım eksik eteğe.’ ” (D, 90)
- “ ‘Haspa! Komam ben bunu sende!’ ” (D, 102)
- “ ‘Gece gidiyorlar baksana, hınzır oğlu hınzırlar!’ ” (D,111)
- “ ‘He... Götürmüş de saatçi raşime satmış enayi.’ ” (D, 127)
- “ ‘Muhtar ne arasın burada? Onun kışında pireler uçuşuyor şimdi.’ ” (D, 128)
- “ ‘Ula siz ne edersiniz burada dürzüler! Kimden izin aldınız ula? Ya ölürse bu herif şimdi, ne bok yiyeceksiniz, haa?’ ” (D, 132)
- “ ‘Biraz kaburgasını kırmak gerek onbaşım. Bana kalırsa sen bunu karakola götür, azıcık bir ısla.’ ” (D, 154)
- “ ‘O mağara zehirli biliyon mu? Az daha nalları dikeyorlardı.’ ” (D, 216)
- “ ‘Gavurun dölü! Uğursuz ! Şeytan suratlı! Kendine bir şey olmuyor nasılsa!’ ” (D, 224)
- “ ‘Yalan söylüyor bu orospu.’ ” (D, 266)
- “ ‘Vay deyyuslar vay! Vay ırzı kırıklar vay! Adam sandık da iyilik ettik.’ ” (D, 334)
- “ ‘İt oğlu it... diye söylendi.’ ” (E, 5)

- “ *Kimin acaba? Vay ırzı kırıklar vay! Gene kime hizmet ederler bilmem ki? Vay deyyuslar vay. Bu kış günü... Allah’ın akılsızları!*” (E, 6)
- “ *Vay eşşek oğlu eşşek vay... Vay dürzünün oğlu vay! Ula sen şimdiedek bir yük odunun peşinde miydin?*” (E, 8)
- “ *Bulamadin başka gidecek yer... Deyyusun oğlu seni!*” (E, 9)
- “ *Vay delibozuk vay, şundaki keyfe bakın.*” (E, 17)
- “ *‘Hadi be oradan zibidi!’ diye bağırır.*” (E, 17)
- “ *‘Susun ulan yezitler!’ diye çıkıştı.*” (E, 21)
- “ *Defol! Ayı oğlu ayı! Vay babasının kemiğine...*” (E, 28)
- “ *Çık dışarı diyorum! Namussuz! Seni it oğlu it seni! Bir de konuşuyor karşımda!*” (E, 28)
- “ *‘Ne gülersiniz kız?’ dedi. ‘Şamarı çarparım ha! Yeminiz mi fazla geldi?’*” (E, 33)
- “ *Kancıklar gülüşüp duruyorlar.*” (E, 35)
- “ *Uzun Ahmed’ in böyle boyuna tekerinin önüne taş koymasına kızmıştı. ‘Pezevenk’ dedi içinden.*
“ *Ne meraklıymışsın emir etmeye sürtük.*” (E, 53)
- “ *Ula moruk, ne işimiz olacak?*” (E, 60)
- “ *Karşında bekçi Veli mi var senin be dümbük?*” (E, 63)
- “ *Kafana dedirme şimdi be zibidi.*” (E, 77)
- “ *‘Vay anasını avradını...’ diye başladı.*” (E, 83)
- “ *Hemen ‘Gitsin’ denir mi yüzüne karşı a kaltak?*” (E, 89)
- “ *Nerede o babasının kemiğine ettiğimin iti?*” (E, 103)
- “ *Ulan dalgacı, heey! Yanına gelirse senin kemiğini kırarım, dürzünün oğlu!*” (E, 172)
- “ *Orospu dölü! Sen ne dediydin bana biraz önce?*” (E, 190)
- “ *‘Gözüne dedirme be! ırzı kırık. Başımı belaya sokacaksın benim. Keranecinin oğlu!’*” (E, 206)
- “ *‘Başıma bela mı geldin buraya? Çalışmıyorsan siktir ol git!’*” (E, 249)
- “ *Hoşa gitmeyi de bilirsin koca deyyus. Gâvur dinli, orospu karlı...*” (E, 258)
- “ *‘Hay haspa hay!’ diye söylendi.*” (FŞ, 42)

- “ Kabuklu dürzüler ettiklerini buldular ya...” (K, 7)
- “ Yaşatmayacağım seni bu köyde. Irzı kırık hoca!” (K, 10)
- “ Kahpe Yonan giderayak etti edeceğini.” (K, 14)
- “ ‘ Bir kağıt ağaç göndereyim de evlerini yapsınlar.’ dedi. ‘Ben de kışına soksun ağaçlarını dedim, duydun mu?’ ” (K, 35)
- “ Keşke üstlerine varıp tanısaydım düzüyü. İtin kışına sokup çıkarsaydım şuralarda. Yazık ettim tüh!” (K, 36)
- “ Bak şillığa, dedi mi bunları?” (K, 49)
- “ Merdivenleri çıkarken söyleniyordu kendi kendine. ‘Vay deyyuslar vay! Şunların yediği halta bak.’ ” (K, 167)
- “ Yarın paramızı da vermez bu pezevenk.” (K, 180)
- “ Ulen görseydim, çıkardım o sıradan ‘ sen ne ağlıyorsun godoş. Yonan subaylarını evine çağıran sen değil misin?’ diye bağıırdım. İki dinli mi ulen bu adamlar?” (K, 199)
- “ Benden niye yüz bulacak, ne yaptım ben ona? Kaltağa bak. Vay eşek sıpası vay!” (K, 205)
- “ Nerde kaldı gene düzünün oğlu?” (Kİİ, 7)
- “ Anasının dinine! Bu Selahattin usta düzüünün bana bir kastı var emme nedir anlayamadım?” (Kİİ, 108)
- “ Höst lan, dedim. Çekil karşımdan manyak!” (Kİİ, 129)
- “ Ulen kaltak, söyletme adamı şimdi...” (Kİİ, 141)
- “ Daha da yanına bırakmayacağım orospu çocuğunun. Kimin itiymiş göstereceğim.” (Kİİ, 158)
- “ Dinine imanına sövüyordu kendi kendine. ‘Alçaklar, it soylular, orospu analılar...’ ” (Kİİ, 160)
- “ Ortalık birbirine girdi. Ana avrat sövmeler, karşılıklı yumruk sıkımlar...” (Kİİ, 161)
- “ Düzü oğlu dürzüler sizi! Allahsızlar! Polis olmasaydı görürdünüz. Gene de alacağınız olsun. Alçaklar!..” (Kİİ, 168)
- “ Yüzü gözü şişmişti dayaktan. Ana avrat sövüyordu hala.” (Kİİ, 169)
- “ Ama bakma deyyusun birisi. Ortakçalarına hiç dirlik vermezmiş.” (O, 15)

- “ *Bakma sen. İyi kadın o. Ama ne halt etsin, başı bağlı bir eksik etek.* ” (O, 19)
- “ *Aynı yerden. Nasıl yaptıysa dü rzü oğlu dü rzü!..* ” (O, 41)
- “ “ *Bitti be Sefer* ’ dedi Macit. *‘Tamam işte, defterini dü rdüm.* ’ ” (O, 61)
- “ *Bir de saklarsın kahpecik! Davut Emmi de mi yalan söylüyor şimdi?* ” (O, 88)
- “ “ *‘ Ah seni eşşek oğlum ah!’ dedi. ‘Ne bu senin yüzünden çektiğimiz? Bir yanın mı eksilirdi gitsen de bu deyyusu kızdırmasan böyle?’* ” (O, 148)
- “ “ *Dört beş gündür de misafir ettik. Yılan beslemişiz. Eşşek oğlu eşşek...* ” (O, 160)
- “ *Atlara bakıyordu. Daha ilk seferinde yorulmuşa benziyordu meretler.* ” (ST, 2)
- “ “ *Ulan Ali. İşin iş...* ’ diye söylendi. ” (ST, 2)
- “ “ *Eşşek oğlu eşşek!..* ’ diye çıkıştı arkasından. ” (ST, 5)
- “ *Deyyusun oğlu isterse çalışmasın.* ” (ST, 5)
- “ *Bizi yalvartıyor. Vay kahpe dünya vay* ” (ST, 6)
- “ *Darılıyordu itin eniği.* ” (ST,12)
- “ *Buradayım ya! Yüzüme bile bakmaz oldun kahpecik. İş bitirdin tabi* ” (ST,24)
- “ “ *Ah anasını sattığım* ’ dedi Halil. ” (ST,26)
- “ “ *Vay ağzına* ’ diye şapkasını yere vurdu. ” (ST, 30)
- “ *Sineklenen hayvanlara bakıp ‘Hööööst! Deyyusun malı!’ diye bağırdı.* ” (ST, 33)
- “ “ *Vay gâvur malı vay!* ’ diye bağıırıyordu kimisi. ” (ST, 42)
- “ *Ben de o hayvanları sulamayacağım. Susuzluktan gebersinler...* ” (ST, 48)
- “ “ *Ah ağzına tükürdüğüm* ’ dedi Halil ” (ST, 63)
- “ *Sonra , ‘Özeler’ in delikanlıları hep nanemollaymış’ derler* ” (ST, 88)
- “ “ *Sen de git ananın evinde uyu köpoğlusı* ’ dedi ” (ST, 95)
- “ “ *Ağzına tükürdüğüm* ’ dedi. ” (ST, 106)
- “ *Ula Ayyaşların başı !* ” (ST, 117)
- “ “ *Ananinki* ’ diye bağırdı Arif. ” (ST, 140)
- “ “ *İşsiz pezevenkler* ’ dedi. ” (ST, 142)
- “ *Höööst! Gâvurun malı!* ” (TB, 19)
- “ “ *Kemiğinizi kırarım ha* ’ dedi. *‘Kopiller!’* ” (TB, 60)
- “ *Vay yezitler var, Korkuttunuz adamı be!* ” (TB, 86)

- “‘ Vay hınzır vay’ dedi.” (TB, 89)
- “‘ Vay dü rzü vay!... ’ diye söylendi.” (TDİ, 5)
- “‘ Yezit’ dedi. ‘ Gözü hep karılarda.’ ” (TDİ, 18)
- “ Gel ulen buraya, köpoğ lusu!” (TDİ, 21)
- “ Dürzüler. Utanmaz deyyuslar...” (TDİ, 53)
- “ Kimler olacak? Saman kafahılar takımı.” (TDİ, 66)
- “ Çatlayacağ ım dinine yandığ ım.” (TDİ, 72)
- “ Kıpti deyyus! Fakırmış, bana ne senin fakırlığ ından?” (TDİ, 84)
- “ İçinden sövdü ‘Hastir it.’ ” (TDİ, 115)
- “ Bir şeylere kızıyor, kızdığ ından hırsını alırcasına hızla sallıyordu süpürgeyi. ‘ Deyyuslar... Irzı kırıklar... Allahsızlar... ’ İçindeki kinden başka hiçbir şeyi duymuyor, yaşlı kadın gücüyle habire çalışıyordu. ‘ Alçaklar... Zorbalar... Teneşire gelesiceler!’ ” (TDİ, 116)
- “ ‘ Sus kaltak!’ diye bağır dı Zaptiye başı.” (TDİ, 132)
- “ Ağzının içinde sövdü kendi kendine. ‘ Dürzünün karısı. Macallı Kahbe! Sana ne?” (TDİ, 176)
- “ İt oğ lu it, dü rzü oğ lu dü rzü! Yediğ i çanağ a pisleyen alçak!” (TDİ, 298)
- “ Koca kaltak seni.” (TDİ, 324)
- “ Ne yakarsınız bir Müslüman evini! Manafıklar, karadinliler!...” (TDİ, 346)
- “ Koca deyyuus! Sakalı bokluu!...” (TDİ, 401)
- “ Bizi aldatmış, it oğ lu it.” (TDİ, 428)
- “ Çabuk! Öğ len oldu dü rzü karı!” (TY, 1)
- “ ‘ Eşşek sıpası!’ diye söylendi. ‘ Dürzü... adam olacağ ı yok bunların!’ ” (TY, 3)
- “ ‘ İt oğ lu it.’ dedi.” (TY,7)
- “ Yüklenin şimdi. Dürzü oğ lu dü rzüler...” (TY, 10)
- “ O da dizensin. Yardım etsin biraz. Bitmez bu dinine yandığ ım!” (TY, 16)
- “ Mahvoldu, tütün mahvoldu... Vay dü rzüler vay! Ulen bu köyün adamı... Bu köyün adamı gibi namussuz adam yok. Bakıp kaldılar. Gitti tütünü m, mahvoldu. Ulen ırzı kırıklar, alacağ ınız olsun. Ulen ben sizin...” (TY, 25)
- “ Cinsi bozuk... İş i gücü dedikodu.” (TY, 35)

- “ *Bulamadık ya. Bu köyün adamı gibi namussuz adam yok. Fırsat çıktı diye analarının nikâhını istiyorlar.* ” (TY,45)
- “ *Vay alçak vay...* ” (TY, 115)
- “ *Bir iyi olup gelseydi şu herif. Ocağımı söndürdü dürzünün icadı.* ” (TY, 118)
- “ *Dürzüler, gelip turdular toprağımıza.* ” (VD, 5)
- “ *Yürü ulen deyyusun malı!* ” (VD, 6)
- “ *Vay kahbe felek vay ne ettin bize.* ” (VD, 7)
- “ *Hepinizin anasını eşşek kovalasın.* ” (VD, 10)
- “ *Elde sütü bozuk çok.* ” (VD, 16)
- “ *Bu dürzü de öldürür adamı diye söylendi.* ” (VD, 20)
- “ *Ama saman kafalı birtakım adamlar ortalığı karıştırıp çıkar sağlamak istiyorlar.* ” (VD, 80)
- “ *Hincımı alacağım o orospu oğlundan.* ” (VD, 88)
- “ *Gâvur oğlu gavurlar! İt döller. Nerden getirdi Hacı ağa bunları?* ” (VD, 101)
- “ *‘ Hınzır oğlu hınzırlar!’ diye söyledi. ‘Dini bozuk itler.’* ” (VD, 102)
- “ *Söylene söylene köyün yolunu tuttu. Sövüp sayıyor, ağzına geleni söylüyordu.* ” (VD, 145)
- “ *Gâvur oğlu gâvurlar. Şeytanın döller. Orospu analılar!* ” (VD, 146)
- “ *Seni dürzü domuz seni!* ” (VD, 159)
- “ *Ulen kahbe analılar! diye sövdü Haceli.* ” (VD, 179)
- “ *Kıç sallamasınlar, iş yapsınlar.* ” (VD, 188)
- “ *Düşmanın anasını belledi.* ” (VD, 210)
- “ *Akıllarına tüküreyim ben bunların.* ” (VD, 214)
- “ *‘ Ulen keraneci dürzü’ dedim. ‘Senin neren Müslüman?’* ” (VD, 228)
- “ *Ulen gâvur oğlu gâvurlar! Ulen analarını bellediklerim.* ” (VD, 246)
- “ *Kendi kendine dişlerini gıcirtıyor, ana avrat sövüyordu.* ” (VD, 255)
- “ *Seni orospu dölü!* ” (VD, 305)
- “ *Orospu döller. Sizi ...* ” (VD, 356)
- “ *Gelmeyen dürzüye dayarsın cezayı, o zaman akli başına gelir.* ” (Y, 6)
- “ *Mahsustan böyle yapar kaltak* ” (Y, 8)
- “ *‘ Kahpecik’ dedi Remzi.* ” (Y, 9)

- “ Kendi tarlası sulansın da aşağıdaki ne bok yerse yesin.” (Y, 10)
- “ Söylenerek yürüdü ‘ Deyyus oğlu deyyuslar! İtler... ’” (Y, 16)
- “ Tavuk boku gibi yapışır adama” (Y, 17)
- “ Orospu gitti, işi olduğu gibi kocasına anlattı herhalde.” (Y, 23)
- “ ‘ Kahpeler’ dedi Remzi kendi kendine.” (Y, 24)
- “ Bütün hırslarını bir eksik etekten çıkarmıştı zalimler.” (Y, 37)
- “ Gördükçe sövdüler saydılar.” (Y, 46)
- “ Namussuzlarla, puştlarla uğraşa uğraşa onlar da öyle olmuşlar.” (Y, 55)
- “ ‘ Yıkılın gözümün önünden itoğulları’ demiş.” (Y, 56)
- “ Al da doy kıpti.” (Y, 64)
- “ ‘ Vay dinini, imanını... ’ dedi.” (Y, 81)
- “ Vermez o Yahudi kılıklı herif ama bir gidip bakayım.” (Y, 96)
- “ ‘ Seni yorazın kızı, seni !’ diye çocuğun arkasından seyirtti.” (Y,115)
- “ ‘ Vay deyyuslar vay!’ dedi. ‘Vay sütü bozuklar vay! Dilber çeltiğimi kurutacaklar gene’ ” (Y, 130)
- “ Bugünkü bu kadar, seni orospu seni...” (Y, 160)
- “ ‘ Ulan kime çalım atıyorsun uyuz?’ diye söylendi. ‘Defterini dürerim senin bak. Meymenetsiz!’ ” (Y, 169)
- “ Senin avradını... diye küfretti.” (Y, 172)
- “ Zengin ki ne zengin bu Emin Bey. Zenginin gözü dü rzü.” (YD, 2)
- “ Ağa da ağa olsa hani! Kaburgası kalın birisi.” (YD, 3)
- “ Şimdi ne olacak, söyleyin bakalım? Bir ucunuz vardı ananızın dinine, öbür ucunuz daha burada. Çıracak olacak deyyus da gelmedi daha.” (YD, 6)
- “ Deyyusun malları! Yezitler! Bu sıcakta ne koşuşturursunuz adamı be?” (YD, 8)
- “ Vay hınzırlar vay... Vay ırzı kırıklar. Bilirsiniz işini dü rzünün çobanları!” (YD, 9)
- “ ‘ Eşşek oğlu eşşek!’ dedi. ‘Kıpti... Namussuz oğlu namussuz... Böyle çingenelik görmedim ben. Gittikçe kısmıklaşıyor be!’ ” (YD, 13)
- “ Oşt! Dü rzünün itleri, gidin oradan!” (YD, 28)
- “ ‘ Böyle diyeceğini bilseydik dö verdik.’ dedi. ‘Anasını bile bellerdik.’ ” (YD, 42)

- “ *Vallahi leşini sererim, leşini! Derim ‘Git ananın örekesinde ara keçini. Burada yok.’*” (YD, 63)
- “ *Şimdi teker teker çıkmalıydılar karşısına. Boylarını ölçmeliydi hep. Ne çare...’Vay dürzüler vay! Sütü bozuklar, çengiler. Yazıklar olsun sizin gibi adama!’*” (YD, 72)
- “ *Kendisi de burada yok. Sütü bozuklar...*” (YD, 81)
- ““ *Vay deyyus oğlu deyyuslar vay!’ dedi. ‘ Vay dinsiz imansızlar vay! Demek bu da vardı ha?’*” (YD, 87)
- “ *Ensesini kaşdı. Kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Söviyordu herhalde. Ne dediği belli değildi.*” (YD, 95)
- “ *Anladık. Çırağı bekliyoruz, gideceğiz işte. Gelmez eşşek oğlu eşek! Yüz kere tembih ettik, gene gelmez!’*” (YD, 112)
- ““ *İt oğlu it!’ dedi görünce. ‘Bu yürekle mi hırsızlık yapacaksın sen? Tüh kalıbına çingene suratlı pis!..’*” (YD, 137)
- “ *Vay deyyus oğlu deyyuslar! Vay çengi başları. Ula böyle midir sizde adet? Orospu döller!...*” (YD, 158)

3. TALİP APAYDININ ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

3.1. Geçiş Dönemleri

Türk kültüründe doğumdan ölüme kadar belirli geçiş dönemleri bulunmaktadır. Bunlar, halkbiliminde akademik düzeyde yapılan çalışmalarda genellikle, doğum, evlenme ve ölüm biçiminde tasnif edilir. Bu çalışmada, Sedat Veyis Örnek'ten aktarılan halkbilimi kadrolarının, geçiş dönemleri başlığına ek olarak 'askerlik' de bir geçiş dönemi olarak ele alınmıştır. Bu geçiş dönemlerine ait her toplumun kültürel dokusuna uygun âdet, gelenek ve inanışları vardır. Geçiş dönemlerini halk unsuru haline getiren de, asıl bu âdet ve geleneklerdir. Bu uygulamalar benzer olmakla birlikte toplumdan topluma farklılık da gösterebilmektedir.

Yazar romanlarında aynı çevreden bahsettiği için geçiş dönemlerine ait uygulamalar benzerlikler göstermektedir. Talip Apaydın'ın romanlarında doğum, evlenme, askerlik ve ölüm geçiş dönemleri görülmektedir. Apaydın askerlik dışındaki geçiş dönemlerine ait gelenekleri daha detaylı vermektedir.

3.1.1. Doğum

Türk kültüründe soyun devamı anlamına gelen doğum önemli bir geçiş dönemidir. Doğum mutlu bir başlangıcın simgesi sayılmaktadır. Bu mutluluk anne, baba ve toplum için ayrı anlamlar taşımaktadır. Bu sevindirici hadisede çeşitli gelenekler uygulanmaktadır. Müjde verene hediye verilmesi, loğusa kadına dikkat edilmesi, yeni doğan bebeğe isim verilmesi, göbek bağı ile ilgili çeşitli uygulamalar, diş hedişi, vd. uygulamalar, işbu gelenekler çerçevesindedir.

Talip Apaydın romanlarında yer verilen doğum gelenekleri *Doğum Öncesi*, *Doğum Sonrası* ve *Ad Verme* başlıkları altında incelenmiştir.

3.1.1.1. Doğum Öncesi

Alanla ilgili yapılan çalışmalarda, bebek sahibi olmak veya bebek sahibi olmaktan kaçınmak, çeşitli koruma ve önlemler gibi umumi başlıklar altında incelenen doğum öncesi dönem, bilindiği üzere Türk anlatı geleneğinde de en sık zikredilen (çocuksuzluk motifi) dönemdir.

Talip Apaydın'ın *Köylüler* romanında doğum öncesi yaşanan telaş verilmektedir.

- “ ‘Az kaldı değil mi? Yakında kurtulacaksın. Hiç Korkma. Sen Murad'ı bile ne kadar rahat doğurdun. Bunu haydi haydi doğurursun. İkinci çocuk çok kolay doğarmış, biliyorsun. Hiç korkma cesur ol. Sen dişi arslansın... ’” (K, 142)

- “ Yanına gelip fısıldadı.
‘ Hacer sancılanıyor. ’
‘ Sancılanıyor mu? Fadik nineyi çağırdınız mı? ’
‘ Anam gitti. ’
‘ Hımm... ’

Telaşlandı. Ne yapmalı diye düşündü. Çabukça sürdü öküzleri. ‘ Hadi Allah'ım, yardım et ’ diye mırıldandı. Dönüp dönüp evin önüne bakıyordu. Yürüyüşü değişmişti.

Tenha sokaklardan geçirip çeşmede suladı hayvanları, getirip ahıra bağladı. Önlerine saman verdi. Hacer'in sesi duyuyordu. Durup durup bağıırıyordu kadın. Çocuklar neredeydi acaba? Biraz sonra Haceri gözündü, ahırın açık kapısından eğilip baktı.

- ‘ Ne oluyor arkideş, burada mısın? ’
‘ Buradayım. Bizim karı sancılanmış. ’
‘ Biliyorum. Ayşe hala çocukları bize bırakmış. Hadi sen de gel, gidelim. Onlar rahat olsunlar. ’
‘ Gidelim mi, ne yapalım sizde? ’
‘ Burada ne yapacaksın? ’

Evde bir telaştır gidiyordu. Kadınların konuşmaları duyuluyordu buradan. Hacer'in bağırtıları bazan hepsini bastırıyordu. Haceri kolunu çekti.

- ‘ Burada durmak olmaz, hadi! Günahtır... ’

Çıktilar. Komşu kadınlardan gelip gidenler vardı. İki genç kız çeşmeden su taşıyordu. Görmezden gelip yürüdüler.” (K, 155)

3.1.1.2. Doğum Sonrası

Doğum gibi korkulu bir sürecin ardından anne ve çocuk için çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Yöreden yöreye bazı farklılıklar olsa da genellikle aynı uygulamalar görülmektedir.

Köylüler romanında Molla Mahmut' un bebeğinin dünyaya geldiğini müjdeleyen çocuğa para vermesi, doğumu yaptıran ebenin eline para sıkıştırması, yeni doğan bebeğin gözlerinin bağlanması gibi geleneksel uygulamalar görülmektedir.

- “ *Sağ ol bacı. Benim Hanım da gelecek size. Biraz hasta onun için gecikti.* ’
‘ *Geçmiş olsun neyi var.* ’
‘ *Çocuk. Yeni çocuğumuz oldu da...* ’
‘ *Öyle mi? Allah analı babalı büyütsün. Ben giderim. O gelmesin. Adı ne hanımının? ”* (Kİİ, 63)
- “ *Nurigil de yenice sofradan kalkmışlardı. Yeni bebek tavana asılı beşikte sallanıyordu. Ayı bir koku vardı içerde. Islak bez kokusu, bebek kokusu.*
(...) Kezban gidip hediyeyi Nuri'nin karısına verdi.
‘ *Geç oldu, kusura bakma kardaş.* ’ diye fısıldadı. ‘ *Küçük bir şey işte. Güle güle büyütün oğlunuzu.* ’
Beşiğe eğilerek uyuyan çocuğu sevdi, ince sesler çıkardı.
‘ *Maşallah, hemen büyümüş. Geçen gördüğümünden çok farklı.* ’ (Kİİ, 145)
- “ *Hava karardı, neredeyse yatsı zamanı oldu. Sonunda çağırdılar Mahmud'u.*
‘ *Gel, kızın oldu, müjdee...* ’
Mahmut ‘oh be, çok şükür’ diyerek içini boşalttı nefesini. Haberi getiren çocuğa bir beş kuruşluk uzattı.
‘ *Seni çağırıyorlar emmi, Çukur kazacakmışsın.* ’
Anladı Mahmut.
(...)
Mahmut ahırdan kazmayı küreği aldı. Yan duvarın dibine bir çukur kazdı.
Hacer eski leğenle getirdiği kanlı suları döktü içine.
‘ *Kızımız hayırlı olsun Mamıt.* ’ diye fısıldadı.
‘ *Sağ ol. Şu an kuruşu al da Fadik nineye ver.*

‘ Sen kendin ver, daha iyi olur.’

‘ Öyle mi, ne zaman geleceğim ben?’

‘ Burayı kapat hele, az sonra çağırırım.’

Biraz sonra çağırıldılar. Lamba ışığıyla aydınlatılmış odada kanlı lohusa kokusu vardı. Kadınlar hep ayaktaydılar. Yüzleri gülüyordu.

‘ Gözünüz aydın Mamut, Hayırlı olsun Mamut.’

‘ Allah analı bobalı büyütsün. Mamut ağa.’

‘ Pek güzel maşşallah...’

‘ Sağ olun Sağ olun hepiniz.’

Baktı yer yatağında Hacer’in yanına yatırmışlardı. Başı gözü sarılıydı. Mahmut önce anasının, sonra ebenin ellerini öptü. Cebindeki parayı çıkarıp avucuna sıkıştırdı.

‘ Sağ ol yavrum. Allah hayırlı etsin. Allah analı bobalı büyütsün. Hadi karılar, fazlalar çıksın bakim. Herkes evine...’

Kovdu onları.

‘ Hacer’e ılık şerbet içirin. Azıcık da bebeğe. Şimdi uyuyor, uyandırmayın. Uyanınca bobası kulağına ezan okusun. Sabahleyin de anası emzirsin. Hadi Allah’a emanet olun.’” (K, 156- 157)

3.1.1.3. Ad Verme

Pertev Naili Boratav ad vermeyle ilgili gelenekleri şu şekilde anlatır “ Çocuk doğar doğmaz ilk yapılması gereken işlerden biri de ona ad verilmesidir. (...) Doğumdan az sonra ölebileceği düşünülerek, adsız kalmaması için göbek adının geciktirilmeden verilmesini İslam dininin kuralları gerekli kılar. İkinci ad, daha sonraki günlerde, ufak bir törenle konur; hoca veya ailenin büyüklerinden bir erkek, çocuğun kulağına ezan okuyarak adını söyler. Ama özellikle köylük yerlerde çocuğa tek bir ad verilmekle yetinildiği görülmektedir.” (Boratav, 2015: 174)

Köylüler romanında Molla Mahmut’ un göbek adı vermeden doğrudan yeni doğan bebeğin kulağına ezan okuyarak annesinin ismini, bebeğe verdiği görülmektedir.

- “ ‘ Adını ne koyduk boba?’
‘ Daha koymadık, durun bakalım.’

(...)

‘Adı ne nine?’

‘Bilmem, bobanız koyar şimdi.’

Mahmut da düşünüyordu.

‘Ne koyalım ana? Senin adını koyalım mı?’

‘Bilmem. Nasıl istersen. Emme ben öldüm mü oğul, Bir evde iki Ayşa olur mu?’

‘Olur, niye olmasın?’

Mahmut Hacer’in yüzüne eğildi.

‘Ayşa koyalım mı adını?’ diye sordu.

‘Sen bilirsin.’ dedi o da.

‘Ayşa olsun, hadi. Anamızın adını sürdürsün. Yarın koca öküzleri pazara çekeyim de bir inek alayım. Sütli bir inek şöyle... Ayşa’nın nasibine...’ (K, 157-158)

3.1.2. Askerlik

Süleyman Fidan Türkiye’de askerliği şu şekilde anlatmıştır. “Türkiye’de yirmi yaşına gelen her Türk erkeğinin -mazereti yoksa- askerlik ödevini yerine getirmesi halk yaşamında da birbirinden farklı birçok pratik doğurmuştur. Bu pratiklerin de bir insan yaşamında bir buçuk, iki yıllık bir süreç içerisinde devam etmesi (askerlik öncesi, askerlik, askerden dönüş) ve askerin yakınlarının da kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı bir şekilde bu süreç içinde yer almaları pratiklerin kapsamının geniş olmasını sağlamıştır.” (Fidan, 2008:2)

Geçiş evrelerinden biri olan askerlik Anadolu’da önemli bir evredir. Böyle önemli bir evrede Anadolu insanı da çeşitli adetleri yerine getirmektedir. “Her Türk asker doğar” sloganı; Allah’a kurban edilen koça, gelin olan kıza kına yakan Türk anasının, vatana kurban olsun diye askere gönderdiği oğluna da kına yakması; asker ocağına peygamber ocağı denmesi (Fidan, 2008:13) bu adetlerin bir kısmıdır.

Talip Apaydın romanlarında askerlikle ilgili örnekler şu şekilde yer almaktadır.

- “Yarbay Dayı evin köşesinde halen oturuyordu. Yanındakiler ağzına bakıyordu. Belki gene eskilerden anlatıyordu. Askerken ne yapmış, nasıl çavuş olmuş, yarbay urbası giyip askerleri korkutmuş.” (D, 13)

- “ Allah Allah ... Amma da severmişsin emir etmeyi be. Ula sen askerde onbaşı olup kalsaydın ya, iyi emrederdin o zaman.” (E, 79)
- “ Deminki askerlere baktı. Köylü yüzleriydi yüzleri. Kaputlar askeriye den nasıl verilmişse aynen öyleydiler. Birisi bol, uzundu. Öbürü inadına kısa. İzinden dönüyorlardı belli ki, postalları çamur içindeydi. Kim bilir hangi dağ köyünden yürüyüp gelmişlerdi.

Yakında kendisi de böyle asker olacaktı. Çok değil, iki sene sonra. Belki de daha önce. Belli olmazdı hükümet işi. ‘İyi ama beni nasıl bulacaklar burada? Yerimiz belli değil, izimiz belli değil. Bakarsın künyemizi okurlar. Yapılı köyünden Muharrem oğlu Battal.’” (E, 181)

- “ Askerliği karıştırmadı. Hacı Nuri’nin büyük oğlu çağı geçtiği halde askere gitmemiş, savaşa katılmamıştı. Şimdi de gidip ‘beni askere alın’ demeye korkuyordu.” (K, 112)
- “ Bu devlet sizin de devletiniz. Askerliğinizi yaptınız, verginizi verdiniz.” (Kİİ, 151)
- “ Halil köyde en yakın arkadaşıydı. Doğumları da aynıydı. Askerlikte bir yere düşmeyi arzu ediyorlardı.” (ST, 26)
- “ ‘ Aldıralım ama ’ dedi Hacı, ‘Benim askerlik yakın arkadaş’. ‘Haydi deyiverirlerse o meretin kahrını kim çekecek?’” (ST, 35)
- “ ‘ Aldanıyorsun İzzet Ağa’ dedi öğretmen. ‘Askere gitmesine en az iki yıl var. Düğünü gelecek kış yaparsın. Ben kendisiyle konuştum, zaten öyle istiyor.’” (ST, 44)
- “ Köye dönüşte Arif’i bir haber bekliyordu. Askerlik yoklamasına çağırılıyordu.” (ST, 87)
- “ Ertesi gün kazada askerlik şubesinin önünde oturmuş sıra bekliyorlardı. Her köyün delikanlıları başlarında muhtarlarıyla birer küme olmuşlardı. Arif’le arkadaşları heyecan içindeydiler. Yüreklere asker olma duyguları sarmıştı.

(...)

Şubenin kapısından ‘Özeler Köyüüü!’ diye bir ses duyuldu.

Hep birden fırladılar. Belden üstlerini çabucak soyundular. Adaleli vücutları yüzlerinin tersine aktı. Muhtar hepsini sıraya soktu. Arif’in kolundan çekerek en geriye bıraktı. Giren muayene olup çıkıyordu. Kimisi motorlu topçu, hava askeri, nakliye... Birisi ‘ Bana da <istihkâm> dediler’ diye çıktı.

Halil piyade olmuştu. Sıra yaklaşıncı Arif heyecanlanıyor, renkten renge giriyordu. Sonra onu çağırdılar. Masanın başında bir albayla iki sivil oturuyordu. İki yazıcı asker vardı. Tarttılar, boyunun ölçüsünü aldılar. Doktor dinleme gereciyle göğsünü, arkasını dinledi. Kalın deftere bir şey yazdılar. Okuryazar olup olmadığını sordular, ilkokul diploması olduğunu yazdılar” (ST, 88- 89)

- “ *Askerken hiç boşa atmazdım. Hep on bir, on iki... Yüzbaşım derdi. ‘Ula Mehmet senden korkulur valla.’ ” (TB, 109)*
- “ *Ne bilsin buraların bu kadar soğuk olduğunu. Askerliğini İzmir’ de yapıyormuş.” (TB, 134)*
- “ *İki ay hastanede yattım. Hava değişimi verdiler. Arkasından da terhis geldi.” (TDİ, 243)*
- “ *Hee... Askerlik başladı gene, dedi.” (TDİ, 341)*
- “ *Ya... Biz askerde hep böyle yapardık. Urfa’nın cehennem sıcaklığında kaç arkadaşımız aklını çıvdırdı da, birer teneke suyla kurtardık.” (TY, 30)*
- “ *Gene askerlik günlerine gitti. Kimin oğlu olduğunuzu sorarlardı hep. ‘ Mehmed oğlu Osman Yüce! 927 Taşova!’*
‘ Tamaam, aferin. Düzeliyorsun bak, künyeni sayıyorsun. Bir adam künyesini bildi mi, her şeyi bilir.’ ” (TY, 85)
- “ *Biz askere gidiyoruz, korkmayın. Bu gece burada kalacağız, nerede kalabiliriz?” (VD, 22)*
- “ *Epey asker toplanmışa benzer, Mustafa ağa, dedi. Bak şunlara...*

Talimden dönen birliği gösterdi. Askerler üçer sıra olmuşlardı. Karışık giysili, genç çocuklardı. Adımlarını uydurmak için özenle yürüyorlardı. Arkadakilerde silah da yoktu.

‘ Bunlar acemi erat baksana. Yeni gelmişler.’ ” (VD, 27)

- “ *Cebinden tütün tabakasını çıkardı. ‘ Nöbette sigara içilmez ama hadi neyse’ dedi. ‘ Ateşi avucumuzun içinde saklarız. Askerlikte olsa yasak. Eee.. Şimdi de askeriz demek. Hem de savaşın içinde. İleri karakolda bekliyoruz. Düşman baskın yapacak. Kuvvetimiz dersen az. Bir kendimiz. Silahımız? O da yok. Böyle askerlik mi olur? Böyle savaş mı yapılır?’ ” (YD, 206)*

3.1.3. Evlenme

Pertev Naili Boratav evlenme dönemini şu şekilde açıklar “*Evlenme, geçiş törenleri içinde yapısının karmaşıklığı ve içeriğindeki ayrıntıların zenginliği bakımından hem çok ilginç, hem de incelenmesi çetin bir gelenektir. İki gencin yaşam kaderlerini birleştirmeleri açısından bireylik davranışları, yeni bir hısımlık bağlantısının kurulması yönüyle aileler arası ilişkileri, iki tarafın akraba, dost, komşu çevrelerinin katılmasını yasa kıldığına göre de topluluk gösterileri içine alır.*” (Boratav, 2015: 190-191)

Talip Apaydın romanlarında evlilikle ilgili geleneklere rastlanmaktadır. Düğün anları uzun bir şekilde aktarılmaktadır. Evlilik; *Kız Beğenme, Kız İsteme, Söz, Nişan, Nikâh, Gelin Alayı, Düğün* başlıkları altında verilmiştir.

3.1.3.1. Kız Beğenme, Kız İsteme

Kız beğenme ve kız isteme toplumumuzda sıklıkla rastladığımız geleneklerden biridir. Oğulları evlenecek çağa gelen aileler, uygun bir kız bulmak için uğraşırlar. Uygun gördükleri kıza görücü giderler ve kızını oğullarına isterler. Bu toplumumuzda geniş bir şekilde yer etmiştir.

Talip Apaydın romanlarında kız isteme merasimine detaylarıyla yer verilmemiş, *kız beğendim, kızı istedik* gibi ifadelerle dile getirilmiştir.

- “ *Canım senden önce bir kız istemiştım. Suzan diye bir öğretmen. <sen köylüsün, evlenemem.> dedi bana.*” (D, 105)
- “ *O bana iyilik yapsın. Kızını versin. Beni damat etsin kendine. Valla çok hora geçer. Öyle değil mi, Fadime?*” (D, 192)
- “ *Hay yaşayasın beyim, zati erkeksin sen. Bizim köye seni götüreceğim inşallah. Göreceksin beyim, bizim köyün karısı meşhurdur. Beğen beğendiğini...*” (E, 238)
- “ ‘ *Üzülme delikanlı.*’ dedi. ‘ *Ben o kıızı sana alacağım. Bunu böyle bil.*’ ” (FŞ, 55)
- “ ‘ *Otur bakalım âşık.*’ dedi. ‘ *Senin gibi yakışıklı bir delikanlıya nasıl kız verilmez? Kendi kızım olsaydı hemen verirdim. Ne yazık ki benim de senin gibi bir oğlum var. Şimdi Mümine Banu’ya bir mektup yazacağız.*’

Eline bir kâğıt kalem aldı, sert sert çiziktirdi;

‘ Bu mektubum elinize varınca kızınız Şirin’i sarayım memurlarından Ferhat’ la evlendirmek üzere çeyizi ile birlikte derhal buraya gönderiniz. Bunu yapmadığınız

takdirde derhal buraya gönderiniz. Bunu yapmadığınız takdirde savaşa hazırlanınız. Kararım kesindir. Böyle biliniz. Selam...

Altına bir de imza attı.

Ferhat 'eyvah' dedi içinden. İş sarpa sardı. Mümine Banu'dan böyle zorla kız alınamazdı. Başbuğa bunu söyleyecek oldu.

'Hayır!' diye elini masaya vurdu. 'Ben zorla alırım. Kabul etmesin de göreyim!'

Mümine Banu mektubu okuyunca sinirlendi. Kan beynine sıçradı.

'Bu ne biçim kız istemek?' diye söylendi. Mektubu yırtıp elçinin suratına fırlattı.'

(FŞ, 56)

- *" 'İyi. Ben de Adanalıyım. Adim Hamdi. Bu yakışıklı da Memet. Mühür gözlü bir bacısı var. Bana ver diyorum, vermiyor.'*

'Gene başlama be.' dedi Memet.

Yılgın bir yüzü vardı.

'Ne başlaması lan? Allah'ın izniyle bacını istiyoruz. Vermeyip de turşu mu kuracaksın?

'Yoo.'

'Öyle ise ver işte. Ver de sevaba gir. Benden iyisini mi bulacaksın keriz?'

'Böyle kız istenir mi yavru, sen söyle ağa?'" (Kİİ, 103)

- *" 'Allah Allah, bu adam da bacın deyip tutturdu be! Bana ne bacımdan ağa? Başında anam var, babam var, git onlardan iste.'" (Kİİ, 104)*

- *" 'Babama takılıyorlardı belki. 'Durmuş Dayı' diyorlardı. 'Bak Sefer'e aferin vallahi. Beyin kızına yanladı hemen. Delikanlı dediğin böyle olacak işte. Ula Durmuş dayı işin iş! Neden dersen, bu Hilmi Bey, Sefer'e kızını verir vallahi. Niye vermesin, okumuş delikanlı işte.'" (O, 57)*

- *" 'Senin aklın ermez. Bey kızı bu, gelip bir isteyen olur.'" (O,82)*

- *" 'Şey... Dünürlüğe gidecekmişiz. Bunu yapmayın baba.'*

'Neden?'

'Olmaz! Vermezler. Kızlarlar hem de.'" (O, 131)

- *" 'Emine'yi birkaç yerden istemişlerdi. Ama Nuri Ağa kayınbiraderi olan İzzet Ağa'nın oğlunu kastederek 'Kendimizde oğlan varken dışarı verilecek kızım yok' demişti. Arif bazen çerez, lokum filan yollardı. Ondan da Mendil çorap gelirdi.'" (ST, 11)*

- “ *Hele şu harmanlardan bir kalkalım Halil. Dünürlüğe de bizimkileri yollarız. Belli olmaz bakarsın razı geliverirler.*” (ST, 26)
- “ *Zeynep beğenir beni. Hem hısım olur mesela. Ben varken başkasına varmaz.*” (TDİ, 173)
- “ *Dürdane’ yi Ali’ye istediklerini herkes biliyordu. Ne derlerdi sonra?*” (TY, 44)
- “ *Dinle öyleyse. Şehirlilerin bir âdeti vardır. Karı ile koca önceden konuşur anlaşılır. Eğer ikisi de razı gelirse evlenirler, anladın mı?*” (Y, 29)

3.1.3.2. Söz, Nişan

“ *Kız istemede, dünürcülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını daha geniş bir topluluk huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine ‘ söz kesimi’ ya da ‘söz kesme’ denir.*” (Artun, 2014: 428) Nişan ise “ *söz kesiminden sonraki aşamadır.(...) Bugün şehirlerde ve küçük yerleşim yerlerinde de devam eden ‘nişan’ geleneği kimi yerlerde ‘ söz kesimi’, ‘ kız isteme’ gibi adetler gerçekleştirilirken yapılmış sayılır; kimi yerlerde ise – maddi gücü yerinde olan ailelerde özellikle- ayrı bir nişan töreni yapılır.*” (Artun, 2014: 385) Nişan hem kızla erkeğin evleneceğinin duyurulması hem de düğüne kadar hazırlıkların tamamlandığı yoğun süreçtir.

Talip Apaydın romanlarında nişan takma niyeti sık sık dile getirilmektedir. Nişan takarak evlilik durumu kesinleştirilmeye çalışılmıştır. Romanlarda söz kesimi ve nişanın yer yer yüzük takma olarak da adlandırıldığı görülmektedir. İncelenen romanlarda tespit edilen söz ve nişan örnekleri şu şekildedir.

- “ *Bak oğlum, kavga mavga çıkarayım deme. Kimseyle uğraşacak halim yok. Bu aşır emmi ikili mi oynuyor ne ediyor, anlamıyorum. Nişan takalım diyorum, acele etmeyin diyor. Bir süre daha bekleyelim. Olmazsa başka kız buluruz sana. İstedğin kızı alırsın.*” (K, 285)
- “ *Bu Hayri olacak kıskanırımış. Gelme oralara dermiş. Aşır’ın kızına sevdalanır. Biz de Selim’e istiyoruz Aşır’ ın kızını. Şimdi ne yapılır? Bir tarafla söz kesilir değil mi? Nişan takılır, iş biter. Aşır buna yanaşmıyor. İki tarafı da idare ediyor. Geçen gün gittim söyledim. ,böyle yapma Aşır. Bizi birbirimize düşürecekisin. Bu çocuklar yeni yetme delikanlı, yarın kavga ederler, başımız belaya girer. Bir şey olmaz deyip çıktı. Nişan takalım diyorum, yanaşmıyor. Benim anladığım, o tarafa vermek istiyor kızı. Emme kız bizi istiyor.*” (K, 288)

- “ Nişanlayalım, bir iki yıl böyle kalsınlar. Sonra Allah’ın emriyle düğünlerini yaparız.” (K, 288)
- “ Sana ne, o benim nişanlım gayri, anladın mı?” (Kİİ, 112)
- “ ‘ Anu .. ’ diye uzattı. ‘ Söz kestiniz mi, sen onu söyle. ’
‘ Ne sözü be?’
‘ Söz sözü... ’
‘ Bırak şakayı Veli’ dedim. ‘ Yok öyle bir şey. ’
- “ ‘ Yaa demek bizden saklayacaksın. Belki düğününe de çağırmazsın bizi, öyle ya büyüdüñ gayri. ’” (O, 86)
- “ ‘ Belki sesin haberin yok gözünü sevdiğim’ dedi. ‘ Bu iş olmuş bitmiş, anladın mı? Yakında yüzükleriniz takılıyormuş. Babası kasabaya hazırlık yapmaya gitmiş. ’” (O, 87)
- “ Neden olmasın Sefer? Olmayacak oğlak başı mı? Şimdilik söz kesecekler. Çeltik kalkınca da nişan takacaklar. Sen okulu bitirince...” (O, 130)
- “ Hatçe Abla dul bir kadındı. Delikanlılarla kızlar arasındaki ilişkileri hep o yönetirdi. Söz getirip götürmeler, mektup alıp vermeler hep Hatçe abla eliyle yapılırdı. Çok kez işler yoluna girer, ondan sonra büyüklerin dünürlük, söz kesimi ya da nişan adetleri başlardı.” (ST, 27)
- “ Akrabası olurdu Nuri Ağalar. Üstelik kızı Emine ve Arif sözlü gibiydiler. Belki de güzün nişanlanacaklardı.” (ST, 11)
- “ Düğün işini gelecek güze bırakırız. Bu yıl nişanı yapalım da...” (ST, 97)
- “ Teğmen elini uzatıp yüzüğünü gösterdi.
‘ Ben de nişanlandım. ’
‘ Öyle mi vaay... Niye söylemezsin teğmenim? Hayırlı olsun. ’
‘ Sağol. Birden oldu işte. Anam ısrar etti. Dün gece yüzük taktık. ’” (VD, 234)
- “ Okuluna uğrayıp öğretmenleriyle görüşecekti. Sonra nişanlısına gidecekti.” (VD, 261)

3.1.3.3. Nikâh

Nikâh, “erkekle kadının evlilik birliği kurmak için yaptıkları sözleşmedir.” (Artun, 2014: 383) Türk kültüründe resmi merciler tarafından kısıyılan nikâhın yanı sıra, dini nikâh da bulunmaktadır. Nikâhla birlikte çiftlerin birlikteliği toplum

tarafından onaylanmaktadır. Dini nikâhın yasalarca geçerliliği bulunmamakla birlikte İslam kültürünü yaşayan Türk toplumunda, birbirine haram olarak görülen erkek ve kadının, nişanlılık süresinde, harama bulaşmamaları düşüncesiyle dini nikâhları da kısılabilmektedir.

Talip Apaydın romanlarında nikâh kıyılarak evliliğin resmileştirileceği belirtilmektedir. Molla Mahmut ve Nazife'nin hoca huzurunda ve şahitler eşliğinde dini nikâh kıydıkları görülmektedir.

- “ *Hürmüz Bey’e durumu günü gününe bildiriyorlardı. O da ‘bir an önce bitirsin de nikâhı yapalım diye söyleniyordu.’*” (FŞ, 82)
- “ *Koskoca Hürmüz Bey sözünden dönmez. Göreceksin suyu bahçelere akıtınca nikâhımızı yapacak. O zaman muradımıza ereceğiz. Hiç üzülme sen.*” (FŞ, 83)
- “ *Anası istiyordu en çok. Geçen gün açıkça söylemişti. ‘Bir yiğide iki karı çok değil. Nazife’ yi böyle böyle sahipsiz bırakmayız. Ben Hacer’i razı ederim. Kıydır bir nikâh, al getir evine’*” (K, 96)
- “ *Yazmadı elbet, nikâhsız olmaz bu iş. Ama önlenemez bir istek uygun yanıt buluyordu hepsine. Harman kalksın nikâh kıyacağım. Allah yazdı bu işi.*” (K, 110)
- “ *Bir yandan da hazırlıkları tamamlamıştı. Nazife’ye iki kat pazen giysilik. Selim’e ceket pantolon. Cuma günü akşamdan sonra yeni hocayı eve çağırdı. Ayşa kadın da gitti Nazife’ yi getirdi. Hüseyin emmiyle Haceli tanık oldular. Okundu üflendi, nikâh kıyıldı. Üstüne şerbet içildi. Sessizce bitti iş. Nazife yeni odalardan birine yerleşti. Kağrı koşulup gece eşyaları taşındı.*” (K, 134-135)

3.1.3.4. Düğün, Gelin Alayı

Erman Artun’un aktardığına göre düğün, “*evlenme denilen geçiş döneminin en belirgin özelliğidir. Düğünün geleneklere en uygun biçimde uygulanması için çaba sarf edilir. Medenî nikâhtan sonra yapılan düğünle, gelin ve güveyinin evliliği yasa, din ve bağlı bulunduğu topluluğun üyelerinin onayıyla geçerli sayılır.*” (Artun, 2014: 157)

Köylüler ve Toprağa Basınca romanlarında uzunca anlatılan düğün sahnelerine rastlanmaktadır. Apaydın’ın diğer romanlarında ise düğün yapıldığına dair ifadeler yer verilmektedir.

- “ Bu oğlan yetişti, evlendirilecek, değil mi ya! Bak ikiniz de kocadınız, öksürüp, tıksırıp duruyorsunuz. Evlendirin de ölmeden mürüvvetini görün.” (E, 87)
- “ Köye varınca Osman Ağa’ya söyleyeyim de gayri eversin seni, hak etmişsin.” (E, 139)
- “ Evlenmeli evet. Nuri Ağa’nın dediği doğru. Ama kiminle evlenmeli? Dereköyü’nde çalışan Suzan öğretmen önerimi geri çevirdi. Ben köylüymüşüm. Köylüyle evlenmezmiş.” (D, 102)
- “ Güzün yapılan düğünlerde zurnacılar hep bu havayı çalarlardı. Hani köyün yeni yetmeleri odanın önünde toplanıp da davul zurnayı önlerine katıp, gelin almağa giderken... Ne naralar atardık. En çok bizim sesimiz çıkardı öyle ya. Gelini beklerken evin önünde bir de oynardık. Ne olacak, düğün pilavını yemişizdir, Karnımız toktur iyice. Hey gidi köy...” (E, 191-192)
- “ ‘ Çok beğendim o delikanlıyı.’ dedi. ‘Ece olmasaydım, halkın ayıplamayacağını bilmeseydim, evlenirdim onunla.’” (FŞ, 35)
- “ O bizi evlendirecek. Babalık yapacak. Hadi gidelim, yürü!” (FŞ, 72)
- “ İki gündür sabah akşam çalınan cılız bir davulla Şaban Ali’nin düğünü yapıldı. Yoksul düğünü yapıldı. Yoksul düğünü olduğu davul zurnanın sesinden bile belliydi. Gene de komşular gittiler. Kadınlar ayrı yerde, erkekler ayrı yerde toplanıp düğünün gereğini yaptılar. Gelin çıkacağı gün kız evinin önünde davul zurna Ey Gazile’ i çaldı. Çoluk çocuk, karı kız hep evin önüne oluştu. Gelinin bineceği atın başlığına renkli iki yazma bağlamışlardı. Hayvan kalabalıktan mı yoksa bu yazmalardan mı ürktü iki yana yekinip durdu.

‘ Dırrrrs... dur ha dırrss!’

İki delikanlı zorlukla tutuyorlardı hayvanı. Herkesin gözü kapıdaydı. Damadın yakınları gelini kapıdan alıp ata bindirecekler, caminin çevresini dolandırıp yeni evine götüreceklerdi. Gelin tam ata binince başına bozuk paralar atılacaktı. Çocuklar onun için sokulmuşlardı iyice, tetikte bekliyorlardı. Herkes heyecanlıydı.

(...)

Derken gelin çıktı. Davul zurnanın cılız sesi biraz yükseldi. Atı kapıya yanaştırdılar. İki yandan yardım edip bindirdiler. Bozuk paralar atıldı gelinin

üstüne. Köyün çocukları yere kapaklanıp kapışmaya başladılar. Bir karamboldür gitti. Herkes bakıp gülüşüyordu.” (K, 292)

- “ Evlendirseler ya, evlenmek istiyor belki.” (Kİİ, 86)
- “ Ben onlardan nasıl isterim oğlum, ya kovalarsa? Hem düğün müğün derlerse ben nasıl düğün yapayım? Sen biliyon işte halimi.” (Kİİ,104)
- “ ‘ Düğünü ne zamana yapıyorsun bakalım?’ diye sordu. ‘Bu yıl mı yoksa okulu bitirince mi?’
‘ Ne düğünü ağa?’ dedim. ‘Hayrola?’
‘ Beyin kızını alıyormuşsun, hep sevindik yeğenim doğrusu. Allah hayırlı etsin.’” (O, 88)
- “ ‘ ‘ Senin düğününde içelim’. dedi Ali. ‘Milleti dolduracağım o gün, köyü iki kere dolaştıracığım valla...’” (ST, 16)
- “ O da biraz haklı kışın nişan yapacak, düğün yapacak. Kolay değil.” (ST,28)
- “ Alınacaklar alınır, o yıl düğün yapacaklar şimdiden hazırlığa başlardı.” (ST, 104)
- “ ‘ ‘ Arifim’ diyerek geldi; oğluna yalvarıyordu. ‘Gel şu motor işinden vazgeç bu yıl düğününü yapalım.’” (ST, 161)
- “ O sabah davul zurna sesiyle uyandık. Köyde düğün var dediler. Davul yeri göğü inletiyordu. Zurnanın ince sesi bir azalarak bir çoğalarak yanık yanık uzuyordu.
(...)

Köyün içine doğru yürüdük. Başka çocuklarda gördük. Koltuğuna kitaplarını sıkıştıran davul zurnanın çevresine toplanmıştı. Düğün sahipleri, köy gençleri hep oradaydılar. Sakallı adamlar bile vardı. Zurnacı ağzını şişire şişire çalıyordu. Yeleğinin ceplerinden gümüş köstekli zincirler sarkıyordu. Buraların adamına benzemeyen bir adamdı. Davulcu daha başkaydı. Müthiş zayıf ve esmerdi. Bir altın dişi vardı önünde sarı sarı parlıyordu. Birden fırlayıp davulla birlikte dönmeye başladı. Hem çalıyor, hem dönüyordu. Kendisinden sakınanlar geri çekildiler. Geniş bir daire çizdi. Sonra ortada çeşitli numaralarla dönmeye başladı. Bazen davulu başına alıp çalıyordu. Bazen yere diz çöküp geriye kaykılıyordu. Zurnacı kıvrak bir hava tutturmuştu.

(...)

Biraz sonra zurnacı havayı değiştirdi. Bir halay havası çalmaya başladı. Köylü gençler ayağa fırladılar. Birisi başı çekip mendilini sallamaya başladı. Omuz omuza tutuştular. Hepsi birden yere eğilip ‘He Heeey!’ diye bir bağırdılar. Gök gürlledi sandım. Sonra da oynamaya başladılar. Ayaklarını hep birden atıyorlardı. İki ilerliyor, bir geri çekiliyorlardı. Sonra ansızın çöküveriyorlardı yere. Amma güzel oynuyorlardı ha.” (TB, 97-98)

- “Öğleden sonra eksiksiz gelin. Anladınız mı? Yarın gelin çıkacak, size gene müsaade ederim.

(...)

Ertesi gün gene erkenden davul zurna sesi ile uyandık. Bugün gelin çıkacaktı. Nasıl olacaktı bakalım. Heyecanlanıyordum. Okul arkadaşlarımın anlattığına göre pek şenlikli olurmuş. Gelin ata binince başına bozuk para atılmış. Çocuklarda kapışarak toplarmış. Sonra da ‘Ey Gaziler’ havası ile yolcu edilmiş. Bütün köylü düğün alayına katılmış...

(...)

Sokaklar tenhaydı. Herkes düğün evine gitmişti demek. Davul zurna coşkun coşkun çalıyordu. Köşeyi dönünce göründü; kadın, erkek, yaşlı, genç hep oraya birikmişlerdi. Ağabeyler cakalı cakalı halay çekiyorlardı. Herkes en güzel urbasını giymişti.

(...)

Biraz sonra davul zurna sustu, başı sarıklı hoca dua etti. Herkes elini kaldırdı ‘Amin’ dedi. Evden bir ağlama sesidir yükseldi. Gelin çıkmak üzereydi demek.

(...)

Atlardan birisi merdivene yanaştırıldı. Biz ta oraya gitmiştik. Derken içeriden allı pullu giydirilmiş, yüzü örtülmüş gelin çıkarıldı. İki koluna iki adam girmişti. Ağlayan sızlayan sesler arasında yürütölüp merdivenden indirildi. Ata binmesine yardım edildi.(...) Atın altına doğru iyice yanaştık. Gözümüzü dört açıyorduk. Güvey babası elini cebine daldırdı. Bir avuç bozuk parayı çıkardığı gibi gelinin başına yukarı fırlattı. Biz hemen yere kapaklandık.

(...)

Öbür atlara da başka kadınlar bindiler. Davul zurna öne düştü, arkasından gelin atı, onun arkasında öbür atlar ağır ağır yürüdüler. Bütün köylü peşlerinden

geliyordu. Davul zurna yanık yanık ‘Ey Gaziler’ i çalıyordu. Gelinin yüzü örülüydü ama anasının, babasının evinden ayrıldığı için ağlıyor olmalıydı.(...)

Alay caminin çevresini dolanıp köyün alt tarafına doğru yöneldi. Caminin yanında davul zurna sustu. Geçince tekrar başladı. Gelin gideceği evin önüne varınca oyunlar halaylar yeniden başladı. Bir şenliktir gidiyordu. Baktım Hasan’la Ali gene atın altına girmişlerdi. Ben de yanaşayım dedim, kalabalıktan girilmiyordu. Burada da para atıldı ama ben toplayamadım. Gelini indirip güvey evine aldılar. Kadınlar ziyaretine gidiyordu.” (TB, 103-106)

- “ Emme bu kış dinlemem evleneceğim. Allah ’ın verdiği hak bu.” (TDİ, 34)

3.1.4. Ölüm

Doğumla dünyaya gelen insan ölümle bu dünyadan ayrılmaktadır. “Ölüm, somut olarak, insan yaşamının sona ermesidir, ama insan topluluklarının inanış ve törenlerinde, bu olay da doğum ve düğün gibi bir ‘geçiş’ aşaması değerini taşır.” (Boratav, 2015: 221) Türk inancına göre ölüm diğer dünya için bir başlangıç olarak kabul edilmektedir. Bu başlangıç da diğer geçiş dönemleri gibi bazı geleneklerin uygulanmasıyla gerçekleşmektedir.

Talip Apaydın romanlarında ölüm ve sonrasıyla ilgili gelenek örneklerine şu şekilde rastlanmaktadır.

3.1.3.1. Ölüm ve Sonrası İle İlgili Uygulamalar

Ölümün gerçekleşmesinin ardından geleneklere uygun işlemler yapılmaktadır. Ölünün gözünün bağlanması, yıkanması, kefenlenmesi, ölü için dua okunması ve ölünün bekletilmeden gömülmesi gibi uygulamalar bunların başında gelmektedir. Bütün yörelerde benzer olan bu uygulamalara Talip Apaydın da romanlarında yer vermektedir. Ölüm ve sonrası ile ilgili uygulamalar *Son Nefesi Verme Anı*, *Kefenleme*, *Gömme Hususiyetleri* başlıkları altında incelenmiştir.

3.1.3.1.1. Son Nefesi Verme Anı

Define ve *Köylüler* romanlarında son nefesin verilmesiyle gerçekleşen ölümün ardından, ölünün üstünün çarşafı ile örtüldüğü ve başında Kuran okunduğu

görülmektedir. Diğer örneklerde ise ‘öldü’, ‘kara toprak aldı’ ifadeleriyle ölüm anlatılmaktadır.

- “ *Osman’ı Veli Hoca’ya yolladım, emme gelir mi bilmem. Şerif’in gelini ölmüş. Ona okuyormuş.*” (D, 87)
- “*‘Daha ne olacak? Şehir birbirine girdi. Herkes ağlıyor, Şirin bu gece...’*
‘Ee?’
‘Öldü...’
‘Öldü mü?’
‘Öldü. Birden bire öldü.’” (FŞ, 84)
- “*‘Öldü komşular, Muratcağz da öldü!’*
(...)
Haceli girdi telaşla, dikilip yatağa baktı. Üstüne bir çarşaf örtülmüştü. Kara saçları görünüyordu ucundan.” (K, 249)
- “*‘Arpalar biçilirken Haceli’nin karısı öldü. Akşam tarladan döndüler ki kadın cansız yatıyor. Bir yudum su veren bile olmamıştı başucunda. Kendi kendine son nefesini vermişti. Uyuyor gibiydi. Oğlu kızı bir iki ağlaştılar. Komşular toplandı. Zaten hazırды herkes, aylardır bekleniyordu. Hocayı çağırdılar, başucunda kuran okudu.*” (K, 311)
- “*‘Evin önündeki kalabalığı yarıp içeri girdi. Üstüne bir çarşaf örtmüşlerdi. ‘Haceli...’ diye hıçkırarak eğildi üstüne. Sesinin sonu boğuldu.*
Ağzından kan gelmişti Haceli’nin. Kanlar kurumuştı. Yüzü tanınacak gibi değildi. Gelini, büyük oğlu ayakta şaşkın şaşkın bakıyorlardı.” (K, 333)
- “*‘Saçımı süpürge ettim büyüttüm de, mürüvvetini göremeden kara toprağa verdim.*” (TB, 13)
- “*‘Azrail elinde tırpanla boyuna çocuk biçti. Köyün mezarlığı taze çocuk mezarlarıyla doldu.*” (TB, 131)
- “*‘Günlerden bir gün Kör Dede öldü. Evin avlusuna yıkayıp götürdüler. Ağlayan sızlayan birbirine girdi.*” (TB, 132)

3.1.3.1.2. Kefenleme

Son nefesini veren kişinin gömülmek üzere hazırlanmaya başlanmasına geçilmektedir. *Define* ve *Köylüler* romanlarında ölen kişi yıkandıktan sonra kefenlenmektedir ve gömülmek üzere hazırlanmaktadır.

- “ *Ölü suyu ısıtılan kazan, evin önündeki ocakta halen duruyordu. Küçük çocuklar oynuyordu oralarda. Her yer perişandı.*” (D,119)
- “ *Kadınlar su taşıdılar. Dışarıya kazan kurup yaktılar. İmam caminin önünde sela verdi. İkinci ezanını okudu. Nazife hem ağladı, hem söylenen işleri gördü. Kaynanasının kendisi için hazırladığı kefen bezini sandıktan çıkarıp ortaya koydu. Başını iki yana sallayarak yapıyordu bu işleri. Büyük bir acıyla yapıyordu.*” (K, 249)
- “ *Sabahleyin cenaze hazırlıkları görüldü. Mezar kazıldı. Ölü yıkanıp kefenlendi.*” (K, 312)
- “ *Camiden tahta sandukayı getirdiler. İmam buyruklar verdi, ölüyü aşağı indirdiler. Yıkayıp kefenlediler. Mahmut yardım etti, ter içinde kaldı.*” (K, 333)

3.1.3.1.3. Gömme Hususiyetleri

Kefenleme işleminden sonra sıra ölünün gömülmesine gelmektedir. Gömme hususiyetleri gelenekler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Ölümün sala ile duyurulması, yıkanması, kefenlenmesi, gömme işlemine kullanılan ve Anadolu’nun hemen her yerinde “mertek” adı verilen tahtaların temin edilmesi, daha sonra cenaze namazının kılınmasının ardından cenazenin mezarlığa taşınması, dualar eşliğinde mezarlığa indirilmesi ve yüzünün güneye gelecek şekilde gömülmesi gömme hususiyetleri içinde yer almaktadır. *Define* ve *Köylüler* romanlarında gömme hususiyetlerine sırasıyla yer verildiği görülmektedir.

- “ *Evme olur mu len? Sala verildi, cenaze kaldırılacak. Kalk da cenaze namazına yetiş, sevaptır!*” (D, 116)
- “ *Yürüyüp caminin önüne geldi. Millet iki sıra saf olmuş, cenaze namazına durmuştu. Hoca okuyor, öbürleri tekrarlıyordu.*

(...)

Hocanın kalın sesi duyuldu. Sakalını oynata oynata dua okudu. Millet, 'Amiiin' dedi Sonra namaz bitti. Cenaze, musalla taşından omuzlara alındı, mezarlığa doğru yüründü.” (D, 116-117)

- “ Ak kefene sarılı cenazeyi yakınları tutup mezara indirdiler. Yüzünü kibleye döndürüp üstüne çalı çırpı gerdiler. Bir iki ağaç koydular. Sonra taze toprağı çukura doldurmaya başladılar. Kimisi kürekle, kimisi elleriyle çabukça doldurdular. Tez zamanda taze topraktan uzun bir tümsek yığıldı, oraya. Son bir Fatiha okuduktan sonra dağıldılar.” (D, 120)
- “ ‘ Haceli, kendinizi toplayın hele. Yaz günü ölü beklemez. Ne yapılacaksa yapılsın, hadi oğul.’

Haceli başını sallayarak kalktı. İmam da bitirdi işini. Sessiz bir dua okuyarak doğruldu. Aralarında fısıldaştılar. Kazma kürek, mezarlık... Öbür işler.

(...)

Selim’le Haceli’nin yeğeni Ömer daha bir iki delikanlı mezarlığa gittiler. Haceli’nin gösterdiği yeri kazmaya başladılar.

Cenaze evinin önüne çıkarılıp tahtaların üstünde yıkandı. Kefene sarılıp camiden getirilip tabuta konuldu. Evdeki ağlama sesleri yükseldi tekrar. Kadın erkek hep köylü oraya toplanmıştı. Haceli, Mahmud’ un koluna girip camiye götürdü. Sendeliyordu yürürken, tanınacak gibi değildi. Cenaze namazı kılınırken ayakta zor durdu. Mezarlığa giderken iki kez başı iki kez döndü, yere oturup dinlendi. Su içirdiler. Nineyi hiç çıkarmadılar evden. Baygın yatıyordu. Nazife başında bekledi.

Cenaze gömüldükten sonra dualar okundu. Komşular başsağlığı dileyip dağıldılar. İşlerine döndüler. Mahmud’ la Haceli taze toprak yığınının başucunda oturup kaldılar.” (K, 249-250)

- “ Öğle namazından sonra caminin önündeki musalla taşında cenaze namazı kılındı. Köyün erkekleri hep toplanmıştı Böyle günlerde köylüler sessiz bir dayanışma içinde olurlardı. Herkes elinden geleni yapardı.

Tabutu omuzlarda taşıyıp mezarlığa götürdüler. Haceli Mahmud’un kolunda zorlukla yürüdü. Yüzü tanınmayacak durumdaydı. Hoca duasını okudu. Cenazeyi mezara indirdiler. Yüzünü güneğe çevirdiler. Oğlu akrabaları üstüne toprak attılar.

‘ Sen de iki kürek at Haceli, sevaptır. ’

Haceli elleri titreyerek küreği aldı. Düşmesin diye belinden tuttular. Öyle güçsüzdü.

Geride kalanlar ağlaşıyordu.

Sonra köylüler ellerini göğe açıp Fatiha okudular. Başsağlığı dileyip dağıldılar.” (K, 312)

- “ ‘ Hocanın haberi var mı? ’

‘ Var. Az önce buradaydı. Eve üstünü değiştirmeye gitti. Namazdan sonra kaldıralım dedi. ’

‘ Peki. İbrik getirin de abdest alayım. ’

Çabukça abdest alıp cenazenin başucuna oturdu, Kuran okumaya başladı.

Başıyla işaret etti.

‘ Mezar? ’

‘ Kazdılar emmi, tamam. ’

Namazdan sonra götürdüler gömütlüğe. Az insan vardı. Sessizce gömdüler Haceli’yi Ellerini kaldırıp dua okudular.” (K, 333)

- “ ‘ Teğmenim iki şehit var, izin verirsen gömelim. ’

(...)

‘ Şuraya genişçe bir çukur kazın, ikisini bir yere gömün. ’

(...)

Küçük kürekleri çıkardılar. Kibleye uzunlamasına gelecek şekilde toprağı eşmeye başladılar. Gayretle çalışıyorlardı. Aşır gitti uzunca bir taş buldu geldi.

(...)

‘ Tamam, yeter. Şehit mezarı bu kadar olur. Getirin hadi. ’

(...)

Hepsinin yüzü buğulandı. Kimisi ağlamaklı oldu.

‘ Hadi arkadaşlar dizilin. Allah kabul etsin. ’

‘ Amin. ’

Molla Mahmut öne düştü, Öbürleri arkaya dizildiler. Besmele çektiler.

‘ Allahuekber. ’

Ellerini kulaklarına kaldırıp şehit namazına durdular. Fatiha okudular. Sonra ikisini de aynı çukura indirip yüzlerini kibleye gelecek şekilde giysileriyle birlikte gömdüler. Aşır taşları başuçlarına dikti. Ellerini göğze açıp Fatiha okudu. ‘ Vatan için öldüler’ dedi teğmen Galip. Sesi boğuktu. Daha bir şeyler söyleyecekti, arkasını getiremedi. Yutkundu.” (VD, 165-166)

3.2. Halk Bilgisi

Halk bilgisi, halkın günlük yaşantısında deneme yanılma yoluyla ve tecrübeleriyle elde ettiği, geçmişten günümüze nesiller tarafından aktarılacak gelen, bilgi ve birikimlerdir. Halk bilgisi, günlük ihtiyaçlardan doğmuştur. Halk bilgisi insanların hayatını kolaylaştırmış ve gündelik hayatta başvurdukları önemli bir kaynak olmuştur.

Talip Apaydın romanlarında halk bilgisi; *Halk Hekimliği, Halk Baytarlığı, Halk Botaniği, Halk Zoolojisi, Halk Meteorolojisi, Halk Takvimi ve Zamanı, Halk Hesaplama Birimleri ve Mesafe Kavramları ile Halk Taşıtları ve Taşıma Tekniği* alt başlıklarıyla verilmiştir. Yöntem kısmında, Sedat Veyis Örnek’ten aktarılan halkbilimi kadrolarında yer alan başlıklar, ele alınan romanlarda bulunmadığı için, ayrıca başlık açılmamıştır.

3.2.1. Halk Hekimliği

Pertev Naili Boratav halk hekimliğini şu şekilde tanımlar “*halkın olanakları bulunmadığı için, ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince hastalıklarını tamamlama ve çoğaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne halk hekimliği denir.*” (Boratav, 2015: 139) Doğal yöntemlerin uygulandığı halk hekimliği koca karı ilacı, koca karı yöntemleri diye de adlandırılmaktadır.

Talip Apaydın romanlarında halk hekimliği örnekleri şu şekildedir.

- “ *Kolonya bitmek üzere. Dibinde bir damla ya var ya yok. Dursun, belki gene dişim ağrır.*” (D, 106)
- “ ‘ *Ekşi hamur getirin yavru*’ dedi birisi. ‘ *Durmayın! Maya yok mu?*’ ‘ *He ya*’ dedi muhtar. ‘ *Maya getirin, sarın güzelce. Acısını alır.*’ *Kezban gelin koştu. Hamur teknesinde sakladığı bir top mayayı alıp getirdi.*

Seyit Ali yatağın ayakucuna çöktü.

‘Paçavra getirin. Temiz olsun, çabuk!’

Mayayı elinde ezdi, yassılttı. Osman’ın ayağına yapıştırdı.

Yarası ağırdı. Dizine kadar ezilmişti. Gömgök olmuştu bacağı.(...)

‘Yok, yavu, işkence çeker. Yazık olur. Bu hamur acıyı alır şimdi. Sabahleyin de koyun keser, taze et sararız iyi gelir. Bir şey olmaz inşallah, korkmayın.’” (D, 134-135)

- *“Yok yok. Sen karışma. Aha rahatça yatıyor adam. Bugün bi koyun kesilsin, taze et sarılsın yaraya. Bir haftaya kadar bi şeyi kalmaz. Hiç mi yara görmedik?” (D, 143)*
- *“Selam söyle. Yoğurt yesin, ayran içsin. Yatıp durmasın, bazen dolaşsın şöyle. Açılır...” (D, 203)*
- *“Şimdi ayakları soğuk suyla bir iyi yıkamalı. Belki dondu gene. Şu tarafın küçük parmağı hiç kılmıdamıyor, uyuştı mu ne? Derler ki bir yerin donarsa önce soğuk suyla yıkamalı. Hemen ateşe göstermek doğru değil.” (E, 9)*
- *“İki koca öküz süsüşürken ayıralım dedik. Aralarında kalmışız. Bacağımızı üç yerinden kırmış deyusun malları. Altı ay yerimden kalkamadım. Bacağıma kurt düştü de sirkeyle temizlediler.” (E, 221)*
- *“Hastayı ayıltmak için bir zaman uğraştılar. Göğsünü, bağırını açıp üflediler. Islak toprak koydular. Biraz sonra gözlerini açtı.” (E, 261)*
- *“Yok gelmeyim. Yarın uğrarım. Abla su kaynat, yumuşak bir bezle, yüzünü gözünü usul usul silin. Bir şeyi kalmaz. Olacak bunlar, üzülecek bir şey değil. Hadi eyvallah.” (E, 211)*
- *“Kadınlar koluna girip komşuya götürdüler. Öbürleri Mestan’ın yarasını temizlediler. Bez yakıp külünü yarsına sardılar. Pekmez şerbeti içirdiler.” (K, 14)*
- *“Sık sık yüznumaraya koşuyordu. ‘Aman elini yıka, gözüne sürme.’ Bir yerden duymuşlardı bunu. Haceli korkudan yüzünü yıkamaz olmuştu. Çevreden öğrendikleri kocakarı ilaçlarını kullanıyorlardı.” (K, 61)*
- *“‘Haceli’ dedi. ‘Kalk hele kardaş. Çorbamızı içelim. Sıcak sıcak iyi gelir, kalk hadi.’*

Haceli inliyordu. Ağır hastaydı. Başını zor tutuyordu. Pek az yiyebildi. Kıvrılıp uzandı gene.” (K,182)

- “‘ Ayşa hala hasta mı yoksa, niye öksürüyor?’
‘ Hasta, üşütmüş.’
‘ Kekik kaynatıp içirseydiniz. Terlesin bir iyice.’
‘ İçirdik emme yararı olmadı. Dışarı çıkınca gene üşüyor.’” (K, 209)
- “ Ula daha yaran iyi olmadı mı? Çırak gelsin de gene karasakız sürelim. Bizimki de iyi olmadı baksana. Kötü kötü acıyor.” (K, 221)
- “ Ninesi yardım etti, kardeşiyle yan yana yatırdılar. Mahmut çocuklara bakıyor, kara kara düşünüyordu.
‘ Ne yapsak, biraz şerbet içireyim mi?’
‘ İçir.’” (K, 236)
- “ Sonra Nuri Ağa hastanın yanı başına oturup, karnını ovmaya başladı.
‘Kiremit ısıtın!’ dedi. ‘Çabuk olun, karnına koyalım.’” (ST,71)
- “ Oysa bi oğlanı iyi etmeye gidiyoruz. Okuyup üflüyoruz, koluna iplik bağlıyoruz. İyi edeceğiz Allah’ın izniyle.”(TDİ, 84)
- “ Vay yavruum, ne oldu Murat’ım... Kurban olayım, ağlama, sus. Su getir gelin koş. Başını yuvalım. Su içirelim. Korkma oğlum... Başını kaldırıp damağını çekti.” (TDİ, 166)
- “ Çocuğun başına su döküp kanını yıkadılar. Ayşa kadın pek becerikliydi bu işlerde. Yerden bir avuç toprak aldı, yaranın üstüne bastırdı. Eliyle sıkıştırdı iyice.” (TDİ, 167)
- “ Taşa çarpmış herhalde, bir parmak yarılmış. (...) Ahırdan örümcek ağı toplayıp koyduk. Kanı durduruncaya kadar işimiz bitti.” (TDİ, 171)
- “ Hacı Nuri hasta oldu. Geceki olay aklına geldikçe titriyordu. Bir bitkinlik yayılıyordu içine. Soğuk su içiriyorlardı, damağını çekiyorlardı, bir türlü geçmiyordu. Yüzü sapsarıydı. İkide bir hıçkırıyordu.” (TDİ, 298)
- “ Kolunu sıyırdılar, tekrar tütün basıp iri bir mendille sardılar. Sağ kolu dirseğe kadar kan içindeydi. Kanlar kurumuş kapkara olmuştu.”(TDİ, 354)
- “ Hadi komşular, yardım edin. Ayşa ana çabuk ol. Mahmut’ un yarasını temizleyin. Yakı vurun, tez iyi edin.” (TDİ,358)
- “ Ateşin var senin. İlaç getireyim. Yoğurt ekme getireyim de ye, iyi gelir.” (TY, 17)

- “ *Vallahi bir şeyler oluyor bu adama’ dedi. ‘ Kız su getir, koş! Yüzünü yuğalım.’*” (TY, 21)
- “ *Allah Allah, niye böyle oldun Osman? Sıcaktan mı bunaldın ha? Gusülhane nerede? Götürün soyun da bir teneke su boşaltın başından aşağı. İyi gelir.*” (TY, 31)
- “ *Desin bacı bırak, istediğini desin. Siz bunun başına sirke sirke sarın. Sarımsaklı yoğurt yedin. Ateşi var baksana iyi gelir.*” (TY, 37)
- “ *Durdu kadın elinde ak bir sargıyla geldi.*
‘ Hüseyin şunu alnına saralım hele. Sirke döktüm, belki iyi gelir.’” (TY, 38)
- “ *Durdu kadın bir tas yoğurt getirdi. İçine sarımsak ezmişti.*
‘ Şunu bir yiyiverse.’ dedi. ‘İyi gelir dediler.’” (TY, 42)
- “ *Mahmut’ un acıyan parmağına tütün bastılar.*” (Y, 83)
- “ *Sen şimdi başla gecikme. Bir de kelibalından bir ilaç yaparlarmış. Onu ben iyi bilmiyorum. Çilli Dudu’dan öğren de onu da kullan.*” (Y, 93)
- “ *Bu artık hocalık iş olmuş, Allaha kalmış gayri. İstersen ben sana bir ilaç öğreteyim, belki değiştirir. Belli olmaz hani. Kedibalı var ya, kedibalı... Kocamış erik ağaçlarından toplasan daha iyi olur. Onu alacaksın, bir avuç tuz, bir avuç un katacaksın içine. Sonra onu iyi bir kaynatacaksın. Kararınca kadar kaynat korkma. Ondan sonra şöyle küçük küçük haplar yap. Her gün iki tane yut, bitinceye kadar...*” (Y, 120)
- “ *Omuzundaki çürüğe karasakız koydu. Gömgök olmuştu orası. Nasıl vurdularsa.*” (YD, 159)
- “ *Uzun Ahmet de pantolonunu sıyırmış, bacağındaki yaraya tütün basıyordu. Tütün acıttıkça dişlerini sıkıyordu.*” (YD, 219)
- “ *Vay canım benim vay. Dur senin yarana da karasakız süreyim.*” (YD, 226)

3. 2. 2.Halk Baytarlığı

“ Anadolu halkının veteriner olmadığı ya da veterinerlere ulaşamadığı zamanlarda veya veterinerlere gitmek istemediğinde hayvanlarını hastalıklardan korumak ve tedavi etmek için başvurduğu uygulama ve pratiklerin tümüne ‘halk veterinerliği (bayratlık) denir.” (Artun, 2014: 240) Ele alınan romanlarda da halk

veterinerliği/baytarlığı örneklerine rastlanmıştır. Söz konusu örnekler, aktarıldığı gibidir:

- “*Bacağı kırık oğlağı aradı gözleriyle, yoktu gene. Nerede kalmıştı o pısırik? Başının belası olmuştu on gündür. İyileşmek bilmiyordu hınzırın bacağı. Ağaya kaç kere haber yollamıştı ‘ Şu oğlağı götürsün de yesin, iflah olmaz bu.’ diye. Adam mal canlısıydı. Sarsın diye karasakız yolluyordu boyuna, dedete suyu yoluyordu.*” (YD, 4)
- “*Musa keçiyi içeri soktu. Bıçağı ile kulaklarını kesip enini düzeltti. Köşker’in nişanına uydurdu. Keçi çırpınıp duruyordu. Boğazını tutup kulaklarına bolca tütün bastı. Sonra da paçavrayla bağladı.*” (YD, 142)
- “*Köpeğin bacağıının birkaç yerini yırtmışlardı. Bacağının arkası kanıyordu. Paçavra yakıp külünü bastılar.*” (YD, 151)

3.2.3. Halk Botaniği

Anadolu’nun bereketli topraklarının ve bitki çeşitliliğinin göstergesi olan botanik öğeler Talip Apaydın romanlarında sıkça geçmektedir. Romanlarda tarımla geçimini sağlayan köylünün, çeltik, buğday, arpa, pancar ektiği görülmektedir. Ayrıca romanlar aynı çevrede geçtiğinden bitki çeşitleri de benzerlik göstermektedir ve karasal iklimin özelliklerini yansıtmaktadır.

Talip Apaydın romanlarında halkın yaşadığı coğrafi özellikleri yansıtan örnekler şu şekildedir.

- “*Buralarda ormandan hemen hemen hiçbir iz kalmamıştı. Meşeler, mazılar diplenmiş, hatta kökleri çıkarılmıştı.(...) Ta ilerde Kızıltepe’nin başında iri pelit ağacı görünüyordu.*” (D, 2)
- “*Oralarda bağlar bahçeler var. Uzun kavak ağaçları ta buradan fark ediliyor.*” (D, 5)
- “*Çitlerin arasında güre baldıran otları bitmişti. Baldıran otları hala gümrah yeşiliydi.*” (D, 70)
- “*Her sene pancar ektirmiş bu Hakkı Bey.*” (E, 38)
- “*İyi bir çeltik oluverirse yarın iki bini alır gelirsin.*” (E, 39)
- “*Ooo ırmak kıyısındaki söğüt ağacı belli belirsiz görünüyordu.*” (E, 138)

- “ Karşı geçede beyaz gövdeleriyle çıplak kavak ağaçları vardı.” (E, 161)
- “ Bağı bahçesi, elması, sebzesi ün salmıştır. Yeşilırmağın kıyısında iğne atsan yere düşmez, elmaya düşer. Ayvaya, armuda, eriğe düşer. İri iri taneli üzümlere düşer. Belki domatlara, patlıcanlara, bamyalara düşer.” (FŞ, 3)
- “ Bahçe de ne büyük bahçeydi? Çam ağaçları, ardıç ağaçları, çınarlar, akasyalar, atkestaneleri, daha bin bir çeşit süs ağaçları. Yer yer çiçek tarhları.” (FŞ, 38)
- “ Avarları sulayamıyorlar. Emekleri hep boşa gidiyor. Domatesler, patlıcanlar sararıyor, bamyalar kuruyor, elma ağaçları meyvelerini vermeden yaprak döküyorlar.” (FŞ, 75)
- “ Ta derin dereye gitmişlerdi. Koca söğütlere çıkmışlardı.” (Kİİ, 9)
- “ Biri zerdali öbürü iğde, iki ağaç dikmişlerdi.” (Kİİ, 18)
- “ Bahçeye geldi, önce domatesleri, biberleri dolandı.(...) Büyük küçük ne bulabildiyse topladı. Üstüne üzüm doldurdu. Ak üzümler kara üzümler. Az bulabildi. Küçük küçük salkımlardı.” (K, 18)
- “ Ege’ nin üzümü inciri, tütünü bize toplanacak.” (K, 41)
- “ Birkaç yoksula tohumluk buğday verdi.” (K, 91)
- “ Önüne devrilen sarı sapları görüyordu yalnızca. Olgun başakları.” (K, 103)
- “ Alıcın gölgesinden çıkınca güneş yeniden bindi omuzlarına.” (K, 104)
- “ Biçilen buğday sapları önce bir titriyor, sonra yıkılıyorlardı. Başaklar hep birbirine yakın düşüyordu.” (K, 104)
- “ Ekini biraz çeşitlendirmeli. Mısır, nohut, fasulye. Ne bileyim, mercimek, fiğ...” (K, 113)
- “ Dut ağacı, iğde, söğüt... yeşillendireceğim ön tarafı.” (K, 133)
- “ Çiftiliğin hepsine pancar ekin diyorsunuz siz.” (K, 244)
- “ On kişilik eğitmen kümesi söğüt ağacının altında daire olup oturmuşlardı.” (K, 327)
- “ Geniş tarlalar başlamıştı. Kavaklar, söğüt ağaçları belirdi.(...) Akasya ağaçları içindeki küçük binanın içinde durdu.” (O,2)
- “Çeltik ekmişler de, ‘buraya gel.’ diye mektup yazdı.” (O, 3)
- “ Motorlarla filan pancar ektiriyorlar hep.” (O, 15)

- “ Çeltik maşalalarının bitiminde birkaç karık patlıcan ekilmişti.(...) ‘ Şu ileriye kavun karpuz da ekim ama daha olmadılar.’ ” (O, 18)
- “ Ben biraz domates, biber koparayım da ekmekle yiyelim.” (O, 21)
- “ İçerde kavak ağaçları vardı.” (O, 61)
- “ Arkin geçince yolun sağında biçilmiş buğday tarlaları başlıyordu. Çeltikler öbür yanda, arkamızda kalmıştı.” (O, 62)
- “ Nebahat su yolunun kıyısındaki böğürtlenleri görünce, ‘ Amanın bunlar pek güzel olur Sefer Abi’ dedi.” (O, 66)
- “ Sekiz on kadar kalın köklü armut ağacı vardı. Bir zamanlar ahlatmış bunlar belli ki, sonradan aşulanmışlardı. Meyveleri daha taş gibi serttiler. Kışa doğru olurlarmış ancak. Kirazlar savmıştı. Bir iki ekşi elma koparıp yedik.” (O,72)
- “ Bir yandan darıları, çeltikten başka otları dipleyip dipleyip köküyle birlik çıkarıyordum.” (O,79)
- “ Arif geldi, ahlat ağacının gölgesine uzandı.” (ST, 8)
- “ Söğüt dallarının, kamışların ardından dolana dolana akıyordu.” (ST, 10)
- “ Kavunlar, karpuzlar olgunlaşmamıştı daha. Kelektiller, yeni büyüyorlardı. İricesinden bir tane kopardı. Hıyar tadındaydı.” (ST, 11)
- “ Ama sap çekerim, çift sürerim, pancarım var...” (ST, 17)
- “ Traktörün iki tarafında yavşanlar, yaban kevenleri sıraya dizilmişler gibi birer çizgi halinde geriye doğru akıp gidiyorlardı.” (ST, 18)
- “ O tarlanın buğdayı başka cins olduğundan, harmanı da başka yapılmıştı.” (ST, 19)
- “ Fasulyeleri filan hepsini sula.” (ST, 38)
- “ Susadıkça pancar tarlasına bitişik olan bostana dalıyor, şakla ya da hıyar koparıyor, tarla ortasında soyup yiyordu.” (ST, 45)
- “ Bostanlardan kavun karpuz koparırsınız. Burada ben meyve de ayırdım. Biraz da patlıcan, domates falan...” (ST, 114)
- “ Sulanmayan yerler hep bozkırdı. Uzaktan kavaklar, meyve ağaçları, koyu yeşil cevizler, bağlar fark edilirdi.” (TB, 32)
- “ Bizim bahçede erik de var, tombul erik.” (TB, 34)

- “ Meyve ağaçları, bağlar, kıyılarda söğütler, kavaklar rast gele dizilmişti.” (TB, 35)
- “ Hasan, Muhsin, ben üzüm yolmaya gittik. Çeşit çeşit üzümler vardı. Kara, sarı, beyaz. Küçük taneli, iri taneli. Salkım olmuşlardı.” (TB, 37)
- “ Derenin kıyılarında böğürtlen gürüzleri vardı.” (TB, 69)
- “ Önünde yanında büyük kavak ağaçları vardı.” (TB, 74)
- “ Dere tarafı gürüzlük, fundalıktı.” (TB, 83)
- “ Alış ağaçları kıraç tepenin üstünde bir garip şeylerdi. Renksiz ve tüylü yapraklarının arasında sarı sarı meyveler olmuştu. Bu meyveler sertti. Ekşi, kekremsi bir tatları vardı.” (TB, 89)
- “ Kazmalarla, küreklerle kevenlere hücum ettik.” (TB, 175)
- “ Bahar ilerledikçe köyde madımak bollaştı.” (TB, 181)
- “ O günlerde hep ağaçlar çiçek açmıştı. Köyden görünüyordu, bahçelerde bademler, kayısılar, erik ağaçları bembeyazdı. Çocuklar okula demet demet çiçek getiriyorlardı. Hele sarı çiğdemler, mor sümbüller çok hoşuma gidiyordu.” (TB, 187)
- “ Çeşmenin önündeki yaşlı dut ağacının dalları kırılacak gibi o tarafa, bu tarafa savruldu.” (TDİ, 5)
- “ Ne kadar buğday kaldıracaksınız ha?” (TDİ, 21)
- “ Küçük sebzelikler, meyve ağaçları, üzüm bağları...” (TDİ, 50)
- “ Yaşlı ahlat ağacı neredeyse kurumak üzereydi. Ökse otları her yeri sarmıştı.” (TDİ, 50)
- “ Çitin kıyısında söğüt ağaçları vardı.” (TDİ, 53)
- “ Sebzelere baktı, fasulyeler, domatlar iyice susamışlardı.” (TDİ, 53)
- “ İbrahim Bey akdut ağacının gölgesinde bağdaş kurup oturmuş, uzun düşüncelere dalmıştı.” (TDİ, 55)
- “ Tam önünde kara bir üzüm salkımı sallanıyordu. Keşir karası derler, uzun taneli bir üzümdü.” (TDİ, 60)
- “ Birkaç büyük ağaç vardı orada. Çitlenbik ağaçları, meşeler.” (TDİ, 69)
- “ Ne tarlalar buğday verir oldu, ne bağlar üzüm verir oldu.” (TDİ, 215)

- “ Tütünleri aşağıdan yukarı doğru, ikişer üçer yaprak kırıyor, peştemalını dolduruyordu. Peştemalı ikide bir götürüp dere kıyısındaki söğüdüin gölgesine boşaltıyordu.” (TY, 1)
- “ Değirmenin önünde uzun kavak ağaçları vardı. (...) Tarlaların ortasında tek tük meşe ağaçları.” (TY, 6)
- “ Birkaç adım sebze yeri ayırmışlardı. Domates, soğan, biber ekmişlerdi. Ot bağlamıştı burayı. Bakımsızdı. Kuş domatesleri, küçük yumru biberler, kartlaşmış soğanlar... Biraz da hıyar ekmişlerdi ama çocuk hıyar mı bırakırdı adama?” (TY, 9)
- “ Tekrar ağaçlar başladı burada. Bozulmuş, rastgele kesilmiş çam ormanı.” (TY, 50)
- “ Yerine mısır ekeriz, patates ekeriz.” (TY, 90)
- “ Yolun kıyısında ekini biçilmiş tarlalar, tarlaların ortasında tek tük meşe ağaçları vardı.” (TY, 118)
- “ İri çiçekli bir ağaç vardı, ta yukarılarda el gibi kocaman çiçek açmıştı.” (TY, 124)
- “ Meşeli ardıçlı bir bayıra sardılar.” (TDİ, 7)
- “ Tarlaların ortasında tek tük meşeler, ardılar kapkara görünüyordu.” (VD, 10)
- “ Buralar epey ormanlıktı. Sık çamlar, meşeler.” (VD, 18)
- “ Harmanda döğen sürerken, tarlada çalışırken ağzına bir saman parçası ya da kekik kökü alırdı.(...) Çayırdaaki yaşlı ak dut ağacını, Geçen yıl aşılatığı armutları düşündü.” (VD, 19)
- “ Yüz tane kavak ağacı gerekli.” (VD, 63)
- “ Dah oğlum buraya arpa ekeriz.” (VD, 141)
- “ Yamaçlarda tek tük ardıç ağaçları vardı.” (VD, 202)
- “ Birkaç söğüt ağacından başka yeşillik yoktu.” (VD, 267)
- “ Yer yer yavşan kökleri, keven kökleri derinlere doğru iniyordu.” (VD, 268)
- “ Molla Mahmut atı bağlayıp torbasını taktıktan sonra bir asma çubuğunun altına uzandı.” (VD, 321)
- “ Yer yer meşeli, kayalık tepeler.” (VD, 346)
- “ Güzelim üzüm bağları yağma edilmiş, kırıp dökülmüştü.” (VD, 362)

- “ Adam yeni çimlenmiş çeltik tarlasının kıyısına eğilmiş, maşalanın tirini düzeltiyordu.” (Y, 1)
- “ Doğrulup, çeltiklerin içinden teker teker bulup köklediği bir tutam yeşil darıyı maşalanın kıyısına attı.” (Y, 2)
- “ Arkın kıyısında meyve ağaçları, bazen gökyüzüne doğru uzayıp gitmiş kavaklar vardı.” (Y, 4)
- “ Ali Osman Ağagil ıslak iş urbaları ile dut ağacının dibinde oturmuş, öğlen yemeği yiyorlardı.” (Y, 5)
- “ Çeltik yaz altı ay su içinde kaldığından zaten söğütle kavaktan başka ağaç dayanmazdı buralara.” (Y, 7)
- “ Remzi arkasını zerdali ağacının köküne dayayarak Kör Mehmet’ e sigara uzattı.” (Y, 9)
- “ Kısıktaki karaağaçlarının altından geçti.” (Y, 20)
- “ İğde ağacının gölgesine gittiler.” (Y, 21)
- “ Bir bahçenin kıyısındaki kavak fidanları yan yana dizilmiş insanlara benziyordu.” (Y, 49)
- “ Karadutlar Remzi’nin tarlasının bitiminde sekiz on ağaçlık küçük bir orman gibiydi.” (Y, 91)
- “ Hep söğütlük, kamışlıktı buralar.” (Y,106)
- “ Biraz sonra akçakavağın gölgesine uzandılar.” (Y, 114)
- “ Üzerlik otu toplayacağım diye mezarlığın yanına saptı.” (Y, 118)
- “ Kamışların hışırtısını iyice duymuştu.” (Y, 147)
- “ Öz’ lerin üzümü yeni oldu.” (Y, 167)
- “ De ki haberin yokken arpa tarlasına girmiş, valla boynunu kessen çıkaramazsın.” (YD, 3)
- “ Bir acı yavşan ne desin davara? Onlara gerek şöyle çiçekli, tohumlu otlar.” (YD, 5)
- “ Bir yandan söğütlerin altına bakıyordu.” (YD, 9)
- “ Birisini pancara sevk edeceğim.” (YD, 30)
- “ Yolların iki yanı ak yavşandı. Kuru mu, yaş mı belli olmayan, toprak renginde bozkır otlarıydı. Çakırdikenler, sığırkuyrukları, yer yer pürenler...” (YD, 53)

- “ Ta uzaklara kadar pancar tarlaları uzanırdı. Arada yer yer ağaçlar, tek tük uzun kavaklar vardı.” (YD, 54)
- “ Bak ekinimiz, arpamız yazı yabanda kaldı.” (YD, 141)
- “ Eğilip yerden kuru bir kekik dalı kopardı.” (YD, 177)
- “ Çam ağaçlarının gölgeleri.” (YD, 178)
- “ Kavağın gölgesine sırtını dayadı.” (YD, 221)

3.2.4. Halk Zoolojisi

Hayatın başlangıcından bu yana insanlar ve hayvanlar iç içe yaşamaktadır. İnsanlar kimi zaman hayvanın gücünden, kimi zaman da hayvanın etinden, sütünde faydalanmışlardır. Eserlerde geçen bu hayvanlarda halkın yaşamı hakkında bilgi verirken, halkın yaşadığı coğrafyayla ilgili ipuçlarını göz önüne sermektedir.

Talip Apaydın’ın romanlarında genellikle köylünün geçimini sağladığı ve ulaşım için kullandığı hayvanlardan bahsettiği örnekler şu şekilde görülmektedir.

- “ Ali katırı bıraktı, eşeğe doğru koştu.” (D, 4)
- “ Köyün sığır sürüsü kırdan dönüyordu. Kara inekler, boz inekler, çıpl eşekler...” (D, 17)
- “ Kedi kuyruğunu kaldırmış, miyavlayıp duruyordu.” (D, 21)
- “ Karşı bayırlarda köyün sığır sürüsü yayılıyordu.” (D, 80)
- “ Kara inekler, boz eşekler, danalar. Kimisi geviş getiriyordu, kimisi kuyruğunu kaldırmış pisliyordu.” (D, 106)
- “ Seyit Ali feneri kaldırıp baktı, yüzlerce yaban güvercini tünemişti. (...) Bir tilki fırladı.” (D, 178)
- “ Arkalarından bir iki köpek ürüdü, aldırmadılar.” (D, 237)
- “ Küçük boy, sıska bir eşekti.” (E, 9)
- “ Bir de inek vardı, ahırda.” (E, 10)
- “ Dört beygirle oduna gitmiş de, bilmem neymiş de...” (E, 14)
- “ Sulanmağa götürülmek üzere ahırdan çıkarılmış üç dört sığır tembel tembel geliyordu.” (E, 54)
- “ Battal şimdi ona da söylenir diye danayı kovmak istediye de dana directti, ayrılmak istemiyordu.” (E, 76)

- “ Köpekler havlayarak saldırmışlardı ama Battal’ı tanıyınca kuyruklarını sallayarak bir uysallaştılar.” (E, 83)
- “Gübreliklerde bir şeyler aranan tavuklardan başka canlı görünmüyordu.” (E, 102)
- “... kuşlar ötüşür, geyikler meleşir, çiçekler sahici çiçekmiş gibi kokmaya başlar.” (FŞ, 8)
- “ Bir mağaraya sığındı. Bir de geyik yavrusu yakaladı.” (FŞ, 50)
- “ Buzağıyı bağla, ineğimiz geliyor.” (Kİİ, 8)
- “ Öküzleri de satarım diyordun.” (Kİİ, 42)
- “ Yorgun öküzlerin çektiği kağnılar, kağnıların üstünde oturan çocuklar...” (K, 17)
- “ Önlerine sürüp getirdikleri kara eşeğin yürüyecek hali kalmamıştı.” (K, 24)
- “ Köyün içinde bir köpek ürüyordu uzun uzun.” (K, 26)
- “ Ahıra girdi, ineklere öküzlere baktı.” (K, 34)
- “ Önünde iki keçi vardı.” (K, 35)
- “ Handaki atını çekip bindi hemen. Köye doğru sürdü.” (K, 45)
- “ Köyün kedisi, köpeği toplandı hep.” (K, 87)
- “ Bir inek, birkaç keçi koyun hepsi aklımda.” (K, 104)
- “ Yılan mılan sokuverir, öyle ya.” (K, 106)
- “ Öküze mandayla olmuyor. Çok ağır gidiyor baksana.” (K, 112)
- “ Ayşa kadın evin gerisinde kuluçka tavukla civcivlerini güdüyordu.” (K, 121)
- “ İki bin tiftik davarları gezerlermiş kırlarda.” (O, 1)
- “ Atları tımar eder, arabaya koşar, işi o kadar.” (O, 19)
- “ Akşamları arı oğul verir gibi sivrisinek olur buralarda.” (O, 20)
- “ Yerlere serptikçe tavuklar, ördekler üst üste yığılıyordu. Kazlar gagalarını ileri uzatarak bir hışım içinde öbürlerini kovmaya çalışıyorlardı.” (O, 65)
- “ Oralarda çok iyi arı yetiştirilir.” (O, 74)
- “ Tarlalardan kurbağa vıraklamaları geliyordu.” (O, 102)
- “ Köyün sığırları, davarları yayılırdı.” (ST, 2)
- “ Köyün önüne gelince atların dizginlerini çekerek kendi harmanlarına saptı. Babası öküzleri düvene koşmuştu.” (ST, 3)

- “Tavuklar korkularından gıdıkladılar.” (ST, 15)
- “Erkekler koyunları koşarlar, sonra kadınlar sağıma başlayınca ağılın kıyısındaki taşlara, çit gibi uzatılmış ağaçlara oturup konuşurlardı.” (ST, 23)
- “ Bir evin köşesini dönerken aradaki başıboş eşekler, sıpalar ürküp kaçıştılar. On, on beş kadar vardı. Bir köpek arkalarından saldırarak kovaladı.” (ST, 28)
- “ İkide bir sivrisinek vızıltısı duyuyorlardı kulaklarının dibinde.” (ST, 64)
- “ Yayınbalığı bile var burada.” (ST, 131)
- “ Bir yerlerde kalın sesli köpekler ürüyordu.” (TB, 5)
- “ Yoldan tilki geçti.” (TB, 6)
- “ Aligilin bu mandalar, dedi Muhsin.” (TB, 16)
- “ Kapının önünde tavuklar eşiniyordu.” (TB, 18)
- “ Bir de başına bir sürü enik toplamış.” (TB, 18)
- “ Öküzler miskindiler, sıcakta iyice gevşemişlerdi.” (TB, 28)
- “ Kuzuyu bu heybenin karşı gözüne sokmuşlardı.” (TB, 33)
- “ O senin bildiğin kurt değil. Şöyle küçük küçük olur. Tırtıl derler.” (TB, 34)
- “ Oralarda atlar, eşekler yayılıyorlardı.” (TB, 35)
- “ Aman yılana bak! diye bağırdı.” (TB, 37)
- “ Koyunlar, keçiler başlarını çevirip çevirip bize bakıyorlardı.” (TB, 60)
- “ Dersimiz kedi mi, sınıfa birkaç tane kedi alıp gelirlerdi. Köpek mi irili ufaklı bir sürü köpek getirirlerdi. Kümes hayvanları mı, ohoo sınıf tavukla, kazla, ördekle dolardı.” (TB, 63)
- “ İkide bir çekirgeler sıçırıyor, kertenkeleler kaçışıyorlardı.” (TB, 66)
- “ Güvercinler hep birden havalandılar.” (TB, 67)
- “ Yolun kıyısında sığırlar durup bize bakıyorlardı.” (TB, 74)
- “ Besili kazlar, tavuklar dolaşıyorlardı ortalarda.” (TB, 74)
- “ Kağının üstüne tavuklar, horozlar üşüşüvermişlerdi.” (TB, 76)
- “ Bir ağacın tepesine kocaman bir kuş konmuştu. Kartaldı herhalde.” (TB, 89)
- “ Önümüze tavşan, keklik çıkmazsa ne vuracağız.” (TB, 108)
- “ Kamışların arasında iri gözlü bir kurbağa şaşkın şaşkın bakıyordu.” (TB, 115)
- “ Ölüsünü kurtlar parçalamış.” (TB, 133)
- “ Hasangilin koçları güdüyorduk.” (TB, 184)

- “ Kirli bir kedi tenekenin sesinden ürküp kaçtı. ” (TDİ, 5)
- “ Kağının kış tarafına bağlı at da başını eğmiş düşünüyordu. ” (TDİ, 7)
- “ Arı döndü, döndü, sonra salkıma kondu. ” (TDİ, 60)
- “ Kırdan dönen sığır sürüsünün toz bulutu köye doğru yaklaşıyordu. ” (TDİ, 73)
- “ Bir kedi miyavlasa bir köpek havlasa, bir şey oluyor sanıyorum. ” (TDİ, 87)
- “ Öküzün karşısında koştuğu ufacık boz eşeği habire sıkıştırıyordu. ” (TDİ, 158)
- “ Kurt salmasın diye ürüyorlar. ” (TDİ, 200)
- “ Boz bir köpek gördü, yarı tüyleri dökülmüştü. ” (TDİ, 205)
- “ Mahmut ilerde çite bağlı ineği gösterdi. ” (TDİ, 367)
- “ Tavuklar ağaç merdivene tünemişlerdi. ” (TY, 3)
- “ Boz bir eşek yolun ortasına yatmış ağniyordu. ” (TY, 3)
- “ Tütün kuruttuğu avluya inekleri girmişti geçen gün. ” (TY, 7)
- “ Merdivene tüneyen tavuklar kaçıştılar. Aşağıda bir köpek ürüdü. ” (TY, 17)
- “ Nereden geliyor o koyun sesleri? ” (TY, 37)
- “ İki keçimiz var, dişi. ” (TY, 39)
- “ Yukarı bakınca görüverdi, ta yükseklerde iki kartal döne döne uçuyordu. ” (TY, 49)
- “ Kuzu güzelim otları yemiyordu. ” (TY, 56)
- “ Oralardan gece kuşlarının sesleri geliyordu. ” (TY, 75)
- “ Çoğu kara bir katıra binmişlerdi. ” (TY, 87)
- “ Az sonra keçeci köyünün horozları ötmeye başladı. ” (TY, 91)
- “ Bugün bu tarafa sürmüşlerdi öküzleri. ” (TY, 97)
- “ Ata habire topuk vuruyordu. ” (VD, 5)
- “ Sık sık odun kesmeye, öküz gütmeye gelirlerdi. ” (VD, 7)
- “ Horozlar ötüyor baksana. ” (V, 8)
- “ Baktı, ilerde bir sürü adam, çoluk çocuk, yüklü kağnılar, eşekler... ” (VD, 11)
- “ Mahmut ağacın dallarına bakıyor, uzakta öten bir kuşun sesini dinliyordu. ” (VD, 14)
- “ Köyün kedileri köpekleri bile ortadan kaybolmuştu. ” (VD, 82)
- “ Ahırın kapısını açtı, inekle öküzler, üçü birden başlarını çevirip baktılar. ” (VD, 83)

- “ *Böyle böyle desinler, sığırımız malımız içeride kaldı.* ” (VD, 87)
- “ *Biraz sonra Akşehir’in horozları ötmeye başladı.* ” (VD, 112)
- “ *Kuşlar uçuyorlar, ne taraf gideceklerini bilemeden o yana bu yana savruluyorlardı.* ” (VD, 239)
- “ *Yeşil bir sinek kendilerini koğuşturuyordu.* ” (VD, 308)
- “ *Kimisine birer keçi verip susturdu.* ” (Y, 19)
- “ *Sen git eşeğe saman, arpa ver.* ” (Y, 34)
- “ *Köyün ilk horozları ötmeye başlamıştı.* ” (Y, 38)
- “ *Sokaklarda tavuklar dolaşıyorlardı.* ” (Y, 39)
- “ *Aşağıdaki sazlıklardan bir yaban ördeği sesi geliyordu.* ” (Y, 45)
- “ *Hüsni ata binip eşeği önüne kattı.* ” (Y, 48)
- “ *Baharın birisine bir inek verdim.* ” (Y, 103)
- “ *Zati kuzular o günden beri büyüdü, koyun oldu.* ” (Y, 113)
- “ *Üstünde bir iki karasinek vızıldayarak sağa sola uçuşup duruyordu.* ” (Y, 134)
- “ *Sonra, yaşlı köpeklerle özgü bir tembellikle başını ön bacaklarının üstüne koyup uyuklamaya başladı.* ” (YD, 1)
- “ ‘ *Bu davar milleti.* ’ diye düşündü, ‘ *tekelerin peşi sıra giderler işte böyle.* ’ ” (YD, 1)
- “ *Aynı parayı veriyorlar, ister koyun güt, ister keçi...* ” (YD, 3)
- “ *Bacağı kırık oğlağı aradı gene yoktu.* ” (YD, 4)
- “ *Kıpkızıl yaranın üstünden bir iki yeşil sinek uçtu.* ” (YD, 5)
- “ *Keçilerin içine topallaya topallaya gitti oğlak.* ” (YD, 6)
- “ *Gene sığırın yattığı yere yakın suvatlayacaktı, başka çare yoktu.* ” (YD, 9)
- “ *Sonra sineklenip duran kara eşekten heybeleri indirdi.* ” (YD, 12)
- “ *Bir gün tarlasına öküz sokmuşlar.* ” (YD, 19)
- “ *Köy yolundan doru bir ata binmiş Emin Bey’in büyük oğlu geliyordu.* ” (YD, 20)
- “ *Tiftik keçileri uzaktan ak taşlara benziyordu* ” (YD, 29)
- “ *Elini kurt ısırınca da karakola şikâyet edip, kasabaya iğneye yolladılar.* ” (YD, 34)
- “ *İri bir sinek eşeğin çevresinde kalın seslerle uçup duruyordu.* ” (YD, 53)
- “ *İki üç tavuk gelmiş yan yan kendisine bakıyordu.* ” (YD, 57)

- “ *Yolun kıyısından ikide bir kertenkeleler kaçıyordu.* ” (YD, 65)
- “ *İmbil imbil ak tüyleriyle tiftik keçileri, koca boynuzlu tekeler, sırtları yuvarlak koyunlar...* ” (YD, 110)
- “ *Kocaman bir karga uçarak geldi, karşıdaki söğüdü dalına kondu.* ” (YD, 133)
- “ *Doru at altında oynuyordu.* ” (YD, 193)
- “ *Boz bir çekirge gördü.* ” (YD, 197)

3.2.5. Halk Meteorolojisi

Geçimini tarımla sağlayan halk için havanın durumu büyük önem taşımaktadır. Hayatını devam ettirmek isteyen köylü edindiği tecrübelerle hava tahminlerinde bulunmaktadır. İncelenen romanlarda hava tahminlerinden yola çıkılarak ekim, hasat zamanının belirlendiği görülmektedir.

Talip Apaydın meteorolojik öğelere sıkça yer vermiştir. Karasal iklimin özelliği olan karlı kışlar ve sıcak yazlar aşağıdaki örneklerle gösterilmiştir.

- “ *Yağmur yedik bir yandan. Çalışa çalışa turşuya döndük bir yandan.* ” (D, 13)
- “ *Yağmurlu bir bahar günü, biliyon mu?* ” (D, 14)
- “ *Pencereden baktı, hava güneşli. Kendisi de çıktı, bir iki gezindi.* ” (D, 41)
- “ *Bahar selleri yarınlar yapmıştı orada.* ” (D, 70)
- “ *Hafif bir yağmur yağıyordu. Uzun süren güz yağmuru, dünden beri ne artıyor ne duruyor, siyim siyim yağıyordu.* ” (D, 172)
- “ *Yağmur artmıştı. Durmadan siyim siyim yağıyordu. Sel yapan yağmurlardan değildi, toprağa işliyordu.* ” (D, 176)
- “ *Yağmur durmuştu ama gökyüzü kapalıydı. Dağlar uzaktan mosmor görünüyordu.* ” (D, 194)
- “ *Dışarıda serin bir hava vardı. Gökyüzü koyu bulutluydu. Kış iyiden iyiye kendini duyuruyordu.* ” (D, 216)
- “ *Görekli köyüne kar yağmıştı.* ” (D, 222)
- “ *Hava yumuşaktı. Hafiften kar yağmaya başlamıştı. İnce bir kar...* ” (D, 237)
- “ *Karşıdan soğuk bir rüzgâr esiyordu.* ” (D, 330)
- “ *Bu kış günü şaka olmaz, adam donar da kalıverir yollarda.* ” (E, 11)
- “ *İçeriye soğuk bir rüzgâr doluverdi.* ” (E, 31)

- “ Sabahın ayazı adamı donduruyordu dışarıda.” (E, 42)
- “ Sokaklarda akşam sonu ayazı vardı. Yerlerin çamuru donmak üzereydi.”(E, 95)
- “ Evlerin saçaklarında acı bir rüzgâr esiyordu.” (E, 98)
- “ Bu kış ne de uzun sürmüştü böyle. Havalar hemen açivermezse saman yetişmeyecekti.(...) Göğe doğru baktı, koyu bulutlarla kaplıydı hava. Bir daha kar yağarsa iş kötüye gidecekti. (...) Kar havası mıydı bu ortalıktaki acaba?” (E, 102)
- “ Güneş bir buluttan çıkıp öbürüne giriyordu. Hava açılmıştı epeyce. Ortalık iyice ilumişti. Karlar erimeğe başlamıştı bir yandan.” (E, 105)
- “ Öğleye doğru ortalık pırıl pırıldı. Güneş baya ısıtıyordu adamı. Tek bir bulut yoktu gökyüzünde. Gizliden bir bahar havası duyuluyordu.” (E, 142)
- “ Sabahın ayazı adama dokunacak kadar fazlaydı.” (E, 161)
- “ İkinci sonu hava birden kararmıştı. Uzaklarda gök gürlüyordu. Battal başını kaldırıp baktı. ‘ Vay mübarek vay, bahar geldi demek. Gök gürlledi mi bahardır öyle ya. ’ Hava yağmur bulutlarıyla kaplıydı.” (E, 212)
- “ Sabahın ayazı dokunuyordu insana. ‘ Kış kokusu şimdiden duyulmaya başladı’ ” (FŞ, 94)
- “ Dışarısı günlük güneşlikti.” (K, 33)
- “ Mahmut gökyüzüne baktı. ‘ Hem de kar yağacak. ’ dedi. ‘ Kışa girdik iyice. ’ ” (K, 40)
- “ Akşamüstü olmuştu. Hava kapalıydı.” (K, 46)
- “ Karları çiğneyerek yürüdüler. Karşından soğuk bir rüzgâr esiyordu. Geniş kırlar çırıl çıplaktı. Gökyüzü koyu bulutlarla kaplıydı.” (K, 54)
- “ Kış bastırdığı için ev yapma işleri durmuştu.” (K, 57)
- “ Donuk kış akşamı erkenden inmişti.” (K, 66)
- “ Köye kadar yağmur yediler.” (K, 78)
- “ Duru bir gökyüzü masmavi yükseliyordu yukarda. Bahar kokuları geliyordu kırlardan.” (K, 85)
- “ Bu yazı dolandırısın da güz gelince öbür koca öküzü de keseyim. Kışlık kavurma falan yaparız.” (K, 89)
- “ Son yağmurlarda yağmış, bahar iyice boy göstermişti.” (K, 97)
- “ Gökyüzü bomboştu yukarda. Tek bir bulut bile görünmüyordu. Uzun yaz öğlesi

fırın içi gibi sıcaktı.” (K, 106)

- “ *Ilık yaz gecesi çıldırtıyordu insanı.” (K, 110)*
- “ *Kar yağmadan güzlükleri ekmeliydi. Havalarda soğumuştı iyice. Daha kışlık odun çekilecekti.” (K, 140)*
- “ *Kar atıştırmaya başlamıştı bir yandan. Önce birer ikişer düştü, sonra lapa lapa yağdı.” (K, 141)*
- “ *Donuk kış güneşi bulutlardan çıkıp bulutlara giriyordu.” (K, 154)*
- “ *Karlar bir eriyor, kalkacak gibi oluyor, sonra tekrar yağıyordu. Güneş vurunca boncuklaşıyor, ıslıl ıslıl parlıyordu.” (K, 169)*
- “ *İkide bir başını kaldırıp göğe bakıyordu, ne oluyordu böyle? Koyu bulutlar yuvarlanıp kımıldanıp duruyorlardı. Uzaklarda gök gürliyordu. Yağmur yağacaktı gene. Ama rüzgâr bir kararsızdı.” (K, 175)*
- “ *Gereği gibi yürümüyordu iş. Bir de her gece yağmur yağıyor, büsbütün zorlaştırıyordu.” (K, 180)*
- “ *Hafif bir yağmur sindire sindire yağıyordu.” (K, 182)*
- “ *Bahar güneşi insanı ısıtıp gevşetiyordu.” (K, 296)*
- “ *Dışarda bir rüzgâr başlamıştı. Saçaklara vuruyordu.” (K, 321)*
- “ *Köyde yardım etmeselerdi güz yağmurları bastıracaktı.” (K, 338)*
- “ *Güneş omuzlarını yakıyordu. İyice sıcaktı ortalık.” (O, 76)*
- “ *Yaz gününün erken saatinde traktörün çalışmaya başlamasıyla sessizlik bir anda yırtıldı.” (ST, 15)*
- “ *Kızgın bir güneş omuzlarını yakıyordu.” (ST, 32)*
- “ *Rüzgâr çoğu zaman akşamdan sonra çıkıyor, gece yarısına kadar devam ediyordu.” (ST, 94)*
- “ *Yağmur mevsimi başlamıştı.(...) O gün akşama doğru tekrar yağmur yağdı.” (ST, 146)*
- “ *Sicim gibi yağmurun altında pancar taşınmaz.” (ST, 147)*
- “ *Yağmur olasılığı var mı diye havaya baktı.” (ST, 152)*
- “ *Gökyüzüne baktı. Bulutlar yükselmişlerdi. Gene de kar havası vardı ortalıkta. Allah bilir ya bu yıl kış erken gelecekti.” (ST, 157)*
- “ *Havalarda soğumuştı iyice. Harman yerleri sabah erken kar yağmış gibi kırağı*

altında kalıyordu.” (ST, 159-160)

- “ *Dışarıda gene ağır ağır kar yağmaya başlamıştı.” (ST, 169)*
- “ *Ortalık müthiş sıcaktı.” (TB, 29)*
- “ *Ilık güz güneşi buğdayımızı yavaş yavaş kurutuyordu.” (TB, 71)*
- “ *Güneş tam karşıdaydı. Günün en sıcak zamanı olmalıydı. Ama güz güneşi yazınki kadar kızgın değildi.” (TB, 85)*
- “ *Güz ilerlemişti. Gökyüzü hep koyu bulutlarla kaplıydı. Hatta zaman zaman yağmur yağıyordu. O gece de yağmıştı. Yerler ıslaktı. Yer gök, her yer koyu bir renk almıştı.” (TB, 107)*
- “ *Yağmur gittikçe hızlanmıştı. Duracağı da yoktu bu gidişle. Sürekli yağan yağmurlardan birisiydi. Gökyüzü baştan başa kapalıydı.” (TB, 118)*
- “ *Yağmur iyiden iyiye hızlanmıştı. Sis çökmüştü her yere. Karşı tepeler görünmez olmuştu.” (TB, 119)*
- “ *Son güz yağmurları başlamıştı. İyiden iyiye kışın kokusu duyuluyordu artık. Sabah kalkıp bakıyorduk ki gökyüzü koyu bulutlarla kaplı. Ya da köyün üstüne sis inmiş. Göz gözü görmüyor. Islak toprak buz gibi soğuk.” (TB, 126)*
- “ *Havalar iyiden iyiye soğumuştü. Bir gün sonra derste pencereden baktık, kar yağmaya başladı. Lapa lapa nasıl da yağıyordu” (TB, 128)*
- “ *Kış şiddetli geçiyordu. Bir fırtına esiyordu dışarda, binanın çatısı uçurecek gibi sallanıyordu.” (TB, 129)*
- “ *O günlerde kış daha da şiddetlendi. Bir sabah kalkıp baktık, bir metreye yakın kar yağmıştı.” (TB, 131)*
- “ *Dışarda donuk bir güneş vardı. Karlar hafifçe.” (TB, 134)*
- “ *Sokaklar kar içindeydi. Bir de rüzgâr esiyordu soğuk.” (TB, 153)*
- “ *Havalar yavaştan ısınmaya başlamıştı. Kar eriyordu.” (TB, 171)*
- “ *Bahara doğru karlar erimişti.” (TB, 180)*
- “ *Nisan sonuydu. Yağmurlar yağdı, sonra hava açtı. Duru bir güneş ortalığı ısıttı.” (TB, 183)*
- “ *Ansızın bir rüzgâr çıktı.” (TDİ, 5)*
- “ *Ne rüzgârdı o yavu? Yaz günü tövbe yarabbi...” (TDİ, 15)*
- “ *Tepeyi çıkarken kızgın güneş omuzlarına vurdu.” (TDİ, 18)*

- “ *Bağ ardında bir tarlam var onu da baharda dolu vurdu.* ” (TDİ, 23)
- “ *Hava çok sıcaktı. Gökte hiç bulut yoktu.* ” (TDİ, 48)
- “ *Tepesinde kızgın öğle güneşi bir yanda, saman tozu bir yandan ter içinde kaldı.* ” (TDİ, 167)
- “ *Cehennem sıcaklığında sırtta çanta, yürü Allah yürü...* ” (TDİ, 245)
- “ *Havalar soğuktu, yükseklerle kar yağmıştı.* ” (TDİ, 248)
- “ *Kış gelmek üzere.* ” (TDİ, 257)
- “ *Sert bir rüzgâr esiyordu.* ” (TDİ, 308)
- “ *Evin hayatı serindi. Hafif hafif esiyordu.* ” (TY, 11)
- “ *Urfa’nın cehennem sıcaklığında kaç arkadaşımız aklını çıvdırdı da, birer teneke suyla kurtardık.* ” (TY, 30)
- “ *Yaz akşamı ortalık gölgeli gibiydi. Gökyüzü bomboştı.* ” (TY, 70)
- “ *Kocaman dağlar, apaçık gökyüzü ve karşıda kalaylı sini gibi görünen ayla baş başa kaldılar.* ” (TY, 75)
- “ *Soğukta çıktı baksanıza, burada yatılmaz.* ” (TY, 87)
- “ *Güneş devrilmişti. Ortalık sıcaktı.* ” (TY, 118)
- “ *Duru bir güneş ak kumları aydınlatıyordu.* ” (TY, 125)
- “ *Osman gözlerini açıp gökyüzüne baktı. Yarı bulutlu sisli bir mavilik derinleşip gidiyordu.* ” (TY, 126)
- “ *Gökyüzünde ağır ağır giden ak bulutlara bakıyordu.* ” (VD, 73)
- “ *Havalar soğumaya başladı.* ” (VD, 86)
- “ *Dışarısı soğuktu. Sabah ayazı ısıtıyordu insanı.* ” (VD, 105)
- “ *Yağmurlu, soğuk bir rüzgâr esiyordu.* ” (VD, 124)
- “ *Yağmur hızını gittikçe arttırmıştı.(...) Yağmur siğil siğil yağıyordu.* ” (VD, 125)
- “ *Hava soğuktu. Kuru bir ayaz insanın elini yüzünü ısıtıyordu.* ” (VD, 141)
- “ *Uzaktaki dağlarda kar vardı. Duru bir kış güneşi ortalığı aydınlatıyordu.* ” (VD, 152)
- “ *Gökyüzü bulutlanmıştı. Hava soğuktu.* ” (VD, 77)
- “ *Gökyüzü bulutlarla örtülüydü. Kar yağacaktı herhalde. Hava soğuktu.* ” (VD, 199)
- “ *Gece yarısından sonra bir de yağmur çiselemeye başladı.* ” (VD, 205)

- “ Kış akşamı erken inmişti. Ortalık ayazdı. ” (VD, 213)
- “ Gece yarısı yağmur yağmaya başladı. Gittikçe hızlandı. ” (VD, 248)
- “ Yaz günü toprak ılıktı. ” (VD, 281)
- “ Güneş yukarıda iyice kızmıştı. ” (VD, 285)
- “ Kızgın güneşin altında kurşunlar vızır vızır gelip gidiyordu. ” (VD, 286)
- “ Serin bir rüzgâr esiyordu. ” (VD, 355)
- “ Gölgelerden çıkınca kızgın güneşi omuzlarında duyuyor, yürüyüşünü çabuklaştırıyordu. ” (Y, 4)
- “ Uçları hafif rüzgârda sallanıp duruyordu. ” (Y, 106)
- “ Öğle sıcağı altında arkin suyu büsbütün azalmıştı. ” (Y, 130)
- “ Tenha, ılık bir geceydi. ” (Y, 149)
- “ Yaza değil, bahara yeni giriyoruz. ” (Y, 167)
- “ Güneş iyi kızmıştı, tam tepeden vuruyordu. ” (YD, 2)
- “ Öğlen sıcağı çökmüştü iyice. ” (YD, 7)
- “ Öğlen sıcağı iyice çökmüştü. Güneş gittikçe kızıyordu yukarda. Havda en ufak bir kımıl yoktu. ” (YD, 8)
- “ Gölgesi ayaklarının dibinde kısa keskin bir öğlen gölgesiydi Yerden kızgın bir alev yükseliyordu. ” (YD, 9)
- “ Sıcaktan gözleri kapanıyordu. Zorlukla açıp baktı, öğlen güneşi altında köy yanıyor gibiydi. Kaynıyordu ortalık. ” (YD, 57)
- “ Çok sıcaktı. Yanıyordu ortalık. Havada hiçbir kımıl yoktu. Güneş yakıp eritiyordu dünyayı. ” (YD, 64)
- “ Güneş de kızmaya başlamıştı. Sıcak çökmüştü şimdiden. ” (YD, 112)
- “ Güneş tepeye dikilmişti. Ortalık yanıyordu. ” (YD, 148)

3.2.6. Halk Takvimi ve Zamanı

Pertev Naili Boratav halk takvimini “Geçmişte belli bir olayın zamanını göstermek için halk dilinde örneklerine sık sık rastlanan yöntem, toplumun yaşamında iz bırakmış daha önemli bir olayın bellektaşısı olarak alınmasıdır” (Boratav, 2015: 151) şeklinde açıklamıştır. Geçimini tarımdan sağlayan toplumlarda zamanlar hasat zamanı, ekin ekme, bağ bozma, bahar, güz vb. şekillerinde

adlandırılmaktadır. Ayrıca zamanların belirlenmesinde ezan vakitleri de belirleyici olmaktadır. Kuşluk vakti, sabah ezanından, yatsı namazından vb. önce, sonra gibi zaman ifadeleri kullanılmaktadır.

Talip Apaydın romanlarında takvim ve zaman öğeleri de bu ifadelerle verilmektedir.

- “ Yoo, oku sen oku. Ben ikindiden beri okuyorum.” (D, 64)
- “ Bundan sonra gayri işimiz ne? Aha güz geldi.” (D, 75)
- “ Sen yatsıdan sonra hazırlan. Ben gelir seni çağırırım.” (D, 124)
- “ Akşam ezanından sonra yola çıktılar.” (D, 175)
- “ Ohoo, kuşluk zamanı oldu.” (D, 264)
- “ Hava soğuktu. Kuşluk güneşi ısıtmıyordu.” (D, 346)
- “ Bugün niye geç kalmışlardı böyle? Her gün ikindi vakti olmadan dönerlerken...” (E, 6)
- “ Akşamadek sabaha dek bungunluk.” (E, 85)
- “ Borç değil mi? ‘Güzün öderim’ deyince herkes verir.” (E, 113)
- “ Bundan sonra havalar ısınır. İlkyaz oldu baksana.” (E, 169)
- “ İyi be. Kuşluk zamanı bile olmadan yüz atmış kuruş kazandık.” (E, 223)
- “ Bir gün şafak zamanı kalktı, gizlice bahçeye çıktı.” (FŞ, 18)
- “ Bu yazı dolandırısın da güz gelince öbür koca öküzü de keseyim. Kışlık kavurma falan yaparız.” (K, 89)
- “ Hacer’in doğumu ne zaman, epey ağırlaşmış?
‘ Bilmem zemheride falan herhalde .’” (K, 124)
- “ Kıyamet harman sonu koptu. Aşarcılar gene geldiler. Küçücük harmanı ölçüp biçmeye başladılar.” (K, 178)
- “ Hemen çıktı yola. Yatsı sonu köye döndü.” (K, 238)
- “ Arpalar biçilirken, Haceli’nin karısı öldü.” (K, 311)
- “ Tam buğday biçiminde izinli geldi Selim.” (K, 115)
- “ Bir daha geç kalma. Gün kavuşurken evde ol.” (Kİİ, 8)
- “ Gün arkaya devrilmiş, evin önü gölgelenmişti.” (Kİİ,18)
- “ Yok, yeğenim, valla yok. Canımı alacak değilsin ya? Güzün veririm.” (Kİİ, 46)
- “ Bizimki hasta hay bacım. Harman sonu yattı da kalkmayıverdi.”(Kİİ,123)

- “ *Ohoo... İkindiye bitmez yahu.* ” (O, 110)
- “ *İkindi sonu olmuş, hala işin yarısına bile gelmemiştim.* ” (O, 116)
- “ *Kuşluk zamanı olmuştu. Oturup belim dinlendirdim.* ” (O, 126)
- “ *Şafakta kalkılır, o uzun yaz gününde akşama kadar ancak üç sefer yapılabilirdi.* ” (ST, 1)
- “ *Harman zamanı işler sıkışık olduğundan bostanlar تنها olurdu.* ” (ST, 8)
- “ *Sabah alacasında Yüksekkaş kocaman bir davul gibi bomboştı.* ” (ST, 15)
- “ *Yaz aylarında iş güç arasında başka vakit olmuyordu.* ” (ST, 23)
- “ *Gün ikindiye yaklaştığı halde Arif kendi harmanlarına sefer yapmamıştı.* ” (ST, 35)
- “ *Namaz vakitlerinde camiye gelir, namazını kıldırır, sonra bostanına gidip yatardı.* ” (ST, 39)
- “ *Traktör yatsı namazında kasabadan dönmüştü.* ” (ST, 75)
- “ *İkindi sonuydu. İstasyonda trenden indiler.* ” (ST, 81)
- “ *İkindi sıcağı çökmüştü ortalığa.* ” (ST, 95)
- “ *Pancar sökümlüne kadar on- on beş gün dinlenirdi.* ” (ST, 104)
- “ *Vakit öğle sonu olmuştu.* ” (ST, 120)
- “ *Gün kavuşurken toplanmaya başladılar.* ” (ST, 122)
- “ *Gün ikindiye devrildi.* ” (ST, 142)
- “ *Ertesi gün kuşluk zamanı kamyon horultular içinde gelip Ariflerin evin önünde durdu.* ” (ST, 152)
- “ *Güzlük çiftler çıkmıştı.* ” (ST, 155)
- “ *Kış akşamı ortalığa erkenden inmişti.* ” (ST, 173)
- “ *Bu gidişle yatsı olmadan köye varacaklardı.* ” (ST, 174)
- “ *Ertesi gün Muhsin’ le harmanlara gittik.* ” (TB, 27)
- “ *Namaz vakti yaşlı dede çocukların üstünden kapıyı kilitler, değneğini yere vura vura camiye giderdi.* ” (TB, 31)
- “ *Akşama daha epey vardı. Güneş bir minare yukarıdaydı.* ” (TB, 55)
- “ *Gün kavuşmuştu. Bir karşı dağların başı ışıklıydı.* ” (TB, 57)
- “ *Güz ilerlemişti. Köyde bolluk aylarıydı bu aylar.* ” (TB, 70)
- “ *Gün ikindiye doğru devrilmişti.* ” (TB, 87)

- “ Kuşluk vaktiydi Acı kıra vardık. ” (TB, 175)
- “ Harman zamanı olunca koşarsınız. O zaman olunca hatırlarsınız. ” (TDİ, 16)
- “ Harmanın koyu zamanı olduğu için, millet çalışıyor. ” (TDİ, 44)
- “ Uu, dedi. Namaz vakti gelmiş. ” (TDİ, 47)
- “ Yatsı zamanı geldi, dedi. Gidelim mi? ” (TDİ, 158)
- “ Gideyim en iyisi. Sabah ezanında köye varırım. ” (TDİ, 205)
- “ Kuşluk zamanı uyanabildiler. ” (TDİ, 294)
- “ Sabaha yakın gün ışıdıktan sonra uyuyor, kuşluk vakti, bazan öğleye yakın kalkıyordu. ” (TDİ,322)
- “ Her gün sabah ezanından bir saat önce uyanırdı. ” (TDİ, 323)
- “ Akşam namazından sonra burada alıkoyalım, aramıza alıp konuşalım. ” (TDİ, 333)
- “ Gece yarısı kasaba yolundan doludizgin bir atlı geldi. ” (TDİ, 334)
- “ Akşamleyin hava kararırken atlara binip birer ikişer İbrahim Bey’in evinin önünde toplandılar. ” (TDİ, 338)
- “ Kuşluk zamanı bir köyün altındaki dereye mola verdiler. ” (TDİ, 342)
- “ Yatsı zamanı altı yedi kişi, Tacım köyüne doğru atları sürdüler. ” (TDİ, 344)
- “ İkinci sonu ‘ Toplan! Hazırlan!’ emri verildi. ” (TDİ, 346)
- “ Kuşluk zamanı oldu. Çabuk olun çabuk! ” (TY, 2)
- “ İkindiye gittiler. Aha biraz sonra gelirler. ” (TY,73)
- “ Kuşluk zamanıydı. Görenler ayağa fırladı. ” (TY, 99)
- “ Hıh, şafak söküyor. ” (VD, 9)
- “ Gün doğmak üzereydi. Ortalık iyice ışıdı. ” (VD, 13)
- “ Ertesi gün akşama doğru Afyon ovasını tuttular. ” (VD, 25)
- “ Yatsıdan sonra sular, torba takarız. ” (VD, 30)
- “ Gece yarısına kadar çeksen bitmez. ” (VD, 76)
- “ Gün kavuşmak üzereydi. ” (VD, 84)
- “ Kış akşamı erkenden indi. ” (VD, 134)
- “ Gün ağarmaya yüz tutunca piyade tüfeklerinin, Makinelilerin takırtısı başladı. ” (VD, 156)
- “ Neredeyse kışlık zamanıydı. ” (VD, 159)

- “ *Gün eğilmiş. Kuşluk zamanı mı, yoksa ikindi mi?* ” (VD, 167)
- “ *Gün doğmak üzereydi.* ” (VD, 173)
- “ *Yatsı zamanına kadar geri çekilmek yok.* ” (VD, 187)
- “ *Tabur komutanı ‘ dalış yapsınlar, yatsı zamanına kadar geri çekilmesinler’ dedi.* ” (VD, 191)
- “ *Puslu bir ikindi sonuydu.* ” (VD, 199)
- “ *Gün ısıyınca yeniden silah sesleri ortalığı doldurdu.* ” (VD, 209)
- “ *Gün kavuşurken ortalık birden karıştı.* ” (VD, 239)
- “ *Bir gün kuşluk zamanı çatışma başladı.* ” (VD, 264)
- “ *Vakit ikindi sonuydu. Polatlı’ya doğru yola çıktılar.* ” (VD, 274)
- “ *Ezandan önce gelin.* ” (VD, 276)
- “ *Sabah ezanından önce malları teslim aldılar.* ” (VD, 281)
- “ *İkinci sonu olmuştu, düşmanın büyük bir gürültüyle süngü savaşına kalktığı görüldü.* ” (VD, 288)
- “ *Akşam sonu hava kararıncaya kadar düşmanı koğuşturdular.* ” (VD, 321)
- “ *Bahar aylarında hazırlık çalışmaları iyice hızlandı.* ” (VD, 336)
- “ *Sabah şafakla birlikte yeniden ateş başladı.* ” (VD, 354)
- “ *Buralarda akşamlara kadar bu kılıkta çalışırdı.* ” (Y, 1)
- “ *Her Allah’ın günü gelir, Şundan bundan su dilenirdi.* ” (Y, 5)
- “ *İlk horozlar ötünce yola çıkayım.* ” (Y, 34)
- “ *Geç vakte kadar uğraştılar.* ” (Y, 36)
- “ *Akşamın hafif esmerliğinden Haydar’ın yüzü solgun görünüyordu.* ” (Y, 43)
- “ *Kuşluk zamanı bent tutmak için soyundular.* ” (Y, 72)
- “ *Her zaman ilk ay görününce olurum, bu kez olmadım. Bak kaç gün geçti, ay kocaman oldu.* ” (Y, 93)
- “ *Yatsı ezanı okunacaktı nerdeyse. Bükten hala gelmemişlerdi.* ” (Y, 116)
- “ *Anası da köyde gündeliğe gider, harman zamanı yollarda, ekini kaldırılmış tarlalarda başak toplardı.* ” (YD, 25)
- “ *Kuşluk vakti, ortalık adamakıllı sıcaktı.* ” (YD, 94)
- “ *İkinci sonu, davarı gene aynı geçitten çıkardılar.* ” (YD,184)

3.2.7. Halk Hesaplama Birimleri ve Mesafe Kavramları

Halk hesaplama birimleri halkın gündelik hayatında kullandığı eşyaların miktar, boyut ve alanlarının belirlenmesinde kullandığı ifadelerdir. Tarımla uğraşan köylü için ölçü önemli bir yer tutmaktadır. Talip Apaydın romanlarında şinik, okka, kilo gibi ölçülerin yanında miktarı net olmayan kucak, yük, karış gibi ölçüm şekilleri de kullanılmaktadır.

- “ Ula senin getireceğin iki kucak odun, ne işin var ta Narlı dağının başında?” (E, 10)
- “ Bugün beş yük odun kestik.” (E, 12)
- “ Kırk şinik karışık buğdaya muhtar durdun sen be!” (E, 62)
- “ Gâvurun yerinde çalıştık da sonunda iki yük çeltik getirdik.” (E,70)
- “ Verirsin! Kızdırma kafamı. Aha beş şinik yazıyorum.” (K, 118)
- “ Yaz altı ay anamız ağladıktan sonra, bir eşek yükü çeltik sarınıp gideceğiz işte.” (O, 26)
- “ Elli- altmış adım uzaktaki evin kapısından Ümmü kız çıktı.” (ST, 9)
- “ Büyük tarlanın sapı bitince kırk dönümlük öbür tarlaya başladılar.” (ST, 19)
- “ Ağıl otuz kırk adım ilerde kalıyordu.” (ST, 63)
- “ Arif dün savrulmuş buğday yığınınına şiniği daldırdı.” (ST, 96)
- “ Bir haftadır taşıdığı halde tarlada daha elli tondan fazla pancar vardı.” (ST, 137)
- “ Arif, adına kesilen 685 kiloluk makbuzu alıp cebine koydu.” (ST, 141)
- “ İki yüz metre gitmeden kan ter içinde kalmıştı.” (ST, 144)
- “ Oğlum ne olursun kemikli yerinden bir okka ver de parasını sonra getireyim.” (TB, 170)
- “ Bu amcaya bir kilo ver.” (TB, 170)
- “ ‘ Altı evlek aşağıda, beş evlek Günyüzünde.’
‘ Bırak evleği! Dönüm olarak söyle. Kaç dönüm ektin?’ ” (TDİ, 19)
- “ Kaç şinik buğday çıkar buradan?” (TDİ, 20)
- “ Yaz elli teneke. On teneke de arpa.” (TDİ, 26)
- “ İki evrek yer için sabahtan beri bekliyor bu kadınlar.” (TDİ, 59)
- “ İki okkalık bir şişe versin, al getir.” (TDİ, 100)

- “ Gelmişken şuralardan bir yük odun yapındıralım.” (TDİ, 256)
- “ On okka buğday bu, geriye bırakılır mı?” (TDİ, 276)
- “ Üç günlük yolmuş.” (TDİ, 308)
- “ Allah seni inandırсын gözüme bir dirhem uyku girmiyor.” (VD, 17)
- “ Yüz araba toprak çekme cezası verdiler.” (VD, 75)
- “ Onar ölçekten bin iki yüz ölçek. Sana teslim.” (VD, 128)
- “ Birer şinik arpa dağıttılar.” (VD, 132)
- “ İyi kötü üçer beşer dönüm yer ekmek gerekliydi.” (VD, 140)
- “ Sabahtan beri beş adımlık yer sürebildim.” (VD, 142)
- “ Köye iki kilometre kala sıhhiye arabaları ile karşılaştılar.” (VD, 163)
- “ Beşer yüz metre aralıkla kuzey tarafa yöneltti.” (VD, 167)
- “ Elli metre ilerden gidin.” (VD, 202)
- “ Yaşıt oldukları halde kendisinden daha uzun boyluydu. Ahır kapısının önünde ölçülmüşler de bir el farklı çıkmıştı.” (YD, 25)

3.2.8. Halk Taşıtları, Taşıma Teknikleri

Halk taşıtları, halkın ulaşımını sağlamak için kullandığı taşıma araçlarıdır. Taşıma teknikleri zamana ve mekâna göre farklılık göstermektedir. Halk teknolojik taşıma araçlarının yanında at, eşek gibi hayvanlardan da yararlanmaktadır.

Talip Apaydın romanlarında at, eşek, kağrı gibi taşıma tekniklerini kullanırken köy dışında daha çok fayton, tren, otobüs, minibüs, kamyon, otomobil, cip gibi taşıma araçları kullanılmaktadır.

- “ Görekli köyünden dört kişi, önlerinde beş altı eşek, bir katır, dağdan odundan geliyorlar.” (D, 1)
- “ Okuyor okuyor, sonra birden duru at istiyor. Altına at çekiyoruz. Çıkıp dolaşıyor. Dere tepe düz...” (D, 13)
- “ Lacivert boyalı uzun kuyruklu araba, geniş asfalt yolda önce yavaşladı, sonra kuzeye doğru usulca dönüp, daracık köy yoluna saptı.” (D, 36)
- “ Lacivert boyalı araba, öküzlerin çektiği kağrıyı geçti, sonra hızlanıp köye girdi.” (D, 42)
- “ Kasım gönülsüzce kalktı. Yüzü dümdüzdü. Kağrıyı koşmaya gitti.” (D, 141)

- “ Arkadan koca bir kamyonun gürültüsü duyuldu.” (D, 255)
- “ Dayı hiç değilse cip turalım. Otobüste bunu anlarlar.” (D,256)
- “ Odun yüklü birkaç eşekle arkalarında upuzun görünen iki adam karartısı vardı.” (E, 6)
- “ Ben senin gibiyken dört beygirle oduna giderdim de öğlen sonu da köye gelirdim.” (E, 14)
- “ Dilersen hiç ortakçı getirme, Balıkesir toprağından amele buldurayım, trenle sevk edeyim, onlara ektir, dedi.” (E, 46)
- “ Büyük istasyon binasının arkasında fayton buldular.” (E, 130)
- “ Kamyonu çalıştırıp yürüttü hemen.” (E, 161)
- “ Arada bir at arabası, fayton geçiyordu caddeden. Ya da iki yandaki binaları sarsan horultulu bir kamyon, kurşun gibi ağır.” (E, 189)
- “ Mümine Banu gezmeyi sever. Kendi sürdüğü at arabasına binip köylere kasabalara gider.” (FŞ, 6)
- “ Yola çıktılar. Atını ikide bir mahmuzluyordu.” (FŞ, 29)
- “ Ayşa kadın yatakları bakır kapları, pılyı pırtıyı kağının üstüne yığılmıştı.” (K, 15)
- “ Evet, yarın sizi gezdireyim İzmir’de. İki fayton turalım, gelinleri de alın. Görün bakalım neymiş İzmir? Denizi görün, kayıkları görün.” (K, 44)
- “ O günlerde İbrahim beyin büyük oğlu Selim, yanında İzmir’li biriyle çıkageldi. Körüklü faytondan indiler.” (K, 91)
- “ Derken motor gürültüleri duyuldu. Doğrulup bi baktık ki hüü... Sekiz on tane kamyon. Hepsi de yakmış ışıkları dağı taşı dümdüz ediyorlar.” (K, 153)
- “ Taksiler, faytonlar gelip gidiyordu. Kıyıdaki vapur kesik kesik bağılıyor, bacasından dumanlar püskürtüyordu.” (K, 242)
- “ Bir motor gürültüsüyle doğruldu. Kasaba yolundan gelen kocaman tekerli traktörü gördü.” (K, 336)
- “ Minibüsün en arka sırasında yer buldu.” (Kİİ,15)
- “ Kasabaya varınca garajın önünden otobüse bindiler. Hem büyük hem yeni bir arabaydı.” (Kİİ, 16)
- “ Bak bizim belediye otobüsleri buradan geçer. Bunlar ucuz olur. Yetmiş beş

kuruşa istediğin yere götürür.” (Kİİ, 19)

- *“ Eşyalar kamyonu yüklenirken üzüntüsünü saklayamadı, açıktan ağlamaya başladı.” (Kİİ, 46)*
- *“ Tren yayvan, çıplak tepelerin önünden geçiyordu. Sonra bir ovaya girdi, tepeler gittikçe uzaklaştılar.” (O, 2)*
- *“ Tam tepeyi çıkmak üzereydim ki görüverdim, karşıdan al atlar koşulu bir fayton, tırısı kalkmış geliyordu.” (O, 6)*
- *“ Kasabada oturur o. Bazen taksiyle gelir buralara.” (O, 15)*
- *“ Dönüp baktım, kasaba yolundan bir otomobil geliyordu.” (O, 127)*
- *“ Atlar toprak yolda kendi hallerinde yürüyorlar, kocaman sap arabasını kımıldata sürüklüyorlardı. Arkalarda başka arabalarda vardı.” (ST, 1)*
- *“ Arif, traktör iyice yaklaşıncı atak bir devinimle sağa çarptı. Arkasındaki boş römorkuyla Arif’in arabasını sıyrarak geçti.” (ST, 3)*
- *“ Taksi kiraladılar. Hasan Bey şoförün yanına oturdu.” (ST, 74)*
- *“ Eskişehir’e gidecek Trenin saatini sordular. Yarım saat vardı. Bilet almak için kuyruğa bindiler.” (ST, 80)*
- *“ Hasan Bey kamyon gönderecek tonunu beş liradan taşıyacaktı.” (ST, 149)*
- *“ Önce bir kamyonla, sonra at üstünde yorucu bir yolculuk yaptık.” (TB, 5)*
- *“ Her gün arabalarla, hayvanlarla ya da yayan kim bilir kaç kere gidilir gelinirdi.” (TB, 32)*
- *“ Komşumuz İsmail ağayla öküzleri kağnyıya koştuk.” (TB, 72)*
- *“ Gitti kağnının altına oturdu. Arkasını koca tekere yasladı.” (TDİ, 7)*
- *“ Bir araba sesi duyuldu. Hep o tarafa baktılar. Hacı Nuri Efendi’nin yaylısı evin köşesinden çıkmış geliyordu.” (TDİ, 43)*
- *“ Sabahleyin o Mamut olacağı gördüm, ata binmiş gostak gostak gider, nereye giderse...” (TDİ, 309)*
- *“ Uşak tren istasyonu kalabalıktı. Gözler İzmir tarafına çevrilmişti, tren bekliyorlardı.” (TDİ, 364)*
- *“ Kamyonlar Kökez’e doğru gittiler. Altı yedi tane varlardı. Yolları toz duman içinde bıraktılar.” (TDİ, 378)*
- *“ ‘ Hastayı nasıl götüreceğiz ağalar? Bu böyle gitmez. ’*

‘Eşğe bindirsek?’

‘Eşekte duramaz, imkânı yok. Yol yokuş.’” (TY, 46)

- “Kasabalıydı ama hep bura köylerde dolaşırdı. Altında iri bir motosiklet, pat pat gelirdi.” (TY, 102)
- “Tekke köyüne vardılar. Cip biraz önce kasabaya gitmişti.” (TY, 111)
- “Pencereden dışarı baktı, dört köşe geniş bir boşlukta otobüsler, arabalar görünüyordu.” (TY, 120)
- “Başka bir dünya gibiydi. Taksiler, arabalar vızır vızır gelip gidiyorlardı.” (TY,123)
- “Uzak ya. Faytonla gideceksiniz?” (TY, 128)
- “Tacım köyü çetesinden artakalan beş atlı, gecenin karanlığında sessizce yol alıyordu.” (VD, 5)
- “Yaşlı adamlar, genç kadınlar, kağnıların üstünde pısıp oturmuş çocuklar korkuyla bakıyorlardı.” (VD, 11)
- “İlerde eşeklere odun yüklemiş götüren iki çocuk gördüler.” (VD, 21)
- “Kağnılar, at arabaları gelip gidiyordu.” (VD, 38)
- “Yalnız arpa da değil, bazı araç gereçler orada hazırlanıyormuş, trenle gidip onları getireceğiz.” (VD, 81)
- “Ertesi gün akşamüzeri bir kamyonu binip Kökez köyüne gittiler.” (VD, 95)
- “Trenle yeni birlikler gelmiş.” (VD, 218)
- “Karşıdan bir fayton göründü.” (VD, 232)
- “Kamyonumsu iki otomobil önlerinden geçti.” (VD, 274)
- “Bir yük treni ileriye geriye manevra yapıyordu.” (VD, 277)
- “Limanda gemiler vardı ama çok uzağa çekilmişlerdi.” (VD, 363)
- “Kayalıklar arasından, kumluklardan yokuş yukarı giden bük yollarında kadınlı erkekli kümeler, heybeler otlar yüklü eşeklerini önlerine katıp köye dönerlerdi.” (Y, 25)
- “Haydar’ı ata bindirdi, kendisi de eşğe atladı. Yan yana sürmeye başladılar.” (Y, 44)
- “Yola çıktılar. Kimisi eşğine binmişti, kimisi yayan yürüyordu.” (Y, 65)
- “Kasabadaki evlerinde oturuyordu. Arada bir taksiyle gelirdi köye.” (YD, 23)

- “ *Giren çıkan belirsizdi. Bir de traktör çekmişlerdi kapının önüne.*” (YD, 55)
- “ *Sonra ‘Hadi çabuk’ dedi. ‘Bin eşeğe sür! Çabuk git gel. Kuş gibi uç.’*”(YD, 167)

3.3. Giyim-Kuşam-Süslenme

Halk kültürünün, her an yaşanan bir kolu olan giyim, kuşam ve süslenme unsuru, insanoğlunun hem olumsuz doğa şartlarından korunma, hem de beğenilme isteğinden doğmuştur. Giyim, kuşam ekonomik durumun ve kültürel unsurların bir göstergesi olmuştur Anadolu köylüsü yoksul olduğundan sade bir giyime sahip olduğu görülmektedir. Orta Asya’ dan göçen, İslamiyet’i kabul eden Anadolu köylüsünün giyimi de değişiklikler göstermiştir. Kültürel unsurların yanında inancın getirdiği giyim tarzları da Anadolu köylüsünün giyim tarzına yansımıştır. Talip Apaydın romanlarında aynı yöreleri konu edindiğinden giyim tarzları da benzerlik göstermektedir. Apaydın Anadolu köylüsünün sade giyimine romanlarında yer vermektedir.

3.3.1. Kadın Giyimi

Anadolu’da köylü kadınının, kızının iş yapmasını kolay hale getiren ve vücut hatlarını kapatan şalvarı giydikleri, başlarını yazmayla, başörtüsüyle kapattığı görülmektedir. Şehirdeki kadınlarda ise giyim farklılaşmaktadır. Dar etekler, mantolar ve eğlencelerde tuvalet giydikleri görülmektedir. Talip Apaydın romanlarında köylüleri konu edindiği için genel olarak sade giyinen köylü kadınının giyimine rastlamaktayız.

- “ *Kadın karşılık vermedi. Başının örtüsünü düzelterek katırın öbür yanına geçti.*” (D, 9)
- “ *Kadın bir şey anlamamıştı. Başına iri kareli örtüsünü örttü.*” (D, 87)
- “ *Fadime yeni kalkmıştı, başörtüsünü bağlamıştı.*” (D, 191)
- “ *Uzun tuvaletli kadınlar, siyah giysili erkekler gidiyorlar, geliyorlar, bazıları dikilmiş, konuşuyordu.*” (D, 301)
- “ *Nilüfer Hanım naylon sabahlığının eteklerini savura savura gitti.*” (D, 370)
- “ *Gelin önde, Battal arkada merdivenleri çıktılar. Battal çiçekli şalvarın içinde kımıldanıp duran kalçalara bakıyordu.*” (E, 57)

- “ Elbise alırsın bir de. ‘Anama da pazen bir urba almalı, üşüyorum deyip durur garip.’” (E, 69)
- “ Aralarındaki dar yoldan mantolu iki kadın gidiyorlardı.” (E, 129)
- “ Atlar eğrlenip hazırlanırken kendileri de yol urbalarını giydiler. Şirin gene al örtüsünü aldı.” (FŞ, 28)
- “ Kır saçları başörtüsünden dışarı taşmış, karmakarışık.” (K, 7)
- “Kadın başını iki yana sallayarak çıktı. Ak başörtüsünün altında yüzü dümdüzdü.” (K, 42)
- “ Fadime yanında iki kız, ellerinde boş güğümler, çeşmeye suya gidiyorlardı. Ak başörtüleriyle yüzlerini gözlerini örtmüşlerdi.” (K, 291)
- “ Önlerinden daracık pantolonlar giymiş kızlar oğlanlar geçti.” (Kİİ, 29)
- “ Mantosunu sırtına geçirdi. Kezban’ın mantosu yoktu. Yün hırkası vardı. Şalvarın üstünde, bir de başörtüsü.” (Kİİ, 79)
- “ Uykudan uyanır gibi beyaz başörtüsünün altından baktı.” (Kİİ, 143)
- “ Açık bir oda kapısının eşiğinde hayli yaşlı bir kız duruyordu. Üstünde soluk bir basma urba vardı.” (O, 10)
- “ Saçlarını çözmüştü. İnce bir gecelik vardı üstünde.” (O, 55)
- “ Deminki basma elbisesini çıkarmış, buluz etek giymişti. Başına mendil kadar bir başörtüsü almıştı, çözüp bağlayıp duruyordu.” (O, 61)
- “ Toz içinde kalmıştı. Korunmak için yazmasıyla ağzını sarmıştı.” (ST, 3)
- “ Şalvarlı, başörtülü kadınlar, kızlar fısıldaşarak konuşuyorlardı.” (ST, 24)
- “ Cebindeki hediyeleri çıkarır verirdi. Ya lokum, çerez gibi yiyecek bir şeyler ya da çevre, iyi cins yazma.” (ST, 46)
- “ Uzaktan şalvarlı, ak başörtülü kızlar görülürdü.” (ST, 105)
- “ Arkasını dönüp tekrar eğildi. Çiçekli basma şalvarının içinde kalçaları gerilip öylece belli oldu” (ST, 111)
- “ Göğüsleri ortaya çıkmıştı. İşliğin altında diri diriydiler.” (ST, 111)
- “ Rengi soluk bol bir şalvar giymişti. Başörtüsünün altından kınalı saçları görünüyordu.” (TB, 13)
- “ Hep şalvarlıydılar. Başları beyaz tülbentlerle örtülüydü.” (TB, 16)
- “ Ablam geniş bir elbise giymişti. Sırtına hırkasını, başına eşarbını aldı.” (TB, 22)

- “ Ablam buğdayımızı köylü kadınlar gibi çeşmede kendi yıkadı. Onlar gibi şalvar giyip çalıştı.” (TB, 71)
- “ Biraz sonra bürüklü şalvarlı bir sürü kadın ablamın peşine düştü.” (TB, 144)
- “ Karısı Hacer gelmişti. Soluk giysiler vardı üstünde ama gençliği, diriliği belli oluyordu.” (TDİ, 17)
- “ Ninesi başörtüsünü örtmüştü omuzuna.” (TDİ, 54)
- “ Ta uzaktan bellidir, boyuna kurban olduğum. Çiçekli urbası da ne güzel yakışır. Bugün gene onu giymiş.” (TDİ, 174)
- “ Başörtüsü tutuşmuştu. Atılıp söndürdüler. Bir an başı açık kaldı. Elleriyle örtmeye çalıştı. Bir kadın peştamal uzattı. Peştemalı örtünüp tekrar girdi.” (TDİ, 345)
- “ Dürdane sağına soluna bakmadan çalışıyordu. Yeniyetme kız gücüyle durmak bilmiyordu. Soluk, basma urbaları tütün kirine batmıştı.” (TY, 5)
- “ Satı kadın başörtüsünü düzelterek yürüdü.” (TY, 43)
- “ Ak başörtülü bir kadın ‘Buyur’ dedi. ‘Kimi aradın?’ ” (TY, 55)
- “ Şalvarlı, başörtülü bir sürü kadın başlarını eğmiş, dikiş dikiyorlardı.” (VD, 119)
- “ Kadınlar soluk urbalar içinde, başlarına alacalı başörtüler örtmüşlerdi.” (VD, 314)
- “ ... genç kadın doğruldu, yazmasının ucuyla ağzını kapattı.” (Y, 9)
- “ ... yetişkin kızları çevreyi iyice kollamadan çeltik tarlalarında çamurlanmış bedenlerini yıkamak için soyunmazlar, iş şalvarlarını değiştirmeye kalkmazlardı.” (Y, 2)
- “ Satı kadınla kızı dutlukta belki başkaları da vardır diye iş şalvarlarını da değiştirmişlerdi. Beyaz yazmaları altında uzaktan hemen hemen aynı boydaydılar.” (Y, 92)
- “ İş urbalarını giyinmişlerdi. Halime kadın belinin uçkurunu sıkıca bağladı, göğüslerini ilikledi. Yazması kirlenmişti; beyaz mı gri mi belli değildi.” (Y, 122)

3.3.2. Erkek Giyimi

Talip Apaydın romanlarında erkeklerinde sade giyimi göze çarpmaktadır. Anadolu erkeği de genelde şalvarı tercih etmekte, kafasını kasketle kapatmaktadır. Kara cübbe gibi dini kıyafetlere de rastlanmaktadır.

- “ *Başındaki kasket iyice eskimişti. Yanlarından pamukları görünüyordu.* ” (D, 9)
- “ *Derin hoca bu. Sivas’ın namlı Arap Hocası. Altına at çektik, sırtına yamçı örttük.* ” (D, 14)
- “ *Kendisi davranıp şalvarını ayağına geçirdi.* ” (D, 29)
- “ *‘ Geçen sefer Seyit emm iye mintan getirmiş. ’*
‘ Hee, naylon mintan. ’ ” (D, 42)
- “ *Ayakkabılarını çıkarıp öbür ayakkabıların yanına koydu. Kimisi kara lastik, kimisi basık boyasız yemeni ayakkabılardı.* ” (D, 61)
- “ *Nafile Hanım, bak pijamalar eskidi. Koltukaltı söküldü.* ” (D, 104)
- “ *Muhtar omzuna kara paltoyu almış, duvarın dibine çömelmiş, güneşleniyordu.* ” (D, 107)
- “ *Çantayı masaya bıraktı. Paltosunu kapıdaki çiviye astı. Sonra boyunbağını düzelterek dersliğe doğru yürüdü.* ” (D, 210)
- “ *Boynuna bir yün atkı sarmıştı.* ” (D, 223)
- “ *Kerim lastik ayakkabılarını giyip çıktı.* ” (D, 261)
- “ *Habip kendisi açtı. Başında kara takke vardı.* ” (D, 261)
- “ *Siyah takım giysisi, beyaz gömleği, çizgili kravatı pırıl pırıldı. Tek tek ellerini sıktı. ‘ Bu elbiseyle kucaklaşmak olmaz şimdi. ’ diye düşündü.* ” (D, 303)
- “ *Ziya Bey robdöşambrının eteklerini savurarak kapıya koştu.* ” (D, 314)
- “ *Bin. Şimdilik yeter. Dükkânlar açılınca gidip urba murba, palto malto alalım. Ayağımıza ayakkabı alalım. Şöyle kılığa girelim biraz.* ” (D, 331)
- “ *Kunduraları ayağına geçirip yürüdü.* ” (E, 7)
- “ *Bacakları iyice ısınmıştı ama şalvarının arası hala ıslaktı.* ” (E, 13)
- “ *Su dökerken hala gülümsüyordu. Kasketinin tam tepesi eskimişti, iplikler, pamuklar çıkmıştı oradan. Kalın çizgili ceketinin orası burası yamalıydı. Bir de iyice kısalmıştı.* ” (E, 18)
- “ *Kapı birden açılıverdi, Battal girdi içeri. Hep baktılar. Arkasını dönüp çarıklarını çıkardı.* ” (E, 27)

- “ *Baktı ileriden Hacı Mehmet Efendi geliyordu. Yakası kürklü paltosuna sarınmış, yorgan gibi kalındı kürkü. Yere degecek gibi de uzundu.* ” (E, 55)
- “ *Yerine oturdu tekrar. Tatlı tatlı gerindi. İşliğinin düğmelerini çözmüştü.* ” (E, 56)
- “ *Buyur ağa, diye açtı Hüseyin kapıyı. Ayağında ak iç donu vardı.* ” (E, 90)
- “ *Battal arkasından baktı. Yırtmaçlı kara bir paltosu vardı. Eteklerini iki yana sallaya sallaya gidiyordu.* ” (E, 125)
- “ *Belden üstünü soyundu. İç gömleği pek kötü kirlenmişti.* ” (E, 175)
- “ *Suyun kıyısına varıp çömeldi. Kara lastikleri de çıkarıp attı ayağından.* ” (E, 175)
- “ *Şoför meşin ceketıyla sandalyeye oturmuştu.* ” (E, 189)
- “ *Gömleğini çıkarıp ceketini üstüne koydu. İç gömleği kalın ak bezdendi ama rengi iyice kararmıştı.* ” (E, 233)
- “ *Kadir ağanın evine yürüyordu. Kara cübbesinin etekleri savruluyordu yürürken.* ” (K, 9)
- “ *Müthiş yorgundular. Ayaklarındaki çarıklar parçalanmıştı. Üstleri başları çok kötü eskimişti.* ” (K, 24)
- “ *Kökezli Hacı Nuri, İngiliz kumaşı kara gabardin giysileri içinde bir yıldı.* ” (K, 44)
- “ *Akşamüstü kasabaya varabildiler. Çarıkları, kalın yün çorapları çamura batmıştı.* ” (K, 55)
- “ *İşliğini gömleğini çıkarıp ateşin üstüne silkeledi.* ” (K, 70)
- “ *O günlerde İbrahim beyin küçük oğlu Selim, yanında İzmirli biriyle çıkageldi. Körüklü faytondan indiler. İkisi de kalpaklı çizmeli, gösterişli giysiler içindeydiler.* ” (K,91)
- “ *Şahin bey rugan papuçlarını gösterircesine uzatmış ayağını.* ” (K, 146)
- “ *Pencereye eğilip baktı, birisi yamçılı kalpaklı, öbürü paltolu iki kişi, arkalarında iki jandarma atlardan iniyorlardı.* ” (K, 163)
- “ *Ak doncak oturuyordu sedirde. Dudu kadın pencerenin önüne oturmuş, Hacı'nın pantolonunu yamıyordu.* ” (K, 189)
- “ *Karşılıklı kahve içiyorlar, senli benli konuşuyorlardı. Siyah İngiliz kumaşından yepyeni giyinmişti. Kravat takmıştı. Başında da fötr şapka vardı.* ” (K, 258)

- “ Yaşlı bir adamdı. Ak sakalını iki yana sallayarak konuşuyordu. Köy işinde bir mintan vardı sırtında.” (Kİİ, 63)
- “ Üstü başı dökülüyor İdris’in. Ayağında kara lastikler delik, başında kasket yamalı. Omuzunda bel kürek işten geliyor.” (Kİİ, 5)
- “ Şu eli çantalı siyah pardösülü adam. Ayakkabıları pırıl pırıl boyalı. Kasıla kasıla yürüyor.” (Kİİ, 73)
- “ Dükkânın önünde bekledi. Sigara paketini açarken geriye baktı. Üstünde yıpranmış bir kot pantolon vardı.” (Kİİ, 75)
- “ İdris müdürü ilk görüyordu. Altın çerçeveli gözlüğü vardı. Sırtında da kara bir pardösü.” (Kİİ, 162).
- “ Gömleğimin yakası gene kıvrılmıştı. Yüz kere düzeltsem yüz kere kıvrılıyordu. Güzelce yatırıp ceketimin altına soktum. Urbalarım da iyice yıpranmıştı. Golf pantolonumun dizleri dışarı çıkıyor, beni üzüp duruyordu.” (O, 2)
- “ Şapkamı çıkarıp dizlerimin üstüne kapattım. Pantolonum çok yıpranmıştı.” (O, 3)
- “ Üstü başı perişandı. Beli biraz bükülmüş gibi geldi bana. Eski lastik ayakkabıları çamur içindeydi.” (O, 6)
- “ Ortalık iyice sıcaktı. Kalın kumaş ceketimin içinde terliyordum.” (O, 18)
- “ Boşta kalan elimle gene yakamı düzelttim. Kasketimin güneşliğini hafifçe alnıma indirdim” (O, 29)
- “ Ben kocaman potinlerimle, kalın kumaş urbamla bu evde pek kaba kaldığımı sanıyordum.” (O, 32)
- “ ‘İyi ama bu kışlık elbise yahu ayrıca yazlığınız yok mu?’
‘Var’ dedim. ‘Keten yazlıklarımız da var.’” (O, 34)
- “ Başında hasır şapka, gözünde güneş gözlüğü vardı. Epeyce uzun boyluydu.” (O, 40)
- “ Gözleri yerde yürüyordu. Beyaz gömleği güneşte pırıl pırıldı. Atlet fanilasını belli oluyordu içinden.” (O, 62)
- “ Benim ayaklarım belki fazla kirliydiler. Çoraplarım da kalın iplik çoraplardı. Onları göstermek istemiyordum.” (O, 67)
- “ Köşeden Kemal Abi çıktı. Açık mavi renkli eşofman giymişti üstüne.” (O, 118)

- “ Arif, sap arabasının üstünde arkaya iyice yaslanmış, kasketini gözlerinin üzerine indirmiş, uyukluyordu ” (ST, 1)
- “ Keten iş urbaları güneşte kızmıştı, pantolonu bacaklarını yakıyordu. ” (ST, 1)
- “ Ceketini baş altına yastık gibi koyup, yorganın arasına girdi. ” (ST, 31)
- “ Yaz aylarında hiç ceket giymez. Hep pantolon gömlekle dolaşırdı. ” (ST, 42)
- “ Elinde kürek, beyaz iş donu dizine kadar sıvalı, suyollarını açıyor, otları temizliyor, getirdiği suyu tarlaya akıtıyordu. ” (ST, 45)
- “ Yakup’un Ali gecelik kıyafetiyle ortada kalmıştı. ” (ST,135)
- “ Giysi falan düşündüğü yoktu. Keten iş urbaları zaten iyice ağarmış, yıpranmışlardı. ” (ST, 139)
- “ Orta yaşlı bir adamdı. Sirtında deri bir gocuk vardı. ” (ST, 172)
- “ Kimisi bıyıklı, kimisi sakallı, yamalı urbalı, tozlu kasketli adamlardı. ” (TB, 8)
- “ Öğleye doğru Mustafa öğretmen geldi. Paltosunun yakasını kaldırmıştı. ” (TB, 133)
- “ Kalın şayak urbaları içinde sakallı yüzüyle korkunç bir adamdı. ” (TB, 142)
- “ Ak sakallı, başları sarıklı, eli bastonlu kişiler. Onlar daha çoktular. ” (TDİ, 6)
- “ Mültezim kalıplı fesini geriye itip alnını kaşıdı. ” (TDİ, 29)
- “ Köşeyi dönerken sarığını düzeltti. ” (TDİ, 33)
- “ Siyah İngiliz kumaşı içinde sağlıklı bir adamdı. ” (TDİ, 44)
- “ İşliğin düğmelerini çözdü. Geniş kırlara baktı. ” (TDİ, 49)
- “ Çıkarın çarıklarını! ” (TDİ, 107)
- “ Ayaklarındaki kıllı çarıklar delinmiş, yün çoraplar parçalanmış, tabanları da iyice şişmişti. ” (TDİ, 193)
- “ Şayak pantolonu uzattı. Bir çift de çorap verdi. Hamit giyindi. ” (TDİ, 209)
- “ İbrahim Bey’in başında kocaman astragan bir kalpak vardı. ” (TDİ, 312)
- “ Kiminin ayağında çarık vardı. Yün çorapların üstüne dolak dolamışlardı. ” (TDİ, 339)
- “ Başlarında dolak molak yoktu. Günlük giysileri içindeydiler. Başlarına eski feslerini geçirmişlerdi. ” (TDİ, 366)
- “ Omuz iplerini gevşetti. Kasketini geriye itti biraz. ” (TY, 6)

- “ Yasin Efendi köye bakan pencerenin önünde oturuyordu. Koyu yeşil cübbesi vardı. Başına aynı kumaştan takke giymişti.” (TY, 59)
- “ Kara lastiklerin içinde ayakları vıcık vıcık terlemişti. Aldırmıyorlardı.” (TY, 76)
- “ Muhtar yakayı bağı açmıştı. Birde yelek geçirmişti mintanın üstüne. Düğmeleri hep açıktı. Yukarı koştu.” (TY, 103)
- “ Adil Efendi güneş gözlüğünü taktı. Göğsünden bir düğme daha çözdü. Beyaz fanilasını görünüyordu.” (TY, 105)
- “ Osman başını salladı. Yüzü değişmişti. Ceketini pantolonunu giydi.” (TY, 122)
- “ Kara kuru adamlardı. Kimisinin başında eski bir fes vardı. Kimi bacaklarına dolak dolamıştı. Giyitleri karışık, eski püsküydü.” (VD, 5)
- “ Ayağında çarıklar vardı. Aceleyle iplerini de iyi bağlayamamıştı.” (VD, 6)
- “ Eğilip çarıklarını çıkardı, heybeye koydu. Tabanları delik yün çoraplarla kaldı.” (VD, 10)
- “ Arkadakiler çarık giymişlerdi. Pantolonlarının arkaları yamalıydı. Ceketleri eskiydi.” (VD, 28)
- “ Yakup Efendi cübbesinin eteklerini savurarak uzaklaştı.” (VD, 42)
- “ Birer çift asker potini verseler, diye mırıldandı.” (VD, 49)
- “ Giysileri değişikti. Kimisi hala köyden getirdiği urbalar içindeydi. Hepsine asker urbası verilmemişti. Ceketleri pantolonları eskiydi. Şapkaları başka başkaydı. Bazılarının ayağında yün çorap, kıllı çarık vardı.” (VD, 106)
- “ Üstleri başları fena yıpranmıştı. Kimisinin dizleri yırtıktı, sakalları uzamıştı. Kiminin dizleri yırtıktı, sakalları uzamıştı. Kiminin ayaklarında hala çarık vardı. Çarıklar da eskimişti. Tabanlarında kalın yün çorapları görünüyordu.” (VD, 222)
- “ Başı fesli şişmanca bir adamdı.” (VD, 232)
- “ Yeni gelen askerlerin çoğu köylü urbaları içindeydi. Yamalı pantolonlar, kıllı çarıklar. Kalın yün çoraplar...” (VD, 236)
- “ Kiminin ceketi yoktu, kiminin belinde kuşak sarılıydı.” (VD, 313)
- “ Uzun bacaklarını birbiri üstüne uzatmıştı. Şayak pantolonunun dizlerine baktı, akli karalı bir yamayla deli deli yamanmıştı. Kirli yün çoraplarına iyecenler, ot tohumları dolmuştu.” (YD, 196)

- “ *Kara Mahmut dizlerine kadar sıvalı beyaz iş donu ile Remzi’nin yanına geldi.*” (Y, 3)
- “ *Üstündeki yeni giysileri, fötr şapkası, yüzündeki ürkekliğine yakışmıyordu.*” (Y, 42)
- “ *Başındaki takkesinden tanıdı. Gece gündüz takke giyerdi.*” (Y, 52)
- “ *Haydar koyu renkli elbisesi içinde köylülere hiç benzemiyordu.*” (Y, 66)
- “ *Haydar ceketini çıkarıp omzuna aldı. Gömleği bembeyazdı, herkes kendiliğinden ona baktı.*” (Y, 71)
- “ *Buralarda rahat etmek için urba giymemeli arkadaş. Şöyle bir iş donu uydurmalı, tamam.*” (Y, 81)
- “ *Oğlunun Karamandodan dikilmiş uzun şalvarını bulup pencerenin önüne oturdu.*” (Y, 95)
- “ *Dize kadar sıvalı iç donuyla, bağı açık gömleği ile öbürlerinden pek bir farkı yoktu. Fötr şapkası düzgündü yalnız.*” (Y, 110)
- “ *Remzi arkın kıyısında aceleyle ceketini giydi.*” (Y, 157)
- “ *...elindeki ucu topuzlu sopayı postallarının ucuna usul usul vuruyor.*” (YD, 1)
- “ *Çoban, ceketini çıkarıp ağaca astı. Kalıbı bozulmuş, güneşliği kırık kasketini de çıkardı.*” (YD, 10)
- “ *Sonra aşağıdan sığır çobanı geldi. Çul çaput içinde ufak tefek, kara bir herifti.*” (YD, 11)
- “ *Çıracak kalın şayak pantolonunu çıkarıp, çamurları yıkamaya başladı. Ak donla kalmıştı. İyice kirliydi ak donu.*” (YD, 17)
- “ *Köy yolundan, doru bir ata binmiş Emin Bey’in büyük oğlu geliyordu. Başında hasır şapka, gözündeki kara gözlük vardı.*” (YD, 20)
- “ *Kadını kardeşi bugün burada yatmıştı. İç donuyla kalkıp kapıya gitti.*” (YD, 79)
- “ *Muhtar başında takke, sırtına ceketini atmış, kapıya çıktı.*” (YD, 82)
- “ *Ağacın köküne yakın koyu gölgeli bir yeri ayağı ile temizledi. Beyaz ipekli gömleği tiril tirildi.*” (YD, 96)

3.3.3. Çocuk Giyimi

İncelenen romanlarda çocuk giyimi ayrıntılarıyla verilmemektedir, Çocuklarında anne ve babaları gibi sade giyindiği görülmektedir. Çocuk giyimi örnekleri şu şekilde verilmiştir.

- “ *Derslikten bir uğultu geliyordu. Duvar boyunca askılarda eski püskü şapkalar, kirli başörtüleri, birkaç torba asılıydı.*” (D, 210)
- “ *Cin gibiydi kasaba çocukları. Şuna bakın, kısa pantolonlu nasıl koşuyordu topun arkasında.*” (E, 179)
- “ *Kısa pantolonlu, kirli bacaklı bir çocuk ortaya çıkmış, simit satıyordu.*” (E, 193)
- “ *Kara önlüklü beyaz yakalı çocuklar bahçede koşup oynuyorlardı. Cırlak sesleri ortalığı doldurmuştu.*” (E, 264)
- “ *Aslında bir on lira daha olsa gene yetmez. Öyle çok ihtiyaç var ki. Kadınlara pazen urbalık, çocuklara giysi yemeni, kendime öyle...*” (K, 216)
- “ *Bu kazandığımızla çoluk çocuğa biraz bez basma alır yollarız.*” (K, 57)
- “ *Murat çeşmeye götürüp sulamıştı az önce. Elinde uzun değneği ile dikiliyordu hala. Başında anasının ördüğü yün başlık vardı. Gene de üşümüştü çocuk.*” (K, 65)
- “ *Kolunda bir bohça vardı. Kendi yaşında yuvarlak yüzlü bir kızdı. Çiçekli pazenden uzun bir fistan giymişti. Arkasından üç yaşında kardeşi geliyordu.*” (Kİİ, 219)
- “ *Sahiden köyün çocukları hiç kısa pantolon giymiyordu. Görmemiştım. Şalvara benzer, beli uçkurlu, uzun iç donu gibi bir şey giyiyorlardı. Şehirde görsek biz bu kıyafete gülerdik. Onlar da benim kısa pantolonuma gülüyorlardı şimdi.*” (TB, 14)
- “ *Benim yaşlarımda bir çocuk vardı. Başında kulaklarına kadar geçmiş kara bir kasket vardı.*” (TB, 16)
- “ *Ablam ‘Dikiş makinesi olsa da bunlara kara önlük diksem’ diye söylenip duruyordu.*” (TB, 49)
- “ *Dükkândan ucuz bir karamando alıverin. Olmazsa ben kendim dikeyim. Ayağına da bir lastik ayakkabı alıverin.*” (TB, 51)
- “ *Osman soyunmuştu. Uzun iç donuyla koşup göle atladi.*” (TB, 83)
- “ *Ablam yün kazağını giydirdi.*” (TB, 107)

- “ Kızların çoğu basma bir entariyle geliyorlardı okula.” (TB, 150)
- “ Oğlan yanıt vermedi. Köşeye doğru gidip beyaz iç donunun uçkurunu çekti.” (Y, 98)

3.4. Halk Sanatları ve Zanaatları

“El sanatları, insanların; iklim ve diğer dış etkenlere karşı doğan ihtiyaçları karşısındaki faaliyetleri ile başlayan en eski sanat kolludur.(...) Halk sanatları ilk insanların hayati ihtiyaçlarını sağlayacak faaliyetlerle başlar. Bu yolda ortaya çıkan eserler insan kabiliyetine, yaşayış özellikleriyle, iklim şartlarına uygun gelişmeler gösterir.” (Ünsal, 2016:245) Türk toplumu bir yandan hayati ihtiyaçlarını karşılarken bir yandan da duygu ve düşüncelerini işlediklerine yansıtır, motiflerle duygularını ifade eder. Öte yandan teknolojinin ve dolayısıyla ulaşım imkânlarının henüz günümüzdeki kadar gelişmediği dönemlerde, yerleşim biriminin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için halk zanaatları da oldukça önemli bir yere sahip olmuştur.

Çalışmada Halk Sanatları ve Zanaatları: *El İşlemeciliği, Meslekler ve Gündelik Eşyalar* başlıkları altında ele alınmaktadır

3.4.1. El İşlemeciliği

Yazar romanlarında el işlemeciliğinden sık bahsetmemektedir. Kadınların ihtiyaçlarını karşılamak için örgü ördüğü, yün eğirdiği görülmektedir.

- “ Fadime oturmuş çorap örüyordu.” (D, 175)
- “ Kara yünden çorap örüyordu. Kilimin üstünde ayak değiştirdi. Gene örmeye başladı. Elleri pek alışkındı.” (D, 222)
- “ Anası dikiş dikiyordu.” (D, 274)
- “ Evlerin güneşe bakan duvarları dibinde kadınlar oturmuşlar, ip eğiriyorlar, güneşleniyordu” (E, 108)
- “ ‘ Öğreniriz elbet’ dedi Nazife.’ Çorap örmeyi kilim dokumaya öğreniyoruz da okuma yazmayı niye öğrenmeyelim?’” (K, 271)
- “ Anası kapının önüne çömelmiş yün eğirir.” (Kİİ, 7)
- “ Aralarında konuşuyor, gülüşüyorlardı. Kadınlar yün örüyor, çocuğu pıspışlıyor, komşusu ile iki söz ediyordu.” (Kİİ, 32)

- “ Emine, öğretmenin karısından iğne işleri fılанда öğrenmişti. Kendisinin dikiş makinası vardı. Eli böyle işlere pek yatkındı.” (ST, 11)
- “ Tepenin üstüne oturmuş, elinde bir kirmanla yün eğiren yaşlı kadını gösteriyordu.” (TB, 78)
- “ Ablam yatağına oturmuş yün işi örüyordu.” (TB, 120)
- “ Halası köşeden çıktı, yün eğirerek geldi.” (VD, 72)
- “ Aha bizim karı bir aydır askere çorap örer.” (VD, 113)
- “ Şalvarlı, başörtülü bir sürü kadın başlarını eğmiş, dikiş dikiyorlardı.” (VD, 119)
- “ Ertesi gün yünü koluna doladı, kirmeni aldı. Öküzleri önüne kattı. Dere kıyılarında hem yün eğirdi, hem öküz güttü.” (VD, 272)

3.4.2. Meslekler

İncelenen romanlarda halkın sosyo-ekonomik durumunu yansıtan meslekler görülmektedir. Günlükçü, rençber, sağımcı, ırgat, ormancı gibi meslekler tarımla geçinen halkın göstergesi olurken, öğretmen, imam, muhtar ise sürekli bahsedilen mesleklerden bir kısmıdır.

- “ Dükkâncı Celal kendisini gördü ama görmezden geldi.” (D, 12)
- “ Hele ki kaymakam ahabımdı da yakayı kurtardık.” (D, 24)
- “ Görekli köyünün öğretmeni İdris Yıldız, öğrencileri teneffüse çıkardı.” (D, 41)
- “ İki yanda dükkânlar, manavlar, manifaturacılar, birbirine bitişik eski yapılar...” (D, 49)
- “ Yüzüne dikkatle baktı. Muhtarın yüzü dümdüzdü.” (D, 109)
- “ İyi olur. Bekçi akşama kadar gezer oralarda.” (D, 112)
- “ Müfettiş Kadri Bey, eli çantalı, şişmanca, gözlüklü, şakaklarına kır düşmüş bir adamdı.” (D, 210)
- “ Şoför Ömer hep ileri bakıyordu. İri koç burnu vardı. Belli belirsiz gülümsedi.” (D, 278)
- “ Bizim Vekil Memduh Bey var ya onu arayacağız. Nerede buluruz acaba? Sen biliyon mı?” (D, 296)
- “ Ormanlılara mı yakalandılar acaba?” (E, 5)
- “ Kahveci Hüsnü Efendi çayı getirmişti.” (E, 20)

- “ Ankara mebusunun kardaşı olan Hakkı Bey,dedi.” (E, 46)
- “ Canım bilip de ne olacak? Mehmet gidiyor işte. Berber Mustafa gidecek.” (E, 52)
- “ İrgatlık mı edeceksin, yapılı köyünde ?” (E, 52)
- “ Köyün muhtarıydı. Yanında bir yabancı vardı, kimse. Yeni urbalı bir adamdı. Memur filandı belki.” (E, 62)
- “ Tahsildar Mahmut Efendi de şaşalamıştı.” (E, 65)
- “ Bir kasabaya gider, satıcılık yaparız.” (E, 117)
- “ Hamallık ederiz hiç değilse. Şimdilik üç beş kuruş ekmek parası kazanırız.” (E, 125)
- “ Makasçı dikkatli dikkatli bakıyordu. Kocaman burnu vardı adamın. Resmi şapkasının üst yanı solmuştu.” (E, 127)
- “ Dönüp içeri baktı, adam kâtipler gevezelik ediyordu hala.” (E,159)
- “ Çerçiler sergilerini daha ileri bir yere sermişlerdi.” (E, 163)
- “ Hancı Recep ağa duvarın dibine alçak iskemlesini atıp oturmuş, nal dövüyordu. Nalbantı aynı zamanda.” (E, 187)
- “ Birkaç adım gidince dönüp baktı. Bekçi de durmuş kendine bakıyordu.” (E, 204)
- “ Memleketin en yetkili mimarlarını toplar, niyetini anlatır.” (FŞ, 7)
- “ Yaşlıdır ama gene de o kalkar bu yapının altından. Bunca yetiştirdiği kalfaları, çırakları var.” (FŞ, 8)
- “ Seni şimdi hemen saray bekçisi yapıyorum.” (FŞ, 25)
- “ Bir iyice yıkayıp temizlediler. Keselerle ovdular, kokulu sabunlarla parlattılar. Tellaklar sıra ile ova ova yıkadılar.” (FŞ, 34)
- “ Taşçı ustası Ziver iki günde su basmanları çıktı.” (K, 132)
- “ Üç dana beş koyun sele kapılmış. Çoban Musa da az daha boğuluyormuş” (K, 177)
- “ Başöğretmen Muhlis Bey güleç bir adamdı.’ Yavrularım, kuzularım’ habire teşvik ediyordu. Hep böyle mi olurdu bu öğretmenler? Konuşkandı, bin dereden su getiriyordu. Ne çok anlatacak konusu vardı?” (K, 184)

- “ Alışveriş ettiği Mehmet Efendi, Yemenici Recep usta, ustanın çıraqları önlerine birer alfabe açmışlar, hem çalışıyor hem yeni harfleri ezberliyordu.” (K, 216)
- “ Öğretmen Ömer Efendi iyi girmişti işe. Dediklerine göre kendi isteği ile gelmişti. Köye okul yaptırmak istiyordu. Şimdilik köy odasında gündüz çocuklara, akşamları da yetişkinlere ders veriyordu.” (K, 272)
- “ Şuna kapıcılık demeseler de apartıman memurluğu falan deseler daha iyi olacak. Apartıman senden soruluyor çünkü. Her bir işi yapıyorsun. Şunu al alıyorsun. Bunu yap yapıyorsun. Kışın kaloriferi de yakıyorsun. Sonra tamam, ne yaparsan yap.” (Kİİ, 10)
- “ Bıçkın iki delikanlı girdi. Dolmuş şoförü olmalıydılar.” (Kİİ, 22)
- “ Büyük caddelere girmiyor, daha çok yan sokaklarda dolaşıyordu. Başka satıcılar geçiyordu yanlarından. Yoğurtçular, sebzeciler, bostancılar, simitçiler...” (Kİİ, 25)
- “ Bir arkadaşın dayısı çöpçülük yapıyor da, çöplerin arasında neler bulurlarmış neler.” (Kİİ, 26)
- “ Birinci sigaraları yaktılar.
'Boyacı!..'
Yaşlı bir adam elinde tahta sandık, bağırarak geldi.” (Kİİ, 29)
- “ Belediye tahsildarı Kamil Efendi şefin odasından çıkınca odacı Kazım önünü kesti.” (Kİİ, 33)
- “ Sabaha doğru Ankara'nın kıyıcığında yüzbinlerce gecekonduya bir yenisi eklendi. Üstü örtülmüş, duvarları sıvanmıştı. Gün ışıırken ustalar, işçiler paralarını alıp gittiler.” (Kİİ, 57)
- “ Bizim hemşerilerden biliyorum, kimi tablacı, kimi sebzeçi, kimi eskici... Akşama kadar aylak aylak gezer dururlar.” (Kİİ, 62)
- “ Otobüs kalabalıktı. Şehrin merkezine erkenden çalışmaya giden kadın erkek işçiler, odacılar, temizlikçiler... tıklım tıklım dolmuşlardı.” (Kİİ, 80)
- “ Hilmi Bey eniştenin koltuğunda kim bilir kaç ortakçı, kaç çoban gül gibi geçinir gidermiş.” (O, 1)
- “ Memur şaşırmış gibi bana baktı. Sonra birden işini hatırlayıverdi. Elindeki aracı salladı, tren yürüdü.” (O, 2)

- “ ‘Durmuş Dayı’nın oğlu okullarda okuyor; gelecek yıl öğretmen olacak.’ deyince onlar beni kim bilir nasıl düşünüyorlar.” (O, 6)
- “ Her yer bembeyaz una batmıştı. Değirmenci işaret ederek, göstererek bir şeyler anlattı ama gürültüden duyulmuyordu.” (O, 65)
- “ Sonra öylece bırakıp aşağı indim. Arabacı Hasan çamur kariyordu.” (O, 113)
- “ Bunca zamandır çiftçiydi.” (ST, 9)
- “ Nuri Ağa yıllıkçısı ile dalmış, harman savuruyordu.” (ST, 11)
- “ Rençberlik böyle paraya yapılırsa onun altından mı kalkılır?” (ST, 21)
- “ Ariflerin elli-altmış koyunu sağılırdı. Anası ile Ümmü kız bu işi yetiştiremediklerinden ‘sağımci’ dedikleri ücretli iki kadını yardımcı tutmuşlardı.” (ST, 23)
- “ Çobanın yaban bir sesi vardı. Hep dağlarda, bayırlarda gezmiş insan sesi” (ST, 25)
- “ Hacı Hafız’ız sesiydi bu. Köyün imamıydı.” (ST, 39)
- “ Arif bakınırken, Ali’nin harmanından ceketsiz birinin geldiğini gördü. Köyün öğretmeni idi bu.” (ST, 42)
- “ Bu mevsimde Özeler’e sık sık meyveciler, üzümçüler gelirdi.” (ST, 95)
- “ O kolay canım, o zamana kadar traktörü çekeriz. Fazla yevmiyeci tutarız.” (ST, 96)
- “ İlerde ırgatlar sıraya dizilmişler, ellerinde pancar sökmeye özgü dirgeni toprağa saplıyor, eğiliyor, doğruluyor, çalışıp duruyorlardı.” (ST, 137)
- “ Günlükçü kadınları toplayıp tekrar pancar sökümüne gittiler.” (ST, 151)
- “ Bir ilçede kaymakamım.” (TB, 3)
- “ Ablam mezun olunca uzak bir köye öğretmen verdiler.” (TB, 4)
- “ Kimisi bıyıklı, kimisi sakalı, yamalı urbalı, tozlu kasketli adamlar. Birisi muhtarmış.” (TB, 8)
- “ Çiftçi olmak istemez misiniz?” (TB, 26)
- “ Çoban uzun bir karaltı gibi kıyıda dikiliyordu.” (TB, 60)
- “ Haber üstüne haber gönderdiler. Doktor izinliymiş.” (TB, 130)
- “ O günlerde dükkâncı Celal’in karılarının kavgalı oldukları, her gün dövüştükleri kulaktan kulağa duyuluyordu.” (TB, 135)

- “ *Ya beni azarlayacak ya seni. İmamlık bu sanıyor.* ” (TDİ, 15)
- “ *Bir rençber koca yılda yalnız yedi dönüm mü eker?* ” (TDİ, 19)
- “ *Gene ayıngacılık yapıyor musun?* ” (TDİ, 22)
- “ *Mültezim yasak etmişti.* ” (TDİ, 80)
- “ *Sus be! Diye azarladı Zabtiye başı.* ” (TDİ, 95)
- “ *Yanında birisi daha vardı. Testici bayram derlerdi.* ” (TDİ, 145)
- “ *Yanaşma Abdullah’ ı ansıdı. İçi sızladı.* ” (TDİ, 307)
- “ *Birkaç zaptiye ikişerli olmuş dolaşıyorlardı.* ” (TDİ, 365)
- “ *Muhtarın sesiydi. Ali Hoca’yla birlikte geliyorlardı.* ” (TY, 35)
- “ *İmam Ali Efendi bakıyor ne yapacağını düşünüyordu.* ” (TY, 38)
- “ *Sağlık memuru Adil Efendi arada bir köye uğrardı. İğnesi olanların iğnesini yapar, ilaç isteyenlere elinde varsa ilaç dağıtırdı. Sufaguanidin, atapirin, aspirin...* ” (TY, 102)
- “ *Çok kalabalıktı kasaba. Her yer insandı. Satıcılar, pazarcılar, köylüler...* ” (TY, 116)
- “ *Şoför bindi. Radyoyu açtı önce. Sonra korna çalıp, gaza bastı.* ” (TY, 117)
- “ *Kâtibe Doktor Suphi Bey’in yerini soracaktı.* ” (TY, 120)
- “ *Öğretmen Sefer’in yüzü buğulandı. Başını salladı.* ” (TY, 131)
- “ *Bir çobana rastladılar, koyunları, keçileri çabukça tepenin arkasına sürüp kaçırmak istedi.* ” (VD, 18)
- “ *Zahireci Yakup Efendi erkenden dükkânı açmış, Tacımlı askerleri bekliyordu.* ” (VD, 38)
- “ *Doğru dürüst marangoz bile yok, eğer dikecek adam yok.* ” (VD, 57)
- “ *Öğretmenim ben, ama hiç öğretmenlik yapmadım.* ” (VD, 70)
- “ *Demirciler, kalaycılar, terziler... Benim büyük oğlan demirci çırağı.* ” (VD, 113)
- “ *Teğmen Galip’ le Molla Mahmut makinistin başında dikiliyorlardı.* ” (VD, 123)
- “ *Bir gün nalbantlar geldi, atları nallattılar.* ” (VD, 237)
- “ *Sabah doktor gelecek.* ” (VD, 301)
- “ *Benim altmış yaşındaki babam terzidir.* ” (VD, 310)
- “ *Bizim oralı yavu, ayıngacılık yapar.* ” (VD, 326)

- “ *Bekçi Mistik son kelimeleri nedense çabuk söylemişti.* ” (Y, 52)
- “ *Doktor Bey, Allah bağışlasın gençsin...* ” (Y, 55)
- “ *Köy imamı ile birlikte gelmişlerdi.* ” (Y, 57)
- “ *Bugün günlükçümüz de yok, karıyla ikimiziz.* ” (Y, 86)
- “ *Remzi karısının ayakkabılarının topuklarına basarak avlu kapısını çıktı Muhtara söyleyecekti işi.* ” (Y, 153)
- “ *Çoban Musa'nın içi karıştı. Bir daha baktı davara doğru.* ” (YD, 1)
- “ *Berberi bulabilirse tıraş olacak hem de ağayla bir konuşacaktı.* ” (YD, 53)
- “ *Bir de ‘ bu yıl rençberlik iyi ’ diyorlardı.* ” (YD, 54)
- “ *Gittim ya. Keçinin kellesini alıp götürdüm. Muhtar olacak deyyusa gösterdim ki gelip yakalasınlar.* ” (YD, 92)
- “ *Kır İzzet, Kırbız köylülerinden olurdu. Köyleri gezer, çerçilik yapardı. İğne iplik satar, yumurta alır, çorap eskisi toplardı.* ” (YD, 125)
- “ *Sonra doktorla bir ahbap olduk kardaşım, bir ahbap olduk... Dedim Doktor Bey, senin bıçağından korkmam gayri. İstersen karnımı bir daha yar. Aha sana teslim...* ” (YD, 227)

3.4.3. Gündelik Eşyalar

Halkın gündelik yaşamında kullandığı eşyalar Talip Apaydın romanlarında sıkça kullanılmakta ve halkın yaşamı hakkında bilgi vermektedir.

- “ *Seyit Ali urganı çözdü. Semerin halkasından kurtardı.* ” (D, 9)
- “ *Kadınlar kızlar ellerinde güğümler, su dolduruyorlar, sudan dönüyorlardı.* ” (D, 13)
- “ *İbriği alıp dışarı gitti.* ” (D, 29)
- “ *Ayağının altından bir kınnap alıp uzattı.* ” (D, 54)
- “ *Başka sini yok muydu, karılara ayrı koysaydınız?* ” (D, 65)
- “ *Şuraya bir sofraya tahtası indir oğul...* ” (D, 91)
- “ *Mutfaktaki su kabından su aldı, leğene eğilip yüzünü yıkadı.* ” (D, 103)
- “ *Gitti, duvarda asılı küçük aynaya baktı.* ” (D, 104)
- “ *Tabakasını çıkardı, sigara sarmaya başladı.* ” (D, 109)
- “ *Osman testiye dikip su içti.* ” (D, 127)

- “ Kadın iğneyi ipliği bırakıp doğruldu.” (D, 164)
- “ Zincirli cep saatini çıkarıp baktı, ikindiye daha vardı.” (D, 207)
- “ Eşeğin birer yanına geçip urganları çözüler.” (E, 9)
- “ Anası tencereyi ocaktan indirmişti. Boz renkli çorba sıcak sıcak buğulanıyordu. Sonra tutup ortadaki geniş bakır kaba boşalttı.” (E, 14)
- “ Sonra ocağın başında duran teneke tabakasından tütün çıkarıp sarmaya başladı.” (E, 15)
- “ Kalk ibriği getir de küle koy, dedi babası.” (E, 26)
- “ Şu helkeyi de al, çeşmeden temiz bir su getir bakalım.” (E, 32)
- “ Hamza’nın Recep arkasına yaslanmıştı. Sarı taşlı teşbihini çekiyordu.” (E, 40)
- “ Sonra büyücek bir bakır tasa çorbanın yarısını aktardı.” (E, 42)
- “ Ekmekleri ufalaya ufalaya doğradı. Sonra ağaç kaşıkla girdi.” (E, 43)
- “ İçerden siniyi getirip Battal’a uzattı.” (E, 57)
- “ Hasan helkeleri aldı.” (E, 73)
- “ Battal saman sepetini kapının yanına bıraktı.” (E, 76)
- “ Battal keseri oradan fırlatıp attı. Kızmıştı gene.” (E, 77)
- “ Heybede ekmek de vardı.” (E, 105)
- “ Sessizce yemeğe başladılar. Bakır siniye çarpan kaşıkların sesi, ağız şapırtıları duyuluyordu.” (E, 143)
- “ Tahta kaşığı eniştesinin elinden alıp karıştırmaya başladı.” (E, 147)
- “ Yerde kara bir tencereyle, bir iki kap kakak vardı. Yemekleri kendileri pişirip yiyorlardı belli ki. Battal gitti, toprak testiyi başına dikip su içti.” (E, 171)
- “ Elinde kocaman taşlı teşbihi vardı.” (E, 175)
- “ Koltuğunda bir bohça vardı.” (E, 219)
- “ ‘Selam söyle’ dedi. Çevreyi de hediye götür.” (FŞ, 59)
- “ Kadınlar çocuklar bakır kaplarla su koşturdular.” (K, 15)
- “ Duvarın dibine ateş yakıp saçta ekmek pişirdi.” (K, 18)
- “ Vardır eski meşki. Sandığı açayım hele...” (K, 29)
- “ Hacer sırtında güğümle gelmişti.” (K, 29)
- “ İbrahim Bey hunili gramofona plak koydu. Kolunu çevirip kurdu makineyi.” (K, 43)

- “ Çarşıya çıkıp kalan parayı da harcadılar. Ak bez aldılar, biraz basma iplik, şeker, tütün...” (K, 77)
- “ Aşır kasabadan örs çekiş aldırmişti. Birkaç yemenici bıçağı, kerpeten, biz, iğne...” (K, 95)
- “ Karşıdan Nazife geliyordu. Elinde kapalı bir sahan vardı.” (K, 103)
- “ Hacer azık torbasını aldı. Mahmut da tırpanı omuzladı.” (K, 107)
- “ Kasabadan getirtilen ustaların keser nacak sesleri köyün üstünü doldurmuştu.” (K, 132)
- “ Elinden helkeyi kapıp ahıra koştu.” (K, 137)
- “ Peşkirle silinerek girdi içeri.” (K, 138)
- “ Büyükçe bir masaya türlü yemekler hazırlanmıştı. Çatallar, bıçaklar, tabaklar pırıl pırıldı.” (K, 151)
- “ İri taneli kehribar teşbihini çıkarıp çekti birkaç kez.” (K, 162)
- “ İçerde çoluk çocuk çevirmişlerdi yer sofrasını. Ağaç kaşıklar ellerinde, kendisini bekliyorlardı.” (K, 337)
- “ Bazıları güğümü kovayı almış çeşmeye suya gidiyordu.” (Kİİ, 32)
- “ Ömer’in evinin önüne sepetleri indirip biraz dinlendiler.” (Kİİ, 67)
- “ Tahta sandalyenin üstünde eğilip büzülmüştü.” (Kİİ, 71)
- “ Kezban ıbrıktan su döktü, İdris yıkandı.” (Kİİ, 106)
- “ Tahta bavulla mandolinimi bir elim, ak bezden dikilmiş torbamı öbür elime alıp hazırladım.” (O, 2)
- “ Kuru otların üstünde bakır kaplar duruyordu. Bunlardan su ıbrığımızı iyice tanıdım. Bakırı kararmıştı.” (O, 18)
- “ Güllü aşağıdan semaveri getirmişti.” (O, 42)
- “ Kapının yanındaki aynaya baktım.” (O, 112)
- “ Keseri kafana vururum ha!” (O, 118)
- “ Arkaya sokulu kamçıyı çıkardı.” (ST, 1)
- “ Elinde kendisi boyunda bir çalı süpürgesi vardı.” (ST, 3)
- “ Çardağın altındaki testiyi kapıp ağasına getirdi.” (ST, 3)
- “ Dirgenle, kuru sap yığınlarını arabanın çardağına bir sıra yükledi.” (ST, 7)

- “ Küçük kızla oğlan sofra başına oturmuşlar, ellerine birer tahta kaşık almışlar, yemeğe başlanmasını bekliyorlardı.” (ST, 12)
- “ Karısı kapalı sahanlar bulunan siniyi başına aldı, harmana yollandı.” (ST, 12)
- “ Herkes kendi koyununu yünden örülmüş iplerle bir sıraya dizer, sonra kadınlar kızlar ellerinde büyük bakır helkelerle sağıma oturlardı.” (ST, 23)
- “ İnsanın gözü hiçbir şey görmez, tenekelerle, şiniklerle götürüp meyve değiştirirlerdi.” (ST, 95)
- “ Yıkanmamız için ibrikle su getirdi.” (TB, 8)
- “ Elinde ağzı kapalı kocaman bir bakır tas tutuyordu.” (TB, 12)
- “ Ablam bavuldan uzun pantolonumu çıkarıp uzattı ” (TB, 14)
- “ Leğene tekrar eğildim.” (TB, 21)
- “ Ortaya bakır tasla çorba koydular.” (TB, 24)
- “ Muhtarın karısı bir heybe dolusu ekmek almıştı. Öbür heybenin bir gözüne kapacak, tuz, ıvır zıvır doldurmuştu.” (TB, 33)
- “ Sepeti alıp tekrar bağın içine daldı.” (TB, 38)
- “ Kolanını gevşetip semeri düzeltti.” (TB, 45)
- “ Sırtında bir kıl torbası asılıydı ” (TB, 77)
- “ Kimisi sapan hediye ediyordu bana, kimisi kemik saplı çakı veriyordu. Ali de küçük yuvarlak bir ayna verdi.” (TB, 188)
- “ Kimisi dirgenle, kimisi kucakla sapları boşaltıp harmana taşıdılar.” (TDİ, 12)
- “ Birkaç kadın elinde güğümler, barkaçlar bekliyorlardı.” (TDİ, 17)
- “ Kuşağından teneke tabakayı çıkardı, sigara sarmaya başladı.” (TDİ, 28)
- “ Cep saatini çıkarıp bir göz attı.” (TDİ, 33)
- “ Kadir Ağa’yı görüverdi. Yokuş aşağı elindeki tesbihi çeke çeke geliyordu.” (TDİ, 34)
- “ Kadının uzattığı ak peşkirle geldi.” (TDİ, 70)
- “ Önüne leğen, ibrik getirdi.” (TDİ, 71)
- “ Molla Nahmut ağzı kırık testiye eğip çabucak abdest aldı.” (TDİ, 90)
- “ Koca tencereye ağaç kaşıklar girdi çıktı.” (TDİ, 92)
- “ Ayağa kalktı, gramofona bir plak daha koydu.” (TDİ, 128)
- “ Bir yandan bakır tabağa bakıyordu.” (TDİ, 154)

- “ Cebinden yağlığını çıkardı, ağzını yüzünü sildi.”(TDİ, 163)
- “ Eyüp sabanı onarıyordu.” (TDİ, 168)
- “ Zeynep elinde helkiler suya gidiyordu.” (TDİ, 173)
- “ Kara kazanlar kaynıyordu.” (TDİ, 174)
- “ Nazife siniyi önüne koydu.” (TDİ, 210)
- “ Atı olanlar eğerin üstüne halı kilim heybe almıştı.” (TDİ, 279)
- “ Bekleyenler ikide bir gümüş köstekli saatlerini çıkarıp bakıyorlardı.” (TDİ, 365)
- “ El yordamı ile heybeden bir topak ekmek çıkardı.”(VD, 8)
- “ Bakır sininin çevresine toplandılar.” (VD, 24)
- “ Köstekli saatini çıkarıp baktı.” (VD, 29)
- “ Koşumlar ne zaman gelecekti?” (VD, 58)
- “ Dün Haceli’nin karısı bir güğüm su getiriverdi. Zorlukla eğip eski helkiye doldurdu.” (VD, 84)
- “ Zeynel Ali’ nin oğlu ibrikle su getirdi.” (VD, 216)
- “ Bakır sahana doğradı güzelce.” (VD, 271)
- “ Remzi teneke tabakadan bir sigara daha çıkarıp isteksizce uzattı.” (Y, 12)
- “ Hazırlıkları yol azığını bir çıkına sarıp heybeye koydular.” (Y, 36)
- “ Azık heybesini dallayıp aşağı indirdi.” (Y, 38)
- “ Biraz sonra heybeyle bavulu içeri aldılar.” (Y, 50)
- “ Yeleğinin cebinden köstekli saatini çıkarıp baktı.” (Y, 58)
- “ Elinde ağzı kapalı bakır bir sahan tutuyordu.” (Y, 86)
- “ Çocuklar geniş sininin çevresine sıralandılar.” (Y, 118)
- “ Hayatlarda ibriği aradı.” (Y, 151)
- “ Sodayı bir yana bırakıp koynundan tütün torbasını çıkardı. Sigara kâğıtlarını buruşturup gitti” (YD, 2)
- “ Çoban Musa, mendil diye kullandığı çevreyi çıkarıp yüzünü, boynunu sildi.” (YD, 6)
- “ Ocakta kara bir tencere kaynıyordu.” (YD, 14)
- “ Çırak elinde çam güğümle ne yapacağını bilemeyerek baktı. Kaynayan kazandan güzel bir yemek kokusu dağılıyordu.” (YD, 15)

- “ *Aynamı ne çok beğendi.* ” (YD, 25)

3.5. Halk Mimarisi

Bir toplumun değer yargılarını, gelenek görenek ve inanç sistemlerini, aile ve akrabalık bağlarını, komşuluk ilişkilerini yansıtan en önemli halk unsurlarından biri olan, “*günlük hayatın her anı ve her işlevi için doğal dekor oluşturan halk mimarisi örnekleri, çeşitli araç-gereç ve her türlü kullanım eşyasını da beraberlerinde yaşatan doğal ve canlı bir etnoğrafik müze durumundadır.*” (Baran, 2006:141)

Mimari yapılar kişilerin yaşam tarzını, ekonomisini, değerlerini yansıtan ve coğrafi şartların etkisiyle şekillenen güven içinde yaşamın sürdürüldüğü kalıcı yapılardır. Halk mimarisine ait yapılar, bu yapıların ısıtılma ve aydınlanma şekilleri, bu yapıların döşemesinde kullanılan malzemeler kültürel öğelerin ve günlük yaşamın önemli örneklerini yansıtmaktadır. . Yaşamın büyük bir bölümün sürdürüldüğü yapılar zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenmiştir ve yardımcı yapılar eklenmiştir. Evin ısınması, aydınlanması gibi zorunluluklar yeni ihtiyaçlara neden olmuştur. Halk mimarisine ait öğeler; *Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Bölümler, Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Aydınlanma, Isınma, Konutların Döşenmesi, Kullanımı ve Eşyaları* başlıkları altında incelenmiştir.

3.5.1. Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Bölümler

Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği yapılar ve onlara ek olarak yapılan yardımcı yapı örnekleri Talip Apaydın romanlarında karşımıza çıkmaktadır, coğrafi şartlar ve ekonomik imkânlar hakkında bilgi vermektedir. Yapılar kerpiçten yapıma, düz damlı, tek ya da iki gözlü evlerdir, samanlık ve ahır bu yapılara eklenmiştir. Bu yapılar kasaba ve şehirlerde farklılık göstermektedir. Kasaba ve şehre doğru gidildikçe bu yapılar katlı, beton evlere dönüşmektedir. *Kente İndi İdris* romanında bir gecede dikilen, tek katlı sade gecekondulardan sıkça bahsedilmektedir. *Ferhat ile Şirin* romanında çevre farklı olduğundan yapılar tamamen değişiklik göstermekte saray ve köşk gibi yapılardan bahsedilmektedir. Anadolu köylüsünün konu edinildiği romanlarda cami, okul, kahve, hamam, çeşme, dükkân ortak yapılar olarak görülmektedir. Halk buralarda bir araya gelmektedir ve buraları ortak olarak kullanmaktadır. Talip Apaydın’ın yer verdiği bu örneklerden köylülerin yaşam

alanlarının coğrafi koşullara göre şekillendiği ve bu yaşam alanlarına yoksulluğun hâkim olduğu görülmektedir.

- “ *Küçük düzlüğü geçip köye, aşağı inmeye başladılar. Köy görünüyordu. Kimisi düz damlı, kimisi kararmış kiremitli, birbirine girmiş, büyüklü küçüklü karmakarışık evler. Arkada bir kıyıda okul önünde çocukların oynadığı bahçe. Şimdi kimse görünmüyor. Dağılmışlar belli ki. Bayrak direği görülüyor. Camii köyün ortasında. Kararmış tahta minare, şimdi daha kara görünüyor. Sivri külâhı göğe vurmuş.*” (D, 5)
- “ *Dükkâna girsin mi girmesin mi, bilemedi önce.*” (D, 12)
- “ *Altı kahve üstü ev bir yer alırım eve otururum, kahveyi kiraya veririm.*” (D, 12)
- “ *Çeşmenin yanından geçti. Kadınlar, kızlar ellerine bakraçlar güğümler su dolduruyorlar, sudan dönüyorlardı.*” (D, 13)
- “ *Dudu kadın ocağın başına çömelmiş, ocağın altını üflüyordu.*” (D, 18)
- “ *Asiye kadın eşekleri yemlemeye giderken, ‘Ocağı yak Fadime’ dedi,*” (D, 33)
- “ *Küçük bir dağ çeşmesinin önünden geçtiler kurnasından incecik bir su akıyordu*” (D, 37)
- “ *Çoluk çocuk hayata oturmuş, soğan sapı ayıklıyorlardı.*” (D, 43)
- “ *Kurşunlu camiinin önüne vardı yan yana sıralı sekiz on musluktan birden su akıyordu.*” (D, 49)
- “ *Boz topraklı tepenin böğrünü döndüler. Köy göründü. Kıyıda ak sıvalı uzun okul yapılısı vardı. Arkada, sivri tepenin başında Ballıbaba Tekkesi, tekkenin kocaman ağaçları çevreye yukardan bakıyorlardı.*” (D, 58)
- “ *Yanaşınca gördüm, tekkenin avlusuna ateş yakmışlardı.*” (D, 60)
- “ *Kadın kapının yanındaki abdestlikte bulaşık yıkıyor, Fadime de duruluyordu.*” (D, 86)
- “ *Doğrulup baktı; anası hayatın ocağına çömelmiş, saç üstünde ekmek yapıyordu.*” (D, 116)
- “ *‘Karı’ dedi. ‘Samanlıktaki boş çuvalı getir.’*” (D, 175)
- “ *Tepsiyi usulca sedirin ucuna bırakıp dışarı çıktı. Helaya gidiyormuş gibi dolandı.*” (D, 223)
- “ *Düz damlı evlerin karı sokaklara kürünmüştü.*” (D, 226)
- “ *Köy görünmüştü. Karşıda yamru yumru kerpiç eveler...*” (D, 383)

- “ Kadın gözlerini zorla ayırıp titreyerek içeri gitti. Tabanı toprak genişçe bir odaydı burası. Karşı duvarın ortasına oyulu bir yer ocağı vardı. Sarı alevler toprak suvalı duvarlarda kirli bir ışık kımıldatıp duruyorlardı.” (E, 5-6)
- “ Ortalık kararmaya başlamıştı. Caminin köşesini döndü. Meydana yakın evlerin önüne baktı.” (E, 7)
- “ Sonra eşeği ahıra sürdü. Bir de inek vardı ahırda. Yemlikleri bir olduğundan yan yana bağlarlardı. Dar, basık bir yerdı ahır. Duvarları bir adam boyu kadar ancak yüksekti. Yan tarafı birkaç tahta ile bölünmüştü. Saman ot yığılıydı orada.” (E, 10)
- “ İşini bitirip yanına gelmişti. Kolundan çekti. Arka arkaya kahveye girdiler.” (E, 18)
- “ Orası zati tren istasyonu. Dükkân var, kahve bile var. Çiftliğin evleri dersin mükemmel. Ortakçı için ayrı ayrı haneler yaptırmış herif.” (E, 51)
- “ İmamın odası hemen karşıda, kerpiçten yapılmış tek göz bir yapıydı. Camiye bakan küçük bir penceresi vardı.” (E, 59)
- “ Tabanı toprak, tek gözlü bir evdi. Tavana yakın küçük bir penceresi vardı ama belli bile olmuyordu. İyice karanlıktı içerisi. Ocak başındaki sedire yan yana oturdular.” (E, 68)
- “ Ortalık akşam güneşiyle aydınlıktı. Odanın ahır damında oynayan yeni yetmelerin sesleri duyuluyordu.” (E, 73)
- “ Çizgiye tekrar eğilip baktı, ta ileride bir köy görünüyordu. Toprak renkli evlerin arasında bir iki kırmızı çatı vardı.” (E, 126)
- “ Tahtaların arasındaki çizgiye eğildi hemen, evler görünüyordu. Hem de gittikçe sıklaşıyordu evler. Boyalı iki katlı evler başladı.” (E, 129)
- “ Kulübeler istasyona varmadan önce küçük bir tepenin önündeydi. Yüzleri tarlalara bakardı. Kerpiçten yapılmış basit, tek göz şeylerdi. Üstleri düz topraktı. Kimisinin tavan ağaçları kırılıp yere doğru eğilmişti. Kapılar pencereler hep onarıma muhtaçtı. Bazıları eskiden ahır olarak kullanılmıştı her halde, içlerinde kurumuş hayvan pislikleri vardı. Asıl çiftlik yapıları ahırlar, depo binaları bunların gerisindeydi. Yüzleri istasyona bakardı.(...) İstasyonun arka tarafına birkaç yeni ev, dükkân, kahve filan yapılmıştı.” (E, 146)

- “ Pazar yerinin biraz ilerisinde kararmış eski tahtalı kulübeler vardı. Belediyenin kiralık dükkânlarıydı onlar.” (E, 166)
- “ Recep ağının hanına gittiler. Alt katı ahırdı. Ortada taş döşeli daracık bir avlu vardı. Üst kat eski bir evden bozma handı. Odaların tabanlarına birer hasır serilmişti, o kadar. Başka hiçbir eşya yoktu. Duvarlar kirli, delik deşikti.” (E, 169)
- “ Kerpiçten yapılmış küçük bir kulübenin önünde bir kadın oturmuş, güneşleniyordu.” (E, 176)
- “ Demir yolu memurlarının evleri hep birbirine benziyordu. Küçük tek katlı kutu gibi evler. Pencereleleri de hep perdeli. Kimisi düz beyaz kimisi çiçekli. Bazısı da delikli. Tel gibi.” (E, 180)
- “ Demiryolunu geçip tepeye yukarı saptılar. İki yanda evler vardı. Arnavut kaldırım döşeli sokak gittikçe darlaşarak, eğrim büğrüm gidiyordu. Evlerin kimisi avlu içindeydi, kimisi hemen yolun kıyısında.” (E, 197)
- “ Battal aşağıdan yukarı baktı. İki katlıydı. Pencereleleri yeşile boyanmıştı. Önünde demir parmaklıklı balkonu vardı.” (E, 198)
- “ Ona çok güzel bir saray yaptırmalıyım. Eşi benzeri olmayan bir yapı olsun. Gören çarpılmış gibi durup baksın. Hayran kalsın. Hem yüksek, hem geniş, hem süslü.” (FŞ, 7)
- “ Küçük bir köşk olsun yeter bana. Hatta iki odalı bir ev. Yalnız içi böyle nakışlı olsun.” (FŞ, 21)
- “ Saraydan çıkınca doğruca hamama götürdüler.” (FŞ, 34)
- “ Kimi evlerin toprak damları çökmüştü. Kerpiç duvarları kalmıştı ayakta. İsten kararmış, sıvaları dökülmüş garip duvarlar. Kimi evler öyle yoksul, Öyle eskiydi ki onlara dokunan olmamıştı.” (K, 9)
- “ Kadir Ağa evi bırakmış samanlığı kurtarmaya çalışıyordu.” (K, 9)
- “ Ahıra girdi, öküzlere baktı.” (K, 34)
- “ Yürüdükçe eski Rum evinin tahtaları gıcırdıyordu.” (K, 42)
- “ İyi yorulmuşlardı. Han tenhaydı, kendileri gibi bir iki köylüden başka kimse yoktu.” (K, 55)

- “ *Hasip Ağa onlara başka bir iş daha bulmuştu ama dinlenelim, bir de hamam gidelim dediler. Çarşı hamamının dinlenme yerinde birisi ileri geri konuşuyordu.*” (K, 56)
- “ *Fırından sıcak bir somun aldılar. Yüz dirhem de helva. Caminin dibine oturup yediler.*” (K, 63)
- “ *Camiyi de yaptırılım, şu çeşmeyi de iyi bir onaralım, diye bol keseden konuşuyordu.*” (K, 91)
- “ *Kerpiç evin önüne geldi.*” (Kİİ, 7)
- “ *Her yer evlerle dolmuştu. Bir kapı iki pencere, düz damlı ya da çatılı, ak badanalı ya da boyalı gecekondular... pıtırac gibi sarmıştı her yeri.*” (Kİİ, 16)
- “ *Odanın içine baktı. Tavanı kontrplak, duvarları badanalı. Sedirde uzun bir halı. Ot yastıklar, minderler. Baya güzel. Yukardan aşağı çıplak bir ampul sarkıtılmış.*” (Kİİ, 17)
- “ *Hem mutfak hem oturma odası olarak kullandıkları yere girdiler.*” (Kİİ, 19)
- “ *Gecekondulardan çıkıp daha geniş sokaklara girdiler. İki katlı üç katlı evler vardı. Pencereleden seslenip sık sık durduruyorlardı*” (Kİİ, 24)
- “ *Tepenin inişinde durup karşılara baktı. Her yer gecekonduydu. Pıtırac gibi sarmıştı dereleri tepeleri. Binlerce ev. Tek katlı, bir kapı iki pencere... Çoğu ak ya da boyalı, ince uzun evler. Kendisinininki de bunlara benzeyecekti.*” (Kİİ, 50)
- “ *Çifiliğin yapıları biraz ilerimizdeydi. Ortada iki katlı, sarı boyalı büyükçe bir ev vardı. Belli ki teyzemler orada oturuyorlardı. Onun sağında hangarımı, ahırımı uzun binalar sıralanıyordu. En ilerde, tepenin eteğinde geniş bir davar ağılı vardı. Mandıraydı orası belli ki. Solda az su akan bir derenin öte geçesinde başka yapılar görünüyordu.*” (O, 9)
- “ *Eve baktım, köşesinden ön tarafı görünüyordu. Elli altmış metre uzaktaki tren yoluna ve yolun altında kalan çeltik tarlalarına karşı idi. İkinci katta boydan boya demir parmaklıklı balkon vardı.*” (O, 9)
- “ *Salona baktım, dört beş tane kapı vardı. Hizmetçi kızın durduğu açık kapıdan mutfakın içi görünüyordu.*” (O, 10)
- “ *Hasan atları ahıra çekmişti.*” (O, 11)
- “ *Söğüt ağaçlarının altında, yere dört direk çakılıp çevresi otlarla, kuru dallarla örtülerek yapılmış basit bir şeydi. Tarlalara bakan tarafı açıktı.*” (O, 18)

- “ Bu yıl da una başladı oğlanlar, satıp savıp gitmeliymişiz. Ankara’dan, İstanbul’dan bir apartman alsak bundan iyi yaşanırmış.” (O, 31)
- “ Kapıyı açıp yürüdüm. İlerde hangara yakın samanlık binasının kapısından, bacadan duman çıkar gibi toz çıkıyordu.” (O, 53)
- “ Değirmen kapısından her yanı una batmış, kısa boylu bir adam çıktı.” (O, 65)
- “ Fırın, mutfakın dışarıya açılan kapısı önündeydi.” (O, 104)
- “ Köye doğru bakındı Arif. Hayli yol vardı daha. Beyaz topraklı evlerin önünde evler belli, belirsizdiler.” (ST, 1)
- “ Çardağın gölgesine oturdular.” (ST, 4)
- “ Anaları ocak başında yemek kotarıyordu.” (ST, 12)
- “ Üs kat pencerelerinden Sürmeli Emine de başını uzatmış, kendisine gülümsüyordu” (ST, 19)
- “ Bazen canı isterse ağıla gider, akşam sağımindaki koyunların koşulmasına yardım ederdi.” (ST, 23)
- “ Ağıl, Ariflerin samanlığının arkasındaydı.” (ST,24)
- “ Birkaç evde ışık görünüyordu. Bunların en parlağı dükkânın ışığıydı.” (ST,28)
- “ Şimdi köyün en serin yeri caminin gölgesi. Bu saatlerde işi bırakan, kadınların üstüne yıkan, caminin gölgesine gelip uzanır, biraz uyurdu.” (ST, 39)
- “ Anası iç odada, ocak başında çömelmiş, tavada yağ kızartıyordu.” (ST, 48)
- “ Kalkıp çeşmeye gitti. Başını boynunu iyice yıkadı. Beton oluğa gümbürtüyle dökülüyordu sular.” (ST, 57)
- “ Römorkun arkası ‘küt’ diye samanlığın köşesine vurdu. Bir iki kerpiç düştü oradan.” (ST, 125)
- “ Arif evlerinin avlularından atladı.” (ST, 134)
- “ Sonra bir Kahvenin önünde durdu.” (ST, 163)
- “ Karşı evlerin toprak çatıları üzerinde kalın bir örtü vardı.” (ST,178)
- “ Oturma odasından gelen sese kulak kabarttı.”(ST, 183)
- “ Hep birbirine benzeyen üst üste yığılmış toprak evler, eğrim büğrüm daracık sokaklar, tozlu yollar.” (TB, 11)
- “ Camiye yakın bir yerde büyük bir çeşme vardı.” (TB, 16)
- “ Okulun gölgesinde Muhsin’ i buldum.” (TB, 21)

- “ Köy kahvesinin önünden geçtik.” (TB, 22)
- “ Ablam da altın da kalmaz, dükkândan çay şeker aldırır, benimle yollardı.” (TB, 31)
- “ Kalkıp pencereden baktım, köyün toprak evleri görünüyordu.” (TB, 47)
- “ Okul badana edilmiş, fakat silinmemişti. Pencereleler tabanlar kireç damlaları içindeydi.” (TB, 48)
- “ Toprak evlerin bacalarından dumanlar tütüyordu. Tahta minare göğşe aksetmişti.” (TB, 65)
- “ Hiç köy değirmeni görmemiştım. Bakalım nasıldı. Yukarıdan aşağıya daralan bir tahta oluk arka duvardan içeri giriyordu. Tahtaların çarklarından sular akıyor, yerlere yayılıyordu.” (TB, 74)
- “ Bir kenarda duvarda oyulu ocakta ateş yanıyordu.” (TB, 75)
- “ Kapıyı açıp itti. Ahırdı herhalde. Gübre kokuyordu.” (TB, 93)
- “ Kadınlar kızlar evlerin toprak damlarına çömelmiş bakıyorlardı.” (TB, 102)
- “ Tek kişinin geçebileceği kadar dar bir yoldu bu. Dükkâna, çeşmeye, köy meydanına uzun zaman bu yollardan gidip geldik.” (TB, 131)
- “ Toprak damlı, tek katlı evlerde hiç kımıltı yoktu.” (TDİ, 7)
- “ Çeşmenin başı kalabalıktı.” (TDİ, 17)
- “ Solda ilerde yüksekçe bir tepenin başında Tacım Sultan tekkesi görünüyordu. Önde birkaç ağaçla yapayalnızdı. Taş duvarlar, kararmış çatısı ta buradan belli oluyordu.” (TDİ, 49)
- “ Ortadaki iki katlı, çok pencereli hanay ev Hacı Nuri’nin eviydi. Öbür evlere hiç benzemiyordu. Geniş bir avlunun içinde, kale gibiydi uzaktan. Kalenin çevresinde ahırlar, samanlıklar vardı. Damlarda büyük ot yığınları görünüyordu.” (TDİ, 69)
- “ Köyün yoksul evlerine baktı. Toprak damlı, tek katlı, kerpiç evlerdi. Çoğunu damı görünüyordu yukarıdan.” (TDİ, 70)
- “ Caminin yanındaki evine doğru yürüdü.” (TDİ, 86)
- “ Tacım Dede’ye geldiler. Çatısı kararmış, yer yer sıvaları dökülmüş, eski bir yapıydı. Duvarları iri taşlarla örülmüştü. Avlusunda ulu ağaçlar vardı.” (TDİ, 90)
- “ Merdivene oturup çizmelerini çıkardılar. Sonra yukarda balkonda serili minderlere bağdaş kurup oturdular. Yoksul köyün toprak evleri, ileride harmanlar... hep ayaklarının altındaydı.” (TDİ, 100)

- “ Tacım köyünün evleri... Boz kerpiç, toprak sıva. Çoğunun sıvası da dökülmüştü. Yoksul, bakımsızdı her şey.” (TDİ, 205)
- “ Yarın da ahırın üstünü yenilerim olur biter.” (TDİ, 239)
- “ Atı hana çekti. Kasaba tıpkı eski günlerin kasabasıydı. Arnavut kaldırımı sokaklar, tahta kepenkli dükkânlar, demirciler, bakırcılar. Kurşunlu cami. Caminin önünde havuzlu şadırvan.” (TDİ, 263)
- “ Kadın gitti, yüklükteki yatakları indirdi.” (TDİ, 284)
- “ Samanlığın damındaki ot yığınları tutuşmuştu.” (TDİ, 345)
- “ Taştan bir binanın önünde üç nöbetçi dolaşıyorlardı.” (TDİ, 351)
- “ Döndü, yürüdü tekrar. Mezarlık tepenin kıyısından geçti.” (TY, 3)
- “ Sonra tavandaki ağaçları gördü. Ağaçların üstüne döşenmiş kuru kamışları. Sıvası dökülmüş duvarı.” (TY,6)
- “ Evin hayatına oturdular.” (TY, 11)
- “ Caminin önüne doğru yürüdü. Hoca caminin önünde olurdu öyle ya.” (TY, 29)
- “ Odanın dört köşe küçük penceresinden içeri parlak bir ay ışığı vuruyordu.” (TY, 90)
- “ Samsun’ da bir otel odasında Hüseyin bir motor gürültüsüyle uyandı.” (TY, 120)
- “ Kapıdan içeri girdi. Geniş bir salondur. Sandalyeler, koltuklar diziliydi.” (TY, 129)
- “ Çeşmeden su içtiler.” (VD, 18)
- “ Tahta minareli camiye yakın bir evin önünde durdular.” (VD, 22)
- “ Halil ağanın hanına vardılar.” (VD, 29)
- “Tozlu bir yoldu. İleride tek katlı kerpiç yapılar, sıra sıra çadırlar görünüyordu.” (VD, 39)
- “İlerideki ak suvalı binanın önüne gidin. Komutanı oradan sorun. Yeni yapılmış kerpiç binaların önünden geçtiler.” (VD, 47)
- “Atları ahırın önüne çektiler.” (VD, 50)
- “Koca hangar çatıya kadar saman doluydu.” (VD, 52)
- “Mutfağın önünden geçtiler.” (VD, 54)

- “Yeni yapılan binaya doğru yürüdü. Tek katlı, uzun bir yapıydı. Duvarlar epey yükselmişti.” (VD, 60)
- “Toprak damlı evleri gözünün önüne geldi.” (VD, 72)
- “El yordamı ile ocak başına vardı.” (VD, 85)
- “Camide de yere oturup ibadet ediyorlar.” (VD, 92)
- “Demirci Kara Mehmet’ in dükkânına girdi.” (VD, 109)
- “Şu ileride bir kahve var.” (VD, 112)
- “Sabahçı kahvesi daracık, karanlık bir odaydı. Göz gözü görmüyordu. Başlarını kapıya vurmamak için eğilerek girdiler.” (VD, 113)
- “Tek katlı, basık evin kapısını çaldılar.” (VD, 117)
- “O gelince biz samanlığa geçiyoruz.” (VD, 121)
- “Uzun kerpiç yapılar, toprak evler, çıplak kavak ağaçları yavaş yavaş geride kaldı.” (VD, 133)
- “Ağaç oluklu bir çeşmenin başında mola vermişlerdi.” (VD, 137)
- “Yamaçta küçük bir köydü. Toprak damlı kerpiç evler karanlıkta erimiş gibi sessizdiler.” (VD, 172)
- “Cami önüne kadar yürüdüler.” (VD, 218)
- “Karanlık köy odasında söyleşip derileştiler.” (VD, 221)
- “Toprak sıvalı köy evinin alt katında bir telgraf makinesi tıkır tıkır çalışıyordu.” (VD, 267)
- “Hangarın önünde kağınlara yüklediler.” (VD, 281)
- “Bir köyün yanından geçtiler. Düz damlı evler, yıkık kerpiç duvarlar...” (VD, 294)
- “Hamama gittiler, üstlerini başlarını temizlediler.” (VD, 363)
- “Merdivenle aşağı inilen, yukarı çıkılan geniş bir mağazaydı.” (VD, 364)
- “Hüsnügil evin hayatında yatıyor olmalıydı. Ahırın önündeki dar merdiveni tıkırtı yapmamaya çalışarak çıktı.” (Y, 33)
- “Duvarın içindeki yer ocağına ateş yaktı.” (Y, 36)
- “Camiden eve, evden camiye başka yere gitmezdi.” (Y, 45)
- “Düz toprak damlı evlerin köşelerinden dönerken elinde olmayarak titremesi artıyor, boğazı kurur gibi oluyordu.” (Y, 49)

- “ Birkaç kişi dükkânın önünde oturuyorduk.” (Y, 84)
- “ Kerpiçten yapılmış eski, büyük bir evdi burası. Bir gözü muhtar odası diye ayrılmıştı.” (Y, 155)
- “ Uzun Burun’ u geçince köy göründü. Ortada kiremit çatılı, ak boyalı cami, bir de Emin Bey’in iki katlı evi, onların çevresinde öbür toprak evler...” (YD, 54)
- “ Caminin önünden geçerken baktı, orada da kimse yoktu.” (YD, 55)
- “ İster kesip yiyin, ister kulaklarını düzeltivereyim de ahırda beş on gün bakın.” (YD, 136)
- “ Öyleyse enini değiştirivereyim. Bir samanlığa kapatın. Üç beş günde iyi olur.” (YD, 141)

3.5.2. Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Aydınlanma, Isınma

Konutlarda önemli bir unsurda aydınlanma ve ısınmadır. Yaşanılan yere göre ısınma ve aydınlanma farklılık göstermektedir. Aydınlanma gaz lambası, lüks lambası, ampul, el feneri ve çıra ile sağlanırken; ısınma genellikle soba ve ev içerisinde bulunan ocakların yakılmasıyla sağlanmaktadır.

- “ Olsun. El feneri alır gideriz.” (D,57)
- “ Sarı lamba ışığında tekkenin içi yoksul bir görünüşteydi.” (D, 62)
- “ Gaz lambasının sarı ışığında çaresizlik içinde beklemeye başladılar.” (D, 67)
- “ İşi sağlam tutalım. Lüks lambası alalım, el feneri alalım.” (D, 74)
- “ Gene okudular mokudular herhalde? Onun için geç yattı. Belli zati, lambanın gazı bitmiş, Camı da iyice kararmış.” (D, 113)
- “ Seyit, karanlıkta el yordamıyla ekmek torbasından pilli el fenerini çıkardı. Düğmesini itti.” (D, 182)
- “ İp alalım. Fener alalım. Biraz da çıra alalım lazım olur. Kibrit de alalım.” (D, 174)
- “ Sonra yoksul eve göz gezdirdi. Sarı lamba ışığında her şey perişandı.” (D, 219)
- “ Kimisi sedire yanını vermiş, küçük pencereden dışarı bakıyordu. Kimisi sobaya elini uzatmış, öyle kımıldamadan duruyordu” (D, 222)
- “ Teneke soba gürül gürül yanıyordu. Bir tarafı kızarmıştı.” (D, 227)
- “ Ankara’nın neon lambalı ışıklarında sapsarı görünüyordu.” (D, 288)

- “ Otel kâtibinin yanında iki kişi oturuyordu. Bir kıyıda kocaman bir kömür sobası yanmıştı. Sıcacıkta burası ” (D, 296)
- “ Adamakıllı üşümüştür bu oğlanlar. Ocağı bir iyice çatalım da kurutsunlar üstlerini başlarını.” (E, 7)
- “ Bugün ocağın başından kalkamadım da gene de ısınamadım. Nasıl bir soğuksa bu böyle!” (E, 11)
- “ Kahvenin ışığı göründü, keskin bir lüks lambası ışığı.” (E, 16)
- “ Odanın ortasında borusu pencereye cam gibi takılmış bir tenekenin deliğinden dışarı çıkarılmış soba harıl harıl yanıyordu. Duvarda sarı ışıklı bir gaz lambası asılıydı.” (E, 96)
- “ Battal tavandan aşağı sarkıtılmış gemici fenerini getirdi. Fırın ocağının üstündeki yerine astı.” (E, 154)
- “ Gaz yoktu, çıra ışığında geç zamana kadar çalıştılar. Hazırlık yaptılar.” (K, 18)
- “ Ocakta odunlar çatırtıyla yanıyordu. Geniş oda epey aydınlanmıştı.” (K, 28)
- “ Hancı bir oda açtı bunlara. Şişesiz bir idare lambası verdi.” (K, 55)
- “ Ne yapalım bilmem ki, başka yere mi taşınalım? Burada iyi kötü soba yakıyorlar. Başka yerde üşürüz” (K, 69)
- “ ‘ Çoluk çocuk sevinecek. Bir de şişeli gaz lambası alabilseydik eve. ’
‘ Alırız daha, ona da sıra gelir. Şimdilik idare lambası yeter.’ ” (K, 129)
- “ Köy odasının penceresinde lüks lambası yanıyordu. Önemli konuklar vardı demek. Her zaman yanmazdı lüks lambası.” (K, 231)
- “ Her işini yapıyorsun. Şunu yap yapıyorsun. Şunu al alıyorsun. Bunu yap yapıyorsun. Kışın kaloriferi de yakıyorsun.” (Kİİ, 10)
- “ Odanın içine baktı. Tavanı kontrplak, duvarları badanalı. Sedirde uzun bir halı. Ot yastıklar, minderler. Baya güzel. Yukardan aşağı çıplak bir ampul sarkıtılmış.” (Kİİ, 17)
- “ İçerde parlak lambalar şimdiden yanmıştı.” (Kİİ, 21)
- “ Kışın bir de kuzine alırsınız. Hem ısıtır, hem yemek pişirir.” (Kİİ, 58)
- “ Bu kesimde evler karanlıktı. Henüz elektrik alamamışlardı. Kimisinde gaz lambası yanıyordu, kimisi karanlıktaydı.” (Kİİ, 69)
- “ Tavandan kocaman avizeler sarkıyordu.” (Kİİ, 82)

- “ *Kezban kadın gaz lambasını yaktı.* ” (Kİİ, 94)
- “ *El fenerini tutarak uzaklaştılar.* ” (Kİİ, 174)
- “ *Tavana asılı lüks lambası bir hışırtı çıkararak yanıyordu.* ” (O, 102)
- “ *Arif elindeki feneri ağıldaki yere çakılı kazıklardan birinin çatalına astı. Arkadaşlarının yanına doğru yürüdü.* ” (ST, 24)
- “ *Lamba ışığında çıkık gırtlakları görünüyordu, yutkundukça aşağı yukarı oynuyordu.* ” (ST, 29)
- “ *Anası çabukça kalkıp lamba yaktı. Işığı tutup baktı oğlunun yüzüne.* ” (ST, 136)
- “ *Anası sobaya odun doldurdu.* ” (ST, 162)
- “ *Köy hayatına alışkın değilsiniz. Su, elektrik yok.* ” (TB, 4)
- “ *Elinde fenerle birisi karşıladı.* ” (TB, 7)
- “ *Lamba ışığında sadece gözleri görünüyordu.* ” (TB, 23)
- “ *Ablam gaz lambasını yaktı. Perdeyi indirdi. Odamız sarı titrek ışıkla aydınlandı.* ” (TB, 48)
- “ *Lamba ışığında baktı.* ” (TB, 97)
- “ *Ucu dışarı çıkarılmış soba boruları boyuna duman püskürüyor. Her evde soba yok. Duvara oyulmuş büyük bir ocağa bir kütük dikmişler, altından çirayı yakıp tutuşturmuşlar. Hem ısıtıyor, hem aydınlatıyor.* ” (TB, 126)
- “ *Silip süpürme, sobayı yakma işini sırayla yapıyoruz.* ” (TB, 127)
- “ *Yakacak işi, gazyağı bulmak büsbütün mesele olmuştu.* ” (TB, 132)
- “ *Önce lambayı yaktı. Sonra sobaya odun doldurdu.* ” (TB, 166)
- “ *Ak Osman’ın evinde İmam Ziver Efendi, hasta yatağının başucunda oturmuş, sarı gaz lambasının ışığında sallana sallana kuran okuyordu.* ” (TDİ, 82)
- “ *Merdiven başına lüks lambası çıkardılar.* ” (TDİ, 121)
- “ *Duvarda asılı gaz lambasından sarı bir ışık yayılıyordu.* ” (TDİ, 152)
- “ *El lambasını yüzüne tuttular.* ” (TDİ, 285)
- “ *Arkaya dolanıp baktı, ovada Yunan askerlerinin konakladığı düzlükte pırıl pırıl ışıklar yanıyordu. Geçici bir elektrik çekmişlerdi herhalde. Ya da lüks lambaları yakmışlardı.* ” (TDİ, 388)
- “ *Elindeki çirayı yan taraftaki tümseğin üstüne bıraktı. Hiç acele etmiyordu.* ” (TY, 62)

- “ Birinin geldiğini görünce duvarda asılı cübbesini giydi. Gaz lambasını yaktı.” (TY, 66)
- “ Keçeci Dede elinde yanar çıra, ağır ağır geldi, öbür elinde kalın bir sopa vardı.” (TY, 79)
- “ Karanlık bir odaydı. Çıra ışığı yaktılar.” (VD, 23)
- “ Odalarda küçük idare gaz lambaları yanmıştı.” (VD, 30)
- “ Çıra ışığında, alaca karanlıkta bir garipti evin içi.” (VD, 87)
- “ Ortada soba yanıyordu.” (VD, 113)
- “ Holdeki odun sobası sönmüştü. Mahmut ısınacakmış gibi varıp ellerini uzattı.” (VD, 126)
- “ Ellerinde çıra köylüler karşıyorlardı.” (VD, 134)
- “ Kapının yanındaki çivide asılı feneri yaktılar.” (Y, 34)
- “ Sarı lamba ışığında odanın duvarları kirli görünüyordu.” (Y, 51)
- “ Haydar lamba ışığında kaynının yüzüne baktı.” (Y, 61)

3.5.3. Konutların Döşenmesi, Kullanımı ve Eşyaları

Talip Apaydın romanlarında konutların sade bir şekilde döşendiği görülmektedir. Genellikle köy evlerinin döşenmesinde sedir, minder, kilim, halı yastıklar vb. kullanılmıştır. Lüks eşyalar ve koltuklar ise zengin evleri tasvir edilirken verilmektedir.

- “ Yarbay Dayı mindere bağdaş kurmuş, oturuyordu. Arkasında halı yastıkları vardı. Kocaman kilim odayı kaplamıştı.” (D, 23)
- “ Kabrin üstünde yeşil bir örtü vardı. Yerde hasırlar seriliydi.” (D, 62)
- “ Veli Hoca sedirin başköşesine geçip oturdu.” (D, 90)
- “ Soluk çiçekli yorgana baktı, Yorgan Habip’ in nefes alışına uymuş, kalkıp kalkıp iniyordu.” (D, 113)
- “ Sağ ol, dayı, dedi Habip cılız sesiyle. Yere serili yatakta oturuyordu.” (D, 207)
- “ Çocuklar yer sofrasını çevirmiş, akşam çorbasını kaşıklıyorlardı.” (D, 218)
- “ Uzun süre uyku ile uyanıklık arasında gitti geldi Altında somya kımıldıyor gibiydi.” (D, 325)
- “ Zorlukla gözlerini açtı. İpek yüzlü yorganı itip elini telefona uzattı.” (D, 341)

- “ Kendisi namaza durdu, yamalı kilime eğilip kalkmağa başladı.” (E, 13)
- “ Tepesi yırtık şapkasıyla ceketini çıkarıp yastığının altına soktu. Kırmızı basmadandı yastığı, bir de iyice kirlenmişti. Pantolonunu çıkarmadan yattı, yorganın bir ucunu çekti başına.” (E, 27)
- “ Hiçbir şeyine elimi sürmem vallahi. Yorganımı şu peykeye serer yatarım.” (E, 30)
- “ Eski bir kilim seriliydi tahtanın üstünde. Duvarın dibinde hocanın yatağı duruyordu.” (E, 59)
- “ Geredeli Gök İmam ocak başındaki minderine kaykılmış, uyukluyordu.” (E, 72)
- “ Kadın yorulmuş, sedire oturuvermişti.” (E, 270)
- “ İçine yeni eşyalar aldılar, güzelce donattılar. Çiçekli halılar, renkli kilimler, ipek perdeler...” (FŞ, 23)
- “ Safinaz Hanım oturduğu koltukta hiç kımıldamadan İbrahim Bey’i dinliyordu. Rahat değildi koltukta. Mindere alışkındı o.” (K, 42)
- “ Ayaklarını ateşe uzattı. Arkasına minderler koydular.” (K, 47)
- “ Büyük evin ön odasını köy işi döşemişlerdi. Yerde kilimler seriliydi” (K, 92)
- “ Şahin Bey rugan pabuçlarını gösterircesine uzatmıştı ayağını. Öbür ayağı bol tüylü demirci halısına gömülmüştü. Yanındaki sehpadan rakı kadehini alıp iki yudum içti.” (K, 146)
- “ Kapının önüne eski çul serildi. Üstüne sofra kuruldu. Herkes her günkü yerine oturdu.” (Kİİ, 9)
- “ Odanın içine baktı. Tavanı konturaplak, duvarları badanalı. Sedirde uzun bir halı. Ot yastıklar, minderler. Baya güzel.” (Kİİ, 17)
- “ Nasıl zengin evdi bu? Hiç görmediği eşyalarla doluydu. Halılar, koltuklar, dolaplar... Her şey göz alıcıydı.” (Kİİ, 82)
- “ Çekinerek girdi. Bir sandalyenin ucuna ilişti. Tül perdelere, yağlı boyalı duvarlara baktı. Yerler pırıl pırıl cilalı parkeydi. Tavandan kocaman avizeler sarkıyordu. Pencerenin önünde iri yapraklı saksılar çiçek açmıştı. Her şey tertemizdi.” (Kİİ, 82)
- “ Kapının önüne minder çıkartmış, oturuyordu.” (Kİİ, 118)
- “ Sedirden usulca inip yer sofrasına yanaştı.” (Kİİ, 143)

- “ Geç zamandı, gittiler. Yeni halı almışlar eve. Koltuk takımı almışlar.” (Kİİ, 183)
- “ Balkonda sandalyeler ve kalın çizgili beziyle bir şezlong duruyordu.” (O, 9)
- “ Ortada babamın rastgele dırılıvermiş yatağı duruyordu.” (O, 18)
- “ Beni merdiven başına yakın bir odaya götürdü. Üstünde cibinlik kurulu yatağı gösterdi.” (O, 52)
- “ Salona çıktım. Halılar, kilimler hep kaldırılmıştı, iki köylü kadın tahtaları siliyorlardı.” (O, 112)
- “ İzzet Ağa evde yere serili mindere bağdaş kurup oturmuş, düşünüyordu.” (ST, 12)
- “ Arif de bir iki kez evlerine gitmişti. Öyle halılar koltuklar döşeli zengin evi ilk görüyordu ömründe.” (ST, 56)
- “ Öğretmen odalarını penceresini açmıştı. İçeri sabah serinliği geliyordu. Sandalyeleriyle, orta masasıyla temiz bir odaydı. Bir köşede kitap dolabı vardı.” (ST, 128)
- “ Ümmü sedire uzanmış yatıyordu.” (ST, 133)
- “ Fazla dayanamadı, arkasındaki yastıklara yaslanıp başını duvara yasladı.” (ST, 161)
- “ Ablam yataklarımızı yere serdi. İlk olarak somyasız yatakta yatacaktım.” (TB, 7)
- “ Yataklarımızın birini peykeye, öbürünü köy marangozuna yaptırdığımız tahta karyolaya serdi.” (TB, 11)
- “ Bizi sofraya aldılar. Ortaya bir killim serilmişti. Duvar diplerinde minderler, arkalarında halı yastıklar vardı.” (TB, 23)
- “ Ortay büyük bir sofra örtüsü serdiler. Üstüne tahtadan yapılmış yüksekçe bir sehpa, onun üstüne de geniş siniyi koydular.” (TB, 24)
- “ Kuruması için komşulardan topladığımız kilimlere serdik.” (TB, 71)
- “ Yere serilmiş yatakları hep kirliydi. Yorganları eskiydi.” (TB, 130)
- “ Biz kilim serili sedire uzandık. Öbür köy evleri gibi tavana kocaman kocaman ağaçlar uzatılmıştı. Odanın bir yanında yataklar uzatılmıştı.” (TB, 157)
- “ Her gün öğleden sonra sedire uzanır, biraz uyurdu.” (TDİ, 33)

- “ Tahta balkona kilim serdiler. Minder yastık çıkardılar.” (TDİ, 70)
- “ Yer sofrasına bağdaş kurup oturdular.” (TDİ, 118)
- “ Konuk odasında yastıklar, kilimler seriliydi.” (TDİ,152)
- “ İç odaya geçtiler. Halı kilim döşeli, kireç kokan bir odaydı.” (TDİ, 182)
- “ Perdenin ucunu usulca indirdi. Geldi tekrar yattı. Geniş tahta karyola gıcırdadı. Üst üste serilmiş yün yataklar yumuşacıktılar.” (TDİ, 322)
- “ Tavuklar pislemesin diye eski bir kilim örttü.” (TY, 3)
- “ Gitti yatağı kıvrılıp topladı. Toz çepel içindeydi. Çarşafklar kirlenmişti. Yorganın çiçekli yüzü soluktu. Dürüp yatağın üstüne örttü.” (TY, 7)
- “ Durdu kadının getirdi mindere oturdu.” (TY, 30)
- “ Yastığı minderi düzeltti.” (TY, 34)
- “ Bir tane de Halil buldu. Ortasına kilimi gerdiler. Kaymasın diye çuvaldızla iri iri diktiler. Ortasına minderleri koydular. Başına da yastık...” (TY, 47)
- “ Odada tahtadan, geniş bir peyke vardı. Üstüne hasır, kilim sermişlerdi. Duvara yastıklar dayalıydı. Osman’ı peykeye yatırdılar. Başının altına yastık koydular.” (TY, 90)
- “ Hayat serili mindere bağdaş kurmuş, kafayı indirmiş, ha bire tütün diziordu.” (TY, 106)
- “ Başını çevirip baktı, ağası kıvrılmış uyuyordu. Battaniyenin ucu yere sarkmıştı. Kalktı, üzerini örttü. Ak çarşafkların içinde kara kuru, ufalmış görünüyordu, Osman Ağası” (TY, 120)
- “ Yerde çullar seriliydi.” (VD, 23)
- “ Bazıları hasırların üstüne yatmış uyumuştı.” (VD, 29)
- “ Tahta masaya karşılıklı oturdular.” (VD, 65)
- “ Nazife gelin girdi, sırtında oğlu vardı. İndirip sedire oturdu.” (VD, 85)
- “ Dur oraya yatmasın, Murad’ ın yatağını serelim. Aha şu yüklüğün üstündeki döşegi indir.” (VD, 89)
- “ Halılar döşeli odaya girdiler. Yerde serili yataklara, sedirlere ayaklarını uzatarak oturdular.” (VD, 96)
- “ Subaylar peykeye oturdular. Erler yerdeki hasıra bağdaş kurdular.” (VD, 113)
- “ Yerde serili eski bir kilim vardı.” (VD, 170)

- “ Çoktandır yün yatakta yatmamışlardı.” (VD, 215)
- “ Karanlığın içinde yere serili yataklara baktı.” (Y, 33)
- “ Sedir baştan başa oturanlarla doluydu.” (Y, 54)
- “ Haydar karşıda serili mindere oturmuş uslu uslu önüne bakıyordu.” (Y, 57)
- “ Yeni ışımaya başlayan odada yere serili yataklar görünüyordu. Yorganlar hep eskidi, çiçekleri solmuş, yer yer delinmişti. Pamukları görünüyordu hep.” (Y,95)
- “ Sedirin üstüne uzanmış yatıyordu. Üstüne eski bir kilim almıştı.” (Y, 151)

3.6. Halk Mutfağı

Yemek, insanın biyolojik hayatta kalışı için bir temel olmasının yanında, çoğunlukla anlamın karmaşık sistemlerini ayrıntılandıran bir kültürel alandır.(...)Beslenmenin eşsiz birleşik doğası, yemeyi önemli bir kutsal ve sosyal sembol haline getirir. (...) Bununla birlikte, yemek hazırlamanın diğer birçok karmaşık aşamaları da(kap, kacak, pişirme ve yapılanlar)sosyal ve kültürel mesajların aktarılmasını sağlar. (Goode, 2009: 375) Bu hazırlanış coğrafi şartlara, ekonomik yapıya, dini inançlara göre çeşitlenmektedir ve halk kültürünü yansıtmaktadır.

Halk mutfağına dair unsurları *Yiyecek- İçecek Türleri* alt başlığıyla verilmiştir, romanlardaki örnekleri ise şu şekillerde verilmektedir.

3.6.1. Yiyecek-İçecek Türleri

Talip Apaydın romanlarında yoksul olan halkın, mutfağı da zenginlik göstermemektedir. Genellikle köylü kendi eliyle yaptığı ürünleri; bağında bahçesinde yetiştirdiklerini tüketmektedir. Sofralardaki sadelik misafirler için değişmekte yağlı pilavlar, etler ikram edilmektedir.

- “ Bu Arap Hoca’yı biz Sivas’tan getirdik. Bir ay yedirdik içirdik evde. Her gün yağlı pilav, et, tatlı. Ne dersiniz yapıyoruz.” (D, 13)
- “ ‘ Ocağı yak Fadime’ dedi. ‘Çorba kaynatalım. Buban pazara gidecek. Çabuk ol yavrum.’ ” (D, 33)
- “ Hıh. Yüzünü şeytan görsün. Gene kokmuş ayranı içirir şimdi.” (D, 36)
- “ Köfteciye girdiler. Kırmızı biberli köfte kokusu iştahlarını kabarttı.” (D, 51)

- “ Kelleyle bacaklar ne oldu? Onları bizim eve yollayıver. Hoca emmim paça çorbasını sever. Bilin ya?” (D, 63)
- “ Ekmegi çökelege banıp yedi.” (D,104)
- “ Haşlanmış yumurta, kıyılmış pastırma falan çıkardılar. Seyit Ali’nin iştahı açıldı.” (D, 166)
- “ Git Yarbey Dayı’ya bi ayran çalkala. Kahve bitti madem.” (D, 205)
- “ Çileli bir yüzle gitti. Ekmek torbasını indirdi, iki bazlama ekmek çıkıladı. Biraz peynir, bir baş kuru soğan... Torbaya doldurup kapının yanına hazır etti.” (D, 236)
- “ Rüstem’in karyolasının üstüne karşılıklı oturdular. Ak francala ekmegi iştahla böldü.” (D, 295)
- “ Anam ne pişirdi acaba? Şimdi sıcak bir tarhana çorbası... Doğramalı ekmegi içine, almalı almalı.” (E, 9)
- “ Ana, sıcacık bir çorba pişirseydin, dedi Hasan. Çok acıktım.” (E, 11)
- “ Anası, su dolu tencereyi getirip ocağa vurdu. Bir avuç tuz attı suyun içine. Biraz sonra tarhanayı karıştırmağa başladı.” (E, 13)
- “ Kahvede çay içiyordur, dedi Hasan” (E, 14)
- “ Elini soktu, kocaman bir lokum çıkarıp ağzına tıktı.” (E, 23)
- “ Bir masa şöyle, dedi. Üstüne dört beş ekmek. Çorba, helva.. Çay.” (E, 37)
- “ Arsızca tencerenin kapağını kaldırıp baktı. Boz bir çorbanın yüzünde erimiş yağlar yüzüyordu.” (D, 42)
- “ Başını çevirip siniye baktı, dört bazlama ekmekle iki kapalı sahan.(...) Bir eliyle kapakları kaldırıp baktı, yumurta cilbiriyle yağlı pekmez peltesi.” (E, 58)
- “ Ocak başına oturup üstünü başını kuruttu. Bazlama ekmek közleyip yedi.” (E, 66)
- “ Meşhur şiş kebabları! diye bağırdı.” (E, 130)
- “ Bazlama ekmekleri ısıttılar. Soğanla, kuru kıyma ile filan yediler.” (E, 144)
- “ Biraz helva ekmek alalım da yiyeelim. Acıktık iyice.” (E, 162)
- “ Bazlama ekmegi bölüp çökelek çıkınına bandırdı.” (E, 188)
- “Tellaklar sıra ile ova ova yıkadılar. Sonra soğuk şuruplar içirip serinlettiler.” (FŞ, 34)

- “ Yaşlı dadı gelmişti. Bir tepsi üstünde kuru meyveler getirdi.” (FŞ, 40)
- “ Kadınlar çocuklar bakır kaplarla su koşturdular. Ayranı olan ayran sundu. Hem yürüyüp hem içiyorlardı.” (K,15)
- “ Duvarın dibine ateş yakıp saçta ekmek pişirdi. Bir kaşık yağ eritip gözleme yaptı. Akşamüstü Nazife de yardım etti, ineği sağdılar. Sütü kaynatıp yoğurt çaldılar.” (K, 18)
- “ Hem konuşuyor hem karınlarını doyuruyorlardı. Domates, ekmek, üzüm yediler.” (K,23)
- “ Sahanda yağ eritti, iki yumurta kırdı. Yoğurt ekmek getirdi.” (K, 28)
- “ Hadi bakim, bana az şekerli bir kahve pişirin. Yallah!” (K, 44)
- “ Yanaşmalar yemeği getirdiler. Siniye dizili ekmekler, tarhana çorbası, Kavurma et, pilav, erik hoşafı...” (K, 51)
- “ Yıkayıp çökelek ekmeklerini yediler.” (K, 55)
- “ İşkembe çorbası bulunur mu acaba?” (K, 57)
- “ Baracık çay evine girip adaçayı içtiler.” (K, 62)
- “ “ Ben size kavurga pişireyim de yeyin olur mu yavrularım? diyerek doğruldu.” (K, 68)
- “ Hadi gelin, aşınız hazır. Büber kızarttım size. Bulgur aşı pişirdim. Ayran çalkadım. Hadi kurun sofranızı da oturun.” (K, 108)
- “ Soğuk şerbet getirin bana kız, yandım!” (K, 115)
- “ Ocağa kaynayan sudan pekmez şerbeti ezip Hacer’in başucuna koydu.” (K, 157)
- “ Belediyenin bahçesinde eski askerlere karavana ile etli pilav, üzüm hoşafı dağıtıldı. Sekizer onar kişi çömelip kaşıkladılar.” (K, 197)
- “ Dün kuzu kestirmiş, bir kuzu yedirmişti güzelce. Sabahleyin de bol tereyağı, süt...” (K, 245)
- “ Sofra hazırdı gerçekten. Bu kez de tavuklar kesilip pişirilmiş, sini dolu pilavın üstüne parçalanıp yığılmıştı. Yanında taslarla cacık, kayısı hoşafı vardı.” (K, 245)
- “ Köyün üstündeki duman her günkü dumandı. Pişmiş bulgur, tarhana çorbası ve kızarmış yağ kokardı.” (K, 336)
- “ Sabah çorbayı içerken söyledi.” (Kİİ, 13)

- “ Kahve iyi geldi. Sıcak sıcak yayıldı her yerine.” (Kİİ, 18)
- “ Hasibe kadın mutfakta patlıcan kızartıyordu. Yağ kokusu ortalığı doldurmuştu.” (Kİİ, 23)
- “ Duvar dibine oturup arkalarına yaslandılar. Pideye sarılı kebabı yemeğe başladılar. Nefisti.” (Kİİ, 28)
- “ Siniye yoğurt ekmek koydu. Domates biber dizdi.” (Kİİ, 51)
- “ Şu peynirden ye, ne güzel bak. Tulum peyniri derler.” (Kİİ, 83)
- “ Ortaya yer sofrasını kurdu. Bir tabağa domates doğradı. İki de acı biber. Üstüne tuz ekte.” (Kİİ, 93)
- “ Aşçı dükkânının camında ‘ İşkembe çorbası’ yazısını okuyunca girdi içeri İşkembe çorbası istedi. Bol sirke döküp kaşıkladı. Yetmedi, bir daha istedi. Yarım ekmeği de bitirdi.” (Kİİ, 99)
- “ Ispanak pişirdim. Yoğurt da olsa iyiydi ya...” (Kİİ, 106)
- “ Ilık gazozları içtiler.” (Kİİ, 113)
- “ İşçiler çayın yanına evden getirdikleri çıkınları açmışlar, karınlarını doyuruyorlardı. Peynir, helva, patates haşlama... Yumurta getirenler bile vardı. Birisi de taze soğan getirmişti.” (Kİİ, 129)
- “ Gitti çayları doldurdu. Yanına kuru pasta da almıştı.” (Kİİ, 187)
- “ Bahçenin bir kıyısında duvar dibine kazanlar kurdular, yemek pişirmeye başladılar. Etli patates, zeytinyağlı kuru fasulye. Kadınlar patates soyuyordu.” (Kİİ, 202)
- “ Biri çişini yapıyordu. Öbürü de anası ekmeğine yoğurt sürmüş onu yiyordu. Ağzına yüzüne yoğurt bulaşmıştı.” (Kİİ, 219)
- “ Başka ne bulup yiyeceksin bu yaban yerde? Bazen çorba pişiriyorum. Dişlerim olmadığından ekmekler kuruyunca çorbaya doğrayıp yiyorum.” (O, 18)
- “ Şu gölgeye otur hele. Ben biraz domates, biber koparayım da ekmekle yiyelim. Acıkmışsındır.” (O, 21)
- “ Balkonda oturan mı var, bak bakalım. Onlar uykudan uyanınca ikindi çayı içerler.” (O, 25)
- “ Yemekten sonra teyzem bana kahve pişirtti.” (O, 51)
- “ Şu peynirden yemedin. dedi teyze m. Taze peynir, buyur hele. Yağdan da al.” (O, 59)

- “ *Doğruca sofraya oturduk. Yoğurtlu patlıcan kızartması vardı. İştahla giriştik.*” (O, 74)
- “ *Yarından sonra misafir geliyor, ne edeceğiz o zaman? Bir börek kızartmadan olur mu?*” (O, 93)
- “ *İyi. ‘Ne edersen et’ Fırınsız ne edebilirmişim ben?’*
‘Kuzu kestir, tatlı yap, pilav pişir’” (O, 98)
- “ *İki kadeh rakısını içince birden değişivermişti.*” (O, 99)
- “ *Yanığın Ali yolu iyice tarif etti. Karısı da yolda acıkırsın diye elime iki bazlama ekmek verdi.*” (O, 162)
- “ *Anası, bakır sini üstünde, kapalı bir iki sahanla bazlama ekmekler bulunan yemeğini getirdi.*” (ST, 4)
- “ *Arif domates salatasının biberli suyunu başına dikerek içti.*” (ST, 19)
- “ *Arif ayran tasını başına dikip sonuna kadar içti.*” (ST, 34)
- “ *Arif eve doğru yürüdü. Yoğurt ekmek hazırlattı. Yanına yeşil soğan yıkattı. Sininin üzerine bir iki domates de koydurdu.*” (ST, 40)
- “ *Ağaca asılı azık torbasını indirdi. Bir çıkının içinde sarılı bazlama ekmekler, altında da bakır bir kap içinde hoşmerim vardı.*” (ST, 46)
- “ *Dükkândan biraz lokum alıp yollayayım bari.*” (ST, 46)
- “ *Taze mısır kokusu yayılırdı ortalarda*” (ST, 105)
- “ *Kuzu götüreceğiz, Bostanlarda kavun, karpuz koparırız. Burada ben meyvede ayırdım. Biraz da patlıcan, domates falan... Bizim Reşat Usta iyi kazan kebabı yaparmış*” (ST, 114)
- “ *Tarhana çorbasına ekmeği doğrayıp kaşıkladı.*” (ST, 162)
- “ *Elinde yoğurt sürülmüş ekmeğiyle bir çocuk baktı.*” (TB, 17)
- “ *Kimisi çay içiyordu.*” (TB, 22)
- “ *Bazlama ekmekler, ağaç kaşıklar, , iki tarafta domates salatası, ayran...(...) Kıymalı bamya çorbası...(...) Arkasından taze fasulye, pilav, bir de adını bilmediğim bir hamur tatlısı getirdiler.*” (TB, 24)
- “ *Önce ciğer kavurması, domates salatası, üzüm yedik. Biraz snra kazanda kaynayan eti de boşalttılar.*” (TB, 42)

- “ Kimisi yoğurt getiriyordu. Kimisi üzüm. Birisi de erik kurusu getirmişti.” (TB, 43)
- “ Kadınlar damların üstünde kışlık tarhana karıyorlardı. Yer ocaklarına vurulmuş büyük kazanlarda bulgur kaynatılıyordu. Kaynamış bulgura gölle ya da hedik derlerdi.” (TB, 70)
- “ Evlerin önünde pekmez kaynatılır, salça yapılır, iplere dizilmiş biberler, patlıcanlar kurutulurdu.” (TB, 71)
- “ Osman ağaca asılı torbayı indirdi. Üç kara ekmekle bir baş soğan çıkardı.” (TB, 81)
- “ Ekmekle domates yiyorlardı. Bir de çıkına sarılı çökelek vardı ortada.” (TB, 87)
- “ Ekmek torbalarını açtık. Tulum peyniri, soğan, Muhsin’lerin getirdiği zeytin, helva.” (TB, 115)
- “ Evde ekmeklik undan başka yiyecek bir şeyimiz de yoktu. Dükkândan tahin helvası alıyorduk. Et yoktu, sebze yoktu. Un çorbası kaynatıyorduk, bulgur pilavı pişiriyorduk.” (TB, 131)
- “ Gelin oturalım. Anam kavurga kavuracak, mısır da patlatacak.” (TB, 156)
- “ Pirinç pilavı pişirildi. Üstüne kızarmış tavuk konuldu. Yanına da erik hoşafı yaptılar.” (TB, 166)
- “ Hacer gelin yer sofrası kurdu. Yoğurt ekmek getirdi. Yeşil soğan getirdi.” (TDİ, 8)
- “ İbrahim Bey rakıyı yudumladı. Pilicin bir bacağı koparıp ağzına götürdü.” (TDİ, 73)
- “ Bağdaş oturdular, Bismillah çekip yoğurtlu çorbayı kaşıklamaya başladılar .” (TDİİ, 153)
- “ Bulgur pilavı geldi, yanında ayran.” (TDİ, 154)
- “ Nazife gelin tavaya azıcık yağ eritmiş, iki yumurta sızdırmıştı.” (TDİ, 209)
- “ Tavana asılı sepetten ekmek çıkardı. Çillenmiş bazlama ekmeklerdi.” (TDİ, 210)
- “ Çıkınlarını açtılar, peynir ekmek yediler.” (TDİ, 355)
- “ ‘ Açlıktan’ diye düşündü. ‘Usulca gidip yoğurt, ekmek, domates getirsem, görünce yer mi acaba?’” (TY, 16)

- “ Biraz bulgur alın, pilav pişiririz. Milletin karnı doysun ki hora geçsin.”(TY,46)
- “ Yemiyor. Demin zorla biraz yoğurt ekmek yedirdim.” (TY, 106)
- “ Ne yersiniz? İşkembe çorbası, yayla çorbası, kuru fasulye, patlıcan, karnıyarık, pilav, biber dolma...” (TY, 122)
- “ ‘ İki döner ver hemşerim bize. ’
‘ Kes ikiii! Yoğurt, salata, cacık? ’
‘ Yoğurt ver. ’ ” (TY, 127)
- “ Garson dönerleri getirip bıraktı. Pide ekmeklerin üzerine kızarmış etleri ince ince doğramışlardı. Yarım pişmiş domatesle bir uzun biber de koymuşlardı.” (TY, 128)
- “ Doktor Suphi Bey bir öğretmen konuğu ile gar gazinosunda öğle yemeği yiyordu. Portakal suyu ile birer duble votka getirmişlerdi.” (TY, 131)
- “ O zaman iki kahve bize orta şekerli.” (TY, 133)
- “ Kalkıp heybeden peynir ekmek çıkardılar, yemeğe başladılar.” (VD, 13)
- “ Tarhana çorbasını, bulgur pilavını, yanında ayranı getirip ortaya koydular.” (VD, 24)
- “ Molla Mahmut çökelek ekmeğini yiyor, bir yandan konuşulanları dinliyordu.” (VD, 31)
- “ Tarhanayı karıştırmaya başladı.” (VD, 85)
- “ İster misin tarhana çorbası ile bulgur pilavı çıkarsın?” (VD, 92)
- “ Rakıları şarapları çay bardaklarına doldurdular.” (VD, 97)
- “ Kadehleri kaldırdılar. Dışardan közlenmiş etleri getirmişlerdi.” (VD, 99)
- “ İnce birer dilim peyniri katık edip kuru ekmeklerini yediler.” (VD, 127)
- “ Peynir, kuru soğan, haşlanmış patates dağıttılar. Herkes çıkınladı, ekmek torbasına doldurdu.” (VD, 132)
- “ Sıcak tarhana çorbasını getirdiler. İçine ekmek doğradılar.” (VD, 135)
- “ Size kavurga getirdim.” (VD, 149)
- “ Peksimet dağıttılar. Birer ekmekle birer topak peynir verdiler.” (VD, 151)
- “ Kızarmış tavukla bulgur pilavı, yanına ayran getirdi.” (VD, 216)
- “ Tepsilerle börekler, baklavalalar, sinilerle pilavlar, kızarmış kuzular, kazanlarla hoşafılar...” (VD, 224)

- “ Bir aşçıya girdi, sirkeli sarmısaklı işkembe çorbası içti. Ne zamandır sıcak yemek yememişti. Hoşuna gitti, bir daha istedi. Arkasından da etli kuru fasulye yedi.” (VD, 277)
- “ Sonra ekmeğini yoğurda banıp ağzına götürdü.” (Y, 6)
- “ İğde ağacına asılı heybenin gözüne elini sokup bazlama ekmek, haşlanmış yumurta, bir tutam da taze soğan aldı, ırmağın kıyısına gitti.” (Y, 21)
- “ Biraz un helvası yapalım, biraz da ekmek yağlayalım. Dayınla yolda yerler.” (Y, 36)
- “ Kahvelerini konuşmadan içtiler.” (Y, 61)
- “ Bizim karı bugün tavuk pişirmiş de butlarını da size yolladı.” (Y, 87)
- “ Ayrıla bulgur pilavını kaşıklamaya başladılar.” (Y, 98)
- “ Ilık tarhana çorbasını kaşıkladılar.” (Y, 118)
- “ Canın çektiğe eve gelirsin. Karı bazlama ekmekle tulum peyniri çıkarır ortaya. Olmazsa yoğurt.” (YD, 2)
- “ ‘ Parası bol.’ dedi. ‘ Her gün yağlı kıymalı ekmek’ dedi.” (YD, 4)
- “ Ortaya kirli bir çıkın serip üstüne bazlama ekmek, torba yoğurdu çıkardı. İki baş da kuru soğan koydu.
‘ Başka bir şey yok mu ?’
‘ Yok’ dedi çırak. ‘Bulgurla tarhana var.’” (YD, 13)
- “ Ocakta kim bilir ne kaynıyordu? Taze fasulye mi, kıymalı pilav mı? Yataklı Ali pişirir kotarır, koyardı önlerine. Bazen pekmez peltesi bile yapardı belki.” (YD, 14)
- “ Çobanla çırak yemeklerini sessizce yediler. Bir baş soğan kesmişlerdi pilavın yanına. Acı acı kokuyordu. İştahlarını açmıştı. Az bulgur pilavıyla karınlarını doyurdular. Torba yoğurdundan yediler biraz. İyice ekşimişti.” (YD, 35)
- “ Sekiz on keçileri vardı. Kışlık yağı, peyniri basardı hiç olmazsa.” (YD, 37)
- “ Toplanırdık hep köyün delikanlısı. Vururduk koyunu ocağa. Bir yandan un helvası yapardık.” (YD, 39)
- “ Kaburgalarını ızgara yaparız anasını satayım. Gerisini de doğrarız tencereye. Bir kebab pişiririm ben arkadaş, namussuzun tadına doyamazsın” (YD, 50)
- “ Şaşı Rıza ile Uzun Ahmet bismillah çekip ikisi birden ellerini uzattılar. Birer parça eti ağızlarına götürdüler. İyi pişmişti. Mis gibi kokuyordu.” (YD, 75)

- “ Çekip almadım da elinden, yarın paça çorbası yiyecektik ne güzel. Tüh...” (YD, 85)
- “ Ayaküstü, kuru kıyma ile ekmek yediler.” (YD, 92)
- “ Yatakçı Ali ateşi yakmış, üstüne kazanı vurmuştu. Bulgur pilavı kaynıyordu.” (YD, 104)
- “ Kıl heybeden biraz kuru üzümle karışık leblebi çıkardı. Üç de yumurta koydu ortaya. Musa hiç bakmıyordu. İki eliyle dizlerini tutmuştu.” (YD, 130)
- “ Pilava katık ederek yediler. Bol sulu, kırmızı domates hafifçe mayhoştı. ‘ Ne güzel mübarek’ dedi içinden.” (YD, 183)
- “ Çırac doğru oldu hemen.
‘ Ayran yapayım mı ağa? Tuzlu ayran?’ ” (YD, 226)

3.7. Oyun, Eğlence ve Spor

Pertev Naili Boratav’a göre oyun “Çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin – günlük geçim didinmelerinden ayırabildikleri boş zamanlarında- herhangi bir üretim çabasını ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir.” (Boratav, 2015: 267) “ Rekabete dayalı bir etkileşim olmadığı sürece bu boş zaman etkinliği oyun dışılık veya daha doğru bir ifadeyle eğlence olarak adlandırılabilir.” (Georges, 2009: 322) Birtakım kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen oyunlar, bunun yanında eğlenmek için yapılan geleneksel sporlar günümüze kadar getirilmiş ve halk kültürü ögesi olarak yerini almıştır.

Talip Apaydın romanlarında oyun, eğlence ve spor; *Çocuk Oyunları* ve *Büyüklerin Oyunları*, *Eğlence ve Spor* başlıkları altında incelenmiştir.

3.7.1. Çocuk Oyunları

Talip Apaydın romanlarında saklambaç, kovalamaca gibi geleneksel oyunlar olduğu gibi çocukların eğlenmek için kendi uydurdıkları oyunlar da görülmektedir. Çocuklar için yazılan *Toprağa Basınca* romanında oyunların kurallarıyla verildiği görülmektedir. Örneklerine yer verilen çocuk oyunları şu şekildedir.

- “ ‘ Bugün öğretmen bana <eferim> verdi buba. Birinci oldum...’
‘ İyi. Nasıl oldu bu?’ ”

‘ Koşu yaptırdı bize. <Okulu kim çabuk dolanıp gelecek > dedi. Düdüğü çalınca koştuk Allah... Ben kurnazlık ettim. Duvarın dibinden koştum. Onun için birinci geldim.’ (D,17)

- *“ Çamurlu bir meydanda kasabalı çocuklar top oynuyorlardı.” (E, 179)*
- *“ Fadime, Güllü, Durdu evin önünde oynamaya başladılar. Toprağın üstüne küçük evler yapıyorlar, çöplerden ağaçlar dikeyiyorlardı. Benim ev, senin ev, komşu deyip söyleşiyorlardı” (Kİİ, 220)*
- *“ Çocukken her gün buradaydılar. Irmak boyu köylerinde hele de erkek çocuklar hep yüzme bilirler. Yaz aylarında tek eğlenceleri yüzmektir. Akşama kadar suda kalırlar. Bazen köyün çocukları toplanıp ırmağa girerler. Suyun içinde boğuşurlar, türlü hokkabazlıklar yaparlar. Ne hünerlileri vardır içlerinde. Takla atarlar, suyun altında yüzerler. Birbirlerinin ellerinden tutup, iki üç kişi birlikte yüzerler.” (ST,10)*
- *“ Söğütlerin gölgesinde çocuklar vardı. Çamurla oynuyorlardı. Kimisi suyun içindeydi.” (ST, 106)*
- *“ Okulun bahçesinde saklambaç oynadık” (TB, 10)*
- *“ Canım içinde tahterevalli vardır, kayma yerleri vardır. Salıncaklar vardır. Çocuklar hep toplanır oynarlar orada.” (TB, 15)*
- *“ Abdul ucuna ip bağlanmış iri bir kavun kabuğu çekerek geldi. Bir yandan da uaaaaa... diye inliyordu. Kağnı sesini taklit ediyordu sözüm ona. Böyle oyuncak hiç görmemiştim. (...)Duvar dibinden kapının önüne toprak çekmeye başladık.(...) Önce tuhafıma gitti. İpin ucuna değnek bağlamıştı.(...) Çaresiz değneğin ucunu tuttum. Başladık dönmeye. Bir yandan da inceli kalınlı seslerle kağnı gibi bağırtıyorduk. Oyun gittikçe sardı beni. Muhsin’ in doldurduğu kağnıyı ağır ağır çekip getiriyor, kapıya yakın gölge bir yere boşaltıyorduk. Üç beş derken oraları hep toprakla doldurduk.” (TB, 18)*
- *“ Her gün akşamüstü dersten çıkınca okulun bahçesinde, bazen Hasangilin evinin avlusunda toplanırdık. Yere yumurta gibi söbü bir çukur kazardık. O çukurun önüne herkes birer ya da ikişer aşık dizerdi. Sonra beş adım uzağa bir çizgi çeker, ön ayaklarımızı çizgiye değdirecek şekilde durur, elimizdeki aşıkla kaledeki aşıkları vurmaya çalışırdık. Vurup çukura düşürdük mü onlar bizim olurdu. Yani hüner nişancılıktaydı.” (TB, 53)*

- “ Bir de gagı oyunu vardı. Hepimiz birer yassı taşı olurdu. Üç beş kişi dizilir uzağa diktiğimiz ene denilen küçük yuvarlak taşla atardık. Kim en yakına düşürürse oyuna o başlardı. Sonra yakın, ondan sonra yakın düşüren oynayacak demekti. Sıra öyle kurulurdu. Oynayacak arkadaş kendi gagısını alır, kendi taşının bulunduğu yerden önce öbür gagıları sırasıyla vurur ve sayardı. Bir, iki, üç.. Bitince son vurduğu gagısının yanından, en iyi yani küçük yuvarlak taşla mümkün olduğu kadar çok yuvarlayacak şekilde vururdu. Sonra başlardı ayağı ile ölçmeye. Deminki sayının üstüne sayardı. Dört, beş, atlı... Bazen seksene, yüze kadar çıkardı.” (TB, 54)
- “ ‘ Esir almaca oyunu oynuyoruz.’
‘ Nasıl oyunmuş bu?’
‘ Baya oyun. İkiye ayrılacağız. Köyün içine dağılıp birbirimizi kovalayacağız. Karşı gruptan kimi yakalarsak onu esir alacağız.’” (TB, 91)
- “ ‘ Hadi yüzük bulmaca oynayalım.’ dedi Muhsin.
Evde ne kadar çorap varsa döktüm ortaya. Önce yazı tura atarak ebeyi seçtik. Muhsin ebe oldu. Göstermeyecekti sözüm ona. Ama beceremiyordu. Bir hamlede buldum.” (TB, 150)
- “ E-e-e-e diye sallanıyordu boyuna. Öbür kızlar avluda birbirlerini kovalıyorlar, şakalaşıp gülüşüyorlardı. Aralarında bir yaş fark vardı. Birbirlerinin bakımsız saçlarından asılıyorlar, oynayalım derken karanlıkta ikisi birden yerlere düşüp tozun toprağın içinde debelenip duruyorlar.” (Y, 115)

3.7.2. Büyüklerin Oyunları, Eğlence ve Spor

Talip Apaydın romanlarında büyükler eğlenmek için daha çok tavla, domino ve kâğıt oyunlarını tercih etmektedir. Bazen eğlenmek için güreş gibi geleneksel sporlara başvurumaktadırlar. Halay çekerek coşkusunu göstermektedir. Büyüklerin eğlence şekilleri şu şekildedir.

- “ Pencerenin bir köşesine usulca eğilip baktı. Köylüler domino, kâğıt oynuyorlardı.” (E, 17)
- “ Yavaş yavaş kalabalıklaşıyordu içerisi. Dört beş kişi bir masayı çevirdiler, iskambil oynamaya başladılar.” (E, 40)

- “ İlerideki bir masada birkaç delikanlı bağırışa çağırışa domine oynuyorlardı.” (E, 149)
- “ İlerideki masaya doğru yürüdü. Birisi yaşlıca, öbürü genç iki kişi karşılıklı oturmuş tavla oynuyorlardı.” (E, 211)
- “ Bir bahar günüydü, törenle temeli kazdılar. Kurbanlar kesildi. Davul zurnalar döğüldü. Gençler halay tutup oynadılar” (FŞ, 10)
- “ Davul zurnalar dövüldü, eğlenceler yapıldı. Gençler halay çekip oynadılar. Suyun mermer havuza dökülüşi coşkun alkışlarla karşılandı. Kurbanlar kesildi. Bütün şehir halkına yemekler içkiler dağıtıldı. Halk tam bir içtenlikle bayram yaptı. Günün kahramanı elbette Ferhat’tı. Omuzlara alınıp taşındı.” (FŞ, 33-34)
- “ Bir aralık kalkıp odada gezindi. Dışardan hala eğlence sesle geliyordu. Balkona çıkıp baktı. Şehrin gençleri meşaleler yakmışlar, caddelerde bir o yana, bir bu yana dolaşıyorlardı. Bazen hep birlikte bağılıyor, yeri göğü inletiyorlardı” (FŞ, 36)
- “ Hala toplar atılıyordu. Dışarı çıkıp dolaştılar. Akşam caddelerden fener alayları geçti. Oyunlar oynandı. Eğlenceler yapıldı. Nerde kalabalık varsa orada nutuklar çekildi. Bir coşkunduk halk. Herkes sokağa fırlamıştı.” (K, 126)
- “ Belediyenin önünde davullar zurnalar çalıyordu. Gençler halay çekiyorlardı. Kasaba halkı, kadın kız hep alana toplanmıştı. Biraz sonra fener alayları geçti. Her yer sesle ışıkla doldu.” (K, 197)
- “ Bunlar da yürüdüler. Pencerele örtülmüştü. İçerden gümbür gümbür bir müzik sesi geliyordu.
‘ Ne oluyor yeğenim ’ Birine sordular.
‘ Balo var amca. ’
‘ Ne demek o? ’
‘ Karılar kızlar oynuyor içeride.
‘ Karılar kızlar mı nasıl şey o? ’
‘ Bizler için değil canım, kodomanlar eğleniyor.
Bir şey anlamadılar. O sırada kapı açıldı, birileri girip çıktı. Aralıktan gördüler, gerçekten kadınlar erkekler birbirine sarılmış ortada dönüyorlardı. Mahmut’la Haceli ilk görüyordu bunu.” (K, 198)

- “ Gençler, öğrenciler dolmuştu duvarın kıyısına, Davul zurna çalıyordu. İşçiler omuz omuza tutunmuş halay çekiyorlardı. İkide bir göğe doğru bağıryorlardı.” (Kİİ, 201)
- “ ‘ Sefer prafa ne bilir misin, parafa’ diye sordu.
Anlayamamıştım.
‘ Parafa canım, oyun... ’
İlk olarak işitiyordum.
‘ Yok’ dedim. ‘Bilmiyorum Kemal Abi.’
‘ Amma yaptın be Sefer... Üç eli tamamlıyorduk işte. Peki briç?’
Bu kağıt oyunlarından demek. ‘onu da bilmiyordum.’ dedim.
Ezilip büzüliüyordum.
‘ Ohoo ... ’ yaptı Kemal
Aradığını bulamamış gibi bir tavır takınmıştı. Soğuyuvermişti birden.
‘ Peki bezik de bilmez misin?
Bu kelimeyi duymuştum. Kendimi biraz topladım.
‘ Bunu görmüştüm’ dedim. ‘Tahta bir alete sayı sayılıyordu, değil mi?’”(O, 33)
- “ ‘ Sefer’ dedi Kemalilerden ‘sporla aran nasıl, top oynar mısın?’ ” (O, 35)
- “ ‘ Yemek masası toplanmıştı. Karşılıklı oturdular tavli oynamaya başladılar. Ben de başuçlarına dikildim. Zarları sıra ile atıyor, çıkan sayılara göre oynuyorlardı. Daha önce de görmüştüm bu oyunu ama bu sefer tersime gitti. Sayıları soldan başlayarak sayıyorlardı. Oysa benim bildiğim sağdan başlanırdı.” (O, 60)
- “ ‘ Şimdi oradan geliyorum ben; küçük beyler bir top kapmışlar önlerine, bir birisi ayak vuruyor, bir öbürü. Gören kütletiyor topu. Patlamıyor da yahu nasıl bir şeyse o? Yaa, sen de gitsen de vursana topa.” (O, 108)
- “ ‘ Eve geldiğim zaman Kemal’le Macit Balkondaydılar. Karşı karşıya geçmiş kağıt oynuyorlardı.” (O, 111)
- “ ‘ Hacı, Yakup’un Ali, İdris hep birlikte ortaya çıkıp oynamaya başladılar. Arif’i de zorla kaldırdılar.

Delikanlılar ortayı İdris’ e bıraktılar. Hep birden el vurmaya başladılar. İdris canlı, kıvrak bedeniyle eğilip bükülmeye, oynayıp titremeye başladı. Devinimleri türkünün ritmine iyice uyuyordu. Sonra Arif’i de ortaya çekti.

Arif oynamak istemiyordu. Hasan efendi de kalktı. Birbirlerinin ellerinden

tuttular. Üçü birden oynamaya başladılar. İdris kalça sallıyor, göbek atıyor, türlü rezillikler yapıyordu. Oyuna çok yaraşan bedeniyle gerçekten bir Çingene'ye benziyordu. Yorulup terleyinceye kadar oynadılar.” (ST, 119)

- “ Gramofondan ağır bir zeybek havası çalmaya başladı. Zaptiye başı çoştı. El vurmağa, oynar gibi duruşlar göstermeğe başladı. Öbürleri de katıldılar. El vuruyorlardı.” (TDİ, 119)
- “ Çocukluğumuzda ilk gençliğimizde çok güreşirdik. Bazan sen beni yenerdin, bazan ben seni yenerdim.” (VD, 182)
- “ Mahmut’ la Mehmet güreşe tutuşmuşlardı. Bu ikisi çocuklarından beri birbirleriyle güreşirler ama bir türlü yenilemezlerdi.” (Y, 107)
- “ ‘ Almışaltı oynayalım mı, altmışaltı?’ diye bağırdı Mahmut.
(...)
Oyun kağıtlarını taramaya başladı. Kirli, eski püskü, kenarları tırtıklı kâğıtlardı. Bir iki tanesi de noksandı herhalde.
‘ Kes’ dedi.
Haydar kesti. Almışaltı oynamaya başladılar.” (Y, 128)
- “ Şükrü çoban ağacın köküne yaslanmış her günkü gibi kavalını çalıyordu. Boğuk, titrek sesler bir uzuyor bir oynuyordu. Şaşı Rıza ayaklarını birbirine vuruyor, bazen de eliyle davul çalma taklidi yapıyordu. Sonra kaval, bir oyun havası çalmaya başlayınca Şaşı Rıza yerinde duramadı, ayağı kalkıp bir iki döndü. Oynayışı tuhaftı. Kollarını açmış, yarı beline kadar eğilmişti. Öbürleri de ‘hım hım hım ...’ diye tempo tutuyorlardı. Ağaçların altında bir şenliktir gidiyordu.” (YD, 14)
- “ Çırakla Samit çoban söğütlerin altına oturmuşlar, dokuztaş oynuyorlardı. Kumun üstüne iç içe üç çerçeve çizmişlerdi. Çırak kuru davar kığlarını almıştı, Samit da çöpleri. Karşılıklı düşününe düşününe oynuyorlardı.” (YD, 60)
- “ Valla uyumadım ağa. Aha Samit’a sor. Dokuztaş oynadık. Köpekleri de hiç gözümden ayırmadım.” (YD, 65)

3.8. Halk İnanışları

Pertev Naili Boratav 100 Soruda Türk Folkloru kitabında inanç tabirini şu şekilde açıklar “İnanç, sözlük anlamı ile ‘kişice, ya da toplumca, bir düşüncenin, bir

olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi' demektir.” (Boratav,2015: 13) Bir inancı kabul eden toplumun tutum ve davranışları, coğrafyası toplumu birbirine bağlamakta ve halk inancı şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Halkın dini algılayış şekli, onu besleyen çok çeşitli kaynakların; birey-toplum-kültür-gelenek unsurlarının da etkileşimiyle geniş bir alanda şekillenmekte ve varlığını çok yönlü olarak göstermektedir.” (Eren, 2013: 864) Dolayısıyla tarihsel seyir içerisinde din değişimi yaşan Türk toplumunun da eski inanışlarından İslamiyet’e sirayet eden birtakım inanışları olmuş ve söz konusu inanışlar varlıklarını günlük hayatın her sahasında sürdürmüşlerdir. Bu inanışlar; dinî inanışlar, tabiat olaylarıyla ilgili inanışlar, canlı ve cansız varlıklarla ilgili inanışlar, nazar, büyü, fal, vb. şekillerde gruplandırılmaktadır.

Talip Apaydın romanlarında inanışlar *Dini İnanışlar* ve *Nazar, Büyü, Fal* başlıkları altında incelenmiştir.

3.8.1. Halk İnanışları ve Dini İnanışlar

Büyük bir kısmı İslamiyet’e geçiş yapan Türkler ve Türk kültürü için, dini inanışlar, bilindiği üzere sosyal hayatın değişmez kurallarını oluşturur ve bu temeller, toplumun temel dinamikleri olarak kabul edilir. Talip Apaydın romanlarında İslami unsurların ve buna uygun ibadet ve ritüellerin gerçekleştiği görülmektedir. Allah inancı, dualarla hastalıklara çözüm arayışı da dini inancın etkisi olarak görülmektedir. Namaz kılma, kurban kesme, meleklerle iman, oruç tutma vb. dini ritüellerin yanında köylünün evliyalara olan inançlarını, evliyalara kurban keserek Allah’tan yardım etme durumları da romanlar da şu şekilde yer bulmaktadır.

- “ *Ne istersin katırdan? Hem dine sövülmez arkadaş, çarpılırsın.*” (D, 1)
- “ *Orada Ballıbaba Tekkesi vardı. Ballıbaba çarpar diye, ağaçlar kesilmemişti. Değilse, şimdiye çoktan kurutur, şu boz tepelere benzetirlerdi*” (D, 2)
- “ *Tekkeye yakın bodur ağacın dallarına binlerce bez parçası, iplik, yün kırıntıları bağlanmıştı. Her geçen, okur, üfler, adak adar, öyle geçerdi.*” (D, 5)
- “ *Sonra ‘Günah işledik’ diye düşündü. ‘Ballıbaba çarpar adamı. İyi etmedik. Dur hele düzeltelim.’*
Önünü ilikledi. Sonra ellerini açıp Fatıha okumaya başladı.” (D, 5)

- “ *Durup ortalığı dinledi. Mırıl mırıl bir ses geliyordu. Namaz mı kılıyordu kim bilir?*” (D, 22)
- “ *Yirik Habip kendini bildi bileli her gün şafakla birlikte uyanırdı. Erken kalkanın kısmeti çok olur, derdi kendi kendine. Böyle inanmıştı. Abdestini alır, hoca ezan okuyuncaya kadar kitabı açar, Kuran okurdu.*” (D, 28)
- “ *Yirik Habip derine kaçmış gözleriyle düşünüyordu. Rüyasında saydığı paraları söylese miydi şimdi? Yok söylemek olmazdı. Uğuru kaçırdı sonra. Biraz geride kaldı, tekrar dua okumaya başladı. Dudakları kıpırdıyordu.*” (D, 40)
- “ *Biraz sonra sini üstünde kurban etiyle pilav getirdiler. Ballıbaba’ nın başucuna koydular. Yirik Habip yan yan bakıyordu. Sesini yavaşlattı. Veli Hoca kes işareti yaptı. Sonra ‘Allahümme ...’ diyerek başladı. Ellerini göğşe açtı. Dışarıdakiler de katıldılar. Veli Hoca uzun uzun okudu. Önce Allah’a sonra Ballıbaba’ya yalvardı. Hanife gelini iyileştirmelerini, onun için kesilen kurbanı kabul etmelerini diledi. ‘Amin’ diyerek bitirdi duayı*” (D, 64)
- “ *Yatıra götürsek faydası olmaz mı acaba?*” (D, 141)
- “ *Allah saklar canım. Okunmuş gül dalı onlar, dua gücüyle.*” (D, 158)
- “ *Yol mezarlığın kıyısından geçiyordu. Durdu, ellerini açıp Fatıha okudu. Seyit görünce, o da yaptı aynı işi*” (D, 161)
- “ *Evliyaya kazma sallayan adam onmaz oğlum! dedi muhtar.*” (D, 198)
- “ *‘ Bu köye taş yağacak taş!’ dedi. ‘ Bu köyün uğuru kaçtı. Temeli oynadı.’*” (D, 201)
- “ *‘ Ne güzel bak, herkesi uyandırır bu ezan.’ Okuyan hocanın yanık bir sesi vardı. Tam Arap gibi değişik bir tarzda okuyordu. Dinledi, hoşuna gitti. ‘İyi be, Ankara’nın hocası iyi ezan okuyor.’*” (D, 326)
- “ *Babası kalkmış, evin gerisindeki bulaşık suyu döktükleri taşlıkta abdest alıyordu. Eğiliyor, kollarını yıkıyor. Sesli sesli dualar okuyordu. ‘Eşhedüenlaa..’*” (E, 13)
- “ *Gök İmamın okuduğu öğle namazını duyunca kendine geldi.*” (E, 55)
- “ *İkinci namazına gitmekte olan Koca Osman o sırada evin köşesinden çıkıverdi.*” (E, 75)
- “ *İyi. Cuma günü namazımızı kılalım da cumartesi günü toplanıp erkenden yola çıkalım, tamam mı?*” (E, 93)

- “ *Hasan kalktı, yüzünü kibleye dönüp namaza durdu.* ” (E, 148)
- “ *Battal düşündü. ‘ Ya Allah sana sığındık. ’* ” (E, 232)
- “ *Irmak boyuna gidip gusül abdesti aldılar. Yan yana kibleye doğru durup ikişer rekat namaz kıldılar. Yerlerinin üst baştan çıkması için Allaha yalvarıp dualar ettiler.* ” (E, 276)
- “ *Kazım’ın anası birden sustu. Ellerini göğze kaldırıp dua okudu.* ” (K, 30)
- “ ‘ *Hayır* ’ dedi Ayşa kadın. ‘ *Allah güç verdi ona. Allah dayanma gücü verdi.* ’ ” (K, 30)
- “ *Herkes kendi yazgısını yaşar Haceli. Ne yapalım, böyle oldu işte.* ” (K, 85)
- “ *Biraz sonra sala verilmeye başladı. Mahmut namaz kılmak için camiye gitti.* ” (K, 136)
- “ *Ayşa kadın yeni odanın sedirine oturuyor, elinde uzun teşbihi, dualar okuyordu.* ” (K, 137)
- “ *Böyle soğuk ünlerde soğuk yemeli insan, sevaptır.* ” (K, 162)
- “ *Konya’dan mı gitmeli Eskişehir’den mi almalı? Hele buluruz yolunu, o günler gelsin de Allah yürü deyince yürünür.* ” (K, 163)
- “ ‘ *Bunlar yetmiyor demek? Allah’a olan borcumuzu iyi ödeyemedik. ‘ Ne gibi? Başkasının yapıp da bizim yapmadığımız ne var? ’ ‘ Başkası başka, biz başka. Geçen gün Cuma vaazını dinledim de... Bir Müslüman olarak ne çok borcumuz var, onları yapamadık. Hep kendimle uğraşıyorum Mamut. İyi değilim bu günlerde. Yaşımız geldi geçiyor. Bir de öbür dünya var, hep onu düşünüyorum. Rahmetli babam derdi ki <Bu dünya geçici. Bu dünyada ne kadar sıkıntı çekersek öbür dünyada o kadar rahat ederiz. Onu gözden ırak etmemeliyiz.> ’* ” (K, 210-211)
- “ *Yok, canım, daldık da ne yaptık? Elimizden geldiğince namazımızı kıldık, orucumuzu tuttuk. Hiçbir yaramaz işimiz yok Haram yemedik, yalan söylemedik. Vatanımız için çalıştık. Daha ne edelim?* ” (K, 314)
- “ ‘ *Abdest aldım.* ’ dedi. ‘ *Her gün böyle yaparım. Eve varınca da namazını kılarım. Kalp huzuru verir bu bana. Mutluluk verir.* ” (Kİİ, 115)
- “ *Bilir miyim bacım? Karnını tutar, buralarım, der. Hocalara götürdük, yatırlara götürdük, hiç fayda vermedi.* ” (Kİİ, 123)

- “‘ Sen sen ol...’ diye ekledi, ‘bir de diniyeyi boşlama oğlum. Biz Müslüman’ız elhamdülillah. Bir Müslüman Çocuğ u dinini hiçbir zaman unutmaz. Bu dünya için çalışma demem, çalış. Ama öbür dünyayı da gönlünden eksik etme. Oradaki yerini de şimdiden hazırla.” (O, 22)
- “ Babam biraz uzağ a gitmişti. Yanında çalgı çalmamı istemiyordu herhalde. Belki de günah biliyordu. Bunu hiç düşünmemiştim.” (O, 28)
- “ Zati senin kaderin kimsede yoktur, bilirim. Anan seni kadir gecesinde doğurmuş kardaş. Bizimki de bir uğursuz güne denk getirmiş işte, ne edersin?” (O, 87)
- “ Neden olmasın oğlum, Allah yazdıysa neden olmasın?” (O, 107)
- “ ‘ Arkadaş sen kötü yanmışsın.’ dedi ‘Bir hoca bul da oku kendine. Mum gibi erir bitersin vallahi.’ ” (O, 147)
- “ Eve geldiğ inde kocası akşam namazını kılıyordu. Ayakta dikilmiş, ellerini göbeğ ine bağlamıştı. Karısının Geldiğ ini gözleriyle kovuşturdu. Yattı kalktı, namazını çabucak bitirdi.” (ST,13)
- “ Kendi kendine dualar mırıldanıyor, Allah’a yalvarıyordu.” (ST, 75)
- “ Caminin önüne yaklaşırken akşam ezanı okunuyordu.” (ST, 99)
- “ Höyüktepe’ nin yanından geçerken ış ığın önünde bir tavşan belirdi. Yolu sıçraya sıçraya geçti.
- “ Ulee! diyerek çömeldi İzzet Ağ a. Tavşan için uğursuz derler yahu” (ST,174)
- “ Biraz sonra davul zurna sustu, başı sarıklı hoca dua etti. Herkes elini kald ırdı ‘ Amin’ dedi.”(TB,105)
- “ Hava kararmaya başlamıştı. Akşam ezanı okunmaya başladı.” (TB, 142)
- “ şu köyde senle benden başka kim var dini bütün adam? Orucumuzu tutarız, namazımızı kılarız. Zekâtımızı veririz. Daha ne yapalım ha? Bir de hacca gittik mi, sağ lam cennetliğ iz canım.” (TDİ, 37)
- “ Kitapta yeri var, büyük saygısı olmayan adam Müslüman bile sayılmaz. Hazreti Muhammed Aleyhisselam dedi ki , ‘Bir gün küçük olan, bir gün büyük olanın elini öpecek. Ve her sözünü dinleyecek. Çünkü böyüktür. Böyük ergindir. Küçük cahildir.’ ” (TDİ, 41)
- “ Bazan öğ le namazını burada kılardı.” (TDİ, 43)
- “ Ziver Hoca uzun uzun okuduktan sonra kitabı kapattı. Oturuşunu değ iştirip dua okumaya başladı. Ellerini açmıştı. Kırç ıl sakalı oynay ıp titreyip duruyordu. Sonra

eğilip hastanın yüzüne üfledi.(...)Durumu kötü bunun, dedi. Yarın tacım dedeye götürelim. Bir de orada okuyup üfleyelim. Sonra havale edelim Tacım Dede' ye . Belki o iyi eder. Şeytan dolmuş içine.” (TDİ, 83)

- “ *Sabah namazına iki ihtiyar gelmişti. Önlerine düştü namazı kıldırdı.” (TDİ, 89)*
- “ *Tacım Dede'ye geldiler. (...) Hastayı içeri aldılar. Mezarın yanı başına uzattılar. Mahmut hemen diz çöktü, okumaya başladı.” (TDİ, 90)*
- “ *Akşam ezanı okundu. Ziver Hoca'nın genizden gelen sesi sağa sola yayıldı.” (TDİ, 118)*
- “ *Bir insan Allah'ın kulu, peygamberin ümmeti olduğunu unutmamalı. Unutursa o adam zındıktır, kâfirdir. Kestiği yenmez, peşinden gidilmez, dediği dinlenmez.” (TDİ, 276)*
- “ *Minarelerden öğle ezanı okunuyordu. İnceli kalınlı sesler birbirine karıştı.” (TDİ, 297)*
- “ *Toprakla abdest alıp namaza durdular. Molla Mahmut da aynı şeyi yaptı. Ellerinizi açıp Allah' a yalvardılar. Çok içten okuyorlardı.” (TDİ, 349)*
- “ *Hadi işin iş. Anan seni Kadir gecesinde doğurmuş.” (TDİ, 355)*
- “ *Biraz sonra sabah ezanı okundu.” (TDİ, 395)*
- “ *Aklına dua okumak geldi. Başucuna oturup dua okudu.” (TY, 25)*
- “ *Aman deyim Hüseyin git de hocaya haber ver. Gelip görsünler. Ne yapılacaksa yapalım kardaş, bekletmeyelim.” (TY, 27)*
- “ *Gölgeye oturur, öğle namazını beklerdi” (TY, 29)*
- “ *Okuyalım bakalım, dedi Ali hoca. Cebinden kara kaplı kitabı çıkardı. İnce saplı gözlüğü taktı. Minderi usulca hastanın başucuna çekip oturdu. Bir iki sallandı. Sonra başladı okumaya.” (TY, 36)*
- “ *“ Biraz daha okuyalım bakalım’ dedi. ‘Faydası olmazsa Keçeci Dede'ye götüreceğiz, Başka çaresi yok. Yol yakinken iyice kötü olmadan...” (TY, 38)*
- “ *Keçeci Dede bir yanı taşlık, öbür yanı ağaçlı bir tepenin önündeydi. Taş duvarlı, eski büyük bir yapıydı. Çevre halkı birçok hastalığın burada iyileştirildiğine inanmıştı. Özellikle akıl hastaları getirilirdi. Keçeci'nin torunlarından olduğu söylenen Yasin Efendi bu işin uzmanıydı. Ocaklı olduğu için nefes, duası etkiliydi. Ona gelen her hasta Allah'ın izniyle iyi olurdu. Böyle*

inanılmıştı. Ta Samsun'dan Çorum'dan hasta getirilirdi. Üç gün, beş gün, bir ay kalan olurdu. Yasin Efendi okur üfler, çeşitli iyileştirme yöntemleri uygulardı.

(...)

Orada büyük ceviz ağaçlarının altında soğuk bir pınar bir pınar vardır. Suyu şifalıdır. Ceviz ağaçlarının gölgesi serindir. O suyu içen o gölgede oturan km olursa olsun dirilir, ayağı kalkar.” (TY, 53)

- “ Hüseyin avlu kapısından girince, önce Dede'nin mezarına Fatiha okudu. Elleri yüzüne sürerken kapıda dikilmiş kendisine bakan Abdullah'ı gördü.” (TY, 58)
- “ Tüylü keçi postuna bağdaş kurmuş, Kuran okuyordu” (TY, 59)
- “ Getirin bakalım. Dede'nin mezarını üç kere dolaştırın. Sonra Fatiha okuyun.” (TY, 60)
- “ Keçeci Dede birden bağdı ‘Cinler! Şeytanlar! Çıkın insanoğlunun içinden’” (TY, 63)
- “ Halı seccadenin ucuna dikildi. Namaza durdu.” (TY, 67)
- “ Akşam ezanı okunacaktı.” (VD, 29)
- “ Elinde doksan dokuzluk teşbih vardı. Başını sallayıp duruyordu.” (VD, 63)
- “ İkide bir anasına sorardı. ‘ezan okundu mu? Hatip hocanın sesini duydu. Düz ağlamaklı sesini. İkinci ezanını okuyordu.” (VD, 72)
- “ Birkaç minareden sabah ezanı okunmaya başladı.” (VD, 112)
- “ Kazım namazını bitirip geldi.” (VD, 154)
- “ Savaşa gireceksek bir namaz kılalım teğmenim.” (VD, 238)
- “ Allah sabır veriyor, güç veriyor. Olmayacak şeyleri olduruyor.” (VD, 269)
- “ Sizde hiç Allah korkusu yok mu?” (Y, 8)
- “ Adaklar adanmışlar, tekkelere gitmişler, bir tane bile erkek çocukları olmamıştı” (Y, 30)
- “ Tekkeye git bacım, hiç durma. Köse Hoca'ya git. Ne gerekse yap bu sefer. Bir de üzerlik otu kullan bakalım. Ona çok keskin derler. Muhakkak oğlana çevirmiş.” (Y, 93)
- “ Biraz sonra Şeyh Ahmet ırmak kıyısında namaza durdu. Boş zamanlarında hep namaz kılardı bu adam. Çalışmadığı vakit ne zaman arasanız namazda bulurdunuz. Geçmişlere der, kazalara der, boyuna namaz kılardı.” (Y, 105)

- “ Yemekten sonra nine gitti, öbür oda da namaza durdu.” (Y, 118)
- “ Sonra kendine geldi. ‘Kulhüvallahü ehad’ ı okumaya başladı.” (Y, 151)
- “ Karga için uğursuz kuş derler. Ula git başımdan meymenetsiz. Hişt! diye doğruldu.” (YD,133)

3.8.2. Nazar, Büyü, Fal

Kötü bakışın etkisi olarak düşünülen nazarı Pertev Boratav şu şekilde açıklar. “Nazar, kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi anlamındadır” (Boratav,2015: 119) Talip Apaydın romanlarında kişiyi nazardan korumak adına tükürüldüğü görülmektedir.

Nazar ifadesinin yanında olayların seyrini değiştirmek için kullanılan büyü örnekleri de verilmektedir.“ Büyü genel olarak doğaüstü güçlerin yardımını sağlayacak, belli bir ereği elde edecek işlem ve eylemlerdir.(...) doğaüstü güçleri zorlayıcı bir özellik taşır. Çevreyi kişisel ve öznel görüşle kendi amacı için kullanır.” (Barlas, 1974: 25) Ferhat ile Şirin romanında düşmanları alt etmek için büyü yapıldığı görülürken, Ortakçılar romanında kızın delikanlıya âşık olması muskaya bağlanmaktadır.

Büyüden çare bekleyen halk, bilinmeyeni öğrenmek için de fal baktırmaktadır. “Kişi kendi geleceğini, yakınlarından birinin sağlık durumunu, uzakta olan birinin halini öğrenme, çaldırdığı veya yitirdiği değerli bir nesneyi bulma kaygısı gibi önemli hallerde, kendi imkânları ile elde edemediği bilgiyi sağlamak için falcıya (bakıcıya) başvurur” (Boratav,2015:116) Define romanında defineyi bulmak isteyen kahramanlar remil atmakta, aynaya bakmaktadırlar.

- “ ‘ Peki bu hoca, aynaya bakmayı, remil atmayı bilmiyor muydu?’ diye sordu.
‘ Bilmez mi yavru? Her şeyi biliyor.(...) Remil de attı, aynaya da baktı. Gül dalına yazı da yazdı. Neler etti, neler... Bilmediği yok düzünün. Lakin imansızmış, bulamadı. Kendi de rezil oldu, bizi de rezil etti.” (D, 15)
- “ Duvarlar tavanlara, yüksek kubbelerin içine vurulan nakışlara uzun uzun baktı, baktı ‘ Amanın bu delikanlıya bir şey olmasın, nazar değmesin, dedi. Bu ne hüner böyle?’ (FŞ, 11)

- “ ‘ Yoksa dedi. Hürmüz Beyin pehlivanlarına büyü mü yapıldı? Onun için mi hiç yenilmiyorlar? Büyü bozacak birini bulalım. ’
Çevrede Ezraka adlı bir cadı vardı. Gaga burunlu, buruşuk yüzlü, sekseninde bir kadındı. Banu’nun pehlivanlarına okudu, üfledi, büyü yaptı. Ama boşuna. Kılıcın, güürzün önünde büyü ne yapsındı? ” (FŞ, 69)
- “ Şunlara bakın hele, büyüdüler de dağdan odun getiriler. Tü tü tü nazar değmesin. ” (K, 229)
- “ Ne oldu bu çocuklara bilmem ki? Nazar mı deydi? Murat başını kaldır hele oğul. İçiver şunu, iyi olacaksın, hadi yavrum. ” (K, 237)
- “ Yok be sen onun böyle dediğine bakma. Nazar değmesin diye öyle söylüyor. Günde en az elli çift ayakkabı boyar bunlar. ” (Kİİ, 30)
- “ Demek kızı yaktın gittin ha? Ula ne çabuk oldu bu iş? Eskiden bilir miydi seni? Yoksa bir tarafında şeytan tüyü mü var? Belki de gelirken Ankara’dan bir muska uydurdun kafır! Bana bak, öyle bir şeyin varsa bana da lazım ha ! İşin bitince ver, olmaz mı? ” (O, 89)
- “ Anası ‘Sus oğlum nazar değer’ dedi ” (ST, 137)
- “ Yaşlıca biri tuttu ablama tükürdü. ‘Tu tu tu... Bu kıza nazar değer. ’ (TB, 10)
- “ Dediler göz değdi bu gıza. Kurban olduğum Allah bağırtı bağırtı aldı elimden. ” (TB, 13)

3.9. İletişim, Haberleşme

3.9.1. Ağızlar

Türk Dil Kurumu’nun hazırladığı *Türkçe Sözlük*’te ağız, “aynı dil içinde, ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen belli yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü olan konuşma dili” (Akalın vd., 2011: 44) biçiminde tanımlanmıştır.

Talip Apaydın romanlarında konu edinilen çevre aynı olduğundan konuşma özellikleri benzerlik göstermektedir, bu nedenle aynı ağızlar kullanılmaktadır.

- “ Tıpkı bubası, dürzü ” (D,4)
- “ Bizim de ağzımız var. Biz de deriz. Susacak değiliz ya? Yapma, etme diyecek ellam ” (D, 8)
- “ Ha bunu evde yakıverseydik. Ekmek edilecek, çamaşır yuğulacak. ” (D, 9)
- “ ‘ Bubaa!’ diye bir ses duydu geriden. ” (D, 17)

- “ Bubangilde yok mu, gidip istesen?” (D, 18)
- “ Sonra hökümatın habarı olmasın ha?” (D, 23)
- “ Yirik Habip biraz gerideydi. Ona duyurmaya çalışarak, ‘Emme güzel yavu.’ dedi” (D, 38)
- “ Var örtmenim.” (D, 41)
- “ Şeker değil o la, çıkınlota.” (D, 42)
- “ Bak Maviş diza, kimi getirdin bana?” (D, 44)
- “ Çıkarız şöyle bir soğuk su başına. Irakı, tütün de alırsız.” (D, 46)
- “ Bi de demiş ki kendi kendine ‘Ula dur bakalım, belki eyi bi şeydir.’” (D, 55)
- “ ‘ Naha onma emi?’ dedi içinden.” (D, 59)
- “ ‘ Ula Üssüyün!’ diye bağırdı karşıya.” (D, 68)
- “ Sana ne yavu? Görmedim, habarım yok, bitti. Şimdi de tutturmuş, benim Amarıkanlı ahbapla kafayı bozmuş” (D, 71)
- “ Antıkaymış. Antika ne demekse? Bir de orcinalmış.” (D, 71)
- “ Kızıltepe’nin eteğine. Orayı tarif ettin kardaş, bilmiyor musun?” (D, 95)
- “ ‘ Büyük Allahım.’ dedi Seyit Ali.” (D, 97)
- “ Öğretmen İdris yüznumaraya kalkmıştı.” (D, 101)
- “ Doktura gitse belki kurtulurdu.” (D, 107)
- “ O ne demek la? Yörü!Bu köyün her bir şeyi benden sorulur. Kalk diyorum! Adam gibi gelsin, habar versin!” (D, 108)
- “ Şunun ayağına bakın. Amanun... Gövermiş de kapkara olmuş.” (D, 134)
- “ Yok Arife diza, ben olur muyum? Habarım olsa bırakır mıyım? Yasak bir kere. Hökümatın kanunu...” (D, 134)
- “ Nasılsın oğul? Eyi misin? Beni duyuyor musun?” (D, 142)
- “ Ne ekersen ek, fark etmez. Hep aynı. Bizim sahabımız yok, sahabımız. Köylünün derdini ne bilir dee Ankara’daki hökümat? Dedim ki ekispere ‘ Bizim yevmiyemiz kaçta geliyor, biliyon mu?’” (D, 145)
- “ Cahallık değil de para işi kardaşım. Parasız doktura gidilir mi?” (D, 146)
- “ ‘ Alektrik’ dedi Habip geriden.” (D, 182)
- “ ‘ Bubangil ne zaman gitti?’
‘ Dün akşamınan.’

‘ Nereye gittiler?’

‘ N’ebleyim?’” (D, 193)

- “ Bilmiyorlar mı Ballıbaba’nın kuvvatını?” (D, 199)
- “ Hem de çok möhim!” (D, 297)
- “ Arife diza, mücde, mücdeeee! Osman Ağam geliyor!” (D, 349)
- “ He dedi. Gelen var mı ellam. Bizimkiler mi acep?” (E, 1)
- “ Abov, diye düşündü Hasan.” (E, 20)
- “ Susun ulan yezitler! diye çıkıştı. Daklaşmayın şu emmoğluna.” (E, 21)
- “ Kalk ibriği getir de küle koy, dedi babası.” (E, 26)
- “ Tepesi yırtık kasketini çıkarıp saçlarını karıştırdı.’ Bu kadar okuduysa eğer, abooov...” (E, 55)
- “ Yerlerimiz hememn belli olmalı ki çalışmayanın zararı başkasına dokanmasın” (E, 115)
- “ Yüzümüzü istasyonda yuğalım arkadaş, yürü hele.” (E, 156)
- “ Gelecekler Nazife, gelecekler. Bugün gördüm ya Mamudımı. İnandım gayri gelecekler. Selim nerede, nereye kodun çocuğu?” (K, 8)
- “ Gitseydin ya Yonanla rezil hoca.” (K, 10)
- “ Duydun mu ulen koç? Sen de seviniyorsun değil mi? Senin de boban gelecek.” (K, 11)
- “ İyi emme gelmiyorlar Ayşa diza, nerede kaldı bunlar?” (K, 16)
- “ Yok onlar değil. Başka köyden ellam. Kağnıyla geliyorlar bak.” (K, 17)
- “ Gelirler ayşa hala, ivme hele. Uzak yol, kolay değil.” (K, 19)
- “ Ankara devleti o kadar zengin mi? O da bizim gibi cıbr, duyuyoruz işte.” (K, 40)
- “ Nine gı nine, Bobam gelince ben ona diyeceğim ki ben gayri büyüdüm, öküzleri suluyorum.” (K, 65)
- “ Eyiyiz, çok eyiyiz. Sen geldin ya gerisi kolay.” (K, 80)
- “ Üff, neler yaptık. Avarları suladık, domat büber topladık. Ben ağaçlara çıktım...” (K, 107)
- “ Korkan kim? İsterse daklaşsınlar, geçen gün yaptığımı yaparım valla.” (K, 291)

- “ Ben de eyiyim kardaş. Onu anlatıyordum komşulara.” (Kİİ, 5)
- “ *Emme hiç köye gelip gitmez. Ancak uzaktan adını duyarız. Böyüdü şimdi, dee...*” (Kİİ, 8)
- “ *Vıyy unuttum. Suyunu koydum oysa. Nasıl içersin kardaş?*” (Kİİ, 17)
- “ *Hısımınmış be. Böyük adamlar hısımlarını tanımazdan gelir. Sen de böyüdüün mü yoksa?*” (Kİİ, 33)
- “ *Ket dürzü! Bobası kılıklı!*” (Kİİ, 45)
- “ *Bobaa! Babam geliyor!*” (Kİİ, 68)
- “ *Aboo... Adam makineli tüfek gibi.*” (Kİİ, 72)
- “ *Bizimki essah emme onlarınki de öylemi?*” (Kİİ, 88)
- “ *Bak hele. Herkesin ayak yolu ortada ?*” (Kİİ, 144)
- “ ‘ *Aha az önce değirmenin yanında gördüm arkadaş. Kız az daha boynuna sarılıyordu vallahi.*’
‘ *Ülen deme?*’” (O, 70)
- “ *Bak arkadaşlık hakkımı helal etmem vallahi. Doğma büyüme kardaşlığınız biz seninle, anladın mı?*” (O, 89)
- “ *Gelin yemeğinizi yiyin gayri! diye seslendi.*” (ST, 4)
- “ *Öyle emmi. Kusura kalmayın iş çok .*” (ST, 20)
- “ ‘ *Sen işine bak karı!*’ dedi İzzet Ağa. ‘*Aşını pişir, davarını sağ. Nene gereksenin?*’
Suratı asıktı.
‘ *Öyle emme, iyi şeymiş baksan. Sapı bitiriverdi.*’
‘ *Yaaa... biz de alalım bubaaa...*’ diye mızlandı küçük oğlan.” (ST, 22)
- “ *Abovv. On altı sefer getirdiniz öyle mi?*” (ST, 25)
- “ *Nabalınızı çekeyim alıyormuş*” (ST, 30)
- “ *Vişş! yaptı oğlan ağzıyla.*” (ST, 50)
- “ *Ket! diye azarladı.*” (ST, 87)
- “ *Candarma, dedi Arif.*” (ST, 89)
- “ *Buğdayla bire bir veriyoruz kardaşlık, dedi üzümcü.*” (ST, 96)
- “ *Benim bir kıymatım yok ki, dargın olayım.*” (ST, 102)
- “ ‘ *Hoş geldin beyem, dedi.*’

‘Hoş geldin kızım’

‘Hoş geldin güccük bey’” (TB, 8)

- “ Öğretmen hanım bizim gızımızdır. Gorkma sen... ” (TB, 8)
- “ Öğretmen oğluyum diye ne gofalyon lan? ” (TB, 15)
- “ Seninle kardaşlık olalım mı? ” (TB, 16)
- “ Şeer kedisi! Şeer kedisi! diye bağırmaya başladı. ” (TB, 30)
- “ Gadersizlerim benim, gara gözlülerim, dişi guzularım... ” (TB, 31)
- “ Öyle büyük ki abooov! ” (TB, 34)
- “ Çamaşırları kim yuğacak? ” (TB, 52)
- “ Öğretmenim, Kanuni Sultan Sülüman, Mohaç Meydan Savaşında Böyük bir... ” (TB, 61)
- “ Nereye? Gene çimmeye mi? ” (TB, 81)
- “ Bak bebeler çimiyorlar. Abooo... ” (TB, 83)
- “ Allooos! Gurda bak gurda, diye bağırıyordu. ” (TB, 142)
- “ Vıcıma arslanım, hep sen ütecek değilsin ya? ” (TB, 162)
- “ Murat emekleyerek gelmiş, dizlerine sarılmıştı. ‘Boba, boba, boba... ’ (TDİ, 8)
- “ El alemle takışıp da rahmetli baban gibi mahpus damlarına mı düşeceksin? ” (TDİ, 13)
- “ Ayağını öpeyim efendi, nasıl vereyim, fakırım... ” (TDİ, 25)
- “ Gene gelmeyecektim emme bobamın hastalığı belimi бүktü. ” (TDİ, 52)
- “ Haklısın Arkideş, kızma. ” (TDİ, 63)
- “ Dövlet bizi niye çağırır? ” (TDİ, 125)
- “ Ne dine saygı kaldı, ne böyüğe. ” (TDİ, 234)
- “ Hoş bulduk diza. ” (TDİ, 231)
- “ Anoo! Anoo! ” (TDİ, 424)
- “ Ufak tefek emme kuvvatlı. ” (TY, 29)
- “ Oy bellerim oy... Bellerim koptu. Naha onma herif, emi? ” (TY, 4)
- “ İçi bozuk herifin. Daklaşsan bela hazır. ” (TY, 7)
- “ Bitiriverelim de ben bağçaya gideeyim, siz de çamaşırınızı yuyun. Kirlendik iyice. ” (TY, 11)
- “ Su getireyim mi buba? dedi ” (TY, 15)

- “ *Hastasın ellam.* ” (TY, 16)
- “ *Ne olmuş tütüne? Her günkü tütün işte. Tütün diye diye aklını mı çıvdırdın?* ” (TY, 22)
- “ *Muhtar dürzü muhtar! Köy salması oldu mu, angarya oldu mu, beni bulursun değil mi? Emme panga parası oldu mu yoğum.* ” (TY, 33)
- “ *Hökümat adamları içinde bir Karakaş kaymakamı gördüm bizden yana.* ” (TY, 34)
- “ *Fakırdan yanaydı canım, açıkça söylüyordu.* ” (TY, 34)
- “ *Ulen gene bağçaya girmesin? Deyyuslar mahvettiler bağçayı. Bağları, sebzeleri çiğnettiler. Koma kız kooş!* ” (TY, 37)
- “ *Aşağıda Kül Omargıl susuzlukta kırılın, onları sonra konuşuruz.* ” (TY, 38)
- “ *‘Hatça teyze’ dedi.* ” (TY, 73)
- “ *Amanın, bu uşakların başına bir gelir, koman.* ” (TY, 73)
- “ *Buban iyi olacak hiç huşa çekmeyin.* ” (TY, 99)
- “ *Eyiyiz be, sağlığına duacıyız.* ” (TY, 103)
- “ *He... Hüseyin götüreceksin bakalım. Orada bir doktor varmış.* ” (TY, 114)
- “ *Nereden habarımız olacak?* ” (VD, 8)
- “ *Memleketin her şeyini Yonana bıraktık gidiyoruz.* ” (VD, 12)
- “ *Sizin oraya gelmiş ellam.* ” (VD, 15)
- “ *Hey bobam hey, dedi.* ” (VD, 47)
- “ *Düşmanı toprağımızdan koğalım andan sonra., dedim.* ” (VD, 70)
- “ *Bunca yıldır adamız diye kofaldılar şuralarda.* ” (VD, 88)
- “ *Allah böyüktür.* ” (VD, 90)
- “ *Boba ya, benim oğlun gel bakım.* ” (VD, 118)
- “ *Ankara hükümatı padişah gibi olmayacak.* ” (VD, 192)
- “ *Doğru emme bilmem gayri.* ” (VD, 263)
- “ *Sakarya’ da savaşan boban mıydı?* ” (VD, 338)
- “ *Mamıdum, Mamıdum... demek sağsın ha?* ” (VD, 360)
- “ *Üç dönümlük yere bu su bile çok emme, neyse, diye düşündü.* ” (Y, 4)
- “ *Namıssızlar! diye yere tükürdü Remzi.* ” (Y, 20)
- “ *Bir ayakyoluna gidecek yer bulamıyor insan* ” (Y, 24)

- “ *Gelmeyenden onar kayma ceza alınacak, ona göre!*” (Y, 52)
- “ *Nerden habarımız olacak?*” (Y, 77)
- “ *Yavukluma sövdü namussuz, hiç içimden çıkmaz.*” (Y, 84)
- “ *Sen onu bunu ne edeceksin kardaşım, dedi.*” (Y, 85)
- “ *Naha omma e mi, dedi*” (Y, 116)
- “ *Ben öyle yanaz çocuk görmedim.*” (Y, 117)
- “ *Git bir kucak poruk getir, dedi ninesi.*” (Y, 165)
- “ *Hösnüğe bak...*” (Y, 167)
- “ *Davar başına üçer pangınor verdiler.*” (YD, 3)
- “ *Mısmıl değil bu iş. Emmim olacak deyyusun alacağı olsun.*” (YD, 3)
- “ ‘ *Tekrar sarmalı bunu* ’ diye düşündü. ‘ *Ama pılı pırtı da suvatta şimdi.* ’ ” (YD, 5)
- “ *Irmağa çimmeye mi giderdi kim bilir?*” (YD, 6)
- “ *Şükri çoban ‘Bir şakadır oldu kardaş’ dedi.*” (YD, 16)
- “ *Çıkar da yağ üstünü başını, dedi gelince.*” (YD, 17)
- “ *Köye candarma gelmiş.*” (YD, 34)
- “ *Çalmazlar. Şimdi gideceğim. Zati habarları yok.*” (YD, 80)
- “ *O kadar da kolay değil. Fakırsak da kimseden korkacak adam değiliz.*” (YD, 96)
- “ *Ket dürzü! Sorup anlamamışsın doğru dürüst.*” (YD, 113)
- “ ‘ *Daha sebze çıkmamış mı köyde?* ’ dedi. ‘ *Domates büber neyi şöyle?* ’ ” (YD, 115)

3.9.2. Haberleşme

Haberleşme insan hayatında önemli bir yer tutar. Kısa mesafeli ve karşılıklı diyalog kurulabilen durumlarda haberleşme söz ile olabileceği gibi değişik vücut hareketleri, kaş göz işaretleri ve başka unsurlarla da yapılabilmektedir. Uzun mesafeli haberleşmelerde ise telefon, telgraf, mektup, gazete gibi ulaşım vasıtaları kullanılmak suretiyle haberleşme gerçekleşmektedir.

Çalışmada uzak mesafelerle haberleşme şekillerine örnekler verilmiştir. Talip Apaydın romanlarında olaylar teknolojinin tam gelişmediği dönemlerde geçtiğinden uzak mesafelerle iletişim genellikle mektupla sağlanmaktadır.

- “ Bir de köyüm uzak. Gazete bile getirtemiyorum. Gereksinimlerimin hiçbirini sağlayamıyorum.” (D, 212)
- “ Bilmem. Katibe sorarız şimdi. Telefonla filan öğreniriz belki.” (D, 294)
- “ Karısına kısa bir pusula yazdı, yatağın üstüne bıraktı.” (D, 320)
- “ Unutma şekerim diyordu birisi. Her hafta mektubunu beklerim. Ankara’dan haberler yaz, Bizimkileri muhakkak gör.” (E, 129-130)
- “ Şimdi Mümine Banu ‘ya bir mektup yazacağız. Eline bir kâğıt kalem aldı, sert sert çiziktirdi.” (FŞ, 56)
- “ Ferhat yıldız ışığı altında mektubu okudu. Şirin’in inci gibi el yazısıydı.” (FŞ, 66)
- “ Mümine Banu’ya bir mektup yazıp savaştan vazgeçmesini, istediğimizin yerine getirilmesini teklif edeceğim, e dersin? diye sordu.” (FŞ, 67)
- “ Hadi zarf kâğıt alalım da köye mektup yazalım. Merak ediyorlardır.” (K, 63)
- “ Büyük oğlu askerdi. Rahattı yerinde sık sık mektubu haberi geliyordu.” (K, 162)
- “ Kendisi içerideki cam bölmeli odada telefonla konuşuyordu.” (Kİİ, 98)
- “ Telefon çaldı. ‘Aloo... Evet, bağlayın.’” (Kİİ, 166)
- “ Babam, son yolladığı mektupta Hasırlı çiftliğinde ortakçı olduğunu (...) Melahat Teyzemin de (!) beni çok merak ettiğini, misafirleri olmamı arzuladığını yazmıştı.” (O, 1)
- “ Kulüpten de bir haber alamadım. Postaneye gidip bir tel çekeyim bakalım ya da bir telefon konuşması yapayım.” (O, 43)
- “ Hem gazete, dergi filan getirsin de okuyalım.” (O, 45)
- “ Erkekler koyunları koşarlar, sonra kadınlar sağıma başlayınca ağılın kıyısındaki taşlara, çit gibi uzatılmış ağaçlara oturup konuşurlardı. Yaz aylarında konuşmalar, haberleşmeler çokluk böyle olurdu.” (ST, 23)
- “ Ayşe’ye bir güzel mektup yazalı, ne dersin ha ?” (ST, 103)
- “ Şimdi Bakırköy’e bir mektup yazında, şimdiden buna yer ayırırsınlar.” (ST, 133)
- “ Traktörler geliyor dün tel aldık. İstanbul’dan hareket ettirilmiş.” (ST, 164)
- “ Mektubu yerine koyup kendi yerime geldim. Ben de başladım yazmaya.” (TB, 47)

- “ *Ev sahibimizin gelini askerdeki kocasına mektup yazdıracaktı herhalde.*” (TB, 91)
- “ *Mustafa öğretmenle birlikte kazaya mektup üstüne mektup yazdılar.*” (TB, 130)
- “ *Başka yerlerde ne oluyor ne bitiyor, hiç bilmiyorduk. Ne mektup gönderebiliyorduk ne mektup alabiliyorduk.*” (TB, 131)
- “ *Köyde geçirdiğimiz yılbaşını hiç unutmuyacağım. Bir kere kimseye tebrik kartı gönderemedik, kimseden alamadık.*” (TB, 165)
- “ *Kalktı tavana yakın raftan bir tomar mektup aldı, sedirin üstüne indirdi. Tek tek okumaya başladı. Zor okuyordu. Gözlerim alışmıştı, ben de yanaşıp bakmaya başladım. Hemen hepsi pulsuz, mühürlü asker mektuplarıydı. Yazılar berbattı. Ya kurşun kalemle ya kopya kalemiyle yazılmıştı. Mürekkeple düşünce yazılmış. Bir mektup çıktı, o da bizydi.*” (TB, 167)
- “ *Nasıl bilmiyorsun akşam tellal ünlettik ya?*” (TDİ, 81)
- “ *Allah Allah insan bir mektup yazmaz mı, durumunu bildirmez mi?*” (TDİ, 258)
- “ *Gazetecileri sürgüne yolladı. Telefona telgrafa el koydu.*” (TDİ, 264)
- “ *Mustafa Kemal Paşaya tel çektim.*” (TDİ, 312)
- “ *Hüsnü Bey Nergiz tepenin başında bir ateş yakacak, kâğıt tutuşturup yakacak. Işığı görünceye kadar taarruza geçmeyeceksiniz.*” (TDİ, 348)
- “ *Zühtü dönünce şu kâğıdı ona ver. Bizi bulsun*” (TDİ, 433)
- “ *Şimdi bir pusula yazarım, varır Kadri Bey’e verirsiniz.*” (VD, 41)
- “ *Binbaşı Kamil Bey’in mektubunu uzattı.*” (VD, 52)
- “ *Tümenine telgraf çek, komutan varsa ben konuşayım. Yoksa not yazdır, mevcudum altı yüz elliye geçti.*” (VD, 59)
- “ *Bir memur telgraf başındaydı.*” (VD, 124)
- “ *Ben gidip merkez komutanına telefon edeyim.*” (VD, 125)
- “ *Her birliğin komutanı Ankara hükümetinin askere teşekkür telgrafını okudu.*” (VD, 212)
- “ *Yarın çarşıya çıkarırlarsa zarf kâğıt alayım dabir mektup yazayım.*” (VD, 224)
- “ *Geçenlerde Hâkimiyeti Milliye gazetesinde okudum.*” (VD, 280)
- “ *Şuraya otur da bana bir mektup daha yaz.*” (VD, 328)
- “ *Aynı ses haberi telefonla baloya bildirdi.*” (VD, 351)

4. SONUÇ

Anadolu köy ve kasabalarının sorunlarını toplumcu gerçekçi bir bakış açısıyla anlatan roman ve hikâye anlayışı 1950 sonrası ortaya çıkan Köy Enstitülü yazarlarla yaygınlaşan “köy romanı” kavramıyla sosyolojik düşüncenin etkisiyle devam etmiştir. Bu gelişme 1960’lı ve 1970’li yıllarda da etkisini sürdürmüştür.

Köy romanlarında genellikle köylerdeki toprak kavgaları, ağa-köylü, zengin-fakir, güçlü güçsüz, öğretmen-imam çatışması, köyden kente göç, dar gelirli insanların sorunları gibi konular işlenmiştir. Talip Apaydın da bu dönemi yansıtan Köy Enstitülü yazarlardandır. Türkiye’nin 1960’lı yıllarının sosyolojik, kültürel ve sosyal durumunu toplumcu bir açıdan değerlendiren, Anadolu gerçeğini ve toprağa bağlı yaşayan insanların hayatlarını anlatan yazar, köyde dünyaya gelmiş olmasının ve köyde öğretmenlik yapmasının avantajıyla gerçekçi gözlemlerle köy halkının yaşamını romanlarında yansıtmıştır ve neredeyse tüm halkbilimi öğelerine yer verdiği görülmüştür.

Talip apaydın bir söyleşinde edebiyata katkılarını ve aslında neden halkı konu edindiklerini şöyle dile getirmiştir: *“Biz enstitülü yazarların Türk edebiyatına katkısı, bir eleştirmenin de altını çizdiği gibi edebiyatın coğrafyasını değiştirmek, genişletmek oldu. Eskiden İstanbul’da yetişen yazarlar yalnızca İstanbul’u anlatmışlar. Ankara’dan bile yetişen yazar pek yokmuş. Cumhuriyetle birlikte eğitimin Anadolu’ya yayılmasıyla edebiyatın coğrafyası genişlemeye başladı. Yaşar Kemaller çıktı, Orhan Kemaller çıktı, enstitülerle birlikte bizler çıktık ve edebiyatın konusu bütün yurda yayıldı. Fakir Baykurt Burdur yöresini, ben Ankara yöresini, Dursun Akçam Ardahan yöresini anlattı. Bu ileride böyle anılacak. Köy Enstitülü yazarlar köyü anlattılar, halka gittiler, köylünün de duygularını, sıkıntılarını anlattılar. Herkesin romanı yazılabiliyorsa bir köylünün niye yazılmasın. Bir yazar şöyle söylüyor aynen ‘Bir hamalın da Kral Hamlet kadar derin bir ruhu vardır. Yeter ki oraya inmeyi bilelim.’ En büyük zekâ halkın zekâsıdır, halk yaratır her şeyi. Yani halksız edebiyat olmaz örneğin büyük Rus Edebiyatı hep halktan bahseder.”* (Keşaplı, O. ,2016)

Halkın sorunlarını anlatmayı görev edinen yazar, *Sarı Traktör* romanında tarımda makineleşmeyi konu alırken, *Yarbükü* romanında köylüler arasındaki toprak ve su çekişmesinin olduğu zorlu yaşam koşullarını; *Emmioğlu* ve *Ortakçılar*

(*Ortakçının Oğlu*) romanlarında ortakçılık yapan köylünün zorlu yaşam mücadelesini anlatmıştır

Toz Duman İçinde, Vatan Dediler romanlarında Anadolu köylüsünün savaş yıllarını anlatırken, *Köylüler* romanında savaş sonrası köylülerin zorluklarla dolu yaşamını gerçekçi bir tasvirle okuyucuya sunmuştur.

Talip Apaydın *Toprağa Basınca* romanında köy yaşamını, köyün zorlu yaşam koşullarını, köyün güzelliklerini bir çocuğun gözünden anlatmıştır.

Yazar, kültürlerin birleşme noktası olan, topraklarında geçmişin zenginliklerini barındıran Anadolu'yu, bu zenginliklerle yoksulluklarına çözüm arayan Anadolu köylüsünü de unutmamıştır ve bu hususu *Define* romanında konu etmiştir.

Yoz Davar romanında bir çobanın sürüsünü korumak için verdiği mücadeleyi ve onurlu duruşunu konu edinirken; *Tütün Yorgunu* romanında ektiğinin karşılığını alamayacağının kaygısını yaşayan ve hastalanan bir köylünün iyileştirilme çabalarını konu almıştır.

Talip Apaydın Anadolu köylüsünün yaşamını sadece köyde anlatmamıştır. *Kente İndi İdris* romanında köyden kente göçen insanın kentte yaşadığı zorlu yaşam koşullarını gerçekçi bir gözlemle okuyucuya yansıtmıştır.

Yazar köyü ve köylüyü konu edindiği romanlarında Anadolu halkını anlatmak için halk edebiyatı ve kültürü unsurlarına sıkça yer verirken, *Ferhat ile Şirin* aşkını yeniden anlattığı *Ferhat ile Şirin* romanında da masalsı bir dil seçmiş ve söz konusu unsurlara çok yer vermemiştir.

Talip Apaydın romanlarının halkbilimi açısından ele alındığı bu çalışma üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde; yazarın hayatına ve sanatına, roman özetlerine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde halk edebiyatı unsurlarına yer verilmiştir. Talip Apaydın romanları halk edebiyatı unsurları bakımından incelediğinde; manzum türlerden türkü, ağıt, salavatlama, tekerleme ve bilmeceye yer verdiği tespit edilmiştir. Türküye neredeyse tüm romanlarda rastlanırken, ağıtın romanlarda sıkça geçmediği, geçen ağıtların da ölümden ziyade üzücü bir durumun ardından söylendiği görülmektedir. Salavatlama sadece *Yarbükü* romanında geçmektedir ve güreşe başlarken söylenmektedir. Tekerleme *Köylüler* ve *Toprağa Basınca*

romanlarında birer defa geçerken, bilmece sadece *Toprağa Basınca* romanında geçmiştir. Mensur tür olarak masal, efsane, halk hikâyesi ve fıkra yer almıştır. Bu öğelerin, yazarın bütün romanlarında yer almadığı gözlemlenmiştir.

Talip Apaydın romanlarında kalıplaşmış ifadeleri sıklıkla kullanmıştır. Anlatımı etkili bir şekilde iletme amacıyla atasözleri ve deyimlere bolca yer vermiştir. Bunların yanında ölçülü sözlerde yer almıştır. Atasözleri ve deyimler genellikle aslına uygun kullanılırken, bazı atasözleri ve deyimler ağız özelliklerine uydurulmuştur. Cümle şeklindeki deyimlerin ise yarısı verilerek gerisi okuyucuya bırakılmıştır. İncelenen romanlarda dua, beddua, yemin, karşılama, selamlama, uğurlama, lakap, küfür ve argo gibi kalıplaşmış ifadeler çok fazla görülmektedir. Talip Apaydın köy yaşamını iyi bildiğinden kalıplaşmış ifadeleri de ustaca aktarmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde halk kültürü unsurlarına yer verilmiştir. Talip Apaydın romanlarında halk kültürü unsurları başlıklar halinde incelenmiştir. Geçiş dönemleri başlığı altında doğum, askerlik, evlenme ve ölüm gibi geçiş dönemlerine yer verilmiştir. Doğum; doğum öncesi, doğum sonrası, ad verme; evlenme; kız beğenme, kız isteme, söz kesme, nişan, nikâh, düğün, gelin alayı; ölüm; son nefesi verme anı, kefenleme, gömme hususiyetleri olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır. Özellikle düğün ve ölüm anına ait kültürel unsurlar uzunca anlatılmıştır.

İncelenen eserlerde halk bilgisi başlığı altında halk hekimliği, halk baytarlığı, halk botaniği, halk zoolojisi, halk meteorolojisi, halk takvimi, zamanı ve hesaplama birimleri, taşıt ve taşıma tekniklerine bolca yer verilmiştir. Halk hekimliğinde yararlı olacağını düşündükleri hasta kişiye ayran içirmek, yaraya tütün basmak, sirke kullanmak gibi pratik uygulamalar yer almıştır. Halk baytarlığı sadece bir romanda verilmiştir verilen örneklerde hayvanın yarasını iyileştirmek için yaraya tütün ya da kül basıldığı, yaranın kara sakızla sarıldığı görülmüştür. Halk botaniğinde köylünün geçimini nasıl sağladığını göstermiş, Anadolu'nun bitki zenginliği, karasal iklimin bitki örtüsü hakkında bilgi vermiştir. Buğday, arpa, çeltik, pancar geçim için ekilen bitkiler olarak görülürken, söğüt, kavak, meşe, çam gibi iklim özelliğini yansıtan ağaçlardan da bahsedilmiştir. Halk zoolojisinde genellikle taşıma için kullanılan at ve eşiği kullanmışlar; geçimlerini sağlamak için ise öküz, inek, koyun, keçi beslemişlerdir. Halk meteorolojisi ise kışların çetin, soğuk ve karlı geçtiğini; yazların

kurak ve çok sıcak geçtiğini göstermiştir. Zorlu mevsim şartlarının tarım üzerinde etkili olduğu örneklere de rastlanmıştır. Hasat zamanı, ekin ekme, bağ bozma, bahar, güz gibi kullanılan takvim öğelerinin yanında kuşluk vakti, sabah ezanından, yatsı namazından vb. önce, sonra gibi zaman ifadeleri de kullanılmıştır. Ölçü birimi olarak şinik, okka, kilo gibi ölçülerin yanında miktarı net olmayan kucak, yük, karış gibi ölçüm şekilleri de kullanılmıştır. Romanlarda köyde taşıma aracı olarak, traktör kağı, at, eşek gibi binek hayvanları kullanılırken, köy dışına çıkıldığında daha çok fayton, tren, otobüs, minibüs kamyon, otomobil, gibi taşıma araçları kullanılmıştır.

Çalışmada giyim türlerine erkek, kadın ve çocuk giyimi olarak ayrıca yer verilmiştir. Romanlarda genellikle şalvar, yazma, kasket gibi sade giyim şekilleri görülmüştür. Yazar tasvir ettiği giyim tarzıyla Anadolu köylüsünün günlük yaşama uygunluğunu yansıtmıştır.

Halk sanatları ve zanaatları başlığı altında el işlemeciliği, meslekler ve gündelik eşyalar ele alınmıştır. Yazar el işlemeciliği olan örgü örmek, kilim dokumak, dikiş dikmekten yüzeysel olarak bahsetmiştir. Eserlerde tarımla geçimini sağlayan toplumlarda karşımıza çıkan günlükçü rençber, sağımçı, ırgat, ormancı gibi mesleklerle yer verilirken bunların yanında kahveci, dükkâncı, öğretmen, doktor, imam gibi meslek adları da sürekli geçmiştir. Romanlarda halk yaşantısı ile bütünleşmiş halk eşyaları kullanılmıştır, Talip Apaydın'ın bahsettiği eşyalar Anadolu insanının yoksulluğunu anlatırken, bakır kaplar, siniler, sahanlar, ibrik, leğen... gibi eşyalar sadeliğiyle Anadolu insanının yaşam tarzını gözler önüne sermiştir.

Apaydın kültürün önemli bir unsuru olan mimari unsurlara romanlarında sıkça yer vermiştir. Mimari yapılar coğrafi şartlar ve ekonomik imkânlar hakkında bilgi vermiştir. Yapılar genellikle kerpiçten yapılma, düz damlı, tek ya da iki gözlü evlerdir, samanlık ve ahır bu yapılara eklenmiştir. Kasaba ve şehirde ise bu yapılar katlı, beton evlerdir. *Ferhat ile Şirin* romanında ise saray ve köşk yapıları geçmiştir. Romanlarda cami, okul, kahve, hamam, çeşme, dükkân ortak yapılardır. Aydınlanma için gaz lambası, lüks lambası, ampul, el feneri ve çıra; ısınma için genellikle soba ve ev içerisinde bulunan ocaklar kullanılmıştır.

Halk mutfağı ile ilgili unsurlar, Yiyecek-İçecek Türleri ve Yapılışları alt başlığıyla çalışmada yer almıştır. Yazar yemek çeşitlerine romanlarında sıkça yer vermiştir. Yoksul olan halkın, mutfağı da zenginlik göstermemiştir. Genellikle

köylünün kendi eliyle yaptığı ürünlere, bahçesinde yetiştirdikleri ürünlere halk mutfağında yer verilmiştir. Yemeklerin hazırlanışı hakkında bilgilerin yer almadığı bu eserlerde çökelek peynir, yoğurt, pekmez, şiş kebabı, bazlama ekmek, yufka, tarhana çorbası, bulgur pilavı, hedik, hoşmerim, hoşaf gibi yiyecek; ayran, kahve, çay, rakı gibi içecek isimlerine yer verilmiştir.

Romanlarda Oyun, Eğlence ve Spor; Çocuk Oyunları, Büyük Oyunları, Eğlence ve Spor başlıkları altında incelenmiştir. Çocuk oyunları *Toprağa Basınca* romanında geçmiştir ve bu oyunlar kurallarıyla verilmiştir. Romanda çocuklar geleneksel oyunların dışında, kendi imkânlarıyla yaptığı oyuncaklarla ve kendi uydurdukları oyunlarla eğlenmiştir. Büyükler ise tavla, domino, kâğıt oyunları ile vakit geçirirken, halay çekerek, futbol ve güreş gibi sporlar yaparak eğlenmişlerdir.

Halk İnanışları; Dini İnanışlar, Nazar, Büyü, Fal başlıkları altında incelenmiştir. Apaydın eserlerinde İslami öğelere yer vermiştir. Allah inancı, ahiret, kader inancı yanında, namaz kılma, Kuran okuma gibi dini ritüeller de yer almıştır. Yazar bunların yanında romanlarında Anadolu halkının evliyalara olan inançlarına, toplumun hurafelere olan eğilimine, yatırlardan şifa beklemesine örnekler verirken bunların yanında nazar, büyü, muska fal ifadelerine de yer vermiştir.

Çalışmada iletişim ve haberleşme; ağız ve haberleşme başlıkları altında ele alınmıştır. İncelenen romanlarda genellikle aynı ağız özellikleri yansıtılmıştır. Talip Apaydın'ın kullandığı yöre ağızları anlatımın gerçekçiliğini artırmıştır ve anlatıma zenginlik katmıştır. Yazar haberleşmelerde ise telefon, telgraf, mektup, gazete gibi ulaşım vasıtalarına yer vermiştir.

Sonuç olarak “halkı anlatan yazar” olarak adlandırılan Talip Apaydın, romanlarında halkbilimi öğelerinin neredeyse hepsine yer vermiştir ve bunları ustalıkla okuyucuya aktarmıştır. Yazarlığa başlarken edindiği amacı gerçekleştirmiş ve içinde büyüdüğü toplumu, köylünün sorunlarını gerçekçi bir dille okuyucuya aktarmıştır. Anadolu kültürünü ne kadar iyi bildiğini göstermiştir. Toplumcu gerçekçi bir yazar olarak edebiyatımızda önemli bir yer edinmiş ve toplumcu gerçekçi romanların en güzel örnekleri sayılabilecek romanlarını Türk edebiyatına sunmuştur.

5. KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1987). *Türkçenin Gücü*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Apaydın, T. (1961). *Emmioğlu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____, (1965). *Ferhat ile Şirin*, Ankara: İmece Yayınları.
- _____, (1966). *Toprağa Basınca*, İstanbul: Arkın Kitabevi.
- _____, (1974). *Toz Duman İçinde*, İstanbul: Hür Yayınları.
- _____, (1981a). *Vatan Dediler*, İstanbul: Yalçın Yayınları.
- _____, (1981b). *Kente İndi İdris*, Ankara: Tekin Yayınevi.
- _____, (1991). *Köylüler*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- _____, (2007a). *Tütün Yorgunu*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- _____, (2007b). *Ortakçılar*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- _____, (2008a). *Define*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- _____, (2008b). *Yarbükü*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- _____, (2008c). *Yoz Davar*, İstanbul: Literatür yayınları.
- _____, (2013). *Sarı Traktör*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Artun, E. (2012). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____, (2014). *Ansiklopedik Halk Bilimi/ Halk Edebiyatı Sözlüğü*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Atıcı, E. (2011). *Köy Enstitüleri ve Edebiyat*, Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- _____, (2010). *Anadolu'da Aydınlanma Ateşini Yakanlar, Köy Enstitülülerle Nehir Söyleşiler*, Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- Baran, M. (2006), Halk Mimarisinin Halkbilimi Bağlamında Değerlendirilmesine Harran Evleri Örneği, *Millî Folklor*, Yıl: 18, Sayı: 72, s. 141-156.
- Barlas, U. , (1974), *Anadolu Düğünlerinde Büyüsel İnanmalar*, Ankara: Dilmen Kitabevi.
- Baycancan, S. (2007). *Türk Edebiyatında 1951-1961 Yıllarında Edebi Eleştiriler (Kültür-Sanat ve Edebiyat Dergileri)*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi,.
- Borataav, P. N. (2015). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: Bilgesu Yayınları.
- _____, (2013). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Bilgesu Yayınları.

- Buch, W. (2003). *Masal ve Efsane Üzerine*, (Çev. A. O. Öztürk), Halk Biliminde Kuramlar ve yaklaşımlar, Yay. Haz. G. Öğüt Eker, M. Ekici, M. Ö. Oğuz, N. Özdemir, Ankara: Milli Folklor Yayınları, ss. 304-312.
- Çankaya, E. (2013). Türk Köyü Köy Edebiyatına Nasıl Yansıdı? Köy Enstitülü Yazarlarda Tematik Eğilimler, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/7 Summer, Ankara, ss. 49-64.
- Çiftçi, M. (2006). Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/ Journal of Turkish World Studies*, Cilt. VI, Sayı 2, ss. 297-301.
- Degh, L (2003). Halk Anlatısı, (Çev. Z. Karagülle), *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Yay. Haz. G. Öğüt Eker, M. Ekici, M. Ö. Oğuz, N. Özdemir, Ankara: Milli Folklor Yayınları, ss. 91-127.
- Demir, F. (2015). Talip Apaydın'ın Çocuk Romanlarında Ütopya İmgesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 9, Mart, ss. 187-200.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*, Ankara: TDK Yayınları.
- Eberhard, W. (2000). *Çin Simgeleri Sözlüğü*, çev. A. Kazancıgil – A. Bereket, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____, (1989), *Türk Bilmeceleeri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eren, Metin (2013). “Halk İnancı” Kavramının Sınırları ve Sınırlılıkları Üzerine Bir İnceleme, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume: 8, Issue:13, ss. 857-865.
- Erol, K. (2007). Talip Apaydın' ın Çocuk Romanlarında Gezi- Gözlem, Araştırma ve Dinleme Yoluyla Öğrenme, *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Haziran, Cilt IV, Sayı: 1, 19-44
- Fidan, S. (2008). *Anadolu Folklorunda Askerlik (Adana, Gaziantep, Kayseri Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Georges, R. A. (2009). Eğlence ve Oyunlar, (Çev. D. F. Korkmaz), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*, Yay. Haz. M. Ö. Oğuz, S. Gürçayır, S. Çalış, Ankara: Geleneksel Yayınları, ss. 322-333.
- Goode, J. (2009). Yemek, (Çev. F. Mormenekşe), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*, Yay. Haz. M. Ö. Oğuz, S. Gürçayır, S. Çalış, Ankara: Geleneksel Yayınları, s. 375-381
- Karaman, N. (2010). *Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakir Baykurt ve Talip Apaydın'ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Samsun
- Kasapoğlu, A. (2010). İslâm'da Selâm ve Selâmlaşma Olgusu, *Hikmet Yurdu Düşünce – Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Yıl: 3, C:3, S: 6, Temmuz-Aralık, ss. 49 – 87.
- Kaya, D. (2011). Sivas'ta Salavatlamlar, *Milli Folklor Dergisi*, Yıl: 23, S: 89, ss.179-185.
- _____, (2001). *Folklorumuzda Beddua Söyleme Geleneği ve Halk Şiirinde Beddualar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- _____, (2014). *Türk Dünyası Ansiklopedik Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözcüğü*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keşaplı, O.(2016). *Söyleşi: Talip Apaydın*,
<http://www.azizmsanat.org/2016/05/16/talip-apaydin/> [ET: 1.12.2017]
- Oğuz, M. Ö. vd., (Editör) (2013). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, 10. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları
- Önay, Y. (2014). *Dil ve Anlatım-Halk Edebiyatı-Müzik Kültürü*, Y. Önay ve D. Tatlı, (Editörler) Van Kültür ve Turizm Envanteri III, Van: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Örnek, S. V. (2000). *Türk Halkbilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Renkli Kelime Mealli Kur'an-ı Kerim (2011), sad. Elmalılı Hamdi Yazır, koor. M. Balıbey, İstanbul: Mekki Yayıncılık.
- Sakaoğlu, S. (2013). *Efsane Araştırmaları*, Konya: Kömen Yayınevi.

Seyidoğlu, B. (1985). *Erzurum Efsaneleri: Erzurum’da Belli Yerlere Bağlı Olarak Derlenen Efsaneler Üzerinde Bir Araştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

ÜNSAL, M.(2016). *Van Geleneksel El Sanatları*, Önay ve D.Tatlı (Editörler), Van Kültür ve Turizm Envanteri, Van: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri

(ET: 10.10.2016)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (ET: 10.10.2016)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Akgül, Derya
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : 01.04.1988 / Niğde
Telefon : 0507 820 6969
E-mail : drykgl_51@hotmail.com

Eğitim

Derece

Eğitim Birimi

Mezuniyet tarihi

Lisans

Çukurova Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği

2012

İş Deneyimi

Yıl

Yer

Görev

2012-

Milli Eğitim Bakanlığı

Öğretmen